

Muratpaşa Belediyesi Kültür ve Sanat Yayını

antsanat

KIŞ 2023 / SAYI: 5

**MURATPAŞA'DA
SANAT VAR**

**ATTALOS'TAN
ANTALYA'YA**

**KALEİÇİ'Nİ
GEZME KILAVUZU**

**ANTİK KENTLER
EDEBİYATI**

**ÇAĞDAŞ
SANAT VAR MI?**

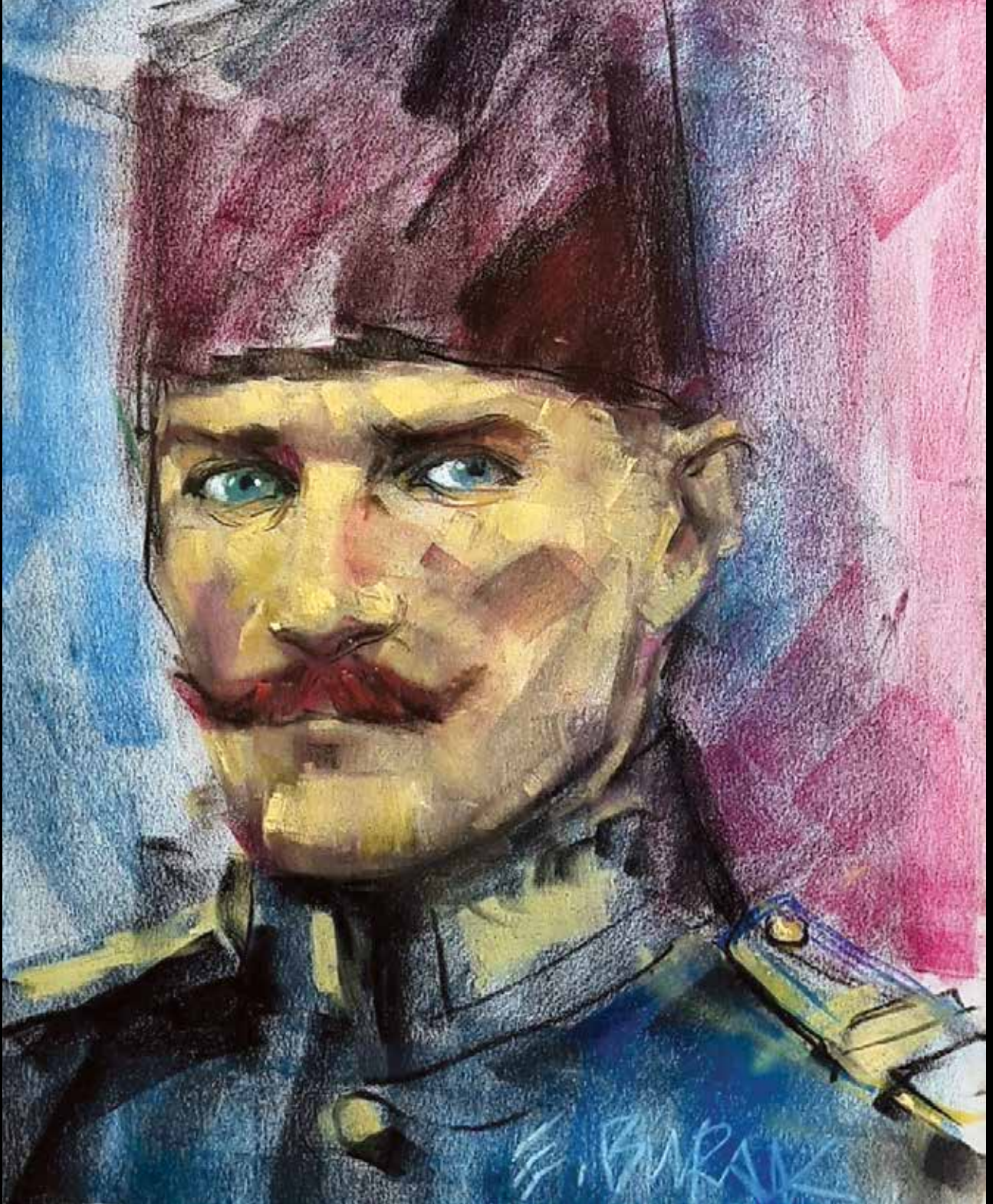
**ŞARLO'DAN
RECEP İVEDİK'E**

7. ANTALYA EDEBİYAT GÜNLERİ'NİN ARDINDAN

Aysegül Sönmez, Hüsrev İsfendiyaroğlu, Ahmet Turan Kul, Cahit Çakıcı, Güngör & Ertekin

Çizgi roman sanatçısı Ersin Burak'ın ilk kez dergimizde yayınlanan bu eseri için Rodeo Kitap ve Hakan Şaşmaz'a teşekkür ederiz

“Güzel sanatlarda muvaffak olmak, bütün inkılaplarda başarıya ulaşmak demektir. Güzel sanatlarda muvaffak olamayan milletler ne yazık ki, medeniyet alanında yüksek insanlık sıfatıyla yer almaktan ilelebet mahrum kalacaklardır.”

Mustafa Kemal Atatürk

antsanat

KIŞ 2023 / SAYI: 5

Muratpaşa Belediyesi Kültür ve Sanat Yayını

Ümit Uysal

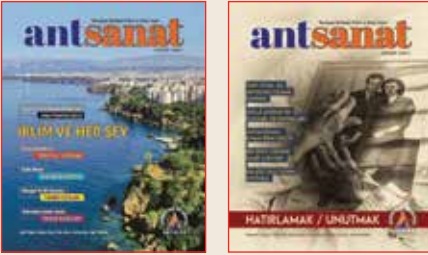
Belediye Başkanı

Genel Yayın Yönetmeni

Tuncer Çetinkaya

Yayın Danışmanı

Ferruh Tunç

antsanatergisi

Grafik Tasarım

Abdullah Yüksel

Kapak Resmi

Baki Bodur

Yayıncı

RG Gazetecilik Mat. Rek. Tic. ve San. Ltd. Şti.
Altındağ Mah. Güllük Cad. H. Eren Apt. No: 83/7 Kat:3
Muratpaşa / ANTALYA Tel: 0 242 244 30 45

Baskı

Kutlu Avcı Ofset Ambalaj Ltd. Şti. Organize Sanayi Bölgesi
1. Kısım 1. Cadde No:7 Döşemealtı/ANTALYA-**TÜRKİYE**
Tel: +90 242 346 85 85 **Fax:** +90 242 335 53 92

Düzeltili

İlke Özer, Nail Güç

E-Posta

m_zamanlar@hotmail.com

Ücretsizdir. Parayla satılmaz.

Yazarların yasal sorumluluğu yazara aittir.

Baskı Tarihi: Aralık 2022

**Kıymetli komşularım,
değerli sanatseverler;**

Antalya'nın tek kültür ve sanat dergisi olan AntSanat'ın yeni sayısı, 17-20 Kasım 2022 tarihleri arasında yedincisini düzenlediğimiz Edebiyat Günleri'ni merkezine alıyor.

Hepimizin bildiği gibi bir yerin kent olabilmesi için sadece çok iyi mekanlar, çok iyi cadde ve sokaklar yetmiyor. Bir kentte diğer bütün özelliklerin yanı sıra, belli bir kalitede kültür ve sanat etkinliği yoksa o yere "kent" demek çok mümkün değil. Kentin dilini oluşturmak, hikâyelerini paylaşmak için ciddi bir kültür ve sanat takvimine ihtiyaç var.

Edebiyat Günleri'nin manifesto-sunda da vurguladığımız gibi, Antalya, ona yakışan canlı, değerli ve sürekli bir sanat ortamına sahip olmalıdır. Etkinliğimizin amacı, kenti canlı bir kültür ve sanat şehri yaparken, onun edebiyatta daha çok yer almasını, edebiyata daha çok dahil olmasını sağlamaktır.

Antalya'mızın kalbi Muratpaşa'da, belediye olarak, aralarında Edebiyat Günleri ve AntSanat Dergisi'nin de bulunduğu çok sayıda etkinliğe imza atarak, kenti kültür ve sanatta Türkiye'mizin çok önemli noktalarından biri haline dönüştürdüğümüze inanıyorum.

Bunun dışında, belediye olarak enflasyon şartları nedeniyle geçen yıla göre yüzde 30 satın alma gücü kaybı yaşadığımızı vurgulamak istiyorum. Toplumumuzun, özellikle sabit gelirlilerle ilgili daha vahim boyutlarda yaşadığı geçim sıkıntısı tablosu içinde, bundan sonra fiziki standartlarımızı bozmadan sosyal denge hizmetlerine ağırlık vereceğiz, insanımızın yanında olmayı sürdüreceğiz. Bildiğiniz gibi günde 2000 kişiye yemek pişiriyoruz. Yalnız yaşayan insanlarımız için evde bakım hizmetleri veriyor, yaşlı evlerimizi, sivil toplum merkezimizi güçlendiriyoruz.

2250 kişilik dev bir öğrenci topluluğunun sübvansede ediyord; kreşler, etüt merkezleri, üniversite hazırlık kursları açıyor, burs veriyoruz. Yurttaşlarımızın talepleriyle, Turunç Masa'mız aracılığıyla günde yaklaşık 200 saha operasyonun otomatik olarak yapıyor, doğalgaz geçen yerlerde asfaltlarımızı yenilemeyi sürdürüyoruz. Turizmin başkenti ve Antalya'nın kalbi olan Muratpaşa'mızın yoluna tamiratla devam edemeyeceğinin bilincindeyiz. Yükselen akaryakıt ve lojistik malzeme fiyatlarıyla birlikte ekonomik olarak zorlayan bir tablo içinde hizmet standardımızı sürdürmeye devam edeceğiz.

Çağdaş ve yaşanabilir bir kentin, sakinlerine sundukları arasında zengin bir kültür ve sanat ortamı da olmalıdır. Bir kentteki sanat ortamının yeterliliği, onun yaygınlığı ve çeşitliliği kadar değeri ve derinliğiyle de ölçülür. Bu bakışla yeni yılda Türkan Şoray Kültür Merkezi'mizi ekonomik şartlara direnerek dinamik tutacağımızı, binlerce kişiye ulaşan sanat ve hobi kurslarımızla; yayınlar, festivaller, sergi, konser, tiyatro gibi nitelikli etkinliklerle sanat yolculuğumuzu sürdüreceğimizi vurgulamak istiyorum. Tüm komşularımızın yeni yılını kutlarken, 2023'ün ülkemize güzellikler getirmesini diliyorum.

Ümit Uysal
Muratpaşa Belediye Başkanı

UNUTMAK/HATIRLAMAK

antsanat

“

Her kentin bir dili vardır,
bir de hikayeleri...
Edebiyatın kentleri,
kentlerin edebiyatçıları
vardır, bir de.

”

Ümit Uysal

2	Atatürk / Burak	36	Güngör ve Ertekin / Şekerci
3	Sunuş / Uysal	38	Üç Kadın Sanatçı / İrten
5	Şiir / Telli	40	İsfendiyaroğlu / Karaaslan
6	Muratpaşa'da Sanat Var / Erdem	42	Şarlo'dan İvedik'e / Çetinkaya
10	İklim Krizi	45	Şiir / Su
11	Sürdürülebilir Yaşam / Tataroğlu	46	Mimari / Taşkaya
12	Attalos'tan Antalya'ya / Erdoğan	48	Cinemre / Türkoğan
14	Kuyucaklı Yusuf / Ekiz	50	Dosya
15	Şiir / Cengizkan	52	Sunuş / Tunç
16	Distopik Romanlar / Güç	56	Öykü / Özlüoğlu
18	Kerse / Özgül	60	Öykü / Kızılırmak
20	Çağdaş Sanat / Güngör	63	Panel / Marangoz
22	Fakir Baykurt / Yılmaz	68	Öykü / Karaaslan
24	Kul / Sönmez	70	Mekanın Ruhu / Aysan
26	Çalığışları / Dünder	72	Öykü / Çelikkanat
26	Türküler / Uysal	73	Tosuner / Aras
28	Çakıl / Sünbül	74	Proust / Kılıçeri
30	Kılavuz / Özyol	77	Kayıp Zamanın Peşinde / Korkut
33	Şiir / Uyaroğlu	81	Z Kuşağı / Özgentürk
34	Kurum / Aksakal	83	Karikatür / Ceylan ve Önür

BU

Sadece bunu söylüyorum yanılma
Payımı kendime ayırmadan
BU dediğim, söz, mesafe ya da şu
Hiç değil, görünç dışında bir ilinek

Sudan söylüyorum kimseye yüklemeden
Ağırlığı ki hafifliğinden geliyor
BU işte kendi kendine olan
Adsız, adılsız

Bu da akıp gidiyor
Ardına bakıp durmadan
Bakıp durarak aynaya, ovaya
Bakakalmak öylece BU gibi
Ayırdına varıncaya dek ten ve tin
Yol ve yolcu

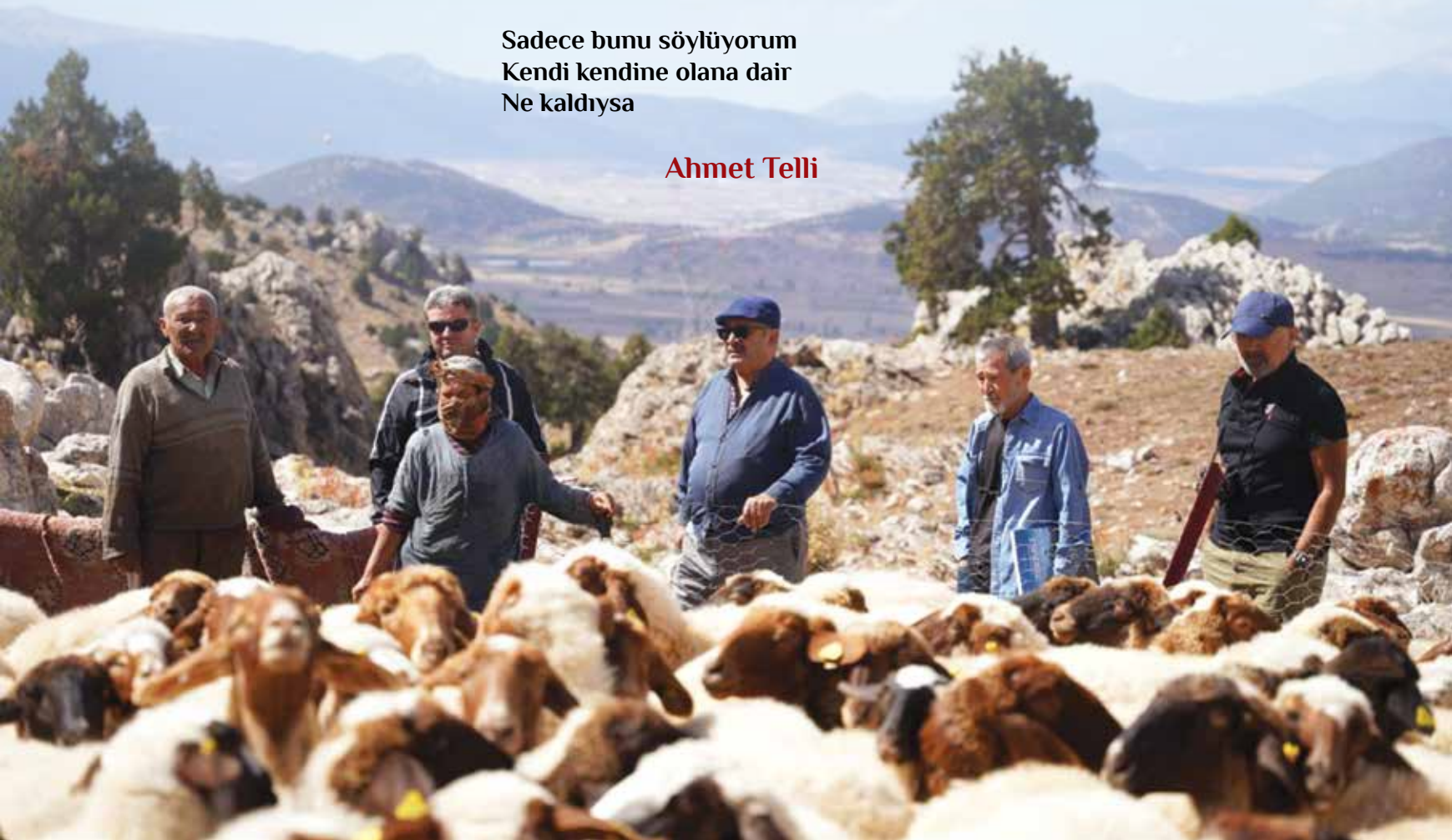
Sürü, çoban ve köpek
Yitiyor Yılangeçmez'in gölgesinde
BU'nu hiç umursamadan

Arikanda, Mendan ovası, ardıç ağaçları

Söylüyorum işte mesafe samp
Düşekalmak kendi içine

Sadece bunu söylüyorum
Kendi kendine olana dair
Ne kaldıysa

Ahmet Telli

Muratpaşa'da Sanat Var!

Burcu
HAYKIR
ERDEM

Akdeniz'in kıyısında tarih öncesinden günümüze pek çok medeniyeti barındırmış; doğal güzellikleri, ekolojik çeşitliliği, tarihi yapıları, keşfedilmiş ve keşfedilmeyi bekleyen sayısız arkeolojik alanı ile önemli bir turizm kenti Antalya... Ve Antalya'da bir ilçe belediyesi Muratpaşa...

Muratpaşa Belediyesi; festivalleri, tiyatro gösterileri, sergileri, atölyeleri, anma günleri, söyleşileri, komşu buluşmaları ve daha pek çok kültür sanat etkinliğiyle sanata destek olmakla kalmıyor; yalnız Antalya'nın değil, Türkiye'nin de önemli sanat noktalarından biri olarak güzel çalışmalarına imza atıyor.

"Muratpaşa'da Sanat Var" etkinliklerinin büyük çoğunluğuna Türkan Şoray Kültür Merkezi ev sahipliği yapıyor. Açılışı yaklaşık 4 yıl önce yapılan Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde anma günleri, atölyeler, konserler, kitap imza günleri, söyleşiler, festivaller ve daha birçok etkinlik halka açık ve ücretsiz olarak gerçekleşiyor. Türkan Şoray Kültür Merkezi bünyesindeki sanat galerisinde ise pek çok sergi yer alıyor. Şimdi gelin, Muratpaşa'da 2022 yılında hangi etkinliklere yer verilmiş, gelin birlikte göz atalım...

Sergiler

"Muratpaşa'da Sanat Var" etkinlikleri 2022 yılını Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde "Balkanlardan Akdeniz'e Sanat Işığı" isimli sergi ile karşıladı. Küratörlüğünü ve Proje Koordinatörlüğünü Suzan Uğurluçam'ın yaptı-

ğı, Hırvatistan'dan Kuveyt'e 15 ülkeden 38 ressamın 95 eserinin yer aldığı sergi 2021 yılının son günlerinde açıldı ve Muratpaşa bu sergiyle 2022 yılına "Merhaba" dedi. Tarihin en sıra dışı ismi Leonardo da Vinci'nin ölümünün 500'üncü yılı anısına, Emre Sefer'in yapımcılığı, İbrahim Karaoğlu'nun küratörlüğüyle "Leonardo Da Vinci'ye Saygı" sergisi yapıldı. Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde 9 Şubat Çarşamba günü açılan sergide Onay Akbaş, Bedri Baykam, Mercan Dede, Devrim Erbil, Burçin Erdi, Yalçın Gökçebağ, Ergin İnan, Fevzi Karakoç, Bahar Oganer, Tülin Onat, Cem Sağbil, Barış Sarıbaş gibi sanatçıların resim ve heykelleri yer aldı.

"Su ile başladı yaşam, su döngüsüyle dönüyor; ama her geçen gün azalıyor su kaynakları. İklim değişiyor, kuraklık artıyor" diyen çoban ressam Sinan Demir'in kişisel sergisi Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde 11 Mart Cuma günü açıldı. Muratpaşa da "Uluslararası Cam Yılı" kapsamında Şebnem Bahar Galerisi iş birliği ve Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Cam Bölümü öğretim elemanlarından Profesör Mustafa Ağatekin küratörlüğünde gerçekleşen "İzlek" karma cam sergisine yer verdi. Küratörlüğünü Prof. Dr. Kıymet Giray'ın yaptığı Teoman Südor'un "Egenin Düş-

leri” resim sergisi ise, 9 Mayıs Pazartesi günü Türkan Şoray Kültür Merkezi’nde açıldı. Sergide, 32 adet tablo yer aldı. Muratpaşa Belediyesi fuayesinde bulunan sergi alanı yeniden dizayn edilerek “Fikret Otyam Sergi Salonu” adını aldı. Ressam, gazeteci ve yazar Fikret Otyam’ın adını taşıyan sergi salonu, Otyam’ın Anadolu’nun dört bir yanında çektiği fotoğraflardan oluşan seçkiyle 8 Nisan Cuma günü açıldı. Muratpaşa Kaymakamı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Azize Kahraman Halk Eğitimi Merkezi iş birliğiyle düzenlenen sanat ve hobi kurslarında görev yapan 76 usta öğretici ve öğrenim gören 5025 kursiyer tarafından üretilen ürünler Atatürk Kültür Parkı içerisinde bulunan Cam Piramit Fuar ve Kongre Merkezi’nde 7-15 Haziran tarihleri arasında sergilendi.

Festivaller

Eski ve yeninin güzelliğini buluşturan, geçmişin aurasını günümüze taşıyan küçük liman şehri Kaleiçi’nde “Kaleiçi Festivali”nin yedincisi gerçekleştirildi. Yaşayan antik kentlerin hikâyelerini ortaklaştırmak, kalıcı dostluk köprüleri kurmak, eski şehirlere dair bilinirliği sağlamak ve eski şehirleri bir araya getirmek amacıyla düzenlenen festivalde toplamda 33 ayrı noktada 111 etkinlik düzenlendi.

Kaleiçi Old Town Forum, bu yıl “Yaşayan Tarihi Kentlerde Sürdürülebilir Turizme Yönelik Çevreci Faaliyetler” başlığıyla düzenlendi. Balkanlardan Avrupa’ya, Kuzey Afrika’dan Orta Doğu ve Güneydoğu Asya’ya, ada ülkeleri KKTC, Malta ve İrlanda’ya 27 ülkeden 52 şehrin katılımıyla düzenlenen Forum, Türkan Şoray Kültür Merkezi’nde gerçekleştirildi. Ayrıca yine Türkan Şoray Kültür Merkezi’nde Polonya Büyükelçiliği iş birliğiyle “Solidarnosc” adlı sergi düzenlendi.

Muratpaşa’daki bir başka festival ise, 03 - 05 Kasım tarihleri arasında ODTÜ Antalya Mezunlar Derneği iş birliğiyle düzenlenen “11. Uluslararası Antalya Gitar Festivali”ydi. Türkan Şoray Kültür Merkezi’nde gerçekleştirilen festivalde Ahmet Kanneçi Sanat Yönetmeni, Ignacio Rodes, Gabriel Guillen ve Hüsrev İsfendiyoğlu da konuk olarak yer aldı.

“Yörelere Renkler Festivali” Antalya’da faaliyet gösteren hemşehri dernekleri ve vakıfların özgün kültürlerinin tanıtımına destek olmak, her bölgeden, kentten, kültürden Muratpaşalıların bu özgün kültürleri tanımasını sağlamak ve böylece dostluk, kardeşlik ve birlikte yaşama duygusunu güçlendirmek amacıyla altıncı kez 29 Mayıs - 5 Haziran tarihleri arasında Atatürk Kent Meydanı’nda düzenlendi. Tüm festival boyunca kurulan stantlarda yörelerin kültürel değerleri, lezzetleri tanıtıldı ve her akşam yörelere özgü halk dansları gösterileri, konserler düzenlendi.

Edebiyat Günleri, Anma ve Kutlamalar

Çağdaş bir kentin sakinlerine ve konuklarına sundukları

arasında zengin bir edebiyat ortamı olmalıdır düşünceyle Antalya’yı canlı bir edebiyat şehri yapmak, Antalya’nın edebiyatta daha çok yer almasını, edebiyata daha çok dahil olmasını sağlamak ve sürekli bir sanat ortamı var etmek amacıyla düzenlenen “Antalya Edebiyat Günleri” 17-20 Kasım tarihlerinde yedinci kez gerçekleştirildi.

Ülkemizin en önemli şair ve yazarlarından Nazım Hikmet Ran, doğum ve ölüm yıldönümünde Türkan Şoray Kültür Merkezi’nde anıldı. ODTÜ Antalya Mezunlar Derneği iş birliğiyle 14 Ocak Cuma günü, doğumunun 120’nci yılı anısına düzenlenen gecede Livaneli Orkestrası ve solistleri Nazım Hikmet şiirlerinden bestelenmiş şarkıları seslendirdi. Ölüm yıldönümü ise 1 Haziran Çarşamba günü, yönetmenliğini Nebil Özgentürk’ün, oyunculuğunu Şahin Sancak’ın yaptığı “Nazım 120 Yaşında” belgesel gösterimi ile başladı ve ardından yapılan söyleşi ve müzik dinletisiyle devam etti.

“Adalet ve Demokrasi Haftası” etkinlikleri kapsamında 24 Ocak Pazartesi günü katledilişinin 29’uncu yıl dönümünde gazeteci-yazar Uğur Mumcu’yu anma etkinliği düzenlendi. Düzenlenen etkinlikte şair Ataol Behramoğlu ile müzisyen Haluk Çetin şiir ve şarkılarını Uğur Mumcu için seslendirdi.

Teke yöresi kültürünü tanıtmak ve gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla 18 Şubat Cuma günü halk kültürü araştırmacısı, derlemeci ve karikatürist “Halit Önür Anma Gecesi” düzenlendi. Gecede kabak kemane sanatçısı Uğur Önür, Anadolu’yu köy köy gezerek halk müziklerini kaydeden Emre Dayıoğlu ve Türk halk müziği sanatçısı İlke Türkdöğen sahne aldı. Halit Önür’ün TRT repertuarına kazandırdığı 40’a yakın şarkıdan örneklerin seslendirildiği gecede ayrıca Tuncer Çetinkaya’nın hazırladığı bir belgeselin ilk gösterimi de yapıldı. Kadınlarımızın ülkemizde ve dünyada her yıl farklı etkinliklerle seslerini duyurmaya, eşit hak ve koşullara sahip olarak yaşamaları için mücadele yolları aramaya, birliğin gücünü ortaya koymaya çalıştıkları “8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü”nde, dayanışma ve mücadelenin yaşatılması adına Mor Şemsiyeler ile yürüyüş yapıldı. Konyaaltı Varyantında “Mor Şemsiyeler” altında başlayan yürüyüş, Konyaaltı Caddesi boyunca yaklaşık 2 km devam etti ve Türkan Saylan Anıtı önünde yapılan koreografi ve ardından düzenlenen konser ile son buldu.

Doğanın canlanması ile bolluk, bereket beklentisini simgeleyen ve baharın müjdesi olarak bilinen aynı zamanda “UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası” listesine giren Hıdırellez, 6 Mayıs Cuma günü yapılan etkinliklerle kutlandı. Sabah saat 05.00’de Kaleiçi Yat Limanından teknelerle denize dileklerin atılması ile başlayan etkinlikler, Şükrü Solmaz Parkı’nda düzenlenen Muratpaşa Belediyesi Temizlik İşleri Müdürlüğü çalışanlarının kurduğu Çer-Çöp Orkestrası ve İzmirli Necati konserleriyle devam etti.

Antalya Finike'de taş ve mermer ocaklarına karşı yaşamı savunan Aysin ve Ali Ulvi Büyüknohutçu çiftinin anı ve mücadelesi için Aysin ve Ali Ulvi Büyüknohutçu Mücadelesini Yaşatma Grubu iş birliği ile 7-8 Mayıs tarihlerinde etkinlikler düzenlendi. Türkiye'nin dört bir yanından gelen yaşam savunucuları ve ekoloji aktivistleri için Engelsiz Kafe yanındaki alan kamp alanı olarak düzenlendi. Aydın Kanza Sanat Galerisinde belgesel gösterimi, atölye çalışmaları ve ödül töreni yapıldı. Ayrıca dayanışma ve mücadelenin yaşatıldığı etkinlikler kapsamında mezar ziyaretleri, Finike ev ziyaretleri, Ali Ulvi Aysin Büyüknohutçu Çevre Bilinci Parkı'nda sembolik fidan dikimi, söyleşi ve forumlar yapıldı.

Topçu Yüzbaşı Mustafa Ertuğrul Aker'in ölüm yıldönümü dolayısıyla düzenlenen anma etkinliği, 5 Kasım Cumartesi günü, Akdeniz Gençlik Sanat Araştırma ve Eğitim Derneği (AKSAN) iş birliğiyle Erdal İnönü Kent Parkı'nda bulunan Yüzbaşı Mustafa Ertuğrul anıtında gerçekleştirildi.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatının 84'üncü yıl dönümünde "Ata'ya Saygı Yürüyüşü" düzenlendi. 10 Kasım Perşembe günü yapılan, Atatürk Kent Meydanı'ndan Erdal İnönü Parkı'na uzanan 4 kilometrelik yürüyüşte, Atatürk bayrakları ve posterleri taşındı, meşalelerle Tekelioğlu Caddesi ve devamında Eski Lara Caddesi aydınlatıldı.

Vuslatın 749'uncu yıl dönümü dolayısıyla düzenlenen Hz. Mevlana Anma Töreni, 11 Aralık Pazar günü Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde yapıldı. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dr. Öğr. Üyesi Emel Nalçacıgil tarafından Hz. Mevlana hikâyeleriyle anlatıldı ve ardından tasavvuf müziğine semazenler eşlik etti.

Muratpaşa'da Komşu Buluşmaları

Ülkemizin dört bir yanından gelip Muratpaşa'ya yerleşen, kültürleriyle, lezzetleriyle, müzikleriyle ilçemize, kentimize değer katan komşularımız için 'gurbetlik' yok diyerek, komşuluk, ait olma ve kentlilik bilincini geliştirmek amacıyla gerçekleştirilen "Komşu Buluşmaları" etkinliklerinin ilki, 12 Şubat Cumartesi günü Atatürk Kent Meydanı'nda Karadeniz günü olarak düzenlendi. Antalya Karadenizliler Derneği (ANT-KAR-DER) iş birliğiyle düzenlenen buluşmada 1 ton hamsi ikram edildi ve horonlar Selçuk Balcı'nın söylediği türküler eşliğinde çekildi. "Komşu Buluşmaları"-nın ikincisi Akdeniz / Ege günüyle 12 Mart Cumartesi günü Bayındır Park'ta düzenlendi. Höşmerim ve piyaz ikramının yapıldığı, binlerce Yörük ve Efe'nin bir araya geldiği buluşmada Uğur Önür ve Tolga Çandar türküler seslendirdi. "Komşu Buluşmaları"nın üçüncüsü Doğu / Güneydoğu Anadolu günüyle 27 Mart Pazar günü Sedir Mahallesi'nde Şehit Diplomatlar Parkı'nda düzenlendi. Çiğköfte ve ayran aşımın ikram edildiği buluşmada Türk halk müziği sanatçısı Cengiz Özkan ve Ali Gündüz sahne aldı.

Muratpaşa'da Atölyeler, Sinema Günleri

Sadece kahvenin hazırlanması değil aynı zamanda sunumunu da öğrenmek isteyenler için ASSIM ve dünyaca ünlü kahve markası Schiller iş birliğinde 24-28 Ocak tarihleri arasında 20'şer kişilik gruplarla 1 hafta boyunca 40 saatlik teorik ve uygulamalı derslerin verildiği "Barista Kursu" gerçekleştirildi.

"Film Okuryazarlığı Atölyesi", Tuncer Çetinkaya tarafından, Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde 29 Ocak, 12 Şubat, 26 Şubat ve 12 Mart tarihlerinde gerçekleştirildi. DJ olmak tatil yerlerinde, konserlerde müzik akışını kontrol etmek, ortama en uygun müziği seçmek ve müzikler arası geçişleri uyumlu şekilde yapmak isteyenler için 9-24 Nisan tarihleri arasında DJ Daraske tarafından DJ'lik eğitimleri verildi.

Muratpaşa Sinema Günleri, Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde 16 Ocak Pazar günü Türk sinemasının 'Sultan'ı Türkan Şoray'ın en son rol aldığı "Suna" filminin gösterimiyle başladı. Film gösterimin ardından filmin yönetmeni Engin Ayça ve oyuncularından Gülşen Tuncer'in katılımıyla söyleşi gerçekleştirildi. 13 Şubat Pazar günü ise, Muratpaşa'nın konduğu "Janjan" filmiyle yönetmen Aydın Sayman oldu. Film gösterimiyle başlayan etkinlik, yönetmen Aydın Sayman'la yapılan söyleşiyle devam etti.

Muratpaşa'da Tiyatro

Antalya Barosu Yırtık Cüppe Tiyatro Topluluğunun kurucusu Av. Soner Ustaoglu'nun birinci ölüm yıldönümü anısına, Antalya Barosu iş birliği ile Muratpaşa Belediyesi Kültür Salonu'nda, 2 - 6 Mart tarihleri arasında "Avukat Soner Ustaoglu Tiyatro Günleri" gerçekleştirildi. Antalya Barosu Yırtık Cüppe Tiyatro Topluluğu "Tersine Dünya", Antalya Barosu Baro Tiyatro "İçinden Tramvay Geçen Şarkı", Bursa Barosu "Tiyatro Advokato", İzmir Barosu Tiyatro Topluluğu "Titanik Orkestrası" ve "Sui Generis Tiyatro" oyunları ile sahne aldı.

Geçtiğimiz yıl kaybettiğimiz tiyatro sanatçısı Turgay Yıl-

dız anısına oynanan “Hitlerin Hatıra Defteri” Tiyatro Oyunu, 15- 16 Mart tarihlerinde Türkan Şoray Kültür Merkezi’nde sahnelendi. Senarist, oyuncu, tiyatro oyun yazarı, gezgin, aynı zamanda bir Antalyalı da olan Aynhan Rüzgar ile “Düz Mantık Hikâyeleri” 9 Nisan Cumartesi günü Muratpaşa Belediyesi Kültür Salonu’nda eğlenerek izlendi.

Muratpaşa’da Orkestra, Tiyatro, Dans, Müzik Kursları Muratpaşa Belediyesi Gençlik Orkestrası ve Muratpaşa Belediyesi Korosu tarafından Türkan Şoray Kültür Merkezi’nde “14 Şubat Sevgililer Günü Konseri”, “23 Nisan Konseri”, “19 Mayıs Gençlik Konseri” ve “18 Mart Şehitleri Anma Günü ve Çanakkale Zaferi Seferberlik Türküleri Konseri” verildi. Seferberlik Türküleri Konseri’nde aynı zamanda Muratpaşa Belediyesi Tiyatro Topluluğu tarafından performanslar da sergilendi. Muratpaşa Belediyesi gitar kursiyerlerinin düzenlemiş olduğu “Klasik Gitar Grubu Dinletisi”, 11 Mayıs Çarşamba günü Değirmenönü Kültür Merkezi’nde; Muratpaşa Belediyesi Türk Halk Müziği Korosu’nun düzenlemiş olduğu “Türkü Kervanı Konseri” ise 16 Mart Cumartesi günü Muratpaşa Kültür Salonu’nda gerçekleştirildi. Muratpaşa Belediyesi tiyatro kursiyerlerinin düzenlemiş olduğu “Ayı” ve “Ada” adlı tiyatro oyunları Muratpaşa Belediyesi Kültür Salonu’nda eğitimci Erhan Kargın yönetiminde sahnelendi. Muratpaşa Belediyesi Halk Dansları Topluluğu tarafından, “Geleneksel Türk Halk Dansları Gösterisi” Türkan Şoray Kültür Merkezi’nde 21 Mayıs Cumartesi günü “Öz” temasıyla gerçekleştirildi.

Muratpaşa’da Söyleşi ve İmza Günleri

Dünyanın en başarılı turizm gelişim projelerinden biri olan “Güney Antalya Turizm Gelişim Projesi”yle Antalya’nın dünyanın sayılı turizm destinasyonları arasında yer alması ve Türkiye’nin turizm başkenti unvanını alma mucizesinin konuşulduğu “Antalyamız Nasıl Turizmin Başkenti Oldu?” başlıklı söyleşi Türkan Şoray Kültür Merkezi’nde 23 Şubat Çarşamba günü gerçekleştirildi.

Osmanlı İmparatorluğu’nun Balkanlardaki hezimetini olarak geçmiş ve toplumda her yönüyle büyük yıkımlara neden olmuş Balkan Savaşı’nın öncesi, sonrası, etkileri, olayların tarihsel gelişimi ve bu konu ile ilgili merak edilenler araştırmacı yazar emekli Albay Atilla Güler’in konuşmacı olarak katıldığı “600 Yıllık Vatan İki Yılda Nasıl El Oldu?” başlıklı konferansla ele alındı. 5 Ağustos Cuma günü Türkan Şoray Kültür Merkezi’nde yapılan konferanstan önce Güler tarafından imza günü de düzenlendi.

Okuryazar Antalya Projesi kapsamında 16 Aralık Cuma günü Türkan Şoray Kültür Merkezi’nde Antalyalı yazar Ertuğ Uçar ile “Ayrılığın Haritası” kitabı üzerine bir söyleşi ve imza günü düzenlendi.

Muratpaşa’da Diğer Etkinlikler

Piyasa ve yaşam koşullarının dayatmasıyla iş bulamayan ya da üretim sürecinden uzaklaştırılan kadınlara yönelik en iyi ekonomik yöntem olarak değerlendirilen kadın kooperatiflerine destek olmak amacıyla Erdal İnönü Kent Parkı içinde “Kadın Kooperatifleri Ürün Satış Mağazası” açıldı. Bu kapsamda 15-18 Eylül tarihlerinde “Kadın Kooperatifleri Buluşması” etkinlikleri ile Yudum, Naciye Çokbilir, Görkem Durmaz ve Öykü Gürman konserleri düzenlendi.

Antalya başta olmak üzere ülkemizde yaşayan gençlerimizin dijital platformlarının kullanımını arttırmak ve sosyal medyayı aktif olarak kullanan Z kuşağı olarak adlandırılan genç neslin kaliteli içerik üretmelerini teşvik etmek amacıyla “Fenomensin Antalya” adlı ülkemizin her bölgesinden katılımcılara açık mizah içerikli video çekimlerinin değerlendirildiği yarışma düzenlendi. İlk eleme turu, dijital platformlarda aktif ve bu alanda içerikler üreten ve kitlesel sayılabilecek içerik çalışmalarını yapan jüri üyeleri Görkem Durmaz, Asena Kızıllarlan, Murat Sakaoğlu, Marul Kafa, Aref Ghafouri tarafından değerlendirildi. 5 Mart Cumartesi günü Türkan Şoray Kültür Merkezi’nde yapılan final gecesinde ise yarışmanın birincisi halk oylamasıyla seçildi. Dolu dolu geçen “Muratpaşa’da Sanat Var” etkinlikleri Muratpaşa Belediye Başkanı Ümit Uysal öncülüğünde Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü koordinatörlüğünde gerçekleşiyor. Geçen bir yılı aramızda bırakırken 2023 yılı için Muratpaşa’da Sanat Var etkinliklerinde neler olacak merakla bekliyoruz...

antsanat

Muratpaşa, Akdeniz'in Geleceği İçin Buluştu “İklim Krizinde Yaşamaya Dair” Çalıştayı

Muratpaşa Belediyesi'nin iklim krizine dikkat çekmek ve yerelde farkındalık oluşturmak amacıyla düzenlediği +0,5 °C Akdeniz'in Geleceği Çalıştayı'nın ikincisi 'İklim Krizinde Yaşamaya Dair' başlığında 2 Aralık'ta Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde gerçekleştirildi.

Çalıştayı'nın açılış konuşmasını yapan Belediye Başkanı Uysal, belediyenin çevre alanındaki çalışmalarını şöyle özetledi: “Çevre eğitimi alanında çalışmalarımız devam ediyor. Türkiye Çevre Eğitim Vakfı'nın (TÜRÇEV) çevre eğitim etkinlikleri alanında verdiği ödülü üst üste 7 yıldır alıyoruz. 300 bin adet perlatör olarak da bilinen su tasarruf başlığının dağıtımını gerçekleştirdik. Kendi enerjisini üreten ve aynı zamanda akıllı sulama sistemine sahip parklarımızı yaygınlaştırıyoruz. Belediye hizmet binalarımızda karbon salınımı azaltmak için çalışmalarımız devam ediyor.” Başkan Uysal'ın davetiyle sahneye gelen 15 yaşındaki iklim aktivisti Atlas Sarrafoğlu ise “Bize bırakılan mirası reddederek başka bir dünya olabileceğini göstermek için hala şansımız var” derken CHP PM Üyesi Gökhan Günaydın, çevreyle dost politikaları hayata geçirilmesi için ihtiyacın sadece iktidar değil düzen değişimi olduğuna vurgu yaptı. Akademik oturumların danışmanlığını Prof. Dr. Gökhan Civelekoğlu üstlenirken; “İklim Krizinde Gıda ve Sağlık”, “Sağlıklı İklim Reçetesi”, “İklim Krizi, Çocuklar ve Gıda Güvenliği”, “İklim Dostu Sürdürülebilir Beslenme”, “İklim Krizinde Kırılganlık”, “Yerel İklim Eylemi: Birlikte Tasarım Ve Pratik Öneriler”, “İklimin Kırılgan Grupları, İklim Adaleti, İklim Demokrasisi Ve Göçler” ve “İklim Krizinin Yaşlı Hakları Üzerine Etkisi” üzerine konuşmalar yapıldı. Çalıştay, Muratpaşa Belediye Başkanı Ümit Uysal'ın ev sahipliğinde; Cumhuriyet Halk Partisi PM Üyesi Gökhan Günaydın, akademisyen ve yazar Elfin Tataroğlu, Birgün gazetesi Genel Yayın Koordinatörü İbrahim Varlı ve iletişim bilimci ve yazar Ali Haydar Fırat'ın katıldığı 'Krizde yaşamak' başlıklı Gündem Özel programıyla sona erdi.

Çalıştayı'nın ardından yayımlanan değerlendirme bildirgesi 12 maddeden oluştu. İklim krizinin kontrol edilebilir etkilerine karşı azaltım önlemlerini uygulamanın, kaçınılmaz etkilerine karşı uyum sağlamanın gerekliliğine dikkat çeken bildirmede, iklim krizine karşı kentsel planlama alanında alınacak önlemlerin kritik önlemede olduğu vurgulandı. Yerel ölçekte iklim platformu kurulmasını öneren bildirimde, platform bölgedeki tüm dinamikleri içinde barındıracak şekilde oluşturulmasını önerdi. Yaşlılık, çocukluk ve ergenlik, beslenme, tarım, ormansızlaştırma, su kaynakları, göç gibi iklim krizinin etkilerinin görüldüğü pek çok başlığı değerlendiren bildirgenin, yerel yönetimlerin gıda üretim-tüketim zincirine dâhil edilmesi gerekliliği vurgusu dikkat çekti. Bildirmede gereklilik şöyle ifade edildi: “Üretilen her yiyeceğin üçte biri son tüketiciyi beslemekten israf olmaktadır. Bu durumun önüne geçecek gıda tedariki ve güvenliği alanlarında ciddi çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Yerel yönetimlerin gıda üretim-tüketim zincirine mutlaka dâhil olması gerekmektedir.”

“İklim krizi derinleştikçe sadece binalar değil, hayatımız da metruklaşacak” denilen çalıştayda; “Antalya, iklim krizinden, doğanın dengesinin bozulmasından en fazla etkilenecek kentlerden biri. Harap hale gelmemek, metruk yaşamlara hapsolmemek, maviyi, yeşili yitirmemek için ayağa kalk ve çaba harca!” çağrısı yapıldı. “Nazım Hikmet'in dediği gibi 'Yetmişinde bile, mesela, zeytin dikesin' diyerek büyük bir ciddiyetle bu sorunları ele almak için buradayız” mesajı verildi.

Sürdürülebilir Tüketimin Yaşama Yansımaları

Kapitalizmin doğurduğu tüketim kültürü ve materyalist yaşam tarzları zamanla gelecek nesillere yaşanılabilir bir toplum ve yeterli doğal kaynak bırakmamızı olanaksız kılmaktadır. Doğal kaynakların tükenmesine, ekolojik dengenin bozulmasına sebep olan davranışlarda, uygulamalarda işletmelerin, hükümetlerin, devletlerin sorumluluğu olduğu kadar her bir bireyin de sorumluluğu vardır.

Kaynakların tükeneceği bir geleceğe hazırlık yapmak, bu tükenişin hızını yavaşlatmak, gelecek nesillere iyi bir miras bırakmak için dünyadaki birçok ülke büyük bir arayışın içine girmiştir. Bu arayış karşımıza sürdürülebilir tüketim ve sürdürülebilir üretim kavramlarını çıkarmaktadır. Her bir bireyin kendi yaşamında atacağı küçük adımlarla tükettiği ürünlerdeki atık miktarını azaltması, mümkünse yeniden kullanması ve son aşamada da geri dönüşümü sağlaması önemli bir değer yaratmaktadır. Sürdürülebilir tüketim bilinci bu derecede önemli bir unsurken, kişilerin bundan kaçınıyor olmasının nedenleri üzerine araştırma yapan bilim insanları iki önemli sonuçta varmışlardır. Bu kaçınmanın ilk gerekçesi geri dönüşümlü ürünlerin maliyetli oluşudur. Birey enerji israfını azaltan teknolojik ürünlerin, geri dönüşüme uygun kumaşların, elektrikli araçların yüksek maliyetini ödemeye razı olsa da bu sefer karşısına kalite ve doğruluk endişesi çıkmaktadır. Bu maliyeti ödemeye hazır olan birey bu davranışının sonuçlarını, çıktılarını uzun bir vadede, gelecek kuşaklarda yaşayacak olması, aynı zamanda sürdürülebilirlik kavramının soyutlaşmasına neden olmaktadır. İşte bu gerekçelerle kişinin bir belirsizliğe ve hatta yılgınlığa sürüklendiği söylenebilir.

Peki, bu yılgınlıktan kurtulmak, sürdürülebilir tüketimi bir yaşam felsefesi haline getirmek mümkün müdür? Elbette. Özellikle Doğu'da yetişmiş bilgelerin yaşam tarzlarından öykünelen oluşturulan 'gönüllü sadelik' yaklaşımı, bireylerin kendi hayatlarında uygulayacakları maddi sadeleştirme ile çevreyle uyumunu arttırarak, minimum tüketimle yaşamdan haz almasının yollarını sunmaktadır. Gönüllü sade yaklaşımın teorize edilme safhasında feyz aldığı bilgilerden biri de Hindistan'daki bağımsızlık mücadelesi ile tanınan Mahatma Gandhi'dir. Gandhi kendi kendi-

Elfin
TATAROĞLU

ne yeten bir aşram kurarak, basitleştirilmiş bir yaşamın öncülüğünü yapmıştır. Çıkrık ile örülen el işi, geleneksel dhoti ve örtü gibi giysilerini bizzat kendisinin yaptığı bilinen lider, oruçla arınma ve vejetaryenlik gibi felsefeleri yaşamında uygulamıştır. İstatistikçi, ekonomist Friedrich Schumacher'in 'Küçük

Güzelidir' adlı kitabında derinlemesine işlediği gibi karmaşıklıktan uzak, yalın ve sadeleştirilmiş devlet yapısı ve yaşam, sürdürülebilirlik için esastır.

Bu yalın yaşam tarzı kimi zaman bir öğreti ya da inançla insanların yaşamına girdiği gibi savaşlar, felaketler, salgınlar ile de uygulanabilir ya da zorunluluk olmuştur. Japonya'nın ikinci dünya savaşı sonrası, kıt kaynaklarından ötürü sıfır israfı sağlayan tam zamanlı üretim, yalın üretim, altı sigma uygulamaları buna örnektir.

Kurtuluş Savaşı gibi yıkıcı bir savaştan zaferle çıkmış ve bu zaferin öncülüğünü yapan büyük lider Mustafa Kemal Atatürk'ün Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında yoksul bir halkla birlikte yeniden bir kalkınma öyküsü yazması, tüm kaynakların üretime, tarıma, çiftçiye seferber edilmiş olması, kamucu politikalar ve israfın her türlü-sünden kaçınılması, üstelik bu kaçınmanın halkın yaşam felsefesi haline dönüşmüş olması yine bu sıfır israfın güzel bir örneğidir. Savaştan çıkmış genç Cumhuriyet'te yetişen kuşaklar; yemeklerini yetecek kadar yapmış, kalanını değerlendirmiş, artan yünlerden kırkyama kıyafetler, battaniyeler yapmış, kurşun kalemi tükenene kadar, suyu ihtiyaç duyduğu kadar, elektriği ise en kısıtlı haliyle kullanmıştır. Bu felsefe birkaç kuşak daha yaşatılsa da 1980 sonrası uygulanan ekonomik politikalarla kapitalizmin ve onun doğurduğu tüketim kültürünün etkisi hoyratça yaşamımızı sarmıştır.

Tüketime bağımlı insanlık hayatı bir seçim aşamasındadır. Prof. Dr. Jared Diamond'ın 'Çöküş' adlı kitabında dediği gibi; "Tek soru, kendi seçiminizin hoş yollarla mı yoksa savaş, soykırım, açlık, hastalık salgınları ve toplumların çöküşü gibi bizim seçiminiz olmayan nahos yollarla mı çözüleceğidir". Adına ister gönüllü sade yaşam ya da yeşil tüketim diyelim, aslolan insanların toprakla, havayla, suyla uyumlu, israfsız bir yaşamı tercih edip etmeyeceğidir.

Attalos'tan Antalya'ya

Hiç deniz görmemişin içi nasıl çalkalansın?

Kentler tarih kokar, tarihsel efsane; insan kokmayan tarih ve kent ölüdür.

Pergamon'da (bugünkü Bergama'da) bir parşömenin üstüne eğilmiş, ütöplük nitelikler taşıyan bir ülkeyi işaret ediyordum ki, Kral II. Attalos'un, sarayında beni beklediğini haber verdiler. Kralı selamladım, mermer tahtından kalktı, "Savaşçılarımla al, yeryüzünün cennetini bulmadan Pergamon'a dönme!" diye emretti. Savaşçılarımla yola düştüm, kan dökmeden o cenneti Pamphylia civarında buldum. Adını Attaleia koydum. Attalos'tan Antalya'ya uzanan yolculuk böyle başladı.

İki bin yıldır bu kentin kartografyidim, emekli edildim. Liman taraflarında Hellenistik bir yapıda, kentin surlarında uykuda, Roma imparatoru Claudius'un elinin değdiği her yerdeydim. Sillyon taraflarında Bizans koktum; Keyhüsrev'in ayak izinde gezindim. Bunların hiçbirini dillendirmedim, kendime sakladım. Nedenim Calvino'da: "Oysa kent geçmişini dile vurmaz, çizik, çentik, oyma ve kakmalarında zamanın izini taşıyan her parçasına, sokak köşelerine, pencere parmaklıklarına, merdiven tırabzanlarına, paratoner antenlerine, bayrak direklerine yazılı geçmişini bir elin çizgileri gibi barındırır içinde."

Şimdi Kaleiçi'nde bir yerde şiir ve deneme imal ediyorum. Yarın? Sabah ola, hayrola!

Bir Akdenizlinin tuz kokan yazmasıyım.

Akdeniz'i kıyısından bucağından, uzağından yakınından görmüşlere doğru uzun bir yolculuğa çıkacağım; kapısı açık olanda bir gece, olmayanda üç hece konaklaya-

Barış
ERDOĞAN

cağım. Bilirim ki bir Akdenizlinin meskeni "dolanayla deniz arası"ndadır, rengi "edebi mavi", dili "akarsu", kokusu "sardunya"dır; sümbülü ise "rûmî, hindî ve cebelî"dir.

Ben bir Akdenizlinin tuz kokan yazmasıyım. "Doğduğum"la "doyduğum" arasındaki farkı "dolduğum" zaman fark ettim. Bu sabah bir

rüyadan uyandım. Derler ki, her Akdenizli yarım kalmış bir rüyadan arta kalandır.

Bir rüyanın gerçekleşmesini mi istiyorsunuz? Sonunu beklemeyin derlerdi. Ben de uyandım. Uzun bir geziye çıkacağım. Nereye gidersem gideyim, -ki deniz ötesi ülkeler olacak- kendimi bulmadan dönmeyeceğim. Şafağa doğru tam göğsümün ortasından bir kapı açıldı: Hadrianus Kapısı. Kapıdan Metin Demirtaş'ın besmelesini okuyarak geçtim: "Şiirlerimde bir dereden söz etmişsem şırıldaayan sulara kar kokusu duyumsansın istemişimdir. Kaleiçi'ni anlatmışsam kırlangıçların seslerine yansımış bahar sevinci duyumsansın istemişimdir. Akdeniz'in üstünde parlayan gün ışığı, ardıç kuşları. Her sabah bize ergen güzelliğiyle 'Günaydın.' diyen Tahtalı Dağ'ın üstüne yığılmış mor bulutlar. (...) Çam ağaçlarının, bin yıllık sedirlerin denizi yalayıp gelen esintisi dizelerimin üstünden geçsin istemişimdir."

İşığı gördüm.

Alnımdan düşen her ter damlasının toprağını okurla paylaşmak istiyorum. Fotoğrafçıların dudağından dökülen bir söz vardır: "İşığı gördüm!". Bu derin sözü fotoğraf sanatçısı Birgül Çildogan'dan duymuştum. Ardını ben getirdim: Sen göz kesil, kalbindir ona çerçeve.

Fotoğraf sanatı için altın kuraldır "göz kesilmek". Müzik için, "kulak kesilmek". Hiçbir göz kesilmek anlık değildir,

bir birikim işidir. Yıllarca aynı yoldan gidip gelene kaldırım taşları bile selam alıp verilen dostlardır. Hadrianus Kapısı'na bir kapı gözüyle bakılamayacağı, cennetin giriş kapısı olduğu gibi. Onları görmeyene göstermek kadar mutlu başka bir sanat yoktur. Elbette fotoğrafın kardeşi resim için de geçerli bu. "Köylülerin İsa'sı asla Papalığın İsa'sı olmadı." der Berger, aynı şeyleri görmediğimiz için; İsa'larımız farklı. Ben cennetin kapısından geçeli çok oldu.

İçimizdeki denizi kim çalkalayacak?

Kaleiçi'ne indiğimde susamıştım, avucuma dolduruverdim denizi, tükettim. Bir daha susamadım. Kırk yıldır suya kanmış bir gezgin olarak yol aldım. İçimdeki denizi merak edenler olduysa da kimseye göstermedim. Bir rüya yorumcusu uyarılmıştı. Adamın biri rüyasında koskoca denizi içmiş, uyanınca yorumcuya koşmuş. Yolda iki atlı, kendisini durdurmuş. Adam bir rüya gördüğünü, yorumcuya yetişmeye çalıştığını söyleyince, ne gördün sorusuyla karşılaşmış. Denizi içtiğini söyleyince çatlamadım mı, demişler adama. Adam oracıkta çatlamış.

Ey okur, rüyalarını yordurma! İçinde bir Akdeniz çalkalandığını kimseciklere söyleme! Ha, denizinizi çalkalayacak birisini bulmuşsanız içinizi dökün. Deniz görmüş Flaubert'e ben içimi döktüm, açın "Doğu'ya Yolculuk"u, görün. Sizi 1850'lere götürür. Lamartine, Chateaubriand, Nerval, Gautier hatta Loti aynı denizden tuz içtik. Deniz, insanın hem annesi hem eşi hem de sevgilisidir. 1975 yılında okumuştum Loti'nin İzlanda Balıkçısı'nı. 1886'da kaleme almış Pierre Loti. Ancak altını çizdiğim cümlelerin 46 yıl sonra benim için yazıldığı düşüncesine kapıldım: "Kimseyle evlenmek istemiyor, kendince bir fikri var. O sadece denizi seviyor. Hatta bir gün, şaka olsun diye, denize evlilik sözü verdiğini söyledi bize."

Akdeniz'e bağlanma, bak gökyüzü Klein mavisi, yer yüzü Van Eyck yeşili.

İnsan bir kente bağlanmaya görsün; limanından demir alamıyor, zincirini kırıp enginlere açılmıyor. Bütün iyi niyetiyle limanına ve zincirine bağlılığını sürdürüyor. İlişkinin başlarında küçük bir fil duyarlılığıyla zincirini kırma girişiminde bulunsa da her denemesinde hayal kırıklığı yaşıyor. Küçük bir fil sonuçta... Pes ediyor. Gücü yetmediği

için iç kanamalar yaşıyor. Sanki hayal kırıklığı beraberinde kendisine huzur taşıyor. Koca bir fil olup çıkıyor, bir pamuk ipliğine bağlı olduğunu bilse de kırmayı denemiyor. Bağ(ım)lılık zincirde değil, gönülde. Bağımlılık, güçsüzlük ve ruhsal kölelikmiş, olsun. Cimri'deki Harpagon'un çocuklarından köşe bucak kaçırdığı paralarına bağımlılığı da öyleydi. Nasıl yakıp kavurur ruhları, aman Tanrı'm! İç huzur iç huzursuzluğa doğru meyletmişse tehlike çanları çalmaya başlar.

Dante'nin "Cennet"inden davet gelmişti, "Başköşe zatı-linizin!" diye; reddettim. Geldim mi bırakıp gidemiyorum bu kenti. Neden mi? Çünkü Antalya iç huzur; bir şarkı, bir şiir, bir sarhoşluk... Cortazar bağımlısı Neruda'nın bağımlılığı da böyle bir şey: "Cortazar okumamış insan bir kader kurbanıdır. Eserlerini okumamak korkunç sonuçları olan, sinsi ve ölümcül bir hastalıktır. Hayatında hiç şeftali tatmamış bir insanın durumu gibi. Kişi yavaş yavaş mutsuzlaşır, fark edilir şekilde solgun görünür ve..." Sahi ben kimim? Filo...

Neden kendim olayım? Böyle biri var zaten.

Bir gün yolum Delfi tapınağına düşerse ömrümün bir yılını Apollon'a bağışlayacağım. Hediye edebileceğim başka neyim vardı ki? Apollon ecelimi almaya gelseydi ona bir başka Akdeniz kokan Kazancakis'in yaptığını yapardım: "...ecele, benden alacağı hiçbir şey bırakmamak; sadece biraz kemik."

Bir ziyaretçi geçiyor Kaleiçi'nden, bir köşeye yığılmış kemiklerimi görüyor: Kral Attalos'un mu, bir şairin/ yazarın mı diye derin düşüncelere dalıyor. Ben hem ölüyüm hem diri. İki bin yıl nasıl akıp geçti, bilmiyorum. Zamanın (elbette saatin) değerini bilseydik Kaleiçi taraflarına hüzünlü hüzünlü bakan Tanpınar, "Bazen düşünürüm, ne kadar garip mahluklarız? Hepimiz ömrümüzün kısalığından şikayet ederiz; fakat gün denen şeyi bir an evvel ve farkına varmadan harcamak için neler yapmayız?" diye serzenişte bulunmazdı.

Sahi zaman boşa mı geçti? Attalos nerde? Tanpınar, Külebi, Metin Demirtaş, Baki Süha Ediboğlu, H. Macit Selçukler nerde?

Fotoğraflar: Tahir Akay

Kuyucaklı Yusuf

“Hayatta en büyük vazife ve saadet olarak şunu almak lazımdır: Bize yakın ve uzak bütün insanlara yardım etmek, bütün insanların iyiliğine çalışmak...”.

Sabahattin Ali

Çiğdem
EKİZ

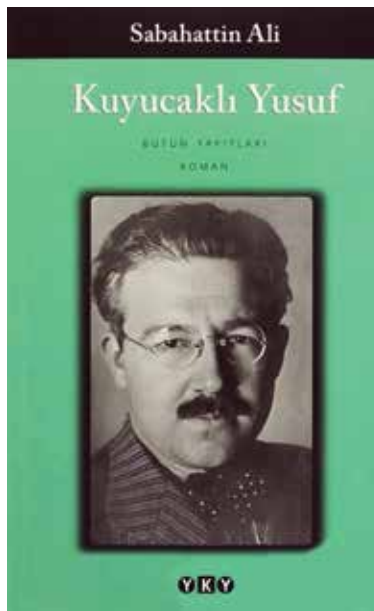
Sabahattin Ali (1907–1948), Gümölcine sancağına bağlı Eğridere ilçesinde dünyaya gelir. Eğitimi-ne Üsküdar Doğanlılar’daki Füyuzat-ı Osmaniye Mektebi’nde başlayan yazar 1927 yılında İstanbul Öğretmen Okulu’ndan mezun olur. Bir yıl öğretmenlik yaptıktan sonra 1928 yılında Millî Eğitim Bakanlığı’na yabancı dil eğitimi alması amacıyla Almanya’ya gönderilir ve iki yıl sonra yurda döner. 1932 yılında politik nedenlerle tutuklanır, Konya ve Sinop cezaevlerinde yatar. Almanca ve Türkçe öğretmenlikleri, Millî Eğitim Bakanlığı’nda memurluk, Devlet Konservatuvarı’nda öğretmenlik gibi görevlerde bulunur. 1944 yılında siyasi nedenlerle bakanlıkça görevinden alınır ve gazeteci olarak çalışmaya devam eder. Hakkında açılan davalardan ve verilen haksız mahkûmiyet kararlarından bunaldığı ve sürekli tedirgin bir yaşam sürdüğü için Türkiye’den kaçmak ister ve yolculuk esnasında kendisine rehberlik eden kişi tarafından 1948’de Kırklareli’nde öldürülür. Şiir, öykü, roman ve tiyatro gibi birçok edebi türde eserler veren yazarın romanları: Kuyucaklı Yusuf (1937), İçimizdeki Şeytan (1940) ve Kürk Mantolu Madonna’ (1943) dir. Roman, “1903 senesi sonbaharında ve yağmurlu bir gecede Aydın’ın Nazilli kazasına yakın Kuyucak köyünü eşkıyalar bastılar ve bir karı kocayı öldürdüler” cümlesiyle başlar. Dokuz yaşındaki Yusuf’un annesi ve babası gözlerinin önünde öldürülür. Olay yerine gelenler arasında bulunan Kaymakam Selahattin Bey bakacak kimsesi olmadığı için Yusuf’u oracıkta evlat edinir. Bundan sonra olaylar, kaymakamın tayin edildiği Edremit’te devam eder ve seferberliğin ilanı olan 1914 yılından hemen sonra biter. Yazar Meşrutiyet’in ilanı, Balkan Savaşı ve Seferberlikten kısaca söz eder ve bu gelişmelerin Anadolu insanı üzerindeki etkilerini dile getirir.

Yusuf kasabaya geldiğinin ilk günlerinden başlayarak sonuna değin kendini yabancı, yalnız ve ayrı hisseder. Kasabalının dilinden anlamaz. “Anladığı

doğanın, ağaçların, bir de zeytin tarlalarında çalışan işçilerin dilidir” diye anlatılır kitapta. Sabahattin Ali’nin diğer romanlarında olduğu gibi sosyal sorunlar, iletişimsizlik ve derin yalnızlık vurgulanır Kuyucaklı Yusuf’ta. Kurulu düzene uyum sağlayamayan Yusuf, toplumsal iş düzeni, okul gibi kurumlara karşı çıkar. Eğitim görmüş insanlara bakarak okulun işe yarar bir şey olmadığı kanısına varır ve okuyup yazmayı söküncüce terk eder okulu. İş düzeni de sıkır Yusuf’u ve bir türlü bir iş tutturamaz. Eşrafın halk üzerindeki baskısı, bürokratlarla kurdukları çıkar ilişkileri, kasabada kurulan haksız toplumsal düzen, romanın ana toplumsal sorunlarıdır. Haksızlığa tahammül edemeyen Yusuf kasabanın egemen güçleri tarafından kıyasıya ezilir ve her şeyini kaybeder. Çareyi doğaya sığınmakta bulur ve atını dağlara doğru sürüp gider. Dağ burada doğadır, doğal hayattır. Yusuf, kentteki düzene ayak uyduramamış, ezilmiş, horlanmış, çareyi ezik bir biçimde yine özüne, doğaya dönmekte bulmuştur. Bu dönüş aynı zamanda başkaldırı anlamını da içerir. Romanın sonundaki dağa çıkma eylemi, Yusuf’un mücadelesinin devam edeceğini işaret eder gibidir. Nitekim çeşitli kaynaklarda Kuyucaklı Yusuf’un bir üçlemenin ilk cildi olarak yazıldığı ve Çineli Kübra adını taşıyacak olan ikinci ciltte dağa çıkan Yusuf’un eşkıyalık öyküsünün işleneceği anlatılır. Bk. Pertev Naili Boratav, Folklor ve Edebiyat.

Kuyucaklı Yusuf Türk edebiyatında isyan ve başkaldırı temasını işleyen ilk romandır. Bakış açısı revizyonist değil, muhalif ve başkaldırıdır. Kuyucaklı Yusuf’taki bu yapıya ve düzene karşı çıkış, Sabahattin Ali’yi, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Kemal Tahir gibi Anadolu romancılarının öncüsü yapar. Keyifli okumalar...

**Kuyucaklı Yusuf, Sabahattin Ali,
Yapı Kredi Yayınları**

ANNEM EKMEK KIRINTILARINI

Annem ekmek kırıntılarını serçelere verirdi, yaşam kırıntılarını babama, sevinç kırıntılarını, bize... Biz kırıntıların ne denli önemli olduğunu sonra anladık Kıvrıldıkça kırıldığımız bir hayatta, kırıntının kendisi, Kıvrım yeri, kalıntısı, tozu, hayatın kendisiydi. Midye İçindeki inci. Pot yerindeki düzleşme. Bağ bıçağının Parmaktaki izi... Askerin ayağındaki nasır... Patronun Gözündeki 'yemezler' yansıması... Aşığın gözündeki Körleşme.

Kırıntı, demişti bana, karnı doyurmaz. Sen Benim gözümdeki sıcaklığı algıla; benim gözümdeki benden Kurtulabilirsen sen, sen olursun. Dinlemedim.

Annem ekmek kırıntılarını serçelere vermeyi sürdürdü, Bense onun gözündeki bana, benim gözündeki ona Hasret kaldım.

Kendini çoğaltan biri olmadım hiç; kendimi tekrar etmek Kendimi tekrarlamak, papağan gibi ezberden gitmek, ezeli Zor geldi kırılma...

Zor geldi. Kırılma. Anne.

Ali Cengizkan

Distopik Romanlar

Nail
GÜÇ

“Galiba insanoğlu cennete, yani “ütopya”ya hiç inanmadı. Sonra J. S. Mill inandığımızı ve inşa ettiğimiz geleceği söyleyiverdi bize: Distopya! Cehennem!”

Nazım Hikmet’in en ünlü şiirlerinden değildir “Nereden Geldik Nereye Gidiyoruz”, ama tam da konumuzla ilgili şairin mutluluğun değil ama distopik bir geleceğin resmini çizdiği en sevdiğim şiirlerindendir:

*“Doğrultup belimizi kalktıımızdan beri iki ayak üstüne,
kolumuzu uzunlaştırdığımızdan beri bir lobut boyu
ve taşı yonttuğumuzdan beri
yıkana da, yaratan da biziz,
yıkana da yaratan da biziz bu güzelim, bu yaşanması dünyada.
Arkamızda kalan yollarda ayak izlerimiz kanlı,
arkamızda kalan yollarda ulu uyumları aklımızın, ellerimizi,
yüreğimizin,
toprakta, taşta, tunçta, tuvalde, çelikte ve plastikte.”*

Kolomb, “cennet” denilen Amerika’yı keşfettikten hemen sonra Thomas More Ütopya’sını yazdı. More, bana kalırsa bu yeni gezegeni anlatıyordu! Orada mülkiyet yoktu; cennet insanları uçsuz bucaksız, zengin av çayırlarında, altın akan ırmakların kıyısında balıklar, geyikler, bizonlar, kurtlar kuşlarla özgürce yaşıyorlardı. Biriktirmezler, ihtiyaçları kadarını alırlardı doğadan. Yılan dilli değillerdi, bilgelere, doğaya saygı duyar, hadlerini bilirlerdi. “Manitu, düşmanımı güçlü kıl ki zaferim büyük olsun” diyecek kadar onurlu ve merttiler. Adları bile doğadandı: “Koşan Geyik”, “Oturan Boğa”, “Kurt Dişi”, “Zıplayan Bizon”, “Küçük Şahin”...

Cehennem kaçınları daldılar bu cennete. İrmaklarını, ovalarını, dağlarını... dikenli telleri, çelik atları; gürleyen, ateş püskürten borularıyla talan ettiler, yakıp yıktılar. Cennetin insanları önce şaşkınlıkla ve hayretle bakakaldılar yalan, hırs, acımasızlık, kalleslik, alçaklıktan başka özellikleri olmayan ucubelere.

Nazım’ın dizelerindeki gibi: “Kanlı ayak izlerimiz mi önümüzdeki yollar-

da duran? / Bir cehennem çıkmazında mı sona erecek önümüzdeki yollar?” demeyi akıllarından geçirmediler. Friedrich Nietzsche de delice haykırıyordu:

“Şimdi nereye gidiyoruz? Bütün güneşlerden uzağa mı? Durmadan düşmüyor muyuz? Öne, arkaya, sağa, sola, her yere düşmüyor muyuz? Hâlâ bir yüksek ve alçak kavramı var mı? Sonsuz bir hiçlik içinde aylak aylak doluşmuyor muyuz? Yüzümüzde boşluğun nefesine duyumsamıyor muyuz? Hava şimdi daha soğuk değil mi? Geceler gittikçe daha fazla karanlıklaşmıyor mu? Tanrı öldü! Tanrı öldü; onu öldüren biziz!”

Platon’un “Devlet”iyle başlayan iki bin beş yüz yılda topu topu üç-beş ütöpik eser yazıldı: Thomas More, “Ütopya”; Edward Bellamy, “Geçmişe Bakış”; Francis Bacon, “Yeni Atlantis”; Campanella, “Güneş Ülkesi”...

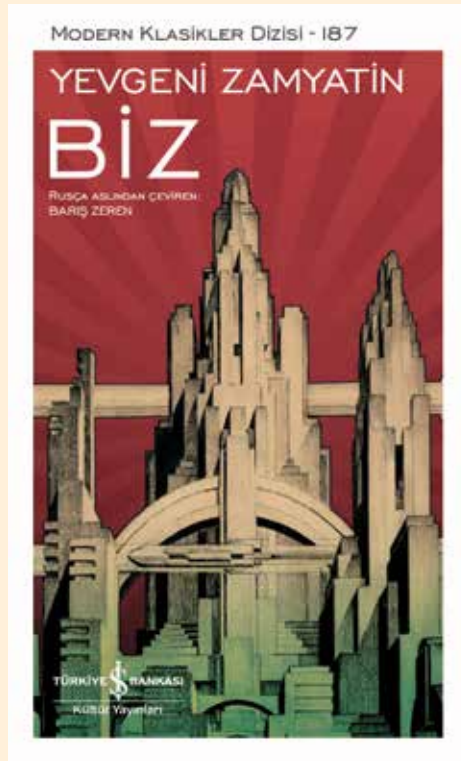
Galiba insanoğlu cennete, yani “ütopya”ya hiç inanmadı. Sonra J. S. Mill neye inandığımızı bize söyleyiverdi: Distopya, cehennem!

Adına ne dersek diyelim diktatörlük, despotizm, otokrasi, faşizm... distopik iklimde insandan söz edemeyiz.

Yarı makine varlıkların, robot-insan karışımı “cyborg”ların dünyası uzak görünmüyor. Şu kesin; ruhumuzu çalacaklar. Bir adımız olmayacak... Numaramız, tek tip kılık kıyafetimiz... Sabun kalıpları gibi üretileceğiz... Farklı olmanın, insan kalmanın ilk koşulu olduğunu bize unutturmak için sanatı yok edecekler önce. Onu yok etmeden bizi yok edemezler çünkü. Bu yüzden insan düşünen değil, sanat üreten varlık olarak geleceğe taşıyabilecek kendini.

Her ne kadar Orwell’in “1984”ü çok bilinir olsa da, ilk distopik roman Yevgeni İvanoviç Zamyatin’in 1920’de yazdığı “Biz” romanıdır. Sovyetler Birliği’nde “sakıncalı” bulunduğu için yayımlanmasına izin verilmeyen roman ilk kez 1924’te Birleşik Krallık’ta yayımlandı. Eser, İş Bankası Kültür Yayınları tarafından 2022’de yeniden basıldı.

Roman kahramanı İntegral adındaki bir aracın başmühendisi D-503, öte-

ki gezegenlerdeki ilkel okurlarına Tek Devlet'i anlatmak üzere bir günlük tutmaya başlar. Distopya'yı tanımlamak yerine romandaki şu cümlelerin altını çizmek daha açıklayıcı olabilir:

"Kalp tam olarak ideal bir pompadır, başka bir şey değil; sıkışması, daralması teknik bir saçmalaktır. Bütün bu sıkışmalara "aşkın", "acımanın" yahut başka bir şeyin sebep olduğunu söylemenin özünde ne denli doğaya aykırı, hastalıklı ve saçma olduğu gayet açıktır."

"Orijinal olmak, eşitliği ihlal etmektir."

"İtaat bir fazilettir, dik başlılık ise ahlaksızlık; 'BİZ' Tanrıdandır, 'BEN' ise şeytandır."

"Size göre dalgalar aşk fısıltısıdır. Oysa biz, dalgaların aşk dolu fısıltılarından elektrik üretiyoruz."

Modern sanayi toplumu öyle bir noktaya varmıştır ki özgür irade artık mutsuzluk sebebidir ve yurttaşların yaşamları verimlilik sistemine dayanan tam bir kesinlikle denetlenebilmektedir. Devasa Yeşil Duvar tarafından ilkel yabani dünyadan koparılan Tek Devlet'in yurttaşları sürekli yeniden seçilen Velinimet tarafından yönetilir. İsim yerine numaralarla çağrılır, tek tip giysileri vardır ve yapay yiyeceklerle beslenir insanlar. Özel yaşamları yoktur. Olayların geçtiği kentte tüm binalar şeffaf camlarla kaplanmıştır. Öyle ki kimin ne zaman kiminle seviyeceği bile bellidir:

"Bir saat sonra sevgili O'nun gelmesi gerekiyordu. İçimde

hoş ve yararlı bir heyecan hissettim. Eve varınca çabucak büroya uğrayıp pembe biletimi nöbetçiye uzattım ve storları kapatma izni belgemi aldım. Bu hak sadece seks günleri için verilir. Yoksa bizler adeta parıldayan havayla örülmüş gibi, ilelebet ışıkla yıkanan şeffaf duvarlarımızın arasında her zaman herkesin görebileceği şekilde yaşarız. Birbirimizden saklayacağımız hiçbir şeyimiz yoktur... Antik Çağdaki insanların acıması hücre psikolojisini o garip ve şeffaf olmayan evlerinin yaratmış olması mümkündür..." (Yevgeni İvanoviç Zamyatin, "Biz", s. 74)

Gelişen ekonomik sistemin 1970'lerden itibaren uluslararası ve tekelci şirket yapılanmalarını ortaya çıkarması, biyolojik deneylerin yol açtığı salgın hastalıklar, teknolojinin 1990'lardan sonra giderek kitleselleşmesi distopik romanların gerçek hayata göndermeler yapabildiği yeni ortamları oluşturmuştur.

Kuşkusuz ne distopya ne Zamyatin'in romanı böyle kısa bir yazıyla anlatılabilir. Yine de çok bilinen bu yolda yazılmış önemli romanları anımsamakta fayda var: "Efendi Uyanıyor", H.G.Wells; "Bin Dokuz Yüz Seksen Dört" ve "Hayvan Çiftliği", George Orwell; "Ben", Ayn Rand; "Cesur Yeni Dünya", Aldous Huxley; "Fahrenheit 451", Ray Bradbury; "Damızlık Kızın Öyküsü", Margaret Atwood; "Açlık Oyunları", Suzanne Collins; "Uyumsuz", Veronica Roth; "Swastika Geceleri", Katharine Burdekin.

Gökтуğ
ÖZGÜL

Edebiyatla Geçen Bir Ömür

Antalya kültür tarihine adını altın harflerle kazıyan Akdeniz Kitabevi ve Akdeniz Sanat Evi'nin yaratıcısı. Bastığı kartpostallarla bir kuşağa şiiri sevdiren adam. Yayınladığı pek çok dergi, antoloji ve seçkiyle edebiyatın içinden gelen bir Antalyalı. Huzurlarımızda kentin S'imge isimlerinden Hüseyin Cahit Kerse.

Hüseyin Cahit Kerse, Hüseyin Cahit ya da Cansever Eyüboğlu olarak kendinizi kısaca tanıtır mısınız?

1946 yılı Antalya doğumluyum. 8 yıllık (1965-1973) DÜEF öğretiminden sonra Manavgat ve Antalya Lise-lerinde edebiyat öğretmenliği yaptım. Bir ara, 1976'da Antalya Belediyesi'nde Basın Halkla İlişkiler ve Altın Portakal Film Festivali yöneticiliği görevinde de bulundum. 1980'de Akdeniz, 1985'te Can Kitabevlerini, 1991 yılında ise Akdeniz Sanatevi'ni açtım. 1982'de başlayan yayıncılığımı 2000'den bu yana da emekli olarak sürdürüyorum. Sanırım 40 yılda 300 kadar kitap, bir o kadar da süreli yayın ve seçki yayımladım.

Ben dergilerinizden S'imge seçkilerini ve son yıllardaki Adalya Antolojilerinizi takip ettim. Listenize baktığımda da en uzun ömürlü dergiler sanırım bunlar olmuş. Neden "seçki" ve "antoloji" diye sormak isterim. Ayrıca yayınladığımız dergiler içinde en çok sevdiğiniz hangileri oldu?

Gerçekte en uzun ömürlü seçim Kedi Şiir Seçkileri oldu. Çünkü bütün dergilerimin armağan ekleri ola-

rak da çok sevildi bu küçük seçkiler. 5000 adet bastığım S'imge Edebiyat seçkileri (2001-2008) öğrenim gençliği için hazırladığım en popüler süreli yayınlarım olmuştu. Bir de Kuşadası'nda (2009) yayınladığım Mavi Güvercin seçkilerim var.

Bir genç şair tanıtıyoruz :

H. CAHİT KERSE

«1946 yılında Antalya'da doğmuşum. İlkokul çağını aynı ilde geçirdikten sonra orta ve lise tahsilimi İsparta Ş.A.I.K. Lisesinde tamamladım. Halen, İ.U.E.F. Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde öğrenciyim.

Şiire 1958'de başladım. Bugüne değin başta Yelpaze olmak üzere, Çağrı, Dost, Varlık dergilerinde ve çeşitli taşra güncelerinde yayımlandı şiirlerim. Liselerdeki genç ozanları içine alan bir küçük 64 Antolojim vardır.

Hayatın gerçek yüzüne fazlaca tutkunum. Demode konuların derinliğini işlemek isterim. Şiirlerimde; arı dilden yanayım.

Beğendiğim şairler: Behçet Necatigil, Ümit Yaşar Oğuzcan ve Atilla İhan... Hikâyecilerden; Sait Falk ve Orhan Kemal. Yelpazeye nice mutlu yıllar...»

Bütün dergilerinizde neden "şiir" daha baskın çıkıyor? İnternette "şiirbaz" olduğunuzu gördüm, ama Antalya'da yıllarca gizlediğiniz şairliğinizi sosyal medyada yazdıklarımızdan öğreniyoruz. Özellikle Ümit Yaşar sizi çok desteklemiştir. Türkoloji yıllarında bir hayli anınız olmalı...

Lise yıllarımda herkes gibi romanlarla büyüdüğümü söyleyebilirim. Bu arada babamın teşvikiyle oluşan kitaplığımda sürekli şiir kitapları da biriktirmeye başlamıştım. Liseye başladığımda Sacide Ablamın izlediği "Salon Mecmuası" Yelpaze dergisinde Ümit Yaşar'ın her hafta seçerek yayınladığı şiirlerle karşılaşmıştım. O zamanlar halk ozanlarına özene rek koşma tipi şiirler yazmaya yazıyordum, ama Yelpaze'yle başlayan Ümit Yaşar etkisiyle yazdığım "romantik" şiirler yayımlanınca ablam

da çok şaşırılmış, hatta ilk hayranım olmuştu. Ümit Abi 1964'te 20 kadar şiirimi yayımladığı gibi, bir de fotoğrafı biyografimle Yelpaze'de tanıtmıştı beni. İş Bankası'nın plaketiyle içinde 1 liralık olan çelik bir kumbara da göndermişti. O günlerdeki coşkuyla derslerimi de unutmuş-tum tabii...

Ertesi yıl Ümit Abi, Hürriyet'in eki olan "Hafta Sonu"nda şiir sayfaları hazırladığını bildirince hemen doktiloma sarıldım. 1965 başında "Hafta Sonu" şairi olmuştum üniversiteli kimliğimle. Genç şairliğimin (!) en verimli yılında 12 kez "Haftanın Şairi" seçilip telif ücreti kazandım. Her şiirim için verilen 100 lirayla Sahaflar Çarşısı'ndan koli koli kitaplar aldığımı da hiç unutamam.

Türkoloji yılları demişken, Dağlarca, Necatigil ve Cemal Süreya anılarım ayrı bir yazı konusu olsun.

"Neden şiir?" sorusunun yanıtı ise sanırım öğretmenlik günlerimin eğitim-öğretim amaçlı heveslerinden kaynaklı olabilir: En değerli türlerim olarak edebiyat, roman-sız olabilir, ama "şiir" ve "deneme"siz olamaz. Özellikle gençlere öncelikle özgürce deneme yazıları yazmalarını öğütledim.

Özyaşam hikayeniz içinde, kitapları keşfediş maceranızdan kısaca söz edebilir misiniz? Çocukluğunuzda kitapla ilgili sizi özellikle etkileyen bir olay veya kişi oldu mu? Anlatır mısınız?

Kitap denince, örgün eğitimden önce her ailede kitap okuyan birinin size kitap sevgisini aşılması gerektiğini düşünürüm. Bu bakımdan ablamın ve babamın okuduğunu görmek de özendirici olmuştu. Size özgü bir kitaplığınızın olması da gelişen kitap sevginizi kitap tutkusuna dönüştürebilir pekâlâ... Bu tutku, türlü telefon eğlencelerinin yerini de alabilir.

Bu arada, özellikle tek kitaplı insanlardan uzak durup arada bir çevrenizdeki kütüphaneleri ziyaret etmeniz daha yararlı olabilir.

Türkiye'nin Akdeniz kıyılarındaki yayıncılık tarihinde, oldukça ön plana çıkıyorsunuz. Antalya'da yayıncılıkta bazı ilkleri gerçekleştirdiğiniz söylenebilir, bunları başlıklar halinde bizimle paylaşır mısınız?

80'li yıllar, Antalya tarihinde kitap okuma rekorunun kırıldığı yıllar olarak bilinir. İmza günleri ve söyleşilerin de yoğunluğuyla kurduğum ilk kitabevleri kırtasiye işlevinden kurtulmuş oldu. 3K ilkesiyle (kitap-kaset-kartpostal) gelişen süreçte ülkemizde ilk şiirli siyah-beyaz kartların üretimini de başlatmış oldum. Bu yeni ürünler Türkiye'nin her yerinde yoğun bir ilgi görmüştü. Sevdiğim insanların yılbaşı ve bayramlarda uzak illerden adresime kendi kartlarını göndermeleri çok sevindirmişti beni.

Akdeniz Kitabevi ve Akdeniz Sanatevi maceranız sona erdikten sonra sizi bağımsız yayıncı olarak görüyoruz. Bize bundan da söz eder misiniz? Bugün ve gelecek

hakkında düşünceleriniz nelerdir? Antalya sizin için ne ifade ediyor?

2000'den sonra yayıncılığı bir emekli hobisi olarak tematik antolojilerle sürdürdüm. Bugün internet çağının sürekli yükselen egemenliğine karşın toplumsal, kültürel ve ekonomik yaşamın çöküşüne tanık oluyoruz. Eğitim sisteminin de kitaplardan arındırıldığı bir ortamda küçük ve orta ölçekli yayınevlerinin yaşayabilmesi bu süreçte pek mümkün görülüyor. Yazar sayısı arttıkça okur sayısının sürekli azalması ironik bir gerçekliği gösteriyor. Sanal gelişimlerle kültür ve uygarlığın da çöküşüdür bu. Eski Antalya benim gözümde annemin deyişiyle Adalya'dır, Konyaaltı'dır, Karaoğlan Parkı'dır. Yeni Antalya ise bütün semtleri uçsuz bucaksız ilçelere ve betonlara dönüşmüş görünümüyle yabancılaşmış bir kent izlenimi yaratıyor. 2000'li yıllarda, turizmin göçlerle birlikte patladığı 70'ler sonrası baştan başa yozlaşan Antalya'yı dahi öyle çok özleyorum ki... Ahmet Hâşim'in dediği gibi, "Bize bir zevk-i tahattur kaldı / Bu sönen, gölgelenen dünyâda!"

antsanat

İLK EVİM SON EVRİMİM

Selim-i sâlisin köşkünde doğmak varken,
'Evimiz kışlanın karşısındadır', diye seslenen
bir kederli şairin anısına komşu düştüğümü
sezinledim elli yıl sonra. Bunca zamandır
gülümsemeyen belleğim alıp götürdü beni
Şair Hamit Macit'in sokağına. Baktım ki,
Yıldızlı sinemamın yeller esiyor yerinde,
ve Kitap Kurduna dönüşmüş doğduğum ev de...

O gün Sacideme el sallarken cumbadan
düşüp boğulduğum havuz da düş şimdi.
Çılgık çılgıha kutsamış beni kalbindeki arzu

Turunç kokuşlu bahçemde iğne balıklarımın
peşinden çocukluğumla elele koşturduğum
Tophane arıklarında akıyor belleğim. O tılsımlı
ahşap konakta ben mi yaşadım? Kuşkuluyum,
soluyan ben miyim hâlâ gökyüzünü, gümrak
göğüsleriyle ürpertirken çocuk yüreğimi hâlâ?

Evim, evcil şenliğim, görmeyeli nerdesin,
Boynum tutuldu yüzümü denize çevirmekten
yabancı diyarlarda heder oldu hasretim
ceviz beşiğimde kedilerimle oynamak varken.

Sayfiyeci sayamıyorum kendimi bu yüzden.

Hüseyin Cahit Kerse

13 Evet 6 Hayırla Çağdaş Sanat Dünyayı Değiştirir

Sanat profesyoneli Ayşegül Sönmez, geçtiğimiz aylarda Everest Yayınları'ndan çıkan kitabında; çağdaş sanatla ilgili otuz soruyu önce soruyor, sonra cevaplıyor. Kitabın ismi zaten soru: Çağdaş Sanat Var mı? Cevabı, harika bir cümleyle arka kapakta: "İnanırsan vardır, inanmazsan yoktur." Söyleyen Darko Glavan.

Jülide
Karahana
GÜNGÖR

"Lütfen bir sanat eseriyle karşılaştığınızda bunun sanat olup olmadığı sorusunu sonraya saklayın." diyor ve ekliyor Ayşegül Sönmez: "Ama San Francisco'da yaşadığı gibi, iki gencin müzeye bıraktığı gözlüğü sanat eseri sanarak fotoğraflamaya çalışmayın. Ve bunu -özellikle- oraya koyanlara babalanmayın! Ya da Art Basel Miami Beach'te olduğu üzere gerçekten bıçaklanan kadın izleyiciyi performans yapıyor sanıp izlemeye kalkışmayın." Ne kadar da kafa karıştıran bir sanat; çağdaş sanat. Sanatatacının kurucusu, yazar ve sanat eleştirmeni Ayşegül Sönmez, kendini bildi bileli bu karışıklığın içinde. Çağdaş sanatı, çağdaş sanatın geçirdiği serüveni o anlatmasın da kim anlatsın? Geç bile kaldı! Neyse ki Milliyet Sanat Dergisi'nden Filiz Aygündüz onu biraz ittirdi de Sönmez; 90'ların başından beri elinden bırakmadığı kalemini bir de "Çağdaş Sanat Var mı?" için kullandı. Deneme niteliğindeki kitapta otuz soru ve bir o kadar cevap var. Soruların ilki, güncel sanata ne oldu? Haketten, ne oldu ona? Sonra çağdaş sanat öğretilir mi, bu da sanat mı, her şey mal mülk, her şey para pul mu, coğrafya kader mi derken... En can alıcı soru: Çağdaş sanat dünyayı değiştirir mi? 13 evet, 6 hayırla; evet, değiştirir.

Tüm bu soru ve cevaplar yetmemiş olacak ki Sönmez, kitabın son sayfalarında okura üç soru daha sorup cevabı onlardan bekliyor. O sorulardan biri yine çağdaş sanat dünyayı değiştirir mi? Kitap, konusuyla paralel bir şekilde interaktif de. Ya da Sönmez

kendi de farkında; cevap biter, soru bitmez...

10 yıl önce... Herkes güncel sanat diye dolamıyordu. Şimdi birden güncel sanat diye bir şey olmadığını öğreniyoruz kitabınızdan. Gerçekten öyle mi? Artık kimse güncel sanat demiyor mu? Vasıf Kortun bile mi?

Ben kendimden sorumluyum; kim ne demiyor artık, bilemiyorum. Ben ne diyemediğimi, neden diyemediğimi kitapta anlatıyorum. 1990'ların ortasında, merkez medyada çağdaş sanat deyişi yerine güncel sanat deyişini kullanan ve buna inanan biri olarak, bana göre 'güncel sanat'ın kullanım tarihi geçmiştir. Belki, 2009 Sotheby's Türk Çağdaş Sanatı Müzayedesi'nde bitmiştir bu kullanım süresi. Belki de bir şeye güncel dediğimiz andan itibaren muhalefeti kastetmenin anlaşılır olmasından fakat sürdürülebilir olmamasından ötürü bitmiştir.

1945 sonrasında üretilen olsun; 1945 sonrası doğanların ürettikleri olsun... 1945 neden çağdaş sanat için bir milat ve bu milat doğrusal zamanda aynı anda bütün ülkelerde, dünyada geçerli mi?

Yooo bu böyle değil. Herkesin modernini başlattığı an da farklıdır. Kimine göre modern Manet'nin Olympia'sıyla başlar. Çağdaş sanat ne zaman başladı? Şu an yapılan sanatı çağdaş kabul edersek dün artık çağdaş değil mi? Hatta sizin de sorduğunuz güncel sanat... Bugün yapılan güncel ama 10 yıl önce yapılan değil mi? Çağdaş sanat ne zaman başladı diye belirlensek ve buna inanırsak;

Ayşegül Sönmez

İsa'nın doğuşu gibi öldüğüne de, öleceğine de ve yeniden doğacağına da inanmak gerekir ki bence gerek yok. **Şöyle soralım: Son 10 yılda neler oldu da güncel sanat tabiri terk edildi? Önemli bir şeyler olmuş olmalı.** 10 yıl ne kadar göreceli bir kavram; 10 saat de öyle... Sevdiğiniz birinin ameliyat kapısı önünde geçirdiğiniz saatler söz gelimi... On yıldan fazla gelir. Zamanı saymak çağdaş sanatta var. Ancak genelde on yıllarla düşünmek bana ticari ve bir pazarlama stratejisi gibi geliyor. Her on yıl geride onlarca değerli sanatçı bırakmanın bir yöntemi. Neo liberal bir takvim ve dışlama politikası sanki.

O zaman yılları bırakalım... Rahmetli Ömer Uluç'un radium dediği, Giorgio Agamben'in bize ulaşamayan galaksilerin ışıkları dediği şeye dönelim. Işığı olan, zamansız bir enerji yayan şeyler/işler mi çağdaş?

Öyle gibi. Işık gibi. Uzak gibi, yakın gibi. Her sanatçının, her yazarın, her okurun, her izleyicinin çağdaşı aynı değil. Herkesin bu konuda beklentileri var. Farklı beklentiler... Çoğulcu yanıtlar en güzeli. Ben sizinkini merak ettim mesela...

Katarsis varsa o iş tamamdır bence. Tam da burada... Çağdaş sanat çevreci midir başlığı altında üç ayrı sanatçının üç ayrı işinden bahsettiğiniz bölüme geçelim. Yani hiç görmeden bile ürperiyorum. Büyüleniyorum. Işık bu mu, böyle bir şey mi?

Işıktan ziyade duyarlılık belki bu. Ama çevreci gibi de sanat yapmamak. Gerçekten tasalanmak, gerçekten soru sormak, merak etmek... Nihai Uçuş'ta (2018–2019), sanatçı; 5200 yıl öncesine dayanan en eski Mısır hiyerogliflerinde tasvir edilen kuşların soyundan gelen, kritik derecede tehlike altındaki Kuzey Kelaynak'ın hikayesini araştırıyor. Mısırlılar onu bir bilgelik sembolü olarak görüyorlar ve ilk Müslümanlar göçmen kuşların Mekte'ye yaptıkları Hac sırasında hacılar için rehber görevi gördüklerine inanıyorlar. Kuşların soyu 1989'da tükenmiş ilan edilmiş olsa da, 2002'de Palmyra yakınlarındaki Suriye çölünde yerel Bedevilerin yardımıyla hayatta kalan yedi kişilik bir koloni keşfedildi. Yoğun koruma çabalarına rağmen, kuşların göç yollarında yasa dışı avlanma ve elektrik kablolarıyla elektrik çarpması, korumayı neredeyse imkansız hale getirdi. 2011'de Suriye'de iç savaşın başlaması, koruma programını ciddi şekilde kısıtladı ve 2014'te Palmyra'nın yok edildiği sıralarda kuşlar tekrar ortadan kayboldu. Bu yıkım, yok olma ve göç gerçeklerinin bir kanıtı olarak Hrair Sarkissian; yedi Kuzey Kelaynak kafatası heykeli yaratmak için yeni

teknolojiler ve asırlık teknikler kullandı. Bir İspanyol hayvanat bahçesinden ödünç alınan bir Endülüs örneğine dayanan bu eserler, orijinalin yüksek çözünürlüklü fotogrametrisi ile özel olarak üretildi. Bu duyarlılığı seviyorum.

Bu kadar duyarlı işlerle... En büyük sorunuza gelelim: Çağdaş sanat dünyayı değiştirir mi, değiştirmeyen mi? Ya bizi? Ne yapabilir bize? İzleyiciye? Bir böcek olarak uyanabilir miyiz, öyle büyük şeyler olabilir mi?

Kimse bizi böcek yapmaz; biz böcek olarak uyanırız bir sabah. Böyle düşünüyorum. Çağdaş sanat, insanlık için özgün bir fırsattan başka bir şey değildir. Ayrıca asıl soru çağdaş sanatın dünyayı nasıl değiştirebileceği

değil, çağdaş dünyanın dünyayı ve içindeki sanatı nasıl değiştirdiği ve değiştiremediğidir.

Hakiki çağdaş sanat, öz hakiki çağdaş sanat... Böyle gider. Nasıl anlayacağız onu?

Bilemem. Ben bu kitabı işte tam da okur bunu bana sorsun, ama bana değil kendisine sorsun ve kendisi cevapsızın diye yazdım desem... Teşekkürler!

Siz ne seviyorsunuz? Bienal, fuar, retrospektif, atölye ziyareti...

Ben hayatı seviyorum. Hayatı sanatla, sanatı da hayatla birlikte ayrılmaz vakitler olarak düşünüyorum.

Sorular Antalya'dan. Akışta bir şehir ama merkezin dışında. Buralarda, çevrede nasıl olacak bu işler?

Mardin'de nasıl güzel oluyorsa öyle olacak. Ki Antalya'da imkanlarımız çok.

Bir de üniversite şehri. Öğrenci sanatçılar öyle çok ki! Ne önerirsiniz onlara?

Hayatı ve sanatı birlikte yaşamalarını ve daima yaşamayı önemsemelerini...

“Çağdaş Sanat Var mı?”, Ayşegül Sönmez, Everest Yayınları/ Deneme, Eylül 2022

Fakir Baykurt

Bu yazıda, “Bir sofraya varsa buyur otur / İçecek bir şey varsa iç / Herkes uyuyorsa sen uyanık kal / Uyuyanları uyandır.” diyen bir yazarı, gerçek bir aydını konuşacağız bugün.

“Bir saniyemi boşa geçirmedim. Herkes uyuduktan sonra, kimse uyanmadan önce yazardım.” diyen bir yazarı konuşacağız. Bakışları kış güneşi gibi insanın içini ısıtan, sanki düşüncelerini okuyan, hemen sıcacık bir iletişim kurabilen, güven duyulan, neyin varsa anlatasın gelen bir ustayı konuşacağız.

Kamile
YILMAZ

Kısaca kimliğini özetlersem; 15 Haziran 1929 Burdur- Akçaköy’de doğdu. 1948’de Gönen Köy Enstitüsü’nü bitirdi. 1955’te Gazi Eğitim Enstitüsü’nü. 1958’de “Yılanların Öcü” romanına kovuşturma açıldı. “Roman, köyü, köylüyü küçük düşürm üş. Köylü ailecek aynı odada yatmazmış.” Sonunda bir bakan romanı okur. “Bizim ev bundan daha kötüydü” der de Fakir Baykurt kurtulur. 1960’tan sonra ilköğretim Müfettişi oldu. 1962-63 yıllarında ABD Bloomington Üniversitesi’nde ders araçları konusunda uzmanlık eğitimi aldı. TÖDMF ve TÖS başkanlığı yaptı. 1969 Türkiye çapında yapılan öğretmen boykotunda açığa alındı. 12 Mart 1971’de tutuklandı, uzun süre içeride yattı (4,5 yıl), Burdur’da Fakir Baykurt anmasında yeğeni “İki buçuk yıl hapis yattım, işkence gördüm. Fakir Baykurt’un yeğeni olmak böyle bir şey” dedi. ODTÜ de okuyan oğlu Tonguç ve kızı Işık da tutuklanmıştı. Duisburg’ta bulduğumuz günlerden birinde ona özel sorular yönelttim.

“Fakir Abi neden Almanya’ya gelme gereği duydun?”

“Öğrendim ki öldürülecekler listesinde adım var. Daha yaşım elli, yazacağım birçok kitap vardı. Ülkeden çıktım.”

“Köy Enstitülerini yeniden kurabilir miyiz?”

“Kent Enstitüleri kurmak gerekir. Bir de ivedilikle Veli Dernekleri kurulmalı.”

Düşünelim bir an, kent enstitüleri kurulsa ve yoksul çocuklar ücretsiz okuyabilse, ülke birden yenilenmez miydi? Şimdi çok istediği “Veli Der” kuruldu, ama Fakir Baykurt göremedi.

1977’den beri yaşadığı Almanya’da 11 Ekim 1999’da “Değerimi bilen bilsin, Bilmeyen ardından gülsün.” diyerek güneşe yürüdü.

İstanbul, Zincirlikuyu Mezarlığında dinlenmekte. Almanya- Duisburg kentinde Fakir Baykurt Sokağı var. O sokakta onun adının yazıldığı bir de ağaç. Diğer ünlü yazarların ağaçlarıyla birlikte göğe yükselmekte.

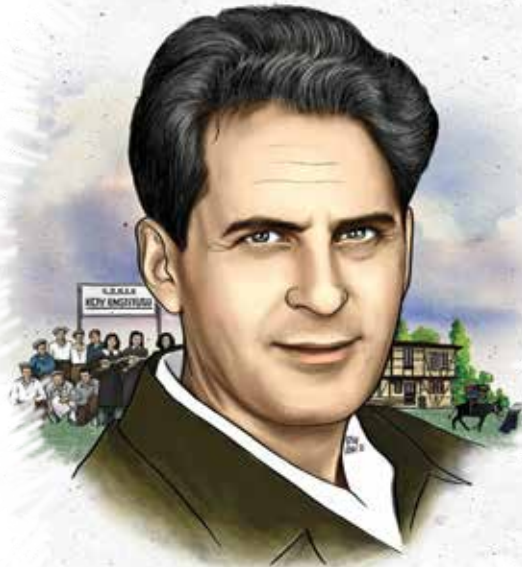
Fakir Baykurt, toplumcu gerçekçi bir yazardı. Halkının derdiyle dertlendi çözüm aradı. Romanlarının sonunda hep çözümü gösterdi. Onun yaştaşı yazarların hepsi de sorunu yazarken çözümü de gösterdiler. Arı duru bir dille yazdı. Bana hep “Halk anlamayacaksa kimin için yazıyoruz?” derdi. Yazmama, yazın hayatının içine girmeme o neden oldu. Çok titiz bir yazardı. Bir virgül hatası bile onu rahatsız ederdi. Fakir Baykurt, güneşine perde çekilmiş köylüleri uyandırdı. “Okullar geniş bahçeli olmalı, özgür okuma saatleri olmalı, oyun yazmaya özendirilmeli, sene sonunda sergilenmeli.” derdi.

Dağı Kaldıran Adam

Çocukluğumda Fakir Baykurt romanları köylerde de okunuyordu. Yurdun her köşesinde Fakir Baykurt ve onun zamanındaki yazarlar tanınırdı. O zamanın çocukları okumayı seviyordu. Okuyan düşünür, sonra sorar ve çözer. Yaşamı değiştirme dönüştürme çabasına girer.

Sonra karanlık severler, kitap düşmanlığına başladılar. Okumayan, okumaktan korkan bir gençlik yarattılar. Arkasından sevgisizlik, yalnızlaşma, yabancılaşma, ötekileştirme başladı. Toplum, kurak toprak gibi gerildi. İş yine yazar, çizer, aydın düşünürlere kaldı.

Fakir Baykurt, köyün her yanından şırl şırl sular akan, yumurtanın ve yoğurdun bol olduğu yer olmadığını ortaya döktü. O zamana dek romanlarda köylü ya at bakıcısı, ya da hizmetçi oluyordu. O, köylüyü, romanın

başkahramanı yaptı. İstanbul edebiyatçıların “Romanlar tezek kokuyor,” dediği zamanlarda onun eserleri klasiklerin arasında yerini aldı. Fakir Baykurt’un eserleri birçok dile çevrildi. Ülkemizde ve dışarıda birçok ödüller aldı.

“Keklik” romanı, onu en iyi anlatan romandır. 1975 yılında yayımladığı romanda, Amerika’nın içimize nasıl sızıp apartman kapıcısından köylüsüne dek nasıl etkilediğini anlatırken, onların amaçlarını da açıkça sermekten çekinmedi. O roman, konusuyla hâlâ günceldir. Ölümsüz yazar olmak böyle bir şey olmalı. Bugün yaşasaydı, Suriye savaşını, Ezidileri, Ankara Gar Katliamını, Ukrayna Savaşını, madencileri, sansür yasasını, ülkemizde yaşananları yüreğinde korku taşımadan yazardı.

Aptallık Değil de Nedir Savaş?

“En ucuz tüfekte yoksul eve bir banyo / Bir topla oyun yeri mahalle çocuklarına / Bir tankla on derslikli on okul / Bir uçakla yedi köye bir hastane / İki deniz altıyla uç ırmak çöle ulaşır / Bir roketle koca şehir kurulur / Bir taburun postallarıyla çocuklar kızamıktan kurtulur / Bir düşün serin kanla ya da sor bir uzmana / Yanıtla şu küçük soruyu rica ederim / Aptallık değil de nedir savaş?” Fakir Baykurt, şiirlerini beğenmez, şiir kabul etmez. “Benim şiirlerim gerçek anlamda şiir sayılmaz, olsa olsa şiir yazacaklara kaynak olur.” der. Şiirlerini yayımlamaz, ta ki 1989’da kendisi 60 yaşındayken “Bir Uzun Yol” adıyla basılana kadar.

1970 yılında yayınlanmış olan, “Anadolu Garajı” adlı öykü kitabında yazdığı önsöz’ün bir paragrafına bakalım. Bu paragraf, Fakir Baykurt’un kim olduğunu daha iyi anlatıyor: “İki taşı iki taşın üstüne koyabilmek için her yıl yabancılar el açıyoruz. İşçilerimizin en seçmeleri, en okumuşları dışarılarda çalışıyor. Doktorumuz, mühendis ve

teknikerimiz, öğretmenimiz, ustamız dışarılarda çalışıyor. Köylerimiz neredeyse boşaldı boşalacak, tıpkı seferberlikteki gibi. Dışarı gidemeyenler de kentlerin gecekondularında sinekler gibi savruluyor oradan oraya. Nasıl çıkarız bu durumun, bu çamurun içinden? Bu çamurdan kurtulmanın tek yolu vardır, o da devrimdir.” diyor koca usta.

Kayseri olayını anlatmadan Fakir Baykurt anlatılamaz.

1969’da Kayseri Alemdar Sineması salonu. 800 öğretmen ve davetlilerle genel kurul yapılacak. Fakir Baykurt, TÖS başkanı. İki ay önce gider konaklanacak yeri, güvenliği her şeyi konuşur, TÖS Kayseri Şubesini görevlendirir. Gece saat 22.00 dir. Toplantı anında elektrikler kesilir bir an, iki patlama duyulur. İki cami ve İmam Hatip Okulu bombalanmıştır. Sokaklar, “Komünistler camiyi bombaladı” sesleriyle cınlr. Sonra elektrikler gelir. Yobazlar pencereden içi benzin dolu şişeler atarlar yangın çıkar! Fakir Baykurt, 800 kişinin canından sorumludur. Kendi canını hiçe sayar. Tanınmamak için köylü şapkasını önüne eğer, iki arkadaşıyla arka kapıdan çıkar, yobazların içinden geçerek valiye gider, vali yerinde yoktur. Askerler sıralanmış olayı seyretmektedir. Komutana olaya müdahale etmesini söyler. Komutan “Ben emir veremem” der. Baykurt, “Ben TÖS başkanımı emrediyorum müdahale et” der. Komutan hemen süngü taktırır, havaya bir şarjör boşaltır, kalabalık kaçır. Sadece pencereye tırmanmış kuran kursu hocası kalır. Öğretmenler onu içeriye çeker, askerlere teslim ederler. O kişiyi sonra milletvekili olarak görürüz. 800 kişinin yakılmasını, yani bir katliamı Fakir Baykurt önler. Eğer bu olay gerektiği gibi soruşturulsaydı, Maraş, Çorum, Sivas katliamları olmayabilirdi.

“Şiir, Şairin Duasıdır”

Feridun Andaç “Yazmak hayatı ciddiye almaktır” der. Yazma serüveni, kişinin bu yolculukta kendine ve hayata sorduğu sorular ile bu sorulara aradığı yanıtlardır bir yerde de. Eğitimci, şair ve yazar Ahmet Turan Kul ile hayatını, edebiyat yolculuğunu ve şiiri konuşmak üzere Çağdaş Yaşam Derneğinin falezlerin üstündeki yerinde buluştuk. Şiiri koyduk masaya. Akdeniz’in buğusuna karşı çaylarımızı yudumlarken sohbetimiz başladı.

Nadire
SÖNMEZ

Kitaplarınızda farklı kişilikler halinde varsınız. Bunlardan biri Kul Ahmet, diğeri Ahmet Turan Kul. Ama bir de Fehmi Bey var diyerek üçüncü kişiliğinizi ortaya atıyorsunuz. Ünlü halk ozanı Yunus, “Ete kemiğe büründüm, Yunus diye göründüm”- diyor. Siz hangi Ahmet ile kendinizi daha iyi ifade ediyorsunuz?

Kul Ahmet’in dedesi Ahıska’da, babası Narman’da, kendisi 1954 yılında Muş Sungu’da doğmuş; çocukluğu orada geçmiş; mezarlıklarda mezarı kaybolmuş; çocukları Antalya’da doğmuş bir Anadolu garibanıdır. Babam çiftçiydi. Onu 6 yaşında kaybettim. Dedem Abdülmecit zamanında İstanbul’da medrese okumuş, köyün imamıydı. Evimizin kalın taş duvarlarında gömme dolaplar olurdu. İçinde Arapça, Farsça kitaplar vardı. O kitapları dedemin yardımıyla okumaya çalışırdım. Arapça gramere aşına olmuştum böylelikle. Dedem her gün peykeye oturur, Yunus’tan ilahiler okurdu. Köyümüze sık sık halk âşıkları gelir, bütün köy anlatılan hikâyeleri, destanları, türkülerini ilgi ile dinlerdi. Zamanla ben de onların şiirlerini ezberleyip arkadaşlarıma, mahallede kadınlara okumaya başlamıştım. “Kerem ile Aslı” destanını köylü kadınları can kulağı ile dinler, sonra da ceplerimi üzümle doldururlardı. İnsanın çocukluğu “Ana yurdudur” derler. Benim de çocukluğum söylencelerin, destanların, şiirlerin harmanında geçti. Tüm bunlar kişiliğimin, şiirimimin mayasını oluşturdu diyebiliriz.

Ahmet Turan Kul bir Cumhuriyet öğretmenidir. İnsana inancın kandiliyle doğmuş, bilincin meşalesiyle yaşamıştır. Fehmi Bey de gün görmüş, gün geçirmiş, günlerin ayak izini almına işlemiş bir halk bilgesidir. Çocukluğumuzdaki anlatıcılar söze “Efendim” diye başlardı. O anlatıcılardan biri olarak Fehmi Bey, Kul Ahmet’in tezine, Ahmet Turan Kul’un antitezine kendi sentezinden yaklaşarak yön vermeye çalışıyor. Onlara diyor ki: Çıkmaz sokaklara girerseniz, inancın da bilincin de önemi kalmaz. Kimin haklı kimin haksız olduğunu tartışmak da beyhude bir çaba olur. Aslolan çıkış yolunu bulmak, birleşmek. Yani ışığı esareten kurtarıp aydınlatmaktır.

Halk edebiyatının koşuklarını, divan edebiyatının yapı taşlarını harmanlayarak şiirine taşıyan, destanları günü-

müz Türkçesiyle okura sunan bir şairsiniz. Şiirlerinizde kullandığınız Arapça, Farsça yabancı sözcüklere oldukça sık rastlıyoruz. Şiirlerinizde sözcüklerin senfonik bir sesle dans ettiğini de hissediyoruz. Aradaki bu çelişkiyi açabilir misiniz?

“Şehname”, “Manas Destanı”, “Ahmet Harami Destanı”, “Meyvelerin Dili”, “Hoca’nın Eşeği”, “Eğirdir Koçaklaması” gibi çalışmalar esas olarak anlatma, kendimce anlatıma güzellik katma çalışmalarıdır. Anlatmak isteğim, doğaldır ki, öz Türkçe sözcükler kullanarak mümkün olabilir. Şiir ise anlatı geleneğini bozar. Dinleyicinin mantık yatağını, akışını değiştirir. Okuru edilgenlikten kurtarır. Zaten Fehmi Bey şöyle seslenir:

“Şirki şirketler doğurur iştirakleri arttıkça / Müşrik tahvil-siz dolanan Ahmet’e addır efendim”

Kul Ahmet’in sanatını, Ahmet Turan Kul’un yanılması kendince yansıtarak şiire dönüştürür. Hayatla aramıza çekilen duvarları yıkmaya çalışır.

Niyazi Akıncıoğlu sizin için şöyle diyor: “A. Turan Kul geleneksel şiirimizden -daha çok halk şairlerinden-, günümüzün sorunlarını işlemeyi deniyor.” Sizin şiirlerinizde, baktığımızda tasavvuf edebiyatı, halk edebiyatı, tekke edebiyatı gibi türlerin çok sesliliğini görmek mümkün. Bunlardan size en yakın olan edebiyat türü hangisidir?

Şiirimizin kaynakları Anadolu’nun acıları, sancıları ve dilsel, dinsel, sosyal, siyasal, tarihsel kaderi ile yaşamışlıklarıdır. Türk şiiri, Arap ve Fars şiiriyle iç içe gelişmiştir. Farsçanın yazı dilini, Arapçanın telaffuz (söyleniş) dilini özümsemiş. Türkçeyi anlatım, aydınlatma dili olarak bezemiş ve işlemiş sanatına. “Dîvânu Lugâti’t-Türk”te birikerek akmış günümüze. Ben de aileden eski Türkçenin ilmini, Farsçanın temelini öğrenmiş biri olarak halk şiirimizle, tekke şiirimizle, divan şiirimizle küçük yaşta hemhal olmuş biriyim. Bu edebiyat türleri şiir ırmağımızın beslendiği ummanlardır. Biz de o suların doldurduğu şiir tasımızı. Tekke edebiyatı Yunus’tur. Sözlü edebiyatın yapı taşlarıdır aynı zamanda. Ben felsefi huzuru tekke kültüründe yakaladım. Şiir, şairin duasıdır. O duayı yalnız şair tekrarlayabilir.

Şairin geçtiği yollar, şiirini döşeyen taşlardır diye düşünüyorum. Bazen bir duygu, bir olay, bir nefes tetikler şiiri, uç verir, çıkagelir. Bunun yanında şiir sıkı bir masa başı çalışması da ister. Ne dersiniz?

Şiir yük taşımaz, yükümlülük taşır. Burdur'a içinde öykü olan bir zarf götürüyoruz; Burdur'dan da içinde öykü olan bir zarf alacağız. Yol boyu odaklandığımız sohbetin konusu taşıdığımız zarf değil, zarfın içinde yazılanların bizlerde yaratacağı etki. O, bizim zarfımızdaki mazrufu nasıl okuyacak, nasıl bulacak. Biz onun mazrufunu nasıl karşılayacağız? Biz belirlenen yere zarfımızı koyuyor, bize bırakılan zarfı alıyoruz. Okuyoruz... Coşuyoruz...Coşumuz bizi bir balık çiftliğine atıyor. Havada kar güneşi var. Kar güneşi de bize balık pulundan yansıyor. Birbirimize karşıyoruz sonuçta masaya bir şiir düşüyor:

“kar güneşinde balık puluyum / yitirmişim içimde ölümü / sesimi boşluğa düşürmüşüm / söylencelere salmışım ömrümü / zarf mazruf ille karanfil / yaşarım farzu muhal göründüğümü

dağ doruklarında rafızı güzelliği / zorlar belleğimi çözer düğümü / belli ki çok ömür sürdürmüşüm / bağlarıyla büyütüp özgürlüğümü / zarf mazruf ille karanfil / kim bilir nereye gömüldüğümü”.

Atilla İlhan, “Mavi Tulumlu Derviş” şiirinize dikkatle, sizin, şiirini halk edebiyatı koşma çerçevesi içinde oluşturmuş ve okurla özdeşleşen bir şair olduğunuzu söylüyor. Ahmet Turan Kul nasıl bir şairdir?

Sayın Sönmez ben coşkulu bir şairim. Şöyle ki hem şiirlerimi sakınmam hem de şiirlerimi okumayı severim. Hatta üç şiirden az okumam diye koşul da koyarım yarı esprili bir şekilde. Muhitimde şiirlerim bilinir ve sevilir: “Dil unuttur acıyı gönülde hüzün kalır / Türküye nakışlanan içli bir sözün kalır”, “Çok gün gördük oğul balım, Alnımızda ayak izleri var” deyip görünmeye çalışıyorum.

Popüler kültür her alanda kendine bir mecra bulmuştur. Edebiyatımız ve şiirimiz de bu kültürün akıntısına kapılmıştır. Sizin bu konuda düşünceleriniz nelerdir?

Aydınım kerhen duruşu, yobazı tahrik eder. Olan kültüre karşı alan kültürü yaratmak yeni bir şey değil, bu bir saldırı. Bu saldırı ve saflaşma bin yıldır var. Alan kültürü yıkıcılığını sürdürüyor, ama olan kültür de toprağına kök salarak daha da güçleniyor. Horasan'dan, Nişabur'dan, Erdebir'den Anadolu'ya uzanan Türkmen kültürüne karşı, Bağdat ve Basra üzerinden sokulan Arap, Emevi kültürü de var. Emevi kültürü alan kültürüdür. İdris-i Bitlisî üzerinden Hacı Bektaş öğretisini yok etme amaçlıdır. Bu siyasi saflaşma günümüzde de devam ediyor. Vahabi (İngiliz, Amerika) siyasetine karşı Türkmen yaratisıyla beslenerek sapmamak, dik durmak, bu akıntıyı tersine çevirmek gerekiyor.

“Şehname”, “Manas Destanı”, “Eğirdir Koçaklaması”, “Meyvelerin Dili” isimli kitaplarımızdan da kısaca bahsedebilir misiniz?

Farklı kulvarlarda ürünler veren bir şairim. Ünlü İranlı şair Firdevsi'nin (MS 934-1020) İran tarihiyle ilgili rivayetleri toplayıp kaleme aldığım ve otuz yılda tamamlanan 60.000 beyitlik bir eseri on birlik hece ölçüsüyle ve Türk edebiyatı kuralları çerçevesinde yeniden yaratıp okuyucuyla buluşturdum. “Besmeleyi sebil ettim sözlere / anahtar olarak sundum sizlere / rint olana verir Tanrı nefisini / onunla duyurur kendi sesini” dizeleriyle başlayan destan için Prof. Fuat Bozkurt, “Ahmet Turan Kul Kam ozan geleneğinin son halkasıdır” der. “Eğirdir Koçaklaması”, Kurtuluş Savaşı'nı ve Eğirdir'deki mücadeleyi, kahramanlıkları koçaklama tarzında şiire dönüştürdüğüm bir kitaptır. “Hocanın Eşeği”, “Meyvelerin Dili” kitaplarım çocukluğumuzun mesellerini mânilerini, bulmacalarını tatlı dille anlatan şiir dedemizdir adeta.

Sayın Kul, son olarak yeni çalışmalarımızdan, gelecek projelerinizden de bahsedebilir misiniz?

“Ölürsek şiiriz, kalırsak şair / Budur hikmetimiz son asra dair / Kazılır künyeye Ahmet vesair / Mavi tulum giymiş derviş de'n bize”.

Üzerinde çalıştığım ve toparlamam gereken üç şiir dosyam var. Bu arada düzyazıdan hiç kopmadım, hikâye yazıyorum. Sanatın bir örgütlü mücadele mahsulü olduğunu kavradığım için partili bir birey olarak çalışmalarımı yürütüyorum. Özlemim gül alınıp gül satıldığı, gülün gül ile tartıldığı bir dünya. Tekke buna hakikat, akademi ise ütopya diyor. Ben hakikat kavramını sürdürmeye çalışıyorum. Çünkü hakikat bana değişkenliği de gösteriyor. Gerçeğin hakikate giden yol olduğunu görüyorum.

Kitapları: “Efendim Dedi Fehmi Bey”, “Zarf Mazruf İlle Karanfil”, “Söz Bu Ya / Toplu Şiirler”, “Şehname Destanı”, “Manas Destanı”, 2008, “Eğirdir Koçaklaması”, “Meyvelerin Dili”, “Hocanın Eşeği”.

Çalığışlarını Bir Araya Toplayan Bir Zamandan Kalan

Betül
DÜNDER

Reşat Nuri Güntekin'in "Çalığışu" romanı üzerine biraz söz açmadan, Aralık ayında beş şair kadının bir araya gelişine dair bir girizgâh yapmak mümkün olmayacak. Türkçe edebiyatın önemli kadın kahramanlarından biri olan Feride'nin bu beş kadınla irtibatına dair de söyleyeceklerim var ayrıca. Müfredat bilgisiyle bile rahatlıkla üzerine birkaç cümle kurulabilen, sinemamızın da oldukça ilgi gösterdiği bir romandır söz konusu olan. Cumhuriyetin ilanından iki yıl önce 1921'de Vakit Gazetesi'nde tefrika edilen Çalığışu'nu Reşat Nuri ilk önce dört perdelik bir piyes olarak "İstanbul Kızı" adıyla kaleme alır ve sahnelenmesi için Darülbeydi'ye sunar. Ancak o yıllarda henüz tiyatro sahnesine kadın oyuncu olarak çıkabilenler sadece gayrîmsülim oyuncu kadınlar olduğundan yazar, iyi bir Türkçe ile konuşmadıklarını düşündüğü bu oyuncuların oynamasını istemez ve geri çekerek eserini "Çalığışu" adıyla romana çevirir.

Her iki haliyle de Feride değişmeyen ve o unutulmaz mücadelesiyle aydınlık Türkiye'nin simgesel bir karakteri olarak edebiyatımızdaki yerini alır. Nişanlısı -teyzesinin oğlu olan- Kâmrân'ın düğünlerinden hemen önce öğrendiği ihaneti üzerine, İstanbul'dan ayrılarak Anadolu'da öğretmenlik yapmaya başlar. Roman melodram öğeler taşımasına rağmen, dönemin bürokrasisini ve Anadolu'daki feodal yapıyı Feride'nin deneyimleri açısından gözler önüne sermekte de hayli mahirdir. Okul arkadaşlarının coşkulu ve çocuksu halleri, ele avuca sığmazlığından dolayı taktıkları lakabıyla "Çalığışu" Feride'nin ilk öğretmenliği Anadolu'nun üçrasında, kimsenin gitmeyi arzu etmediği Zeyniler Köyü'nde başlar. Kuşadası'nda görevine devam ederken öğretmenlik yaptığı okul savaştan dolayı hastaneye dönüştürülünce burada kalarak hastabakıcılık yapar. Beş yıl sonra öğretmen olarak kaldığı yerden devam eder. Sonrasını kitabı okuyanlar biliyorlar zaten. Okumayanlar varsa onlar da heveslenirler diye romanla ilgili detaylara daha fazla girmeden bizim buluşmamıza ve bu beş şair kadının hem birbirleri ile hem de Feride ile irtibatları üzerinden Kuşadası'ndaki "Şair Kadınlar Buluşması"ndan bahsedeceğim.

Kuşadası Belediyesi'nin Feride'nin yaşadığı evi sahibi

şahıslardan alarak kamulaştırması ve özenli bir restorasyondan sonra "Çalığışu Kültür Evi" olarak hayata katması son derece anlamlı ve değerli. Aynı bahçeye açılan kapısıyla iç içe geçen konak da "Yazar Evi" olarak kullanılmakta. Yerel yönetimlerin çok da özenmediği, öncelemediği ve örneklerinin bir elin parmağını geçmediği bu üretim mekânlarının, ne denli önemli ve nadide olduğunu bir kez daha fark etmemizi sağladı burada geçirdiğimiz üç gün. Muratpaşa Belediyesi'nin de 2023'e hazırladığı yazar konuk evi de Akdeniz'e, Antalya'ya çok yakışacak eminim. Bir değerlilik göstergesi olmasının yanında bu mekânların nice esere sırtını dayayacak zamanları da çoğaltabileceğine olan inancım baki. Yaratıcı öznenin mekânla kurduğu ilişkilene ne kadar önemliyse ona vesile olmak, bir

çalışma ve üretim alanı yaratmak da son derece kıymetli. Bu bağlamda bizi bir araya getiren sevgili müziyen/şair dostumuz Mehtap Meral'e ve bu buluşmanın unutulmaz olmasını sağlayan Çalığışu Kültür Evi'ne emeğini, nefesini vermiş herkese bir kez daha şükranlarımı sunmalıyım. 10 Aralık Cumartesi günü kültür evi'nin youtube kanalında yayımlanmak üzere gerçekleştirdiğimiz sohbet de sonrasında Kuşadalı edebiyat severler ile bir araya geldiğimiz şiir okuma etkinliği de hatıralarımızda şenlikli bir zaman olarak kaldı. Sevgili Mehtap'ın bizi davet ederken Feride'nin kimliğinde bizi yan yana getiren ayrıntıları aklından geçirip geçirmediğini konuşsak da tahmin etmek güç değil. Biz öyle olduğunu varsayarak kendi haritamızı oluşturalım yine de. Emel İrtem, Pelin Özer, Gülce Başer, Didem Gülçin Erdem ve benim yaşam öykülerimiz ve yazınsal süreçlerimiz birbirine denk düşüyor çünkü. Hem aramızdaki kuvvetli bağ hem de Türkçe şiirin erkek egemenliğine karşın, onun nesneleştirdiği kadınlardan biri olmamak adına verdiğimiz mücadeledeki ortaklığımız, yılların birikimiyle çoğalan kızkardeşliğimiz, ülkenin farklı kentlerine dağılmış bizlerin yeniden kucaklaşması elbette haritadaki en mor alan.

Feride Fransız Lisesi olan Notre Dame de Sion'da yatılı okur. Pelin Özer de Galatasaray Lisesi'nde yatılı okumuştur. Emel İrtem parasız yatılı okuduğu ve hem-

şire olarak çıktığı okuldan sonra Van Çaldıran'a atanır ve yıllarca Anadolu'nun farklı kentlerinde çalışır. İzmir doğumlu olan Gülce Başer ve Didem Gülçin Erdem üniversite öğrenimlerini İstanbul'da tamamlarlar. Didem Gülçin Erdem sonrasında akademisyen olarak Denizli'de Pamukkale Üniversite'sinde görev yapmaya başlar. İstanbul doğumlu olarak aramızda bir tek ben Anadolu'da Eskişehir'de üniversite okurum. Eskişehir doğumlu Emel İrtem de hemşire olarak çalışırken bir yandan da İstanbul Üniversitesi'nde Latin Dili ve Edebiyatı'nı bitirir. Başka alanlara hevesinden de öğrenme arzusundan asla vazgeçmeyen Emelimiz, Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde arkeoloji öğrencisi olarak amfilerde ders dinlemeye devam ediyor bugün. İzmir'e memleketine dönen Gülce Başer ise Beykoz Üniversitesi yüksek lisans öğrencileri ile online derslerini sürdürüyor. Boğaziçi Üniversitesi ekolünün pekiştirdiğini düşündüğüm özdisiplinini hem derslerinde hem de yazdığı romanlarda hayranlıkla görüyoruz. Büyükada'ya yerleşen Pelin Özer'in "beyaz ev"den getirdiği neşe ve taze çiçek kokusu bu buluşmanın en şahane armağanına dönüşüyor Feride'nin evinden ayrılmadan önce. Emel İrtem ile birlikte sevgili Ash Serin'e ithaflı ortak bir şiire imza atıyorlar. "Baretta"ya. Derken şiir elden ele... Taa Aslı'ya Adana'ya kadar vardı. Konuk olarak beş şair kadına evsahipliği yapan Mehtap Meral'in Ruhi Su Dostlar Korusu'ndan bugüne çoğalan müzik tutkusu bizi an be an sarmaladı. Yunus Nadi Şiir Ödülü'nü de kazanan şiir kitabı "İncirin İçindeki Arı"dan okuduğu şiir kadar söylediği türküler ve şarkılar da içimizde kaldı. Kuşadası'nda buluşan şair kadınların biyografilerinden kesitler vererek haritada yol tuttukları yerleri işaretlemek istedim bu sefer, dilerim okurlar onların şiirlerini okuyarak onların yollarına yoldaş olurlar.

Bizim kuşağın böyle bir güzelliği var. Çünkü biz; kızkardeşlikle yoldaşlıkla şiirin içinde yol almaya başladık ve bu duyguyla çoğaldık. Hep söylediğim gibi şiir biricik bir şey, bilincimiz dolayısıyla sözcükler bizi terk edene dek o biricikliğin içinden ses vermeye devam edebiliriz, ama şair olmak kolektif bir durum. Bu inancımı yaratan da şüphesiz işte bu kızkardeşlik ve yoldaşlık. Günümüz şiiri birçok farklı patikadan ve deltadan yürümeye devam ediyor... Bunun içinde birbirine benzemez, özgün şair kadınların varlığı Türkçe şiir için bir zenginlik. Bu yelpazenin içinde yer aldığına gönülden inandığım şair kızkardeşlerimle şiire dair sohbetler edip; poetik, politik ve etik duruşumuzun ortaklığını önümüzdeki günler için yeniden inşa etme fırsatı bulmak bu konukluk ve etkinlikler vesilesiyle paha biçilmezdi. Dilerim bir gün Antalya'da da konaklayacak yazarlar/şairler bu cümlelerle anabileceği günleri yanlarına alarak, bu mekândan yeni şiirlerle, güncellerle, öykülerle ayrılarak evlerine dönerler. Bizler birer "çalığışu" gibi uçuşarak döndük misal...

Cahit Çakcıl'la ANSAN Üzerine

Cahit Çakcıl Antalya'da kültür ve sanata ilgi duyan kesimlerin yakından tanıdığı bir isim. Emekli edebiyat öğretmeni olmanın dışında, Antalya Sanatçılar Derneği'nin (ANSAN) uzun süre başkanlığını yürüten Çakcıl'la derneğin dünü ve bugünü hakkında sohbet ettik.

Vedat
SÜMBÜL

Sayın Çakcıl, AntSanat'a hoşgeldiniz. Antalya Sanatçılar Derneği (ANSAN) ne zaman ve kimler tarafından kuruldu?

Antalya Sanatçılar Derneği 1992 yılında Gönül Ertükel, Saffet Uysal, Tecelli Sercan Sırma, Turgay Değirmenci, Hasan Şişli, Yunus Yaşar, Osman Nuri Boyacı ve Muhihtin Selamet'in girişimleriyle kurulmuştur. Kalekapisı'ndaki yerleşkenin olduğu yer bakımsız bir bahçe ve bina iken girişimci arkadaşlar, dönemin Belediye Başkanı Hasan Subaşı ve Vali Saim Çotur'la görüşüp bu yerin sanatçılara verilmesini sağlamışlardır.

ANSAN'a ne zaman üye oldunuz, kaç yıl yöneticilik yaptınız?

ANSAN'a 1995 yılında üye oldum. O dönemde Antalya Lisesi'nde edebiyat öğretmeni olarak görev yapıyor, bir yandan da öykü yazıp şiir seslendirmeleri üzerine çalışıyordum. Zaman zaman ANSAN'ın bahçesine gelir; bir çay içer, dinlenir, sanatsal çalışmalarını izlerdim. Bahçedeki el sanatları stantlarını beğeni ile izler, yapılanları gözler, o ışılı dünyaya hayran olurdu. Özellikle şiir dinletilere ve söyleşilere de katılmaya çalışırdım. Arkadaşlar üyelik başvurusu yapmamı önerdiler, 8 ay sonra da derneğe kabul edildim. 1997 yılında Ressam Osman Polat'ın

hazırladığı yönetim listesine girmem önerildi. Kabul ettim ve böylece ANSAN yönetimine girmiş oldum. O günden bu yana yönetimde uzun yıllar başkanlık yaptım. Şu an başkan yardımcısı olarak görev yapıyorum.

Derneğin yapısı hakkında bilgi verir misiniz? Hangi sanat dallarında çalışma yürütülüyor?

ANSAN öncelikli olarak edebiyat, plastik sanatlar, müzik, el sanatları olmak üzere birçok sanat dalında faaliyet gösteren, sanatın birçok dalından üye barındıran bir sanatçı derneğidir.

Antalya Sanatçılar Derneği'nin kent kültürüne büyük katkı yapan şiir ve öykü günleri var. Bu etkinlikler hakkında bilgi verir misiniz?

ANSAN'ın gelenekselleşen iki önemli etkinliğine pandemi nedeniyle ara vermek zorunda kaldık. Bu etkinliklerden "Öykü Günleri" 16 kez, "Şiir Günleri" ise 15 kez gerçekleştirilmiştir. Antalya Öykü Günleri'nin ilk onur konuğu Orhan Duru'dur. Daha sonra Türkiye'nin önemli öykücülerinden Erdal Öz, Füzuran, Leyla Erbil, Demir Özlü, Tarık Dursun K., Mehmet Zaman Saçhoğlu onur konuğu olarak katılmış, öykücülüğümüzle ilgili oturumlar gerçekleştirilmiş, konuşmalar, paneller yapılmıştır. Akdeniz

Şiir Günleri'nde Türk şiirinin çok önemli isimleri konuşmuş oldu. Cevat Sapan, Ahmet Telli, Cezmi Ersöz, Haydar Ergülen, Hilmi Yavuz, Hüseyin Ferhat, Abdulkadir Budak bunlardan bazıları ve etkinliğin kalitesi hakkında okuyuculara bir fikir verebilir.

ANSAN yönetiminde bir dönem birlikte görev almış, "İçimizden Biri" programında Erdal Öz'ü, Sıdika Su'yu, Azime Korkmazgil'i, Danimarkalı şairleri konuk etmiştik.

Sevgili Vedat, "İçimizden Biri" adıyla gerçekleştirilen etkinliği,

Fotoğraftakiler (Soldan sağa): Ayşe Sarısayın, Vedat Sümbül, Erdal Öz, Cahit Çakcıl

Cahit Çakıcı

o dönemin başkan yardımcısı olarak sen planlamış ve sürdürmüştün. O programlar Antalya sanatına çok büyük katkı sağlanmıştı. Su, Korkmazgil, Hüseyin Çimrin, Saffet Uysal, Nuri Erkal, Celal Hafifbilek gibi çok önemli sanatçılar için gayet nitelikli programlar hazırlamıştın. En güzel tarafı da dernek olarak önemli sanatçılara verdiğimiz değeri, onlar hayattayken göstermemizi sağlayan programlar olmasıydı. Her program çok ciddi ilgi görmüştü.

ANSAN yerinden çıkarılmış, şimdiki yerine taşınmak zorunda bırakılmıştı. Bu süreç hakkında bilgi verir misiniz? ANSAN, 1992'den itibaren, Kalekapısı yerleşkesindeki çalışmalarını herhangi bir engelle karşılaşmadan sürdürmüştür. Belediye başkanları Hasan Subaşı, Bekir Kumbul, Menderes Türel (1. döneminde), Mustafa Akaydın ANSAN'a, Antalya sanatına katkı yapmak adına desteklerini hep sundular. Mustafa Akaydın'ın belediye başkanlığı döneminde belediye ile 15 yıllık bir protokol yapıldı. Protokolün altında dönemin valisi Sabahattin Öztürk ve ANSAN başkanı olarak benim de imzalarımız mevcuttur. Bu protokolün bir maddesi şöyleydi: "Sanat çalışmaları belediye kültür dairesi işbirliği ile gerçekleştirilecek, etkinlikler kültür dairesine bildirilecek"ti. Biz de tüm etkinliklerimizde bu maddeye harfiyen uyduk. Menderes Türel'in ikinci kez belediye başkanı seçilmesinden sonra ANSAN'a karşı tutumu değişti, çalışmalarımıza desteği azaldı. Giderek derneğimize karşı hasmane bir tavır aldı. Bizi yerleşkemizden çıkarmak için uğraşmaya başladı. Az önce sözünü ettiğim maddeye dayanarak bizi oradan çıkartmak için dava açtı. O madde, söz ettiğim gibi sanat çalışmalarının kültür dairesine bildirilmesi idi. Oysa etkinliklerimiz o madde gereği, her ay hem ANSAN bülteninde hem de kültür işleri dairesinin aylık sanat bülteninde duyuruluyordu. Buna rağmen verilen iki tahliye kararını itiraz ederek durdurduk. Üçüncü karar bizim haberimiz olmadan alınmış, bize 1

Aralık 2014 günü 11.55'te tebliğ edildi ve 12'de boşaltmayı yapmamız istendi. Akıl alacak gibi değildi. Saat 15.30'da, çevik kuvvet ve zabıta ile bahçeye ve galeriye girildi, her yer tarumar edildi, ANSAN savaş alanına döndü! Yapılan bu hukuksuzluk, Antalya'nın kara günlerinden biri olarak tarihe geçmiştir. Ertesi gün Saat Kulesi'nden Antalya Büyükşehir Belediyesi'ne büyük bir yürüyüş gerçekleştirdik. Sanatseverlerle birlikte sesimizi tüm Türkiye'ye, Avrupa'ya ve dünyaya duyurduk.

ANSAN'da şimdilerde ne gibi çalışmalar yürütülüyor? Yürüyüş günü Muratpaşa Belediye Başkanı Ümit Uysal'ın, "Üzülmeyin, yakın zamanda size bir sanat yerleşkesi yapacağız." sözü büyük umuttu sanatseverlere. Bu umut bir yıl sonra gerçekleşti. Konyaaltı Caddesi'ndeki Fikret Otyam Parkı düzenlenerek sanat çalışmalarını için hazır hale getirildi. Aradaki bir yıllık sürede de Muratpaşa'nın kiralamış olduğu Tek Kapılı Han'da çalışmalarımızı sürdürdük. Şu anda çalışmalarımız Fikret Otyam Parkı içindeki yerleşkemizde sürdürülmektedir. Galerimizde resim sergileri açılmakta, el sanatları ürünleri sergilenmektedir. Şiir, öykü okuma, yazın dünyasının sorunlarının görüşülmesi, müzik etkinlikleri yapılmaktadır. ANSAN olarak Antalya sanatına katkılarımız devam ediyor. Şu anda kentimize yerleşmiş yabancı sanatçılar da derneğimize üye oluyor, ANSAN'ın sanat ortamından yararlanıyor, sanatlarını icra etme olanağı bulmuş oluyorlar.

ANSAN'ın daha güçlü ve etkili bir yapıya kavuşabilmesi için sizce neler yapılmalı?

Yurtdışından sanatçıların gelmesi, ANSAN üyesi sanatçıların yurtdışına gitmesi, sergiler açması, kitaplarını, müziğini dünyaya duyurması önümüzdeki hedeflerimizdir. Önceki yıllarda yine senin öncülük ettiğin, Danimarka-ANSAN Sanat Köprüsü ile uluslararası bir etkinliğe imza atmış, Almanya'ya şair ve öykücü iki arkadaşımızı göndermiştik. Pen Yazarlar Sendikası ile ilişki de başlatılmıştı. Sendikanın Türkiye temsilcisi Zeynep Oral için ANSAN'da sohbet ortamı hazırlanmış ve çok güzel bir sohbet gerçekleştirilmişti. ANSAN'ın yurt dışındaki temsilcisi olarak da Pen Yazarlar Sendikası'ndan Tarık Günersel görevlendirilmişti. Mustafa Akaydın'ın yıllar önce söylediği sözü hiç unutmayacağız: "ANSAN sanatta Antalya'nın amiral gemisidir."

Şunu da belirtmeliyim: Kalekapısı'ndaki yerleşkeden haksız yere çıkarıldığımızı inanmaktayız. Yeimize dönmek ve Antalya sanatına oradan katkılarımızı sunmak en büyük arzumuz. Büyükşehir Belediyesi'nin mülkü olan bu yere dönmemizi, Büyükşehir Belediye Başkanından ve Büyükşehir Meclisi'nden bekliyoruz.

Bu güzel söyleşi için dergimiz adına teşekkür ediyorum.

Kaleiçi'ni Gezme Kılavuzu

Kaleiçi yıllarca gezilse bile bitmeyecek bir hazine. Her sokağında, her köşesinde, her duvarında bir sürpriz bekliyor sizi. Üst üste binmiş tarih katmanları içinde bir zaman yolculuğu bu. Her kuşağın üstüne bir şeyler eklediği bu çekirdek kent, meraklısı için bambaşka öyküler, yaşanmışlıklar, soru işaretleri ve yanıtlar vaat ediyor.

İdris
ÖZYOL

Gezmek ayrı, dolaşmak ayrıdır. Dolaşmak biraz keyfe keder, vakit geçirmek ya da kafa dağıtmak, sağa sola bakınmak, belki birkaç şey almak, eskilerin tabiriyle “piyasa yapma” amaçlı etkinliktir. Buradaki “piyasa” ifadesi yanlış anlaşılmasın; çünkü birçok Anadolu şehri ya da kasabasında ana caddeler “piyasa caddesi” diye anılır. İnsanların dolaştığı, belli saatlerde yoğunlaşan, kalabalık, seyirlik, dükkanların, sinemaların, pastanelerin sıralandığı güzergahlardır bunlar. Orhan Veli'nin ünlü şiirindeki, “İnadına gel / Piyasa vakti / Muhallebiciye” dizeleri de işte o ‘piyasa’ olgusuna gönderme yapar. Antalya Kaleiçi'nin böyle bir yanı var elbette. Daha da kalabalıklaşması, insanların vakit geçirdiği bir bölge haline gelmesi, gezip dolaşan trafiğinin artması, mekanlara nur yağması arzulanıyor. İyi de olur. Fakat gezmek, bunun dışında bir etkinlik. Özel, kişisel, bireye ait bir deneyim. Keşfetmeyi, yeni bir şey öğrenmeyi, bir ayrıntı yakalamayı ve bulduğu şeyden de keyif almayı, bunu anlatmayı, paylaşmayı seven insanların işi bu. Fransızcadan alınma bir deyimle “flanör” deniyor bu tür insanlara. Şehirde koşturan, çalışan diğer insanların aksine flanör, sakince sokakları dolaşır, gözlem yapar ve düşünür. Bu karakterin yanına bir de ünlü maceraperest tarihçi tiplemesi Indiana Jones'u koyun. İş bu yazı, ruhunda söz konusu iki karakterin izlerini taşıyanlara, yani sadece dolaşmayı değil, gezmeyi, bulmayı, tanımayı, keşfetmeyi, şaşırmayı sevenlere, isteyenlere hitap ediyor.

Gezi İçin Nirengi Noktaları

Kaleiçi'nde gezmeyi, oralarda dolaşmaktan ayıran temel şey, katmanlarını aralayıp yaşanmışlıkların peşine düşmeyi, bir zaman yolculuğuna çıkmayı gerektiriyor. En azından bunu vaat ediyor diyelim. Bunun için de alanı dıştan bir dolaşmak, cüsseyi kavramak, yerleşim coğrafyasını ana hatlarıyla bellemek lazım. İlk iş Orduevi'nin karşısında, Mehmetçik Parkı'yla Yuvam Çay Bahçesi arasındaki sur kalıntısına bir bakmaktan geçiyor. Burayı mihenk noktası olarak alalım. Bunu tam tersten de yapabilirsiniz. Yani Hıdırlık Kulesi'nden başlayarak bu mihenk noktasına doğru da yürüyebilirsiniz. Biz bu yazı boyunca tarif ettiğim sur kalıntısından başlayarak yürüyeceğiz. Burayı geçip geldiniz Tophane'ye.

Aslında geçmişte Antalya'yı çeviren dış surların üstündesiniz şu an. Selçuklu sarayının Has Bahçesi de buralardaydı. Antalya Kalesi'nin, şimdiki orduevini, eski valilik binasını da içine alacak şekilde daha geniş olduğu düşünülüyor, fakat günümüzde bunun izleri bile yok. Tophane'deyiz demiştik; oradaki seyir terası ve altında yer alan eski Hisar Restoran da bir burç. Yakın bir tarihte AKEV çay bahçesi diye bilinen yerde de burçları görebilirsiniz. Kale kısa bir süreliğine kaybolup, Kalekapısı'na gelmeden önceki iki burçla tekrar çıkıyor karşımıza. Hemen oradan Yivli Minare'ye dalmayıp, Saat Kulesi istikametinde yürüyeceğiz. Tabii daha detaylı bir güzergah için dönmek üzere...

Konsolosluk Yanında Geçit

Saat Kulesi de bir burçtu. Hatta Kale Kapısı diye anılan bölge ardı ardına iki kapının yer aldığı bir ana giriş kompleksiydi. Antalya'nın protokol kapısıydı ve bu nedenle de çok iyi tahkim edilmişti. Günümüzde bu çok belli olmasa da, siz gözünüzde böyle yapı grubunu, iyi korunan cüsseli kapıları düşünün. Surlar Saat Kulesi'ni geçtikten sonra Dönerciler Çarşısı'na uzanıp, orada köşe yaparak şimdiki Atatürk Caddesi boyunca uzanıyordu. Bu güzergahta izlerini zar zor görebildiğimiz surlar Hadrian Kapısı'nda tekrar bütün heybetiyle ortaya çıkıp bir süre devam ediyor ve yine kısmen kaybolup, yer yer de görünerek devam ediyor. Starbucks'ın hemen öncesinde ve ardından da eski Kültür Sineması'nı geçince kütle olarak gördüğümüz surları Yenikapı Sokak girişinde yine kaybediyoruz. Hemen peşini bırakmayın. Rus Konsoloslugu'nun hemen yanındaki dar sokaktan girdiğinizde ahşap bir geçitle sur kalıntılarının üzerinden atlıyorsunuz. Kaleiçi'ni keşfetmek isteyenler için hoş bir sürpriz bu. Muhtemelen birçok kalıntısı da oradaki binaların, evlerin arasında, bahçesinde durmaya devam ediyor. Hıdırlık Kulesi'ne erişip dış surlar turumuzu tamamlıyoruz. Artık Kaleiçi'ne girmeye hazırız.

Büyüyen Kentin Surları

Kaleiçi'ne girmek için en çok tercih edilen noktalardan ikisini kullanacağız. Diğerlerine daha sonra sıra gelecek. Bu iki nokta Kalekapısı ve Dönerciler Çarşısı'nın yanı... Buraları tercih etme sebebimiz de Antalya'nın iç surlarının peşine

düşmek. Böylece kenti eskiden üç parçaya bölen aksları keşfedeceğiz. Antalya Kalesi'nin dış surlar hariç iki sıra da iç surları vardır. Bu iç surların Müslüman, Yahudi ve Hristiyan nüfusu birbirinden ayırmak için yaptırıldığı söylenir; fakat bu doğru değil. Helenistik çağda Attaleia adıyla kurulan kentin ilk kalesi, muhtemelen bugünkü Kalekapısı'ndan başlayıp Kırk Merdiven'e kadar inen bu birinci iç sur hattıydı. Kent büyüyüp nüfus arttıkça kale genişletildi ve Dönerciler Çarşısı'nın hemen yanından başlayıp Mermerli Park üstüne bağlanan ikinci hat yapılmış olmalı. Attaleia daha da büyüyünce az önce dolaştığımız dış surlarla savunma sistemi tamamlanmış belli ki. Eski surlar da iç sur hatları olarak elden geçirilmiş, onarım görmüş ve güçlü bir savunma kaygısıyla ayakta tutulmuş. Aksi zaten düşünülemez. Çünkü kendini içinde yaşayan nüfustan korumak için birkaç sıra kale inşa eden bir kent örneği dünyada yok, bunun hiçbir mantığı da bulunmuyor. Yani bir kent efsanesi...

Keykavus'un Yazdığı Makale

Bu bilgiden sonra gezi noktamıza, Kalekapısı'na dönüp etrafımıza göz gezdirelim. Denize doğru yürüyeceğiz. Eski ANSAN bahçesi ile Paşa Camisi arasından Kaleiçi'ne dalıyoruz, gözümüz batıda, yani sağ tarafta olsun. Çiçek Pasajı'na gelmeden hemen önce iç surları göreceğiz. Bu surların cüssesini daha iyi fark etmek için arkasına geçebilir, ANSAN bahçesinin önünden Taka Meyhanesi'nin dar sokağına dalabilirsiniz. Ağaçların arasında kemerli bir burç göreceksiniz, aslında Antalya'nın simgesi olabilecek bu yapı ne yazık ki şu an ulaşılmaz durumda. Bu yol boyunca da surları izleyip keyifli keşifler yapabilirsiniz, ama biz sokağımıza geri dönelim. Çiçek Pasajı

öncesindeki surda bir kitabe duruyor. Aslında birbirini izleyen 43 kitabeden birisi bu. Selçuklu Sultanı 1. İzzettin Keykavus'un imzasını taşıyan bu kitabeleri bir tür makale, gazete, reklam panosu, 'ulusa sesleniş' olarak düşünebiliriz. Antalya 1207'de 1. Gıyasettin Keyhüsrev tarafından alınıyor. Fakat onun ölümünden sonra çıkan taht mücadelesinden yararlanan Hristiyan ahalî isyan ederek kente Kıbrıs'taki Frankları çağırıyor. Antalya'yı 1216'da ikinci kez alan 1. İzzettin Keykavus işte bu 43 kitabeyi sur duvarlarına çaktırıyor. Babasının ölümünden sonra şehir halkının isyan ettiğini, "Küfür ikinci defa ortaya çıktı. Şirk geri döndü" diye anlatan 1. İzzettin Keykavus, 'körfezin hazinesi' Antalya'yı denizden ve karadan bir ay boyunca kuşattığını, mancınıklarla çevirdiğini ve sonunda geri aldığını duyuruyor. Şöyle düşünün: Kalekapısı'ndan kente giren biri Kırk Merdiven'e kadar bu kitabeleri okuyor, kendini öven sultanın üst perdeden cümleleri eşliğinde yürüyordu.

İskeleyi Hiç Böyle Görmediniz

İç surları takip ederek geldik Kırk Merdiven'in başına... İskeleye inmeyip soldan yürümeye devam edelim. Burası Mermerli Sokak... Çevrenize dikkatli bakarsanız bir sürpriz bekliyor sizi. Sağ tarafınızda Korykos Restoran isimli bir mekan var. Yukarıya çıkmak istediğinizde size yol gösteriyorlar. Etkileyici bir koridor ve üstünde de müthiş bir deniz manzarası, Kaleiçi seyri sizi bekliyor. Restore edilen deniz surlarının seğirdim koridorunda yürüyüp, mazgalların arasından da Antalya'yı seyre dabilirsiniz. Kaleiçi'nin gizli hazinelerinden, keşfetmeyi sevenlerin birbirine fısıldayacağı mekanlardan birisi burası. Sur güzergahını Mermerli Park'ta bitirip, Kaleiçi evlerinin, iskelenin, manzaranın, denizin, iyot kokusunun, mendireğin keyfini çıkartın. Vaktiniz varsa üçüncü güzergaha, yani diğer iç surlara geçebiliriz.

Antalya'nın Saklı Burçları

İkinci iç sur hattı da Dönerciler Çarşısı yanından başlıyor. Mescit Sokak'taki kahvehanenin bahçesinde kitabeli bir burç bekliyor sizi. Hemen yanındaki Plaklı Meyhane'nin arkasından devam eden surlar kaybolup yeniden ortaya çıkarak Balıkpazarı Burcu'na kadar iniyor. Burası şu an bir çini mağazası. Sur Hıdırlık Sokağı boyunca devam ederek Yanık Hastane'nin üstüne kadar iniyor. Yol üzerindeki 8. Burç ve yanındaki sur duvarında Alaattin Keykubat imzalı iki kitabe yer alıyor. Sokaktan ön yüzü, cephesi görünen bu burç, hemen arkasındaki Ömer Lütfi Efendi Konağı'nın bahçesinde duruyor. Antalya'nın özgün mimarisini koruyan ender burçlarından olan bu yapıya girmek ne yazık ki mümkün değil. Surları izlediğimizde eski adı Bademaltı olan Filika Bar'a ulaşıyoruz. Burada da iki burç karşılıyor bizi. Mekanın mutfağının bir burcun içine kurulu olduğunu görürseniz şaşırmayın. Dikkatli bir göz ve yandaki merdivenlerden mutfağın üstüne çıkan bir meraklı bunu fark edecektir.

Evin Duvarında Kayıp Kitabe

Aslında daha büyük bir sürpriz var. Geçtiniz Filika'yı, Hıdırlık Sokağı'nın sonuna geldiniz, sağ kaldı bir resim galerisi var. Kalabalık değilseniz ve mülk sahibi izin verirse resim galerisinin üst katına çıkabilirsiniz. Burada müthiş bir hazine, etkileyici bir keşif sizi bekliyor. Kaleiçi'yle ilgili yaptıkları araştırmalarla tanınan Leyla Yılmaz ve Kemal Tuzcu'nun "Antalya'da Türk Dönemi Kitabeleri" diye son derece nitelikli bir çalışması var. 2009 tarihli bu araştırmada 1. Burç'tan söz ediliyor ve kitabesinin kayıp olduğu belirtiliyor. Kaleiçi'nin ilginç hikayelerinden biri de burada başlıyor işte. Şu an resim galerisi olarak işletilen binayı 2014'te satın alan mimar çift, onarım için evin sıvasını kazıttıklarında karşılarında bir kitabe çıkıyor. İşte o kayıp kitabe... Evin eski sahipleri sur duvarını ev duvarı haline getirip, önüne de hanelerini inşa etmişler. Sur duvarı da üstündeki kitabeyle birlikte sıvanmış. Bu iç sur hattını onartan I. Alaattin Keykubat'a ait kitabede, "Bu yapı, şehit ve 'cennetlik' sultan Keyhüsrev oğlu, şahlar şahı, karanın ve iki denizin sultanı, dinin ve dünyanın yücesi Keykubat'ın günlerinde, 1225-1226 yılında yapıldı" diye yazıyor. Evinizin salonunda, televizyonunuzun üstünde Alaattin Keykubat'ın kitabesinin olduğunu düşünün. Ne siz, ne de kitabeyi yazdıran sultan bunu hayal edemezdi herhalde. Kaleiçi işte böyle sürprizlerle dolu, gizemli, şaşırtıcı, keşfetmekle bitmeyecek bir coğrafya.

Şehristan'da Selçuklu Sarayı

Bütün surları dolaşarak Kaleiçi'nin cüssesini gördük, kenti üçe ayırarak kafamızda bir harita oluşturduk. Şimdi bu üç farklı bölgeye dalalım. Bahsettiğimiz birinci iç surların çevrelediği alanda, geçmişte 'Şehristan' diye anılan ve Selçuklu iktidarının yerleştiği bölge yer alıyor. Yivli Minare, Atabey Medresesi, İmaret Medresesi, Mevlevihane gibi yapılar bu bölgede. Müslüman nüfusun ilk yerleştiği yer olan bu bölgede 2. Cıyasettin Keyhüsrev döneminde Selçuklu Sarayı'nın da yer aldığı düşünülüyor. Babai isyanıyla yıpranan ve Köseadağ Savaşı'nda Moğollara yenilen sultanın Antalya'ya sığındığı, burada

oluşturduğu iç kaleye yerleştiği yönünde görüşler var. İmaret Medresesi'nin saray olarak kullanıldığı, sonradan Mevlevihane'ye çevrilen binanın harem dairesi, yanındaki hamamın da o dönemde saray hamamı olarak yapıldığı belirtiliyor. Yani Yivli Minare Külliyesi diye anılan alan aslında bir Selçuklu sarayı.

Kesik Minare'de Kesilen Tarih

Birinci ve ikinci iç surlar arasında yer alan bölge ise geçmişte Yahudi mahallesi. İskeleye hakim durumdaki bu mahallenin ticarete mahir Yahudilerin yerleştiği bir alan olması yerleşim coğrafyası açısından da son derece mantıklı. Mermerli Park üstünden başlayan ve dış surlarla çevrilen bölgede ise geçmişte Rumların yaşadığı mahalleler yer alıyor. Bu bölgenin en ünlü yapıları geçmişte Panhagia Kilisesi olan ve Şehzade Korkut tarafından camiye çevrilen Kesik Minare, Hadrian Kapısı ile Hıdırlık Kulesi... Kesik Minare'nin en alt katmanında Attaleia'nın agorasının yer aldığı, üstüne kilise yapıldığı ve bu kilisenin de daha sonra camiye çevrildiği düşünülürse aslında alanın bütün tarih tabakalarını üst üste bindirdiğini, hepsini bünyesinde barındırdığını söyleyebiliriz. Son dönem restorasyonu ile aslında bütün bu katmanlar, çok boyutlu tarih tek bir zamana indirgenmiş oldu. Kaleiçi'nin zengin dokusu, yaşam tarzı, renkli tarihi bir noktaya kilitlendi ve orada dondurulmaya çalışıldı.

Antalya'ya Gelen Antik Turist

Kaleiçi'nde bir gezi kılavuzu olsun diye başladığımız satırları Hadrian Kapısı ve Hıdırlık Kulesi'yle bitirelim. Hadrian Takı, geçmişte 12 kapısı olduğu düşünülen Antalya'nın ayakta kalmış tek kapısı. 20 yıllık iktidarında sadece 8 yıl Roma'da kalan Hadrian, 12 yıl boyunca bütün imparatorluk topraklarını gezdi. Dünyanın gördüğü en meraklı adamlardan biri olan Hadrian anısına gittiği her yerde bir şeyler yapıldı. Bu tak da MS 130 yılında Antalya'ya gelen Hadrian onuruna kent halkı tarafından yaptırılan anıtsal kapı. Aslında Hadrian'ın turizmin başkenti Antalya'ya gelen antik bir turist olduğunu söyleyebiliriz. İmparatorun bir ayağı İngiltere'deki Hadrian surlarında, diğer ayağı işte tam burada. İki katlı olan kapıdan günümüze tek kat kalmış durumda. Hadrian Takı'yla ilgili yazılacak çok şey var. Çalınan kitabesinin bir kısmının Oxford'daki Ashmolean Müzesi'nde olduğunu söyleyip Hıdırlık Kulesi'ne geçelim. Bir heroon, yani kahraman mezarı olan Hıdırlık Kulesi, sonraki dönemlerde surların bir parçası, fener, depo filan olarak kullanılmış. Bir süredir arkeolojik kazı yürütülen Hıdırlık Kulesi'nin önünde bulunan hamam, kent dışına taşan Kaleiçi hakkında fikir veriyor. Yazıyı daha fazla taşırmadan, Hıdırlık Kulesi'ne karşı bir çay içerek sonlandıralım. Kaleiçi gezmekle bitmeyecek bir bölge. Üç-beş kez gitmekle olmaz; sürekli uğramak ve tanımak için uzun yıllar çaba harcamak gerekiyor.

“Antalya İzlenimleri”nden

1.
Her şey yemyeşil Antalya’da
Öyle ki
Kiremitlerde bile bir yeşil özentisi

Ve mavi değil buranın denizi
Öteki denizler gibi
Masmavi

2.
Doğuda, Adana’nın oralarda
Binbir kurt kuş ve eşkıya
Barındıran Toroslar
Antalya’da
Oturmuş denizin karşısına
Lir çalıyor

Burada
Dağ silsilesi değil zaten
Şiir silsilesi gibi duruyor Toroslar

4.
Antalya’da insanlar
Biraz Toroslar, biraz deniz
Yani hem yalçın, hem mavi
Yani sık sık küfrediyorlar
Bir güneyle olarak
Ama küfrederken bile
Maviye çalıyor sesleri

5.
Kaleiçi mahalleden çok
Bir tabloya benziyor
Bütün renklerin
Gizliden bir beyazlık
Tasladığı bu tabloda
Fonda müthiş bir renk hâkim:
Sessizlik

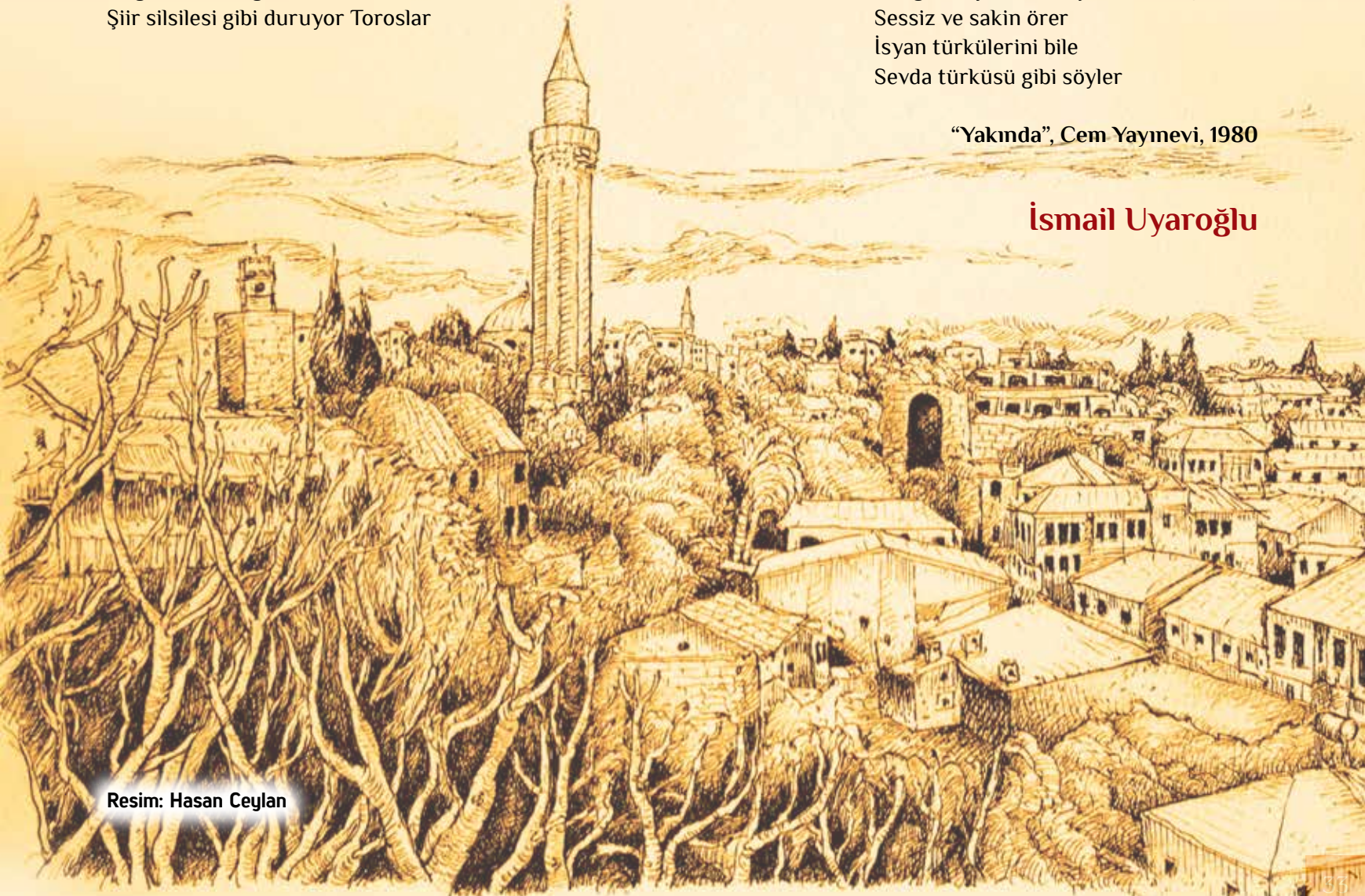
7.
Yalnız güneş ve deniz
Yok Antalya’da
Bir şey daha var ki
Beyaz bir martı kimliğinde
Dolaştıktan sonra
Kentin üstünde bir süre
Sokağa inmiş, insanlara karışmış
Ve sonunda
Palmiyelere yuva yapmış:
Barış

8.
Metin Demirtaş’ı daha iyi anlıyorum
şimdi
Antalya’da insan
Olsa olsa şair olur
Ama turuncu, usul bir şair
Kavganın çelik halatıyla örse de şiirini
Sessiz ve sakin örer
İsyan türkülerini bile
Sevda türküsü gibi söyler

“Yakında”, Cem Yayınevi, 1980

İsmail Uyaroğlu

Resim: Hasan Ceylan

Mutluluğun Resmini Yapan, Umudun Senfonisini Yazan Bir Okul ATSO Güzel Sanatlar Lisesi

Geçmiş sayılarda Antalya'nın sanat üretim ve tüketim kültürünün gelişmesi ve marka kent olabilmesi için nelerin yapılabileceğinden bahsetmiş; bu doğrultuda kente sanat alanında katkı sağlayan farklı mekânları ve kurumları ele almıştık.

Bu sayıdaki konuğumuz, Antalya'nın sanat eğitimine bakmak için önemli bir örneklem olan ATSO (Antalya Ticaret ve Sanayi Odası) Güzel Sanatlar Lisesi.

M. Ali
AKSAKAL

Birçoğumuz güzel sanatlar liselerinin varlığından haberdardır şüphesiz. Ancak bu okulların amaçları, işleyişi ve Türkiye'deki sanat eğitimine katkıları ile bilgi sahibi olanlarımızın sayısı maalesef çok azdır. Sanat eğitimi, çağdaş bir dünyada yer alabilmek için eğitimin her basamağında ve herkes için önemlidir. Sanatı yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak görebilen toplumlarda çağdaş eğitim ve çağdaş yaşam birlikte düşünülmektedir. Ülkemizde bu hedefler doğrultusunda öğrencileri yetiştirmeyi amaçlayan kurumlardan biri de, Resim ve Müzik eğitimi veren güzel sanatlar liseleridir.

Eski adıyla Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 33. maddesine ("Güzel sanatlar alanlarında özel istidat ve kabiliyetleri beliren çocukları küçük yaşlardan itibaren yetiştirmek üzere ilköğretim ve orta öğretim seviyesinde ayrı okullar açılabilir veya ayrı yetiştirme tedbirleri alınabilir") dayandırılarak ku-

rumuş ortaöğretim kurumlarıdır. Okullarla ilgili çalışmalar 1986 yılında bir komisyon kurularak yapılmış, ilk Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, 1989-1990 öğretim yılında, İstanbul'da Avni Akyol'un adıyla açılmıştır. İlerleyen yıllarda ülkenin birçok şehrinde Güzel Sanatlar Liseleri açılmıştır. Antalya'da ise, "Antalya Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi", 1995 yılında Aldemir Atilla Konuk Lisesi bünyesinde kurulur. Daha sonra, eski adı Zafer İlköğretim Okulu olan bina düzenlenerek, öğrencilerin bu binada eğitimlerine devam etmeleri sağlanır. Kentte sanat eğitimi anlamında yeni bir dinamizm getiren lisenin, kısa bir süre sonra kendi işleyişine uygun bir binaya sahip olması gerekliliğinden, o dönemdeki duyarlı sanatseverlerin içinde olduğu Antalya Sanayi ve Ticaret Odası (ATSO) yönetim kurulu ve meclis üyelerinden bir komisyon oluşturularak, okulun binasının yapımı üstlenilmiştir. Nitekim, 22 Ekim 1998 tarihinde dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman DEMİREL'in katılımlarıyla, Kepez İlçesi Yeni

mahalle semtinde temel atma töreni yapıp, 31 Ağustos 1999 tarihinde okulun inşaatı tamamlanır.

Antalya kent merkezindeki tek güzel sanatlar lisesi olma özelliğini de üzerinde barındıran ATSO Güzel Sanatlar Lisesi günümüze kadar büyük başarılarla imza atmıştır. Gerek Üniversitelerin ilgili bölümlerine öğrenci yerleştirmede, gerekse kendi gerçekleştirdiği sanatsal faaliyetlerde Antalya iline katkısı önemlidir. Türdeki her kurumda olduğu gibi ATSO Güzel Sanatlar Lisesine de öğrenci alımı, sınavla yapılmaktadır. Ortaokul 8. Sınıf öğrencileri, genellikle Haziran ayı ortalarında başvuruları alınıp, Temmuz ayı içerisinde, Resim ve Müzik Bölümü sınavlarına girmektedir. Kurum, her yıl sınavda başarı gösteren 30 öğrenciyi bünyesine katmaktadır.

Güzel Sanatlar Liselerinin Resim Bölümü'nde; Desen, İki Boyutlu Sanat Atölye, Heykel, Grafik Tasarım ve Sanat Tarihi grubu dersleri verilmektedir. Müzik Bölümü'nde ise Müziksel İşitme, Orkestra, Koro, Bireysel Ses Eğitimi, Piyano, Çalgı (Bağlama, Kanun, Keman, Gitar, Viyola, Yan Flüt) gibi dersler bulunmaktadır. Dört yıllık eğitimin ardından, Resim Bölümü'nden mezun olan öğrenciler, eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerine, yurt içindeki ve yurt dışındaki Güzel Sanatlar Fakültelerinin; Resim, Heykel, Grafik, Seramik, Geleneksel Türk El Sanatları, Endüstriyel Tasarım, Tekstil ve Moda Tasarımı, Fotoğraf, Sahne Dekor ve Kostüm, Sinema -TV gibi bölümlerine yerleşmektedir. Müzik Bölümü'nden mezun olan öğrenciler ise, Eğitim fakültelerinin; Müzik, Türk Müziği ve Devlet konservatuvarı bölümlerine ve Sahne Sanatları gibi alanlara başvurumaktadırlar.

Benim de halen görev yapmakta olduğum ATSO Güzel Sanatlar Lisesi, rakipleri arasında, üniversitelerin sanat bölümlerine öğrenci kazandırmak bakımından Türkiye'de ilk sıralarda yer almaktadır. Okuldan mezun olan öğrenciler, ağırlıklı olarak Mimar Sinan, Anadolu, Marmara, Yeditepe, Dokuz Eylül, İTÜ ve Akdeniz Üniversitelerinin sanat bölümlerinde öğrenim hayatını sürdürmektedir. Kuruluşundan bugüne kadar Türkiye sınırları içinde ve dışında, resim ve müzik alanında üretim yapan birçok sanatçının yetişmesini sağlayan okulda, önümüzdeki yıl Tiyatro Bölümü'nün açılması için girişimlere başlanmıştır.

Elbette bu başarıları anlatırken okulun değerli eğitimcilerini anmamak haksızlık olur. Öğrencilerin sadece sınıf içerisinde değil, uygulamalarla, alanında usta isimlerle yapılan atölye çalışmalarlarıyla, söyleşilerle, tecrübe paylaşımlarıyla gelişimlerini desteklemek için yıllar boyunca yoğun çabalar gösterilmiştir. Devrim Erbil, Fazıl Say, Gülsin Onay, Süleyman Saim Tekcan ve daha pek çok değerli sanatçı, okulun bu güne kadar misafiri olduğu isimler arasında yer almaktadır. Kurum müdürlüğünü Mümün Akkaya'nın yaptığı okulun, hem kültür, hem de alan ders branşlarındaki eğitim kadrosunun seçkin isimlerden oluştuğunu söyleyebiliriz.

antsanat

Güngör ve Ertekin'den "Pillow Talk"

Antalya Denart'da Ertuğrul Güngör ve Faruk Ertekin'in eserlerinden oluşan "Pillow Talk"a gittiğinizde sizi gerek malzeme kullanımı gerek kavram açısından gücünü net bir şekilde belli eden sıra dışı bir sergi karşılamakta. Güngör ve Ertekin içinde buldukları yatak odası sohbetlerini, anılarını ve kullandıkları malzemenin geçmişine bakıp günümüze yönelik tasarım öğelerini kullanarak yeni bir dil arayışına girerek tek bir pencereden baktıkları odanın penceresinden izleyiciye sunuyor.

Deniz
Karakurt
ŞEKERCİ

Bize kendinizden bahseder misiniz? Kim bu Ertuğrul ve Faruk? Birlikte çalışma hikayeniz nasıl başladı ve ne kadar zamandır beraber çalışıyorsunuz?

Uzun yıllarını birlikte geçirmiş, birlikte çalışan, birlikte anlaşılan, sadece atölyede değil, dışarıda da birlikte vakit geçiren, bir şekilde hayatlarını beraber devam ettiren iki arkadaşız. Bu ikilinin ortak noktası, küçüklükten itibaren birlikte sanatla tanışmak ve maceralarına ara vermeden devam etmeleri. Biz çocukken Kütahya'da aynı mahallede yaşıyorduk. Ortaokulda grafitinin popüler olduğu dönemlerde yollarımız kesişti. Lisede beraber güzel sanatlar eğitimi aldık. Lisans eğitimlerimizi de Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Seramik (Ertuğrul) ve Grafik (Faruk) bölümünde tamamladık. Ardından ben (Ertuğrul) seramik yüksek lisans eğitimine başladım. Faruk ise özel bir sektörde grafik işlerine devam etti. 2019 yılında ortak atölyemizi açtık. Genelde seramik üzerine çalışmaya devam ediyoruz. Çalışmalarımıza Kütahyalı olmamızın etkisi ile motiflerin ve memleketimizde gördüğümüz desenlerin üzerinden daha yeni, daha çağdaş dünyanın parçalarını ekleyerek yeni ve modern tasarımlarla devam ediyoruz. Seramik ve grafik, süreç üretimlerimizde iki disiplinle ilerliyor. Sürekli eserler üzerine konuşuyoruz, aynı atölyede çalışıyoruz. Bu bazen evde de birlikte devam ediyor, evimiz atölyemiz gibi oluyor. Atölyede büyük bir fırınımız var. Zamanımızın çoğu birlikte geçiyor.

Peki Kütahya'da seramik ile tanışmanız nasıl gerçekleşti? Aslında Kütahya'da seramik üzerine çok çalışmadık. Şehir olarak zaten motif ağırlıklı. Binaların dış cepheleri, esnaf dükkanları çini ve seramik ağırlıklı. Biz seramikte endüstriyel yönde ilerlemedik. Genelde sanatsal olarak, daha tek parça ve pano işi, hikayesi ve anlatımı olan işlerin üzerinde yoğunlaştık.

Okuyucularımıza denart çağdaş sanat galerisinde yer alan sergi hakkında bilgi verebilir misiniz? Bu sergi nasıl oluştu, ne kadar süreçte hazırlandınız? Ayrıca "Pillow Talk" nedir?

"Pillow Talk" aslında uzun bir süre önce aklımıza gelen bir isimdi. Konu yatak odası muhabbetinden değil, spesifik yataktan çıktı. Yatak ile ilgili ne yapabiliriz diye bir buçuk senedir düşünüyorduk. Süreç atölyede sesli düşüncelerimiz ve birlikte yürüttüğümüz fikir alışverişleriyle şekillendi. Sonuç olarak yatağa odaklandık ve sergi üretimlerimize bu başlıkta devam ettik. Bu tasarım ve üretim süreci bir seneye yakın sürdü. Ama bunun öncesi fikir olarak sürekli fikir alışverişlerinde bulunduk.

Bu sergi bir seri başlangıcı mı olacak, yoksa bundan sonraki üretimlerinizde yeni ve farklı konularla mı karşılaşacağız?

Aslında biz tekrar olayını çok sevmeyen bir ikiliyiz. Daha çok yeni üretimler yapma yolunda ilerleyeceğiz.

Sergi için üretimlerinizde malzeme olarak nasıl bir süreçte ilerlediniz?

Genel olarak seramik üzerine yoğunlaştık, ama normalde mixmedia çalışabilen sanatçılarız. Farklı malzemeler de üretimlerimize dahil oluyor. Yeri geliyor polyester ya da metalle de çalışabiliyoruz, sürekli malzeme denemeleri yapıyoruz. Ama serginin geneline bakacak olursak seramik ağırlıklı olduğunu görüyoruz. Seramik zemin üzerine farklı malzeme eklemeleri de var. Seramik sürpriz bir malzeme, tam olarak ne çıkacağını bilemiyorsunuz. Fırından çıkma aşamasına kadar sıkıntı çıkabiliyor. Bu bazen kontrollü olmasını istediğimiz bir süreçken tamamen

Güngör ve Ertekin

sürprize de dönüşebiliyor. Toparlayabildiğimiz durumlar olabiliyorken tamamen baştan yapmak zorunda kaldığımız anlar da yaşayabiliyoruz. Bu sergideki büyük işimizi dördüncü seferde tamamlayabildik. Dört kere fırına girdi çıktı ve çatladı; sır istediğimiz gibi olmadı, kararmalar oluştu. Ama devam ettik. Ayrıca bu işin önceki kalan parçaları ile kamusal bir alanda mural etkinliği yapacağız. Geri dönüşüme çok açığız. Başka bir şeye dönüşebilir. İşe, “olmadı çöpe attık” demiyoruz, bu konuda esnek sanatçılarız.

Sergide yer alan eserlerinizden OMM koleksiyonuna giren 2 eseriniz var. Bu gerçekten önemli bir başarı. Hangi eserleriniz müze koleksiyonuna dahil oldu?

“Vase” ve “Hunt” adlı işlerimiz müze koleksiyonuna dahil oldu. “Cuffed”, bu serginin masterpiece dediğimiz büyük işi. Bu, üzerine ilk konuşmaya başladığımız eser aynı zamanda. Diğer eserleri de bunun üzerine kurguladık. İkisi de çok sevdiğimiz işlerdi. Güzel bir yere gittiği için biz çok mutluyuz bu durumdan. Hem duvarda hem de kaidedeki bir işin müze koleksiyonuna dahil olması açısından bizi ayrıca sevindirdi.

Bundan sonraki süreçte neler yapacaksınız? Yeni projeler var mı?

Daha figüratif işler düşünüyoruz. Önümüzdeki “Being Human” sergisi için seramik malzeme ile iki adet figüratif iş yapacağız. Bu karar sergi manifestosunu okuyunca şekillendi. Backgroundda gene motifler olacak. Bu karma serginin dışında, sergimizin motivasyonu ile üretimlerimize devam edeceğiz. Aklımızda yeni projeler var.

antsanat

Deniz Karakurt Şekerci

SORROW

15.12.2022-14.01.2023

açılış opening
15.12.2022
18:00

den art
feri çelikkaleli sok. 61/1 antalya

Sorrow

Deniz Karakurt Şekerci'nin eserlerin izleyiciyle bulunduğu bu solo sergide boyayla çözümlenmiş biçimsel öğeler üzerine ilştirilmiş, tutturulmuş tekstil malzemesiyle karşılaşmaktayız. Erkek egemen kültürel örüntünün içerisinde kadının ve/veya kadın olmanın hüznünü görselleştiren bu eserler son yıllarda politize edilen kadın olgusuna öznel ve elbette eleştirel bir yaklaşımın çıktıkları olarak düşünülebilir.

...

Sanatçının yukarıda anılan sanatsal ifade kaygılarının gündelik yaşamın gizil tezahürü olduğu; durumun bilişsel olandan duygusal olana kadar genişleyen bir alana yayıldığı; eserlerin üretim sürecinde akıl egemen başlayan ve/fakat duygu egemen olarak sonuca ulaşan çıktılara dönüştüğü; gerek portrelerin gerekse doğa ölçeği içinde iyiden iyiye küçülen figürlerin, bahsi geçen kültür-hayat ilişkisinin dramatik tezahürü olduğu; gündelik hayat denilen kurgu içinde cinsel figürana dönüş/türül/en yetişkin kadın veya çocuk/su geline gönderme yapan figürasyonun merkeze alındığı kabul edildiğinde, bu sergi kadının sosyo-kültürel yaşamdaki varlığının feminist bir söylemle eleştirisinden oluşur.

Doç. Orçun ÇADIRCI

Antalya'da Yaşayan İranlı Üç Kadın Sanatçı Majd, Fouladian ve Amiri

Kültürel zenginliği ile önemli, hem de kucaklayıcı bu topraklarda, bölgedeki hareketlilikten etkilenen, misafir ya da yerleşik pek çok farklı ülke vatandaşı mevcut.

Antalya, son dönemde bu yönde tercih edilen kentlerden biri oldu.

Bu yazıda, kentte resim alanında faaliyet gösteren 3 İranlı kadın sanatçıyı takdim etmek istiyorum.

Leyla
İRTEN

Türkiye, konumu itibarı ile bulunduğu coğrafyada stratejik öneme sahiptir. Avrupa-Asya arasında bir köprü görevi üstlenmiştir” ifadesi; bu ülkede yaşayan her birimizin, en kolay hatırlayacağı, çok iyi bildiği tanımlamadır. Hepimizce de malum, Türkiye, işte tam da bu özelliği ve bulunduğu coğrafyanın kültür zenginliği sayesinde bölgesinde çok önemli bir konumda. Yazıda konuk ettiğim sanatçılarla yollarımız GÜSAD aracılığı ile kesişti. Uzun süreden beri, “çalışmaları ile ilgili paylaşımlar yapsak ne iyi olur” derken; İran 'da, bir süredir, ortaya konan büyük mücadele bu yazıya ilham oluşturdu. Kendilerini kısaca tanıtmaktan, genç sanatçıların resim sanatı ile ilgili görüşlerini iletmekten büyük mutluluk duyuyorum. (Bu duyarlı ressamlarla sanatları ve Antalya'daki sanat ortamı üzerine soru/cevap formatında, deyim yerinde ise, “yazılı” sohbet ettik.)

Kendiniz tanıtır mısınız? Resim ne zamandan beri hayatınızda? Ne kadar süredir Antalya'dasınız? Antalya'da resim sanatı ile ilgili izlenimleriniz, gelişimi için önerileriniz?

Shabnam Majd 1978 Tahran doğumlu, 2017 'de Antalya'ya gelmiş. İç tasarım mimarlık ve grafik eğitimleri alan sanatçı; İran -Irak savaşı sırasında göç etmek zorunda kaldığı Fransa'da resimle ilgili çocukluğundaki ilk esinlenmeleri ve denemelerinden bahsederek; o yıllardan şöyle söz ediyor, “Fransa farklıydı ve başka bir ülkede daha fazla özgürlüğe sahip olduğum-

muzu anladık, farklılıklar gördük. Teyzem Louvre Müzesi'nde çalışıyordu, müzeyi ziyaret etmek beni son derece heyecanlandırıyordu. Sanat tarihine aşina olduğumda 13 yaşındaydım. Usta Zinde Rudi'yi tanıdım ve hat/resim kombinasyonunun güzelliğini fark ettim. Resim tekniklerini ve stillerini öğrenmeye başladım. Profesör Alireza Sedekdar bana kalem tutma cesaretini ve gücünü öğretti. Grafik okuduktan sonra, resimlerime afiş gibi mesajlar ve anlamlar eklendi. Duygularımı ve deneyimlerimi, sevinçlerimi ve öfkelerimi, isteklerimi, yapacaklarımı ve yapamayacaklarımı çizdim... İran'da diğer sanatçılar gibi ben de otosansür uygulayarak kendimi sınırlıyordum. Eğitimimi tamamladıktan sonra tekrar göç ettim ve yaklaşık 18 yıl boyunca Birleşik Arap Emirlikleri'nde Dubai'de yaşadım. Birçok sanatçıyla tanıştım ve sanatta yeni bir tarz olan modern takı tasarımı alanlarında Kia

Gallery ile çevrimiçi çalışmaya başladım. İç tasarım mimarlık eğitimime dayanarak Brand One Art Work ile çalıştım, Noor Gallery ile çeşitli sergiler düzenledim. Sonra yine göç... Yaklaşık 5 yıl önceki kış mevsiminde Türkiye'ye ilk adımımı attım ve bu tercihimden dolayı çok memnunuz. Kendimi burada bir yabancı olarak görmüyorum. Atatürk'ün ülkesinde kadınlara verilen değer ve haklardan yararlanarak, artık kendimi ifadelerimden sansürlenmeden aşkla resim yapıyorum.

Majd'ın, Antalya ve bu şehirdeki sanat ortamı ile il-

Fouladian

gili de görüşleri şöyle: “Antalya kültür ve sanat turizmi şehri olma potansiyeline sahip çok güzel bir şehir. Burada sanatla ilgili uluslararası bir fuar düzenlemek, sanatçıları ve sanat derneklerini tanıtmak ve desteklemek, Antalyalı sanatçıların diğer ülke fuarlarına katılmaları, dolayısı ile bu şehir sanatçılarının Türkiye'nin tümü ve dünya ile daha yoğun iletişim içinde olması; güzel Antalya'mızın sanat alanında gelişmesinin en kolay akla gelen yolları olabilir.

Mahrokh Fouladian 1982 yılında Tahran'da doğdu. Nowsahr Marlik Sanat Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümünde lisans eğitimi aldı ayrıca Alborz Payam Noor Üniversitesi Genel Psikoloji Bölümü lisans derecesi almış olan Fouladian, İran ve Türkiye'de birçok karma sergiye katıldı ve Antalya da iki kişisel sergi açtı. Sanatçı; yaşlı insanlar ve yetim çocuklar için resim ve el sanatları öğretmeni olarak İran'da çalıştı:

“Antalya'da yaşamayı seviyorum, sanat hayatıma katkılarından çok memnunum. Özgür ve serbest resim tarzımı bu şehirdeki sanatseverlerle paylaşmayı seviyorum. Eserlerimle, kendimi daha iyi ifade ederek içinde bulunduğum ortamla ortak duygularımızı paylaşma hedefim var. Türkiye'deki sanat hayatına katkıda bulunabilmekten onur duyuyorum. Burada resim sanatına olan ilginin büyük bir kısmı turistler ve 40 yaş

Majd

Amiri

üzeri sanatseverlerin oluşturduğunu gözlemliyorum; bunun daha genç kuşağa yayılmasını sağlamak gerekiyor. Bir ressam olarak; resim sanatının kısıtlı bir teknikle değil de özgürce kalıplardan sıyrılmış bir şekilde icra edilmesi en büyük dileğim; bir başka ifade ile; sanatçılar yaratıcılıklarını zorlamalı ve içlerinden geldiği gibi eserlerini ortaya koymalıdır. Serbest ve hayal gücünün daha ağır bastığı resimler görmek en büyük dileğim.”

Anahita Amiri 1978 Tahran doğumlu. 2019'da Antalya'ya gelmiş. “Bu şehir ve deniz İran da yaşadığım kente çok benziyor; deniz ve doğa hayatımdaki en çok huzur veren şeyler. Antalya'da sanatını

mükemmel icra eden ressamların varlığı beni çok mutlu ediyor. Bu değerli sanat insanları ile bir araya geldiğim GÜSAD Güzel Sanatlar Derneği'ne üyeyim. Antalya'daki sanatçıların yaratıcılıklarını ortaya koyabildikleri ortam çok zengin. Derneklerin çalışmaları son derece etkin, ancak şehirde daha çok görünür olmaları gerektiğine inanıyorum. Yerel belediyelerin verdiği desteklerin artması, sanatçıların çalışmalarını şehirlerarasında tanıtmalarına da katkıda bulunmaları çok yerinde olacaktır.”

Shabnam, Mahrokh ve Anahita gibi başarılı 3 İranlı ressamın farklı hayat çizgilerinde kayda değer önemi olan Antalya'daki cıvıl cıvıl sanat ortamının gelişmesi için, kendilerinin belirttikleri gibi, sanat derneklerinin büyük önemi var. Türkiye'ye ve dünyayla bütünleşmiş bir sanat şehri hayal ediliyorsa, güzel sanatlar derneklerinin faaliyet gösterdikleri şehirdeki belediyeler, üniversiteler,

meslek odaları, ticaret sanayi odaları, özellikle Antalya gibi bir şehirse, tabii ki tüm turizm çevreleri ile çok ama çok sıkı iş birliği hayatidir. Bu “yazılı” söyleşide hepimizin ortak noktası “Antalya” idi; daha da derine inerse Atatürk'ün sağladığı ve biz kadınlar için sağladığı yaşanabilir Türkiye. Minnetle ve saygıyla sevgili Atatürk!

Hüsrev İsfendiyaroğlu ile Gitar Festivali'nde

Muratpaşa Belediyesi ve ODTÜ Antalya Mezunlar Derneği iş birliğiyle düzenlenen Uluslararası Antalya Gitar Festivali bu yıl 3-5 Kasım tarihleri arasında Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde on birinci kez sanatseverlerle buluştu. Ahmet Kanneçi'nin sanat yönetmenliğini yaptığı festivalin üçüncü gününde Hüsrev İsfendiyaroğlu'nu sahneye çıkmadan yakaladık ve kendisiyle sohbet etme fırsatı bulduk.

Değerli Hüsrev İsfendiyaroğlu, 11. Uluslararası Antalya Gitar Festivali'ne hoş geldiniz. Bize festivalin son gününde inanılmaz bir gece yaşatacağımızı düşünüyoruz.

Teşekkür ederim, sizlerin sayesinde buradayım. Çok güzel bir konser salonu, mimarisine, yüksekliğine bayıldım. Sanki hayalimdeki konser salonunu yapmışlar. Türkiye Cumhuriyeti Türkan Şoray Kültür Merkezi'nin kıymetini bilmeli... Ümit Bey'e (Uysal) saygılarımı sunuyorum.

Şehrin kültür sanatına yer verdiğimiz AntSanat dergimizi 1 yıldır çıkartıyoruz. AntSanat dergisi vesilesiyle sizi tanımak istiyoruz. Hüsrev İsfendiyaroğlu kimdir, biraz kendinizden bahsedebilir misiniz?

İnsanın en son yapması gereken şey kendisinden bahsetmesidir. Bu hayatta bir şeyler becerebiliyorsan, insanlar senden bahsedebiliyorsa başarabildin demektir. İnsanın kendini anlatması, kendi yaptığı işleri sıralaması bana bu yaşta artık çok ayıp geliyor, bunu bu şekilde yazın lütfen... Bana özgeçmişimi soruyorlar, 65 yaşına geldim hangi okulu bitirdiğimi unuttum, yaptıklarımı unuttum artık sadece geleceğe bakıyorum. Geçmiş benim için nostalji, ama benim jenerasyonum Türkiye'de gitar müziğini üniversitelerde kurumsal olarak başlatan bir nesil. Ankara'da Ahmet Kanneçi, İstanbul'da Erdem Sökmen, ben Bilgi Üniversitesi'nde... Bizden önceki jenerasyonlarda gitar, orkestra enstrümanı olmadığı için, konservatuarlarda yer bulamıyordu. Ama gitarın bütün sazlardan çok eski bir geçmişi ve repertuarı var.

İzmir'de bir erkek lisesinde yatılı okudum. İzmir'de gitar hakkında bana bir şey öğretecek hiç kimse yoktu. İzmir'de tek klasik gitarcı ve teknik bilen bendim. Ankara'ya geldim, Ahmet Kanneçi diye bir çocuk var dediler, hemen gittim kapısını çaldım. Evde bir sürü öğrencisi vardı. Bana "Çal", öğrencilere "bugün ders yok, Hüsrev'i dinleyin" dedi. Benim hayattaki en büyük şanslarımdan biri Kanneçi'dir. Onun yurt dışı bağlantısı vardı, İspanyolca biliyor sürekli İspanya'ya gidip geliyordu. Benim sol elimi düzeltti, ondan repertuar öğrendim. Türkiye'de

Gülnur
KARAASLAN

nota yoktu, CD yoktu, Plak yoktu, Türkiye gitar açısından bir çöldü. Biz imkânsızlıklar içinde gitarı öğrendik.

Kendinizi gitar virtüözü olarak tanımlar mısınız?

Ben virtüöz değilim. Virtüöz, çok genç yaşta enstrümanın bütün problemlerini halletmiş insanlara denir. Benim öyle bir şansım olmadı. Ben günde 8 saat gitar çalışmadım, bir yandan çocuk büyüttüm, bir yandan başka işlerde çalıştım, hocalık yaptım. Yani ben bir öğretmen gibi çalışıyorum, öğretmeyi seviyorum. Her sabah kalkıyorum, ben bu enstrümanı nasıl yeneceğim diye soruyorum.

İlk gitarınızı ne zaman aldınız?

İlk gitarımı rahmetli dedem aldırdı, parasını o verdi. Dedem, Floransa'da resim ve heykel okumaya gider. Bir gün Türkiye'ye ziyarete gelir, vapurdan iner, Haydarpaşa Garı'ndan trene binecekken sırada bekleyen insanları görür ve onlara sorar, "Ne oluyor" diye. "Çanakkale Savaşı var, gençler oraya gönüllü gidiyor" derler. Hemen babasını manyetolu telefonundan arar, "Baba ben geldim, ama gençler savaşa gidiyor, ben ne yapmalıyım?" diye sorar. Babası "Vicdanın sesini dinle evlat" der... Çanakkale'ye gitmiş oradan başka savaşlar, Floransa falan unutulmuş. Dedem sanatçı bir adamdı, ölünceye kadar evde resim yaptı.

İyi ki de dedeniz size hediye etmiş gitarı... Peki, müzikteki hayaliniz nedir?

Ben müzikteki hayallerimi hemen hemen gerçekleştirdim. Yani bir kere müzikle kız tavladım. (gülüşmeler), 4 eşim de ben gitar çaldığım için benimle birlikte oldu. Boşandıktan sonra da gitarımla ilgilenmeyen hiçbir kadınla ilgilenmedim! Çok uluslararası gitar festivali düzenledim. Avrupa'da belki de dünyada ilk defa Kadın Gitaristler Festivali düzenledim. Müziği seven insan hep müzik peşinde koşuyor. Ben daha iyi çalmak istiyorum, daha çok çalmak istiyorum. Hayatta en çok istediğim şey 10-15 sene daha sağlıklı çalabilmek.

Umarım bu istediniz gerçek olur ve bizler de sizi seve seve dinleriz.

Müzik yaparken hissiyat mı yoksa teknik mi önemli sizin için?
Müzik yaparken birtakım bilgiler önemli. Bu sadece teknik değil, kültürel bir şey. Mesela bu akşam çalmaya 250 yıl öncesinden başlayacağım, sonra 1950'lere geleceğim. Yani bir müzisyenin seyahat etmesi böyle bir şey. Latin Amerika müziği yapmak istiyorsak oranın havasını almak lazım, yoksa bizde hazır bir Latin Amerika kültürü olamaz. Onun edebiyatını okuyarak, şiirini okuyarak, resmine bakarak, o insanları dinleyerek o duyguyu onlardan öğreniriz. Notada bir şey yazıyor, ben çalıyorum ama adam başka bir şey çalıyor. Çünkü nota birebir vermez. Önce o duyguyu hissetmek gerekiyor. O duyguyu hissetmek için de belli teknikleri bilmek gerekiyor.

İlk konserinizi nerede ve ne zaman gerçekleştirdiniz? Ne hissetmiştiniz?

12 yaşında falandım. Ankara Milli Kütüphanesi'nde gitar çalanları arka arkaya çaldırılmışlardı. Çok çalışmıştım. Parçaları bile hatırlıyorum. İlk konserim Ankara Milli Kütüphanesi. Çok küçüktüm, gitar bana büyük geliyordu. Hiç heyecanlı bir çocuk değildim, sahneye severek çıkmıştım. Güzel de çalmıştım. Babam beğenmezdi ama. Annem beğenirdi. Babam ölmeden önce, ben 50 yaşında falandım o zamanlar. Annemle babam ayrıydı. Babam annemin yazlığına gelmişti. Bana birer cin tonik içelim dedi. Sonra bir tango çal bakalım dedi. Çaldım. İşte o an bir şeyler oluyor diye düşündüm, artık bir şeyler oluyordu, babam beğenmişti... (sessizlik ve hep birlikte ağladık) İnsanlar hep çocuk kalıyor.

Sizde bir babasınız bildiğimiz kadarıyla...

Evet benim oğlum 36 yaşında. Ben oğlum 17 senedir görmüyorum. Amerika'da sinema okudu. Şahane bir çocuk, ama benimle görüşmüyor. Doktorlar da üstüne gitme görme diyorlar. Ben oğlum 17 senedir görmüyorum diye 17 senedir ağlıyorum.

Sizi en çok etkileyen gitarist kimdir?

O kadar büyük gitaristler var ki etkilenmemek mümkün değil. Beni 40 sene önce etkileyenlerle bugün etkileyenler hemen hemen aynı, değişmiyor; çünkü ustalar. Dünyada çok iyi gitar çalanlar var, yeni jenerasyon çok çabuk öğreniyor, inanılmaz tekniklerle çalıyorlar, ama hala kimse Andres Segovia gibi çalamıyor ve çalamayacak.

Gitar çalmasaydınız ne yapmak istediniz?

Gitar yapmayı isterdim. Bugünkü aklım olsaydı hiç gitar çalmakla uğraşmazdım, güzel gitarlar yapar satardım. (Gülüşmeler) Bir de mutlaka müzikoloji okurdum. Hem sosyoloji biliyorlar hem antropoloji biliyorlar. Bana çok uygun bir şey... Bizim zamanımızda böyle bölümler ve imkanlar yoktu. Herhalde müzikolog olur, ukalahık yapardım. (Kahkahalar) Bir hikaye anlatayım. Eşimle ayrılmak üzereyiz. O, Koç Üniversitesi'nde çalışıyor. Bir kokteyle davet edildik. Rektörler, profesörler, hocalar, bir tane de Amerikalı bir müzikolog var. 3 üniversitede birden ders veriyor dediler. Hemen beni tanıştım dedim. Dedim ki sizin spesifikasyonunuz nedir? Dedi Peru müziği. Peru mu? O zaman Arjantin'den yeni gelmiştim,

dünyanın gelmiş geçmiş en büyük Perulu gitarist ile beraberdim. Huayno kaç kaçlıktır diye sordum. Huayno mu dedi. Nasıl bilmezsin Peru'da bir tane müzik vardır, o da Huayno'dur profesör. Sinirlendim, sonra eşime döndüm dedim ki gördün mü bak sizin beğendiğiniz adamları... (Kahkahalar) Huayno anlaması, çalması imkansız bir müzik... O kadar zor ki, atın üstünde çalıyorlar, çık çık çık... (atın ayak sesleri) Bir türlü anlayamıyorsun, ritimleri değişiyor sürekli... Ben dinleyince allak bullak oldum.

Neyse ben o müzikologlar gibi olmazdım, esashi müzikolog olurum.

Deneyimlerinizi, bilgilerinizi, birikimlerinizi yeni nesillere aktarma yönteminiz nedir?

Benim hayatta yaptığım en önemli iş, bundan 30 yıl önce Müjdat Gezen'in açtığı okulda ücretsiz hocalık yapmamdı. Ben o okulda sokak çocuklarını profesör yaptım. Şimdi hepsi üniversitelerde hoca. Mutlaka haftada 2 gün o okulda vakit geçirirdim.

İnternette sizinle ilgili ciğer sevdiğinizden bahsediliyor, bu doğru mu?

Ya bir gece konserden çıktık, Kadıköy'deyiz. Konserden önce bir şey yiyemiyorum, acıktık. Ne yiyelim dedik. Sadece ciğerci açıktır dediler, yiyelim ne olacak dedim. Adım ciğersevere çıktı böylece. Ben kaç senedir et yemiyorum ki!

Peki, bundan sonraki hedefiniz nedir?

Hedef insanı değilim ben. Hayat beni nereye savurursa oraya savrulurum. Hayat sürprizlerle dolu. Güzel bir hayatım oldu. Sıkıntılarda oldu, ama ben hiç hedef insanı olmadım. 65 yaşındayım artık, güzel dans ediyorum. Eski tangocuyum. Haftada 2- 3 gece gidip dans ediyorum. Bazen onlara çalıyorum. Asıl hedefim huzur...

Neden tango?

Buenos Aires'de bir gün sabaha karşı milonga salonuna gittim. Gittiğim salonda haftanın belli geceleri sadece yaşlılar dans edermiş ve o gün de sadece yaşlılar vardı. Yaş ortalaması 75. Oturdum seyretmeye başladım. Nasıl yapıyorlar ayaklar nasıl böyle paralel geliyor, ne acayip bir şey... ve o gün karar verdim yaşlılıkta yapılacak en güzel şey olduğuna... 75 yaşında sadece müzik dinleyerek bir kadına sarılıyorsun... Ben bunu yapacağım dedim. 15 senedir haftada mutlaka 1 veya 2 gün derse gidiyorum. Çok zor bir dans.

Konsere çok az bir zaman kaldı. Son olarak söylemek istediğiniz bir şey var mı?

Benim hayatım Milliyet Sanat dergisi okuyarak geçti. Sinema, resim, müzik, eleştirmenler... Ben sanat okumayı Milliyet Sanat'la öğrendim. Sanat dergisi çok önemli bir şey ve şuanda Türkiye'de sanat dergisi ne yazık ki yok denecek kadar az. Şehir ve sanatı anlatan dergi ise hiçbir yerde yok. AntSanat'ı mutlaka devam ettirin.

Sinema Tarihinin Komik Kahramanları Galerisi Şarlo'dan Recep İvedik'e

Aristoteles'ten bu yana egemen kesimlerde yaygınca rastlanan "Trajedi ortalamamın üstündeki, güldürü ise altındaki insanları temsil eder" inanişimin sinemaya yansımaları; tarihsel süreç boyunca inişli çıkışlı bir seyir izledi. Buna karşın sinemanın evrensel figürleri, özellikle sessiz dönemleri bir çılgına dönüştürme pahasına, sistemin çarklarına çomak sokarken ait oldukları yeri hemen hiç unutmadılar.

Tuncer
ÇETİNKAYA

Chaplin şöyle formüle etmişti bunu: "Komedi filmleri hemen başarı kazandı. Çünkü bunların çoğunda polisler (ya da soylular) su çukurlarına düşerken, boya tenekelerine çarpıp tökezlerken, arabadan düşerken ve daha bir sürü güç durumlar içindeyken gösteriliyordu. Burada komik olan, alay edilenler iktidarın ağırbaşlılığını temsil eden ve bundan dolayı böbürlenmiş kimselerdir. Bundan dolayı da bunların serüvenleri, seyircide aynı serüvenler basit bir yurttaşın başından geçtiği zamankinden iki kat fazla gülme isteği uyandırır."

Şarlo'ya benzer bir yaklaşımla yola çıkan; ama süreç içinde kendi bağımsız dillerini oluşturan Lloyd ve Keaton gibi sessiz devlerin, kapitalizmin sarsılmaz kaleleriyle yaşadığı çelişkilerin sinemamıza yansımalarını irdelemek için elimizdeki doneler hayli yetersiz olsa da, ilk sinemasal tiplerimizden "Bican Efendi"nin varlığını unutmamak gerekir: Gelenekten süzülen ve birer isyancı olmamakla birlikte, Nasreddin Hoca'nın Timur'a tavrını, Keloğlan'ın soylu padişahın kızını kapıp kaçırmasını ya da "içimizden biri" olan Karagöz'ü de öyle...

Sokağın Öfkesi, Salonun Komedisi
Bizde muhafazakâr bir öfkenin yanı sıra, utangaç bir şaşkınlık ile başlayan sinema yolculuğu Muhsin Ertuğrul dönemine doğru yol alırken, sinema tarihinin en verimli dönemlerinden biri gelip geçiyordu: İzlenimciler, gerçeküstüçüler, dışavurumcular... Abel Gance'ın

devrimci adımları, Dreyer'in sessiz ve uzun yürüyüşü, kapıda, arkadaşıyla belirmeye hazırlanan bir çılgın: Luis Bunuel... Almanların karanlık sokakları, İsveç'ten yayılan büyülü evren ve Rusya'da kopan "kızılca" kıyamet... Tüm bunlara İtalya'dan Hollywood'a süzülüp gelen epik serüvenleri ve adını andığımız komikleri de ekleyebilirsiniz.

1. Dünya Savaşı'nın sonrasında Rene Clair, üst sınıflara ve egemen politikalara muhalif bir duruş koyuyordu; ayrıca Germaine Dulac'ın "Le Coquille Et Le Clergyman"ında olduğu gibi, öfkenin cübbesinin etkilerinin uzamasına engel olamayan bir rahibe yönelmesi de söz konusu olabiliyordu, tıpkı "Endülüslü Köpeği"nin kimi sahnelerindeki gibi.

Türkiye'de 1922 ile 1939 yılları arasında kalan dönemde sinemanın tek adamı olan Muhsin Ertuğrul'un komediye yöneldiği tarihsel dilimi, Batı'daki evrensel yorumlarla bir arada düşündüğümüzde karşımıza

çıkın tablo hayli ilginçti; özellikle de ilk operet filmimiz sayılan "Karı Beni Aldatırsa". Âlim Şerif Onaran, filmin konusunu şöyle özetlemekteydi:

"Belma'yla evli olan Salih Kapitan, Moda'da bir deniz sporları dershanesi açar. Kadınlar, dershaneye en çok yakışıklı kürek hocası Orhan'ı görmeye gelmektedirler. Belma da Orhan'a âşıktır. Bir gün Şadan'ın nişanlısı Fatoş, amcası Avni tarafından mektebe yazdırılır. Kendisine kürek dersleri veren Orhan'dan hoşlanan genç kadın, bir ders esnasında küreği denize atar ve ikili Hayırsızada'ya doğru sürüklenir. Burada tatlı ve aşk dolu bir gece geçireceklerdir".

Komedi, rotasını “ulus devlet”e çeviren genç Cumhuriyet’in, “sınıfsız, imtiyazsız” bir düzen içinde kentsoylularını yaratmaya çalıştığı bir ortamdan payına düşeni almıştı sizin anlayacağımız. Bu eğilim, Doğu-Batı ikilemi arasında bir yandan benzer örnekleri içine almayı sürdürürken, sözgelimi Geçiş Dönemi’nde kendi kaynaklarına eğilmeyi de ihmal etmedi. Ne var ki gerek bu sentezi vücuda getiren Dümbüllü’nün kent maceraları, gerek de “yamalı bohçayı” andıran yapısıyla sinemasal bir yorumdan ziyade sosyolojik veriler sunması anlamında önem taşıyan ilk “Nasreddin Hoca” filmimiz, bu çekişmeyi perdeye yansıtması açısından dikkate değerdi. Dünyanın ikinci kez bir paylaşım savaşının ortasına düştüğü günlere “taraf olmayan” ülke sinemamız için “The Great Dictator” ya da “To be or not to be”nin çok da anlamı olamazdı, öyle değil mi?

Broadway güzellerinin sesli sinemayı tüm ihtişamıyla ortaya çıkardığı günlerin Büyük Bunalm’a çarparak paramparça olduğu bir dönem, yeni kahramanını piyasaya sürmekten geri kalmadı: Joe Americano! “Birlik ve beraberliğe en fazla ihtiyaç duyulduğu bir süreçte” ülkenin ideallerine sıkı sıkıya sarılan ortalama Amerikan genci; yeri geldiğinde parayı elinin tersiyle bir kenara itecek, kimi zaman da hırslı kapitalistlere erdemli olmanın önemini hatırlatacaktı. Frank Capra formülü, Küçük Amerika idealini ülkedeki her mahallede bir milyoner yetiştirmekle özdeşleştiren Demokrat Parti’den aldığı esinle, yükselen Yeşilçam’da sayısız örneğe dönüşecekti.

Politik Komedi

Vittorio de Sica’nın, Zavattini romanından uyarlanan “Miracolo Milano”, Romalı gecekondu halkının arsalarının değer kazanması sonucu sokağa atılmak istenmeleriyle açılıyordu. Verilen mücadelenin başarısızlıkla sonuçlandığı bir noktada kahramanlarımız, Milano katedralinin önünde toplanacak ve gökyüzüne doğru yükselişe geçeceklerdi!

Yeni Gerçekçilik’ten kopma veya onu farklı bir boyuta taşıma pahasına mizahın sularına doğru yelken açan film, Yeşilçam’ı ne derece etkilemiştir, bilinmez; ama koca bir konakta, her türlü çelişkinin uzağında, “uzlaşma” içinde yaşayan Hulusi Kentmen’ler ve Necdet

Tosun’lar, hep böylesi bir düşsel evrenin yansıması değil miydi?

Sistemin özgün projelere kulak tıkayan yapısı, Renoir’ın “Boudu”suna yaklaşma eğilimi gösteren 60’lı yıllar tiplmelerinin birkaç adım daha atmasına engel oluyor ve oyunu “sınıf atlama” kurallarına hapsediyordu. Tercihler “Küçük Hanımefendi”den yana kullanılmıştı bir başka deyişle.

“Cool Hand Luke”dan “Easy Rider”a, “The Graduate”-den “Little Big Man”e, mizahı gerçekliğin içine sınırga eden muhalif eğilimler, sinemamızda melodramın kendine özgü diline takılıp dururken, kentlerde yaşanan göç dalgası ya yıkım öyküleri ya da o büyük “uzlaşma” ekseninde ele alınıp duruyordu. Gerçekçi yaklaşımın mizahla kol kola yürüyemeyeceğini savlayan görüşlerin 70’lerin -mümkün olabildiğince politik- komiklerine takılması bile bu bakışı değiştiremedi; dönem komedilerinin hakkı, onlara çok sonra teslim edilebildi. Lütfen mizahın sinemasal sınırlarına kontur atan Yeşilçam’ın erotik furyayı güldürü ambalajıyla süslediği yılları hatırlayalım.

Önce Ertem Eğilmez ekolü, ardından da onun küllerinden doğan Zeki-Metin, Şaban, Bilo ve Maho tiplmelerini önceki on yılın komiklerinden ayıran temel fark, buradaki figürlerin politik bir bilince sahip olmaları değildi; ülkenin siyasal bir atmosferi solumaya başlaması sinemayı ve dolayısıyla da komediyi böyle bir sürece zorluyordu. 70’lerin sokakta yankı bulan gerçekliği, “emek” ve “ezilenlerden” oluşan bir dili dayattığı oranda, uzlaşmacı karakterler tarih sahnesinden silinmeye başladı. Kuşkusuz, sadece böylesi bir söylemin; sözgelimi fabrikatör, müteahhit ya da bankacılar karşı “halk adamı” olmanın ne derece muhalif olduğu tartışılabilir; ama her şey yine “bize özgü” olarak ilerliyordu işte.

Tipin Evrimi ve Küçük Adam

Eski Yunancada “yapısal biçim, figür” anlamına gelen “tip” terimi, geleneksel oyun tarihimizin en önemli malzemelerinden biri anlamına gelmekteydi. Bir yanı sıra klişeler biçiminde işleyen ve sözlü anlatımın olanakları içinde değerlendirilebilecek “kalp kişilikler”, özellikle Yeşilçam güldürülerinde oyuncuların senaryo ya da tür fark etmeksizin kendi tiplerini oynamaları sonucunu doğurmuştu.

İlber Ortaylı’nın, Karagöz’ün, tipik bir Osmanlı Mahallesi tasviri üzerine kurulduğu bakışına yaslanan Ertem Eğilmez sineması; ortak hayalleri ve düşünceleri olan, aralarında akrabalık, komşuluk, arkadaşlık bağları bulunan kalabalık aileleri öykülerin merkezine yerleştirerek, bu dönemlerde yola çıktı. Bu filmler, içinde birkaç kuşağı barındıran ve aralarına sonradan katılan üçüncül ilişkilerle zenginleşen aile formülüne dayanarak çekilmişlerdi. Her biri gündelik hayatta karşılaşılabileceğimiz kişilerin abartılmış yorumlarından oluşan “tipler”, 80’ler ABD’sinde, sınırları Yeni Sağ tarafından çizilmiş benzer bir kavramla karşılaştırılmayacak ölçüde naif,

bireyciliğe karşı koydukları ölçüde ileri noktadaydı. Semt sakinlerinin de yardımıyla maceralara atılan yeni komik kahraman, muhalif olmasının kaçınılmaz olduğu koşullarda gerçeğe kayıtsız kalamadı: Özellikle de Kemal Sunal'la. Şarlo'dan farklı olarak bir yerde olan; ama gerçekte oraya ait olmayan bir karakter anlamına gelen Şaban, ortamı yoksulların lehine çevirip kaybolacaktı ufukta. Gereksinim duyduğu kötülük, onun antitezini oluşturan Şener Şen kimliğinde karşısına çıkarken, daha politik bir tip olarak okuyabileceğimiz İlyas Salman, uğradığı sayısız yenilgiye rağmen orada kalmak, tutunmak ve bir ölçüde de değiştirmek arzusunda idi.

Komedi sinemamızın en verimli yıllarına tekabül eden 70'ler, karanlık 12 Eylül günlerinden taşarak, yeni düzene ayak uydurma zorunluluğunu da ihmal etmeden "Arabesk"e kadar dayanmıştı. "Bizim çocukların" işi başarmasını izleyen günlerde, Reagan ve Thatcher'lı muhafazakâr / sağ politikalara teslim olacak dünya, sinemasıyla da karanlık bir evreye giriyordu. "Rocky" ve "Rambo"ların soğuk yüzlerinden fıskıran hamaset duygusu bir yüzüyle yayılmacı eğilimleri perdeye yansıtırken, diğer yanıyla da kulaklara fısıldanan Amerikan Rüyası şarkısıyla, unutulmuş bir masal olan "sınıf atlama sevdası" yeniden gündeme taşıyordu.

24 Ocak'ı Özal'lı yıllara ulaştıran ekonomik sistemin ve değiştirdiği bireylerin öyküsü, başlangıçta yine eleştirel bir yaklaşımla komediye yaslanırken, büyük altüst oluşların meyvesini toplamak 90'lara düşecekti. Sinemamızda muhalif mizahın yenilgisiyle sonuçlanan yılları hatırlamak bir yanıyla oldukça hüznün vericidir. "Kahpe Bizans"tan başlayarak, Ali Şimşek'in "Küçük İnsan" olarak tanımladığı karakterin "bakan" ana aktör olduğu, dayanışma, dostluk, vefa gibi etik temellerden yola çıkan, bazen bir "sınıfsızlık" ütopyasına da sahip bir anlayıştan; mahallelinin "başkasının" gözünden mizah ve ironi nesnesi olduğu, alt sınıfların olarak "bakılana" dönüşmesi. Evet, Cem Yılmaz'dan söz ediyoruz!

Recep İvedik'in Bakshi Paradoksu

60'lara damgasını vuran Blake Edwards'ın "The Party"si, yanlış zamanda ve yanlış yerde bulunan sakar bir adamın maceralarını konu almaktaydı. Hintli sinema oyuncusu Hrundi Bakshi (Peter Sellers), tesadüf sonucu Hollywood üstün yapımlardan birinden rol kapsa da sakarlığı sonucu filmi kâbusa çevirmişti. Sektörün en lanetli şahsiyeti olarak kara listeye alınan kahramanımızın adı, yapımcının düzenleyeceği bir partiye kazara dâhil olunca işlerin çığırmından çıkması kaçınılmaz hale gelecekti. Yerini bulamayan bir ayakkabı, sarhoş garsonlar, ikiyüzlü davetliler, 'sulu' şakalar ve Uzakdoğu'dan esintiler taşıyan bir filin etrafında dönüp duran bu yanlışlıklar komedyasını benzer bir temadan hareket ettiğini öne sürebileceğimiz "Recep İvedik"le birlikte düşünmek oldukça ilginç bir deneyime kapı aralamak anlamına geliyordu.

"Halk Kahramanı" sıfatına sahip olan filmin kahrama-

nı, Bakshi gibi "yanlış zamanda ve yanlış yerde" bulunmaktaydı. Nitekim ilk film, İvedik'in zengin bir otel patronunun cüzdanını bulup teslim etmesi ve mükâfat olarak bir süreliğine otelde konaklamasını konu edinmekteydi: Bir davetsiz misafir ve bir zorunlu konuk!

Bakshi, ait olmadığı bir evrende 'kazara' gerçekleştirdiği yıkıcı eylemleri ile sınıfsal bir tavrı ortaya koymaktaydı. Öyle ki bu süreçten nasibini alanlar, sektörün yapımcıları ve yarıdakçı yönetmenler ya da davetlileri koruma altına alan lüks malikâneydi. Kahramanımızdan zaman zaman rol çalan garson figürü de boşuna seçilmemişti. O da tıpkı Bakshi gibi bu evrenin sonunu getirmek için yaratılmış bir karakter işlevi görmekte, züppelerin başına çorap örmekteydi.

Benzer bir yıkıcı etki beklentisi, doğal olarak Recep İvedik'in ilk bölümünde de ortaya çıkmıştı çıkmasına; oysa İvedik, sivil kamusal alanın her düzlemine yönelik "kabalığıyla" (kendi aidiyetinin sosyal katmanının temsilcilerini de esirgemeyen küstahlığıyla) yetmişli yılların "politik" olma çabasındaki Kemal Sunal filmlerinin bölüm bölüm hissettirdiği sınıfsal engelleri etkisizleştirmişti. O, böylece, hiç bir sınıfsal gerilime takılmadan, hiç bir itilme yaşamadan dolanıp durmuş, gülünen de yine burjuva sınıfı değil, sınıfsal aidiyeti bile silinmiş maganda İvedik olmuştu.

Tarihin Sonu mu?

Tam da bu anlamda, ait olamama durumunu kaba güç gösterileri ile savuşturan, sistemin savunucusu otel müdürüyle, aynı otelde çalışan emekçiye fark gözetmeksizin, aynı ölçüsüzlükle saldıran Recep İvedik'in eylemselliği karşısında "medenileş(tirileme)miş ötekinin intikamı" söylemi etkisiz kalmaktaydı. Bakshi, içinde yer almak istediği evrenin farkına varınca harekete geçmekte ve "düzenin ipliğini pazara çıkarma" sürecine girmektedir. Recep İvedik ise "medeni dünya"nın içine girmeyi hep istemekte; ancak oyunu kendi kurallarıyla oynama arzusu taşımaktaydı. Ulaşılan sonuçlar Hintliyi "onurlu bir geri çekilişe" götürürken, "Halk Kahramanı" İvedik'in eylemlerini sürdürmeye çalışması tesadüfi değildi. Bakshi için yozlaşmış ortamdan kız kaçırarak yoluna gitmenin en büyük erdem sayıldığı noktanın İvedik'e yetmesi olanaksızdı: O, (yer bulunamadığı zaman 'alçak' bir sandalyede misafir edilmesine karşın) masada olmak istemekte, camı sıkılınca etrafı kırıp dökmesine rağmen sofranın yeniden hazır edilmesine ses çıkarmamaktaydı.

Son Recep İvedik filminde "muhalif" bir tını işitip sevinç çığılıkları atanlara "dönemin ruhu"nu hatırlatmak ne derece anlamlıdır, bilinmez; ama genel olarak bakıldığında bütün bu yaşananların, yüzyılı aşkın bir sürede geçirdiği evrimle muhalifliği alt sınıfların elinden alınan ve sistemin varlığını pekiştirmeye yedeklenen komedinin öyküsü şeklinde okunması kaçınılmaz görünüyor.

Kendini Ayıklayan Fasulye

on üç kırk
son hüküm ikinci bölüm birinci zihin sıçraması
sol kaş hafiften yukarı kaldırılır
hafiften Charlie Parker
karşıma geçmiş gülüyor
deli mi ne
kırk kere anlattım bunu kendime Fakkah
öyle paldır küldür girilmez dedim benim kalbime
içerde ne var ne yok bilinmez
başında Shaolin rahipleri yat kalk oku yat kalk oku uyu
tırnaklarını geçirmiş herkes içindeki cine
öyle paldır küldür girilmez
destur çekilir önce- davudi bir sesle
sonra niyet edilir niyet önemlidir
"niyet ettim yaşamın içinden geçmeye"
"niyet ettim yeryüzünü öpmeye"
sonra yavaşça üflenir aşk bir fasulye tanesine
akıl ikna edilir
on üç kırk bir zihin sıçraması iki
aynada tuhaf bir ben
çıkış dünyanın tepesine sırtında bir fil
öyleyse bu benim öyleyse yanımdaki kim
bekliyor merakla uzak bir kıtadan gelecekmış gibi kendini
ne enlem var ne boylam
sarıyorum Güney Amerika'dan
kim gelirrrrrr kim geçerrrrrr benim ekvatorumdan
"size tam saat veremem kim bilir belki hiç gelemem"
diyor davudi bir sesle
sen hiç bir şey demiyorsun
d e m e

yüzümüz yağmur izi yer yer azap mevsimi
i n s a n ı z
bazen m e l e k bazen ş e y t a n
düşmanca ruhundan ayrılıp dostça bedenine sarılan

bi selfi çekelim mi
biraz yana eğilelim

on üç kırk iki sıçrayış üç
şunları da çek Fakkah
benim de canımı sıkıyor bu balonlar
abidik gubidik laflar
yargısız infazlar fiskoslar
z raporları insan vukuatları otopsi kararları
sorgular hesaplı iltifatlar
l a r l a r l a r

şişirip kendini göğe salmış insancıklar
var ya hani şu yanımızda oturanlar
buruşuk ve patlamışlar
ay doğarmış
bahk atlamış
leman şişmanmış
adam pire kadarmış
anşanteymiş madammış
(koca bir kahkaha)
kovacaklar beni bu kentten
"size tam saat veremem kim bilir belki hiç gitmem"

on üç kırk üç son sıçrayış
deniz üstü siyah gece pencerede üç hece
yekpare bir taş var şuramda sen de görüyorsun Fakkah
ansızın öptü onu tam on ikiden bir arzu
h a n i kış serçeleri kondu gülüşüne güneşime
h a n i çiçek topladık seninle beyaz papatyalar
(gözler açılır iri inci tanesi)
h a n i ben ürkek bir korkuluktum kafesimde
ne hoştu dudaklarına yenilmek seninle öpüşmek
- epigenetik şeyler bunlar kes yapıştır kopyala

(zihnimle son selfimiz)
!

nasıl merak ettim seni Fakkah iyi ki gelmedin
meleşime sarılıp şeytanımla seviştim
ihbar mı edeyim kendimi
inkar mı edeyim polise mi gideyim
sana nasıl söyleyeyim ben
seni ö l d ü r e c e ğ i m

(bütün heybetimle iki defa)
y a s e m i n l e r aşkına yaseminler aşkına !
yenilgim ZAFERİMDİR benim
gider zindanıma acım neyse çekerim
acımı çekerim
karşıma geçmiş gülüyor insan kendine
deli mi ne
hani ayıklamıştım kendini

peki bu fasulye ne !

Neslihan Su

Resim: Gülcan Yıldız

Enstalasyon Sanatı ve Mimarlık

Enstalasyon sanatı, içerisinde izleyicisine iletmek istediği kişisel ve toplumsal mesajları barındırmaktadır. Mimari ifadenin de bir yöntem olarak kullanıldığı enstalasyonlarda, mesajların izleyiciye iletilmesi için oluşan işaretler aslında sanatçının ortaya koyduğu sanat eserinde gizlidir. İzleyicisiyle diyaloga giren bir eser artık sanatçının olmaktan çıkar ve artık üretilenden fazlası haline gelir. Bir başka deyişle sanatın yorumu açıklığı sebebiyle sanatçının bile aklından geçirmediği gizli anlamlar eser ile bütünleşir.

Yeşim
TAŞKAYA

Avusturyalı heykeltıraş Erwin Wurm, uzun yıllardır heykelin ifade olanaklarını araştırmaktadır. Uluslararası çapta kavramsal heykel alanında önde gelen bir sanatçı olarak tanınan Wurm, çok boyutlu dünyanın hatlarını yeniden tanımlamak için mimari, enstalasyon, izleyici etkileşimi ve performans yararlanır. İronik olduğu kadar derin, çok yönlü çalışmaları etkileşimli, sosyal ve zamansal yönleriyle heykel kavramını genişletir. Nazik mizah ve izleyicilerinin doğal merakını takdir etme ile insanları sanatına çekerken, onları yaratıcı sürecin bir parçası haline getirir. Erwin Wurm'un ilgi çekici enstalasyonları, modern, kaygılı, tüketici odaklı çağın zaafalarını düşünmek için izleyiciye ilham vermektedir.

İzleyicilerini önce güldürmek ve sonra gördüklerini dikkatle düşünmeye teşvik etmek için günlük ortamları, malzemeleri ve insanları kullanarak etkileşimli sanat yaratan sanatçının House Attack (Ev Saldırısı) eseri, Avusturya'nın Viyana merkezinde oluşturulmuş mimari bir

enstalasyondur. Wurm tarafından ev metaforu üzerinden kurgulanan yapıt, Viyana Modern Sanat Müzesinin çatısında sergilenmiştir. Sanatsal enstalasyon müzenin cephesine bir bomba gibi çarpan bir aile evini temsil eder. Basit kavramları alıp ardından gözü ve zihni kandırmak için enstalasyonlarına fiziksel deformasyonlar ekleyen sanatçının bu projedeki teknik amacı, tüm dünyadaki mimarlara ilham vermek ve mimari düşüncüyü sözde normal sınırlarından kırmaktır. Erwin Wurm, bir banliyö kulübesini müze binasına sıkıştırırken bir bakıma her şeyin; eylemler, yazılı veya çizilmiş bilgilerin, hatta bir düşüncenin, heykel olabileceğine dair sözlerini kanıtlar duruma gelir. Bu sıra dışı bina dünya çapında ün kazanırken, çağdaş sanatı temsil eden en sıra dışı eserlerden biri olarak kabul edilmektedir.

Wurm 2010 yılında mekân darlaştıkça mimarlığın nasıl gelişebileceğini inceleyen bir çalışma olan Narrow House'u (Dar Ev) ortaya koyar. Sanatçı, projesinin kökenlerinden ve zaman içinde hem tematik hem de biçimsel

olarak nasıl değiştiğinden bahseder. Eser ilk olarak bir gösterideki belirli bir duruma bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Pekin’de bir sergi açmaya karar veren sanatçıya küratörün küçük ve uzun bir oda vermesi sanatçıyı rahatsız eder. Bu rahatsızlık duygusundan bir şeyler çıkarmaya çalışan sanatçı büyük bir şov yapma potansiyelinde kendisini sıkıştırdıklarını göstermek için sıkışmış bir ev yapar. Wurm hangi evi model olarak kullanacağını düşünürken, 1960’larda inşa edilen ailesinin evine otomatik olarak geldiğini belirtir. Narrow House, yaratıcısının dünyaya farklı baktığı ve izleyicilerini de aynı şeyi yapmaya zorladığı birçok yoldan biridir. Çocukluğundaki evinden yola çıkarak yarattığı eserinde, seyirciler evi dolduran dar alanları ve ince mobilyaları keşfetmek için yaşam alanlarına davet edilmiştir. Koridorlar, yatak odası, yaşam alanları, hatta tuvalet dahil her şey alışılmadık şekilde sıkıştırılmıştır. Mesken bir eğlence evi gibi görünse de eser kişisel alanların daraltılması, kısıtlanması veya işgal edilmesiyle ilgili derin ve rahatsız edici soruları gündeme getirir. Wurm’un enstalasyonlarında izleyici, eserin anlamlandırılmasına katkıda bulunan, hatta eserin süreçlerine dâhil olan bir etkene dönüşmüş olur. Bununla beraber enstalasyon (yerleştirme) sanatından

etkilenecek inşa edilmiş yapılar yurt içi ve yurt dışı projelerde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri olarak kabul edebileceğimiz Antalya Ters Ev projesinin sadece dış görünüşü değil, tuvaletinden mobilyasına kadar her şeyi alışlagelmişten çok farklı düzenlenmiştir. Turistlerin ilgisini çeken bir sanat enstalasyonu haline gelen bu yapıda ziyaretçiler kendilerini başka bir boyutta ve kafaları karışmış hissederek mekânı deneyimleme fırsatı elde ederler. Benzer bir örneği enstalasyon sanatı üzerinden örnek verecek olursak sanatçı Do Ho Suh’un “Fallen Star (Yıldız Kayması)” eserine bir göz atmanızı öneririm. Sanat eseri her seferinde yeni biçimler kazanarak izleyiciye anlam aktarmada önemli bir rol oynamaktadır. Sanatçılar eserleri ile izleyiciye gerek gündelik hayat gerek toplumsal hayat veya kişinin kendi yaşantısı ile ilgili sorular sormayı öğretir. Bu şekilde sanat, mimarlık ve birey arasında bir köprü kurulmaya çalışılır. Toplumdan kopuk bir sanat yerine, sanat yaşamın bir parçası haline getirildiğinde ve bireylerin gündelik yaşam hakkında soru sormasını sağlayıp bireyler kendiliğinden bu eylem içine girilebildiğinde sanatın etkinliği daha da artacaktır.

Kaynaklar

My Modern Met. (25 July 2013). Artist builds most narrow house in the world. <https://mymodernmet.com/erwin-wurm-narrow-house/> (Erişim tarihi: 31/03/2022).
 Funny Buildings. (2022). House Attack. <https://www.funnybuildings.com/page.php?id=291> (Erişim tarihi: 09/04/2022).
 Francina Hartstra. (22 December 2019). Narrow House by Erwin Wurm- at Exhibition Center 38CC. <https://seasonspoetry.wordpress.com/2019/12/22/narrow-house-by-erwin-wurm-at-exhibition-center-38cc/> (Erişim tarihi: 13/04/2022).
 Thaddaeus Ropac. (25 March 2021). Erwin Wurm on “Fat House” and “Narrow House”. <https://ropac.net/news/457-erwin-wurm-on-fat-house-and-narrow-house/> (Erişim tarihi: 13/04/2022).

Bir Doktorun Sanatla İmtihanı

“Tek İsteğimiz Kentin Bize Sahip Çıkması”

AntSanat'ın 2023 Kış sayısının konuklarından biri, kentimizde beyin, omurga ve omurilik cerrahisi uzmanı olarak tanınmanın ötesinde, sanatsal çalışmalarını yakından izlediğimiz Okan Cinemre. Doktorla kurucularından olduğu BAKÜS'ü ve yeni sanatsal projelerini masaya yatırdık.

İlke
TÜRKDOĞAN

Bize kendinizi tanıtır mısınız?

Sanırım en zor soru bu. Aslen Trabzonluyum ama 22 yıldır gerçek bir sevgi ile bağlandığım kentte, Antalya'da yaşıyorum. Kabataş Erkek Lisesi ve Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldum. 2.5 yıl Kırşehir Kaman İlçesinde mecburi hizmet yaptım ve sonrasında Ankara Dışkapı SSK hastanesinde uzmanlık eğitimimi tamamladım. Beyin, omurga ve omurilik cerrahisi uzmanı olarak Antalya'da Atatürk Devlet Hastanesi'nde çalışmaya başladım. Halen bir özel hastanede mesleğimi yapmaya devam ediyorum.

Başarılı bir doktor olmanın dışında, Antalya'nın kültür çevreleri sizi sanatsal üretimlerinizden tanıyor. Bu süreç nasıl gelişti?

Lisede yatılı öğrenciyken okulun çoksesli korosunda yer aldım. Bu dönemde gazete çıkarma, etüt ağabeyliği gibi sosyal ve kültürel alanlarda epeyce emek verdim. Üniversiteye başladığımda sadece hayatı anlamak ve olduğu haliyle yaşamak değil anlamlandırmak ve değiştirmek, dönüştürmek için de uğraşmak gerektiğini düşündüm. Bir politik kimliğin oluşması ile sürekli ve etkinlik dolu, üretken bir yaşam tempom oluştu. Bu süreçte tiyatro ile tanıştım. Ve işte o meşhur sahne tozunu yutunca olanlar oldu. Hekimliğin yanı sıra bir biçimde hep tiyatro ile iç içe oldum. Bu her zaman sahnede oyuncu olarak değil elbette. Bazen gişede durdum, bazen dekor taşıdım. Dramaturji, asistanlık, oyuncu koçluğu, süpervizörlük vb. her alanda emeğim olmuştur.

Bahçeli Kültür Sanat (BAKÜS) kurucularındansınız. Bu mekânı açma nedenlerinizden söz edelim biraz...

BAKÜS benzeri bir sanat üretim merkezi kurma fikri uzun zamandır düşlediğim bir şeydi. Zaten yıllarca benzer kurumlarda çalıştım, oralarda yetiştim ve öğrendim. İnsan kendini ifade edebildiği ve üretebildiği sürece kendini geliştirebilir ve yaşadığı topluma katkı sağlayabilir. Antalya doğal güzellikleriyle bilinen bir kent, ancak bağımsız sanat kurumları oldukça az. Aklın Yolu Düşünce

Topluluğu'ndaki bazı hekim arkadaşlarımla desteğiyle BAKÜS projesini oluşturduk. Bilim, felsefe ve sanatın üreticilerini bir araya getirecek bir mekân bir sanat kurumu oluşturmak amacıyla yola çıktık. Kentin kültürel zenginliğine katkı sunacak, burada yaşayan insanların buluşacağı ve kolektif bir bilinçle üretecekleri bir çatı olmak istedik.

Gelinen noktada BAKÜS'ü nasıl yorumluyorsunuz? Hedefler gerçekleşiyor mu?

Hevesle yola çıktık ancak pandemi nedeniyle ciddi sorunlar yaşadık. Yine de ayakta kalmayı başardık. Ortak hedeflere ulaşmak isteyen yazar, müzisyen, oyuncu, yönetmen, sinemacı arkadaşlarım bu süreçte takdir edilmesi gereken bir inat ve emek gösterdiler. Başta sanat yönetmenimiz Osman Utku Atış olmak üzere özellikle genç oyuncu arkadaşlarımız BAKÜS'e inandılar ve tam anlamıyla bir sanat kurumunu var ettiler. Kentteki sanatseverler, demokratik kitle örgütleri ve derneklerden arkadaşlar bizleri yalnız bırakmadılar. Son zamanlarda Muratpaşa Belediye başkanı Ümit Uysal ve danışman Murat Kaya'nın destekleriyle güç bulduk. Tek isteğimiz kentin sahip çıkması. Bu bize fazlasıyla yeter.

Yönetmeni olduğunuz “Kürklü Merkür”, son dönemde kentin bünyesinden çıkan özgün oyunlardan biri olarak kayda geçti. Neden bu oyunu tercih ettiniz?

Kürklü Merkür tam anlamıyla bir pandemi ürünü. Zor ve oynanması cesaret isteyen bir metin. Konusu itibarıyla geleceğin dünyasında vahşileşmiş, değerlerini ve belleğini yitirmiş insanlığın öyküsü var. Ancak oyun geleceğin dünyasını aktarıyor gibi görünse de bugün yaşadıklarımıza dair bir şeyler anlatıyor. Böylesine tehlikeli bir dünyada ne kadar vahşileşebilirsiniz? Sevdiklerinizi kurtarmak için yapabileceklerinizin bir sınırı var mı? Dünya kaynakları böylesine hızla tükenirken ve eşitsizlikler telifi edilemez bir noktaya evrilirken bizi nasıl bir gelecek bekliyor sorularına yanıt arıyoruz.

Cinemre, "Kürklü Merkür" kadrosuyla

Yeni oyun projeleri veya başka kültürel aktiviteler var mı? Bundan sonraki planlarınız neler?

Geçen yıldan devam eden oyunlarımız var. "Yapmamayı Tercih Ederim" ve "Bazı Detaylar" gibi. Bu yıl üç oyun daha çıkardık. "Cömücüler"; klasik tiyatro uyarlaması ile absürt tiyatronun birlikte kullanıldığı farklı bir oyun. "Görüşmelerimiz Kayıt Altına Alınmaktadır"; hayatın her anında karşılaştığımız ancak ne yaşadıklarına dair pek farkındalığımız olmayan iki kadının sıcacık, yürek ısıtan öyküsünü anlatıyor bizlere. Çocuklar için oyunlarımız ve felsefe atölyelerimiz var. Toplumsal öğrenme hedefiyle felsefe, tarih, doğa bilimleri gibi konu başlıklarında toplantı ve atölyeleri düzenlemeyi planlıyoruz. Öncelikle Antalya'da yaşayan akademisyenlerle bu alanda iş birliği yapıyoruz.

Antalya'nın kültür ve sanat ortamı hakkında gözlemlerinizi neler?

Şehir Tiyatroları, Devlet Tiyatrosu, Devlet opera ve baleleri ile senfoni orkestrası gibi sanat kurumları dışında çoğunlukla eğlence amaçlı yapılar hâkim. Resim galerileri son zamanlarda çoğalmaya ve sergiler yapmaya başladı. Aslında pandemiden sonra bir hareketlenme ve arayış olduğunu görüyorum. Bu yıl içinde bizimle benzer özelliklerde alternatif sanat kurumları, oda tiyatroları ve sahneler açıldı. Demek ki bu alanda ihtiyaç varmış. Ba-

ğimsız sanat merkezleri ve alternatif mekânların önemi kendi kaynakları ve burada yaşayan insanlarla üretim yapmaları. Kentin gerçek kültürünü bu kurumlar ve burada üreten sanatçıların eserleri belirleyecek. Hani meşhur bir lokantanın girişinde yazar ya "1975'ten beri" diye. Antalya'ya 2050 yılında gelen birisi eğer bir tiyatronun kapısında "2019'dan beri" yazısı görürse BAKÜS ve benzeri kurumlar amacına ulaşmış demektir. Ve o zaman bizler bambaşka bir ülkede yaşıyor olacağız.

Son olarak size sıklıkla sorulduğunu düşündüğümüz o klasik soruyu yöneltelim. Doktorluk mesleği ile sanatı birlikte yürütmek zor mu? Bunu nasıl başarıyorsunuz?

Elbette çok zor. Özellikle zaman yaratabilmek için işleri doğru planlamam gerekiyor. Ama inanın ki hepimizin birçok şeyi yapmaya zamanımız var. Zihni ve bedeni tembelleştirmemek gerekir. İnsan her koşula uyum sağlayabiliyor. Yeter ki hedefiniz, merakınız ve iştahınız olsun. Hekimlik bana sadece organları keşfetmek ve hastalıkları tanımak konusunda katkı sunmadı. İnsanı ve toplumu anlamak, doğayı ve evreni bütünlüklü değerlendirmek açısından da faydalı oldu. Bugün dünyada bırakacağımız her iz ileride mutlaka bir işe yarayacak, geleceğe katkı sunacaktır.

DOSYA: 7. ANTALYA EDEBİYAT GÜNLERİ'NİN ARDINDAN

AntSanat'ın Kış 2023 sayısının dosya konusu "Antalya Edebiyat Günleri". 17-20 Kasım 2022 tarihleri arasında yedinci düzenlenen organizasyonun Manifesto metninde aşağıdaki görüşlere yer verildi:

"- Antalya; ona yakışan, canlı, değerli ve sürekli bir sanat ortamına sahip olmalıdır. Bu Antalya Edebiyat Günleri'nin neden var olduğunun cevabıdır.

- Antalya Edebiyat Günleri'nin amacı; Antalya'yı canlı bir edebiyat şehri yaparken onun edebiyatta daha çok yer almasını edebiyata daha çok dâhil olmasını sağlamaktır."

...
Kenti edebiyatla buluşturan etkinlikler, 22-23 Ekim tarihlerinde Işıl Özgentürk yönetiminde yapılan 'Öykü Atölyesi'yle, Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde başladı. Antalya'nın coğrafi ve tarihi kimliğinin edebiyatçıları eşliğinde tekrar keşfedilmesi amacıyla düzenlenen "Edebiyat Patikası" 6 Ekim Perşembe günü Antik Likya Yolu yürüyüşüyle gerçekleşti. Giray Ercenk ve Ferruh Tunç rehberliğinde yapılan "Edebiyat Patikası"nın bu yılki yolculuğuna Ahmet Telli eşlik etti.

"Unutmak / Hatırlamak" kavramı üzerinde şekillendirilen program, İbrahim Karaoğlu küratörlüğünde ve Dilan Kaya koordinatörlüğünde düzenlenen sergi açılışıyla Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde başladı. Eylül ayında Bodrum Art Suites Hotel'deki "33. Uluslararası Sanat Buluşması"na katılan sanatçılar -Çetin Bilgin, Prof. Dr. Erol Batırbek, Gözde Atlas, Handan Korkmaz, Prof. Dr. Hayati Misman, Levent Aydaş, Mert Uçkan, Prof. Dr. Musa Köksal, Mümin Candaş, Orhan Zafer, Pınar Kuseyri, Resul Aytemur, Sefa Çakır, Sinan Ayber, Şebnem Altuntaş, Ulrich Barnickel ve Prof. Dr. Zahit Büyükişiyen- yapıtlarını "Unutmak / Hatırlamak" konsepti üzerinden oluşturdu. Her biri unutmak ve hatırlamayı resimlerinde kendilerine özgü biçemlerle görsel ve düşünsel algılar üzerinden dillendirdiler.

Program çerçevesinde yapılan paneller, söyleşiler, imza günleri Erdal İnönü Kent Parkı'nda gerçekleştirildi. Ödül töreni ise Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde yapıldı. "7. Antalya Edebiyat Günleri"nin 'Onur Ödülü' Necati Tosuner ve İsmail Uyaroğlu'na, 'En İyi Öykü Kitabı Ödülü' Polat Özlüoğlu'na, 'En İyi İlk Öykü Ödülü' Günay Çetao Kızılırmak ve Erkan Karaaslan'a verildi. 'Öykü Atölyesi Ödülleri'nde ise birinci "Dedemin Bakkalı" ile Zeynep Çelikkanat, ikinci "Hayaller Okyanusu" ile Melike Aybey, üçüncü "Hikâye" ile Duru Koç oldu. Ödül töreninin ardından Türk halk müziği sanatçısı Cengiz Özkan bir resital verdi.

...
"7. Antalya Edebiyat Günleri"nin ödül gerekçeleri bu yıl şöyle oluştu: Necati Tosuner: Başta kısa öykü olmak üzere roman, deneme, oyun gibi yazınsal türlerde yapıtlar veren, verimli, verimli olduğu kadar etkin olan; sözcükleri ve dil'i özenli kuran

ve kullanan, kendi deyişiiyle dil'yle ve sözcükleriyle dostluklar kuran, kendine özgü bir dil ve biçem oluşturan; "bir dert yanma işi" olan yazma eylemiyle, kendinin ve insanın trajedisini anlatan, yazdıklarında bireysel olduğu kadar toplumsal, toplumsal olduğu kadar bireysel olabilen, sadece yazan değil, aynı zamanda yazma uğraşı üzerine düşünen ve düşündüren; içtenlikli, sarsıcı ve "Sancı"ların metinleriyle suları tersine akıtma uğraşının da ustası olan; yazdıklarıyla "yazarlık yeteneği ve arayışını sürekli bir yetkinliğe erişme bilinci taşıyan bir yazar. Kendi biricik sesiyle ve işlediği temalarıyla "Sen ve Kendin" in yazarı olan ve ardılarını etkileyen; çağdaş edebiyatımızı Türkçesiyle taçlandıran bir usta.

İsmail Uyaroğlu: Çocuksu, meraklı, azimli, hergele, hırçın, iyi yanları olan; saf, kalender, hayatı arka sıralarında oturan; küstah, asi, çılgın, bıçkın, afili, naif, bezgin, acı düşkün, içli ve "tek ü tenha" bir metropol abdalı olarak; şey biraz da-hani derler ya terelelli; dönerken eve dürüp düşlerini -açmak üzere ertesi gece yeniden kedilere-köpeklere unvan dağıtan tuhaf, erotik, derin şiirler yazdığı, şiir vadisinde onu alkışlanmak değil kiskanılmak ilgilendirdiği ve sentetik duygularla dokunmuş konfeksiyon şiirler imal etmeyi beceremediği için.

Polat Özlüoğlu: Toplumun örtük çelişkilerini, edebi estetik içinde ortaya koyabilen, içinde bulunduğumuz dönemde dokunulmaz olarak işaretlenen insan ilişkilerini sahici bir dille öyküye taşıyabilen, her geçen gün daha da tüketimin hükümlerine giren bir çağda, edebiyatın parasız yatılısı olarak ifade edilebilecek olan öyküde ısrar ettiği için "Annem Kovboylar ve Sarhoş Atlar", En İyi Öykü Kitabı seçilmiştir.

Günay Çetao Kızırmak ve Erkan Karaaslan: Kızırmak'ın "Köstebek Yolları" öykü kitabı; 'bireyin gündelik yaşamında karşılaştığı çelişkileri iki uçlu olarak, toplumsal ve bireysel değinilerle ele alıp, okuyanı yormayan bir biçimde kurmacalararasılığa yer verebildiği, öyküleme tekniğini başarıyla uygulayıp, metin iskeletinde savrulma yaratmadığı için,' Erkan Karaaslan'ın "Kaplumbağalar Ölmesin" öykü kitabı ise, 'toplumsal olanı öyküleyerek, okuyanı, hakikate yaklaştırabildiği, metninde toplumsal, politik ve bireysel olan arasında başarılı bir devrim sağlayarak, metni öğretilmediği için,' ödülle layık görülmüştür.

...

"Türk Edebiyatında Unutmak ve Hatırlamak", "Unutuşa Direnen Romancı: Marcel Proust", "Antik Kentler Edebiyatı", "Çağdaş Kentsel Edebiyat Mekânları" başlıklı panellere de ev sahipliği yapan; Genel Yönetmenliğini Ferruh Tunç'un yaptığı "7. Antalya Edebiyat Günleri"nin konukları arasında Necati Tosuner, Polat Özlüoğlu, Erkan Karaaslan, Dr. Ayşegül Tözeren, Özcan Karabulut, İbrahim Karaoğlu, Prof. Dr. Nedret Öztokat Kılıçeri, Selahattin Yıldırım, Prof. Dr. Mehmet Samsakçı, Dr. Öğr. Üyesi Mesut Koçak, Mahmut Temizyürek, Prof. Dr. Ece Korkut, Prof. Dr. Ali Şükrü Çoruk, Ahmet Telli, Ali Cengizkan, Aydın Afacan, Eylem Ata Güleç, Dr. Aytac Dönmez, Deniz Yıldız ve Mehmet Arslan Güven yer aldı. Etkinlikler, Antalya Müzesi'nde yapılan gezi ile son buldu.

(Muratpaşa Belediyesi Kültür Müdürlüğü)

antsanat

Fotoğraf: Mehmet Arslan (7. Antalya Edebiyat Günleri sırasında çekilmiştir.)

Sunuş

Ferruh
TUNÇ

Senin Bir Ceylan Gibi O Mahzun Bakışını

Senin bir Ceylan gibi o mahzun bakışını
Ve ne varsa, öylesine yürekten sevdiğim o bakışta
Unutmadım, üstüste yığılan hüznü yıllarda
Fakat görüntün, zihnimde gitgide dumanlandı

Gün gelir, yürekte hüznü de söner artık;
Ne mutluluğun, ne acıların olmadığı bir yerde
Düşler de, anımsamışlar da silinir git gide
Kalır sadece her şeyi bağışlayan bir uzaklık

İvan Bunin (Çev. A.Behramoğlu)

Hatırlamanın Sanat Oluşu

7. Antalya Edebiyat Günleri'ne hoşgeldiniz. Sözlerime bir şiir okuyarak başlamayı uygun gördüm. Hatırlamadan söz ediyorsak, bir kaç şeyden birlikte söz ediyoruz: İlki; geçmişte başa gelen, tanık olunan, otantik diyebileceğimiz, yaşantı veya yaşantılardan... İkincisi; birey olsun, toplum olsun bu yaşantıları doğrudan yaşayan, tanık olan veya kendine aktarılanlardan... Üçüncüsü; geçmişteki bu deneyimlerin, şimdiye ve buraya çağrılmış olmasından... Dördüncüsü; çağrılanların geldikleri yer ve zamanda asil hallerinden bir şekilde farklılaşmış olmasından...

Bu farklılaşma; bir yanıyla, yaşantı deneyiminin saklanması ve geri çağrılmasını olanaklı kılan biyolojik alımlama süreçleri ile, öte yandan ise, söz konusu süreçleri de etkileyerek, yaşantı edinme-dolayısıyla hatırlama- eylemine hizmet eden, insanın, psiko- sosyo-kültürel bilişi ile ilgili. Birbirinden ayırt edilemeyen, başlangıçta kendisi olduğunu var saydığımız otantik şey, bu süreçlerin ardından, kendi aslı ile görel bir ilişkisi de edinerek başka şeylere, bilinene ve hatırlana dönüşüyor. Yani hatırlamanın bilme ile çok büyük bir ilgisi var. Bildiğimizi hatırlıyoruz. Hatırladığımız bildiğimiz oluyor.

Ama hatırlamanın hatırlaması da dahil olmak üzere, ister bilmenin isterse hatırlamanın, kaynağı olan otantik deneyimden başkalaşarak kendisi haline gelebilmesi onun bir dile geliş, bir anlatı olarak ortaya çıkabilmesine bağlı. Şuraya geliyoruz: Anlatabiliyorum, o halde hatırlıyorum. Ya da hatırlıyorum o halde anlatabilirim...

Böylece; nostalji, inkar, istismar gibi köşeli örneklerini çokça gördüğümüz geçmişin burada-şimdi-yeniden ha-

tırlanması, yani anlatılması, eğer, değer ve deneyim vaa-di salt hatırlayanla sınırlı olmayan, alışıldık-yaygın olanların ötesinde bir estetik olgunluk ve sezış derinliğinde gerçekleşiyor ve kendine özgü bir dil edilebiliyorsa, o artık sanatsal diyebileceğimiz bir deneyime dönüşebiliyor. İnsan hatırlayışı; başlı başına bir sanat eseri ya da ona bir yöneliş, hamle haline gelebiliyor.

Ya Unutmak?

Hatırlamanın böylesi ortaya çıkışını sağlayan ise, onun varlık ikizi diyebileceğimiz şey olan unutmak.

Kaya nasıl yontularak bir heykele dönüşüyorsa, insan hayatı da amaçlı ya da kendiliğinden bir şekilde unutulmalardan kalan, ya da unutmuyarak geride tutulan-saklanan anılardan oluşuyor.

O halde, hatırlama sanatını, bir unutma ustalığı, unutulmayanlardan kalan anlamlar ve güzellikler edinmek olarak ifade edemez miyiz?

Bu soruya kesin bir cevap vermektense, hatırlamanın dolayısıyla unutmanın sanatla ilişkisine de değinen yakın dönemlerde yazdığım bir şiiri okuyayım:

Kaçak Yelkovan

*Bir balkon çok güzeldir, hep orada ve denize karşı
Bir dar sokak da öyledir, geniş meydana uzatır uzatmaz boynunu*

*Sonra bir ülke, bir kıyı ülkesi yarattığımız gelgitlerimiz olur
Anımsayıp ve unutuşlarımızdan
Yığılır gereksiz şeyler üst üste, koparlar da hayatlarımızdan...*

Mercan resifleri kadar renklenirler zamanla, şekillenir, güzelleşirler.

*Bunu yazdım;
Bir geçit olan tuzakları
Zehirleyen kuyuları bizi*

*Sularda yüzen şimdiki kütükleri, yangınla yok olan koca ormanları...
Düşünsek, keyfimizce kopardığımız ne çok küçük kıyametlerimiz var!*

*Zil çalıyor oysa şimdi, ne için kurmuştum, bunu çoktan unuttum;
Göksel bir sona doğru yaklaştığım halde beni durmadan dürtüyor şeytanlar:
Onu ara, el salla, aralıktan bak, yalan söyle ve gönlünü çal diyorlar*

*Oysa akrep kadar yavaş ağar ve tehlikelidir zaman karanlık duvarda avına doğru
Körlemesine döndürür değirmen taşını onda, saatinden kaçmış haylaz bir yelkovan*

Başka Sorular

Şimdiki zaman diliyle konuşunca hatırlamak ve unutmak hakkında bunları söyleyebiliyoruz da, peki, bu hep böyle miydi?

Hatırlamanın sanata, sanatın da hayata dönüşmesi diyebileceğimiz bu süreç, insanlığın farklı çağlarında hep aynı mıydı acaba?

Yoksa, hatırlananlar daha mı kendisiydi, söz gelimi, daha mı otantikti o zamanlar?

İnsan tekinin hatırlayışı ile toplumsal hatırlayışlar bugüne oranla konuşunca ne derece koşut ya da başka başka yönlerde ilerliyordu?

Tarihi, hatırlanan ile onun aslı arasındaki varyanslardan izlemek mümkün müdür?

Kuşkusuz hatırlanan ile aslı birinin aleyhine öne çıkarıldığımız ve çıkarmadığımız durumlar var...

Var da bunun yeterince farkında mıyız?

Hatırladığımızı hakikat sanmak zaafi insan oluşumuzun değişmez bir özelliği mi?

Hatırlayışı belirleyen ‘mega’ anlatıların tarihsel, sosyolojik, ekonomik vb. belirleyiciliği ile, yerine göre ona katılan, yerine göre onun tersine de ilerleyebilen akıntılarla ilişkisi ne düzeydedir?

Hatırlayıştı; eskinin, yani dünün bugünle etkileşiminde kendini gösteren süreklilik ve kopuşların insan bilışı, sezisi ve güzellik duygusu ile ilişkileri nasıldır?

Hatırlama, nasıl sanat oluyor ya da olmuyor?

Toplumsal-tinsel bütünlüklerin, olduğu demeyelim, zayıfladığı çağımızda gözlemediğimiz eklektik, anarşik ya da nihilistik ‘özürlüleşmelerin’ kaotik yok oluşlar ve şizofrenik yarılma ve parçalanmalarla ilişkisi nelerdir?

Daha ileri gidip şunu da sorabiliriz: Modernist- seküler-nihilist alaşımı yaşam felsefesi ve sanat anlayışlarının post-modern yeni muhafazakarlıklar ve etnik milliyetçiliklerle nasıl bir ilişkisi vardır?

Var mıdır?

Konu, insanı insan yapan zihnin en önemli olanaklarından biri olan unutmak ve hatırlamak olunca; onun sanatla doğrudan ya da dolaylı temas eden yanlarına ilişkin bunlara benzer ya da benzemez onlarca hatta yüzlerce soru soru sorabiliriz...

Deniz Fenerlerini Tutuşturmak

Edebiyat dünyamızın, git gide etkileşimli ilişkilerden, doğurgan ve verimli konulardan (sorunsallardan) uzaklaşmakta olduğu izlenimimiz büsbütün bir vehim değilse, bunun hatırlama ve unutmaya biçimlerimizle de önemli bir ilişkisi olduğunu söyleyebiliriz.

Muratpaşa Belediyesi’nin bir kültür sanat etkinliği olan Antalya Edebiyat Günleri’nin ana teması olarak bu iki kavramı ele almış olmamızın bununla ilgisi var.

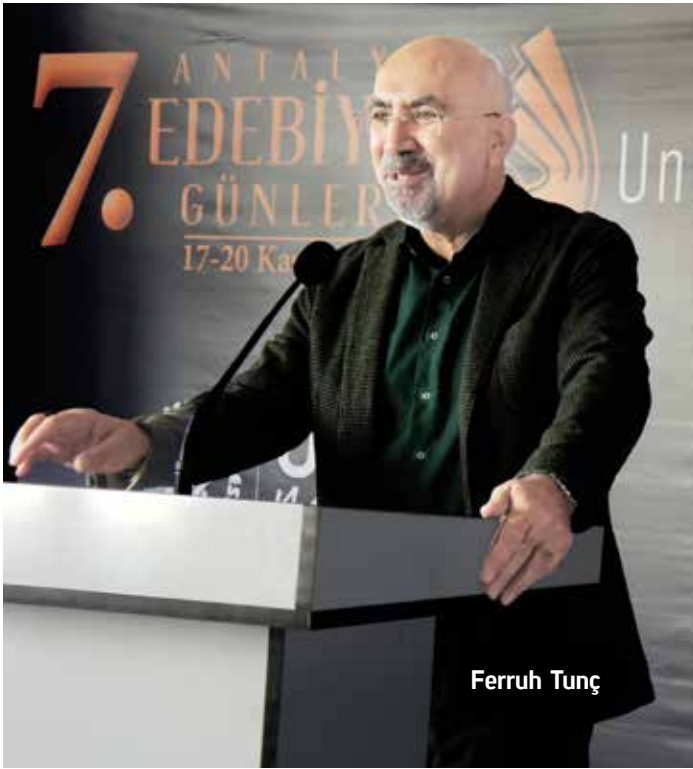
Yaşadığımız günleri anlamak, ona ilişkin sorumluluk almak ve bireysel olsun toplumsal olsun, mümkün olduğunca kapsayıcı fakat özgürlükçü olmaktan vaz geçmeyen gelecek hayalleri kurabilmek için, zamanla ve buna bağlı olarak unutmak ve hatırlamak yeti ve deneyimlerimizle ilişkimizi diri tutmak gereğine inanıyoruz.

İnsani bir fenomen, sanatsal bir yöntem olan fakat yetkin ve yeterli olmayan popüler zihinde pratik aklın istismar araçlarına dönüştürülen marazi nostalji (geçmişe sığınma) ile keyfi anokranizmlerin (olayları zamanları dışında anlamlandırma) gündelik hayatı kuşattıktan sonra sözüm ona seçkin kültüre de sirayet ettiğini üzülen izlediğimiz günlerde bu gerekliliğin öneminin çok daha arttığını düşünüyoruz.

Elbette edebiyat etkinliğimiz hem süre hem de başka niyetlerimizi sınırlayan özellikleri bakımından bu konunun bütün boyutlarıyla ortaya çıkmasına el verecek değil. Biz burada katılımcılar ve konuklarla verimli ve önemli bir temanın tazelenmesine çalışacağız.

Etkinliğin ana oturumlarında, alanında söz ve eser sahibi çok değerli akademisyenler ve edebiyatçılarla, özellikle modern çağda kendini sanat olarak ortaya koyabilen hatırlamak ve unutmak meselesini, ülkemiz ve dünya edebiyatından seçilmiş örnekler üstünden ele alacağız. Bu oturumlarda dile getirilenlerin bizde yaratacağı çağrışımların yol açacağı tazeliğin burada kalmamasını, dergi ve kitaplarda sürmesini dileriz.

Ayrı bir oturumda Antik kentler edebiyatını konu edinmemizin elbette Antalya’nın Pamfilya, Taşlık Kilikya, Psidya ve Likya tarihsel-kültürel coğrafyalarının mirasçısı olması ile bir ilgisi var. Ama bunun yanında bir anlatı olma zorunluğuna işaret ettiğimiz hatırlamanın modern ve antik biçimleri arasındaki farklara ilişkin ufuklar açması dileğimiz daha ağır basıyor bu oturumdan.

Ferruh Tunç

Etkinliğimizin son gününde, yakın antik kentlerimizden birinde kısa bir gezi ve ardından binlerce yıl önce oyun edebiyatının örnekleri sergilenmiş antik tiyatrosunda şiir ve öykü parçaları okumayı adet edindik. Bu, geçmişi hatırlayarak bugüne katmak olacağı gibi, umarız, sonradan hatırlanacak özel bir deneyim de olacak edebiyatçılarımız ve katılımcılarımız için...

Şiir okumaları, kitap imzaları böylesi etkinliklerin olmazsa olmazı...

Aramızda biz edebiyat dostlarına tarihsel tanıklık duygusu sunacak değerli şairlerimiz ve yazarlarımız var. Elde olmayan gelişmeler nedeniyle etkinliğe katılmayan edebiyatçıların kitaplarını da dost edebiyatçılara imzalatabilirsiniz!

Nihayet, bir yıldır yayınlanan AntSanat dergisi ile birlikte Edebiyat Günleri etkinliğinin çok önemli bir ilkesinin, edebiyata genç kalemlerin katılımını desteklemek olduğunu vurgulamama izin veriniz. Etkinliğimizde bunun yansımaları olarak Antalyalı iki genç şairi de sizlerle tanıştıracğız.

Bizler, reel politik halkla ilişkiler ya da kitap satış ve pazarlama faaliyetlerine indirgenen edebiyat etkinliklerine ve onun ikiz kardeşi olan, geçim ve dirim mücadelesi içindeki insan etkinliğine ve onun duyarlılığına kayıtsız, klikçi, kabileci ve seçkin edebiyat anlayışlarına uzak durmaya çalışarak şehrimizi edebiyata, edebiyatı şehrimize taşıma gayret ediyoruz.

Eleştiriden daha çok, öneri sunmaya ve örnek eylem yapmaya, sanatın insanı tektipleştirmeden zenginleştiren birleştirici gücünü ortaya çıkarma gerektiğine inanıyoruz.

Kaba yarar ve değersiz iktidar mücadelesi olan reel politığın kapsama alanına girmeyen her şeyin, itibarsızlaştırılmamış ise, görünmez kılındığı günümüzde böylesi etkinliklerin-buluşmaların-etkileşimlerin çok büyük bir önemi olduğu kuşkusuz.

Kendimiz dahil olmak üzere, bütün olumsuz koşullara rağmen bu ve benzeri nitelikli eylemler ve etkinliklerle uğraşmayı sürdürenleri 'fırtınada inatla kibrit çakmaya çalışan deniz feneri bekçileri'ne benzetebilir miyiz? Bu, eğer trajik bir edebi yüceltimin kamburuna yatmak gibi algılanmayacaksa; evet...

Varsın bazıları cep telefonlarındaki coğrafi oryantasyon programlarına gereğinden çok güvenip deniz fenerlerini ve fırtınaya karşı onu tutuşturmaya çalışan bizleri küçümsüyor olsunlar... Biz onları küçümseyemeyiz... İşğimizi yanık tutmayı, onlar için de sürdürmeliyiz.

Bu yıl, etkinliğimizin simgesini Antalya Deniz Feneri olarak seçmemiz bu yüzden.

Teşekkürler;

Sözün burasında, sevdiğim, bu yüzden bağlılık ve sorumluluk duyduğum memleketim Antalya ile kendi varlığını arama gayretim olarak niteleyebileceğim edebiyatın bir şekilde etkileşimini mümkün kılan bu etkinliğin gönüllü genel yönetmenliğini bana emanet eden, sevgili dostum ve kardeşim, Muratpaşa'nın sevilen, çalışkan ve çağdaş Belediye Başkanı Sayın Ümit Uysal'a teşekkürlerimi sunmak isterim.

Belediye Kültür Müdürü Gülnur Karaaslan başta olmak üzere Kültür ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü emekçisi dostlarıma huzurunuzda ne kadar teşekkür etsem azdır. En çok da bana katlandıkları için...

Etkinliğin tasarımında, ödüllendirilecek edebiyatçı ve eserlerinin seçiminde olduğu gibi icrasında da geniş ve değerli bir edebiyatçı-dost dayanışması var: Danışma Kurulu üyelerimize, ödül seçici kurul üyelerimize ve oturumlarda sorumluluk almayı kabul eden değerli konuşmacılara, söyleşi ve okumalarıyla etkinliğe katılan seçkin şairlerimize çok teşekkür ederim.

Etkinliğin kusurları bize aittir.

Ortaya konulabilenler bir memnuniyet ve yarar üretecekse, etkinliği izleyen ona katılan ve böylece ona yaşam katan siz içtenlikli ve nitelikli edebiyat dostları dahil olmak üzere, bu hepimizin ortak eseri olacaktır.

Muratpaşa Belediyesi'nin düzenlediği 7. Antalya Edebiyat Günleri'nde; iyi hatırlayacağımız, unutamayacağımız anlarımız, zamanlarımız olsun.

Varla Yok

Polat
ÖZLÜOĞLU

Bir yokmuş pir yokmuş, dağların çorak, kuyuların kurak, yolların toprak olduğu ayazı bol, rüzgarı az olan sapsarı bir kasabanın kuytusunda kerpiçten, sislere gömülü total bir ev varmış. Geleni az gideni çok olan bu evde ecinnilerle gezinen akli uçmuş, içi kurumuş divane bir kadın, dibine çürüyen söğütler gibi vaktinden önce kocamış bir adam, kırklara karışmış bir oğul, bir gözü yerde bir dede, bir gözü gökte yaşlı bir nene yaşarmış. Evin duvarları sağır, pencereleri kör, kapısı her daim kapalıymış. Odalarda eşyalar, duvarlarda gölgeler yürürmüş. Kadının koyu mavi gözleri şiş batmış kara incirler gibi ağulu bakarmış, bakarmış da önünü bile görmezmiş. İşte bu evde vakitler tez değilken daha, henüz sağlar kan, ölümler ah taşırken içinde; boynu günebakanlara özenip çıt diye kırılacak kadar ince, saçları kendinden önce ağarmış, kolları çalı, bacakları çırpı, karnı davul gibi şiş, adı ana kendi kayıp bu kadın içinde bir sıkımlık bir can yani beni taşırılmış. Böyle mişmiş'i bol, içi boş, arşa yakın bir günde anamın böğründen ağzına iniltiyle düşen incecik, tiz bir 'ah' sesiyle gözlerimi açmışım dünyaya. Bu ah'ın beni neden dünyaya getirdiğine dair bir hayıflanma mı, bir memnuniyet mi yoksa sadece acı, kuru bir haykırış mı olduğunu bugün dahi bilebilmiş değilimdir.

Ben abimin yüzyıllar önce gittiği bir cumanın tozlu ertesinde, kışın kara çarşafı büründüğü, kurtların uluyup, baykuşların şakıdığı, kuyu gibi derin, zifiri bir gecenin dibinde, anamın içinden çıkmak istemeyip canına sıkı sıkı tutunmuş, kordonlara döne döne dolanmışken, seksenlik, kaşık kafalı, çatal bacaklı dudu ebenin kerpeten gibi güçlü ellerine yakalanmışım. Bir deri bir kemik parmaklarıyla cımbızla çeker gibi beni anamın içinden evirip çevirip, başımdan kavrayıp, tersine döndürüp kolayca çekip çıkarmış ölmeyi becerememiş ebe. Böylece tersten bakıp dünyaya, yan konmuşum beşiğe. Bu yüzden okumayı tersten sökmüşüm, tersten söylemişim isimleri. Geri geri emeklemiş, ilk adımlarımı öne değil arkaya atmışım. Yan yan bakmışım gelen gidene. "Abab" demişim babama, "Enen" demişim neneme. Anama ne desem deyim dönüp de bakmamış yüzüme. Sütünü ağzıma, gözlerini üzerime düşürmemiş, nefesini içime üflememiş. Kokusunu yüzüme sürmemiş. Terside düzü de aynı ka-

ayı çalıp durmuş da anam bir kere bile kapıyı aralayıp bakmamış öylece el kadar bebeğe, eşikte bırakmış beni. Abimin çıktığı kapıdan beni de salmış dışarı, o gelmeden ben de gelmeyeyim içeri deyip. Gözleri beni görmez, elleri bilmezmiş.

Nenem kendi tek gözü gibi kör, kara bir makasla kesip koparmış, zoruna zoruna göbek bağımyı anamdan. Kesmeyeydin hemen, kalaydı kırkı çıkana demiş komşular, boyu boyunu aşana, huyu suyuna karışana, eli ayağına dolanana kadar duraydı anasının dibinde. Sanmışlar ki böyle yaparsa abisi gibi gidemeye, eli ayağı buraya bağlı kala, dura döne yine geri gele. Ama nenem dinlememiş kırt diye ayırmış beni anamdan. Bir daha da eli elime, gözü gözümeye değmemiş anamın.

Ebem öyle bir çekip de nenemin kestiği kordonu düğüm atmış ki karnıma görenler göbek deliklerini yoklamışlar korkuyla. Sanmışlar ki göbeğim içine kaçtı, attığı düğüm dünyanın bütün kahrını, acısını karnıma doladı. Kısmetlerim kısır, bahtım kapandı. Oysa bilmezler ki bahtım daha doğmadan tıkanmışım.

Dedem 'Deyyusun oğlu' deyip, abim gibi hayırsız olmayayım, kırklara karışıp kaybolmayayım diye yaşlı ebenin kopardığı göbek bağından bir parçayı bahçedeki kara incir ağacının dibine gömmüş. Öyle derin kazmış ki çukuru, ağacın toprağı kucaklayan kökten kaburgaları dışarı fırlamış da bir daha toprağın altına girememiş. O günden sonra göğe doğru değil yere doğru uzanmış incir ağacının yaprakları. Kökleri dışarı doğru taşıp bütün bahçeye yayılmış evin duvarlarına, kapılarına, çatısına tırmanmış.

Bana abimin adından arta kalanı uygun görmüş babam. İnsan adıyla varmış derdi dedem, bende ismim kadarmışım, biraz eksik, biraz yarım. Yani tatsız tuzsuzmuş halim, ne güldüğüm belli ne ağladığım. Abimin isminden, cisminden, suretinden, üstünden ne kaldıysa geriye artık benim olmuş. Kulağıma fısıldamış önce üç kere abimin adını sonra da kesip biçip harfleri 'Bedret' deyip üflemiş üç kulfü bir elhamı. Gözlerinde abimin bulut olmuş bakışları, kulağında siren sesleri, buruşuk yüzünde yama gibi duran ürkek bir gülüşle babam öpmüş alınımı. Onca yıldan sonra gelen bu evlat, he mi de erkek olunca sevin sin mi üzülün mü kestirememiş, elini ayağını nereye ko-

yacağını bilememiş koca adam.

Üçe beşe bakmadan tez zamanda büyümüşüm, aklım ermeye, kemiklerim et tutmaya, ninniler türkülere dönmeye, masallardan arta kalan kelimeler içime usul usul sızmaya, elim ayağım benden daha çabuk uzamaya başlayınca, başı sonu belirsiz yumak gibi tiftik sorular düşer olmuş ağızımdan. Önce ağız yüzü lal olmuş kapı dibinde taş gibi oturan anama, ondan ses çıkmayınca vaktinden önce beli bükülmüş kambur babama, o da susunca dedem göçtüğünden beri tek gözü kapalı ahreti bekleyen, diğer gözü açık eşik gözleyen neneme sormuşum.

‘Nene, niye bizim evimiz diğer evler gibi aydınlık değil? Niye duvarlarda gölgeler gezinir? Niye hiç gülmez kapılar pencereler, kaygılı çalar evimizin zili? Niye küskün bakar resimlerdeki yüzler? Niye anamın sesi çıkmaz hiç, konuşmaz diğer analar gibi, gözlerini pencereye asılı bırakır her akşam? Nereye uçar anam kuş olup her cumanın ertesi? Neyi bekleriz böyle her gece sessizce? Niye konuşmaz kimse de mırıl mırıl mırıldanır odalar, eşyalar, tabaklar, çanaklar bizim yerimize? Niye gelmez abim geri? Hiç sevmez mi bizi, bilmez mi anamın kor olup yandığını? Niye, niye?’ diye kanadı kırılmış bülbül gibi ötmüşüm sabahtan akşama cikcik. Nenem iki elinde koca bir tespih oturduğu yerde uzun uzun sallanıp da bir ileri bir geri, devirip gözlerini bakmıştı yüzüme. Sonra ağır ağır açıldı mühürlü dudakları. El etti bana. Hemen kıvrıldım alı moruna karışmış toprak kokan basma eteğinin kenarına.

Nenem ağızında biriktirdiği ekşimiş sözleri göz göz olmuş solgun tülbindine sildi önce, sonra soluklandı bir iki. Sırtını dayadı kireç duvara, anında beyaza büründü eti kemiği. İçini öyle bir çekti ki sanki bütün evi, mahalleyi, gökteki kuşları, yerdeki toprağı, koca kasabayı, yıkık minareli camiye, bozkırda gezinen inekleri, istasyondan geçen yorgun trenleri, tellere takılan uçurtmaları, bahçedeki incir ağacının fil kulağı gibi büyümüş her bir yaprağını, yoldan geçen sahipsiz kedileri, köpekleri, fizandan esen rüzgarları çekti içine. Evin içini kuşlar, böcekler, isler, dumanlar, kapkara bu-

lutlar, toprağı koklayan yemyeşil yağmurlar, tavandan sızan dualar kapladı. Sisler ardından bir gözü nemli baktı nenem. Bir gözü kapalıydı ya, onun yerine iki kat daha fazla ağlayan diğer gözünden akan yaşlarla, dilini şaklattı içi boş kalaylı tencere gibi dişsiz ağızında. Takma dişleri takır takır etti. Abimin adı yankılandı kireç duvarlarda. ‘Bedrettin’ diye inledi. Bir serçe gibi kanatlandı uçtu uçtu da sonra çarpıp tavana, düştü abim yere. Ardından sanki o gitmiş de yerine gölgesi gelmiş gibi belerte belerte tek gözünü, içindekileri döktü basma eteğindeki ölü çiçekler gibi kucağına nenem. Her sözü çocuk aklımı ucundan tutuşturup yakıtı, gözünden düşen her damla yaş gözlerime bulaştı, usulca içime sızdı. Nenem bir daha hiç susmadı, ağızını kapatınca bile konuşmaya, takma dişleri takırdamaya devam etti. Sustukça daha çok şey döküldü içinden. Taştı bütün odalar da, her yere öbek öbek abim dağıldı. Bir değil on oldu abim, döndü durdu evin içinde. Kolu, bacağı, ağızı, gözü evin her yerine dağıldı.

Gölgelerle körebe, duvarlarla saklambaç, eşyalarla koşturmaç oynadı.

Demesi oymuş ki, gözleri deliceler gibi bir kararıp bir açan, saçları mısır tarlası gibi bir o yana bir bu yana yatan, dudakları kıpır kıpır sakıncalı, dillenmemiş kitaplara sürünen, sakalları, bıyıkları şehrin cümle duvarlarını boyadıkları kızılboyalardan

tozuna bürünen abim, büyük mektebe gittikten sonra değişmişmiş. Eli ayağı yerinde duramaz, gözü kaşı daha gelmeden uzakları çağırırmış. Kendisi daha başını sokmadan kapıdan, gölgesi çoktan sokağın başında bekler, geri döner olurmuş. Ağız dili duvarları boyadıkları kelimeleri sayıklarmış. Sesi soluğu daha bir ateşli, gür çıkarmış çıra gibi değil de meşe gibi gürül gürül yanarmış. Ha buradan selam verince kasabanın diğer ucundan duyarlarmış da aleyküm selam derlermiş. Ahali şaşarmış, küçük Bedrettin’in kocaman adam olup bilmiş bilmiş konuşmasına, devrimden, düzenden, eşitlikten dem vuran bu ateşli haline. Memlekette ortalık karışık, meçhuller çok, failler hiç yokmuş. Sokaklarda sahipsiz kurşunlar sinek gibi uçuşur konacak diri bedenler ararmış, sirenler baykuşlar gibi acı acı öter hiç susmazmış. Her köşe başında içlerinde korku, yüzlerinde öfke, bellerinde silah

Ceylan Beyoğlu'nun 'İğne' adlı animasyonundan

taşıyan köpek suretinde karanlık gölgeler gezinirmiş. Tekin değilmiş yani geceler, yıkılı yıkılı verirmiş yıkılı atları gibi gencecik delikanlılar kaldırımlara, meydanlara. Gazeteler okunmak için değil caddelerde uyuklayan kırmızılar içindeki cesetleri örtmek için çarşaf çarşaf çıkarılmış.

İşte böyle günlerin birinde, gökyüzünün geceye özenip karaya vurduğu, güneşin sırtını dönüp bulutların yağmur kustuğu bir akşamüstü abimi alıp götürmüşler kapının önünden, beyazı kirli, farları gölgeli, pencereleri tozlu bir Toros'un arkasına bindirip. Yarın gelin alın diye de havlamışlar. Abimin elleri arkasına bağlı, gözleri pencerede takılı kalmış giderken. Parmakları evden çıkarken kapının kolunda bir ileri bir geri gitmiş de, teri buz tutmuş, eşiğe pıt diye düşmüşmüş. Bakışları uzun süre camdan içeri sarkmış tül perdenin arkasında saklanmış. Adımları daha gitmeden evin içinde volta atıp yokluğunu sayıklamış. Anam o gün bugündür silmemiş evin hiçbir kapısını, camını, eşliğini, taşını. Hiçbir eşyanın ne tozunu, ne kirini almış. Sanmış ki hiç silinmezse, temizlenmezse bu izler, kalırsa tozu toprağı üstlerinde, dolandır durursa abimin gölgesi evin içinde, abim tez vakitte dönecek geri. Kim bilir?

O gece dal gibi anamın yüreği ağzından, dili dudaktan, canı içinden çıkmış. Ondlanmış böyle gezmesi odalardan odalara kendini bilmeden, ondanmış böyle suskun tetikte ceylan gibi beklemesi pencerenin önünde, ondanmış böyle iğne ipliğe dönmesi, delik deşik giyinmesi, ondanmış böyle aklı uçmuş, yüreği dut gibi kurumuş gölgelere karışması, ondanmış böyle gözlerinin susuz kuyular gibi kararıp iki çukur olması. Her şey ondanmış yani. Abimin varla yokluğuymuş bütün bunlara sebep. Ondlanmış divanın sol köşesinin hep boş olması, ondanmış odanın duvarında asılı duran abimin gömleğini koklayıp koklayıp, ceplerini yoklaması. Yani benim hiç çocuk olamamamın, anamın analıktan azade olmasının, evimizin dört mevsim arafta kalmasının sebebi gidip de dönmeyen abimmiş. Ondlanmış böyle kalaysız güğümler gibi hepimizin içinin dolup dolup boşalması. Ondlanmış anamın çılgınlıklarını kuyuların dibine bırakması. Ondlanmış bizim evde cumartesilerin ölü doğmuş bebekler gibi suskun geçmesi.

Nenem çiçek gibi soldu, yaprak gibi sarardı, azıcık bozardı, sonra hık dedi sustu. Ağzındaki kelimeler düğümlendi, takıldı boğazına. Bir öksürük tuttu. Tulumba gibi sallandı yerinde öne arkaya. Evde onunla birlikte eğilip kalktı. Söyleyecek başka şeyi kalmamıştı da öksürük bahanesi olmuştu susmasının. Elinde tespah, ağzında kımıl kımıl yuvarlanan dualarla duvarın dibinde uyu- ya kaldı. Hırılıtı duvarlara sürtüne sürtüne dolandı durdu bütün gece. Koca ev hırılıtdan ibaretti sanki. Bende kıvrıldım nenemin dizine. Boz-

kırdaki başaklar gibi sapsarı düşlere daldım. Bir elim abimin avucunda bir elim anamın, koştum durdum sarışın papatyalarla dolu kırlarda.

Anamın her hafta, cumaların ertesinde koşar adım evden acele, ecele gider gibi çıkmasının sebebi de abimmiş. Öyle söyledi rüyamda nenem. Abim niye gelmiyor ki dedim kendi kendime. Ben gidersem anamla belki kocaman olmuş kardeşini görünce dönerdi geriye, kim bilir? Belki köpekler bırakırdı peşini, salarlardı geri. Yine bir Cuma ertesi, gün daha uyuklarken koynunda gecenin, ta- kıldım anamın eteğine. Anam giyindi basmaları, süründü karaları, avucunda abimin gencecik resmi, yüreğinde birikmiş acının tortusuyla sabahın köründe çıktı evden, ben de peşinden. Hiç bilmediğim sokaklar, görmediğim yollardan, dev gibi gökyüzüne kafa tutan taştan binaların kenarından, rengarenk arabaların, aksırıp tıksıran kamyonların, uzun uzun otobüslerin arasından, envai çeşit hiç tatmadığım yiyeceklerin buram buram caddelerden taşıdığı dükkanların içinden, baloncuların, şekercilerin, simitçilerin kıyısından yürüdük. Büyük şehir dedikleri bir koca dünya, bizim kasaba develede kulak misali, insanlarsa karınca sürüsü gibi, oluk oluk akıyordu yollarda. Ayaklarım izlerini, gölgem bir uzayan bir kısalan gölgesini, ellerim arkasından uçuşan basma eteğinin ucunu tuta tuta peşinden koştum. Oncacık kadın kalabalığının arasından rüzgar gibi ese ese kocaman bir meydana tek nefeste geldi, arkasından uçarak ben. Demirden, büyüğe bir kapının önünde durdu. Kendine benzeyen mum yüzlü, kuyu gözlü, yürekleri sürgülü diğer kadınlarla ipliğe dizilircesine inci taneleri misali dizilip oturdular yerlere.

“Hepsinin gözlerinde kederden kara kara sürmeler, ellerinde avuçlarında aradıkları canlarından bir parça resim, bir tutam giysi, dudaklarında dillerinden düşürmedikleri tek bir soru vardı. ‘Neredesin?’ Sonra karanfil bıraktılar yerlere. Öyle dolu dolu baktılar ki yanlarından geçen kayıtsız kalabalığa. Kalabalık un ufak oldu da utançtan döküldü meydanın taşlarına. Bu yaralı kadınların içlerinden neler geçiyor kimse bilmedi, bilmeye cesaret edemedi. Kimisi beni de götürün diyordu, beni de gömün bıraktığımız yere, kimisi beni de atın aynı kuyuya, beni de kaybedin, yok edin diyordu. Hepsinin tek arzusu sarılacak bir avuç toprak, bir tutam kemik, bir mezardı aslında. Hepsinin yüreğinden oğulları, kızları, yeğenleri, kardeşleri, kaybolan yakınları geçiyordu ağır aksak, adım adım. Hepsinin içinden bir çöl akıyordu kavurarak. Hepsinin gölgesi eteklerinden alev almış yanıyordu. Yürek yangınıydı hepsini buraya toplayan. Her şey gerçektir. Her şey gerçek olamayacak kadar düş bozumu. İstedikleri gözaltında kaybolmuş, sır olmuş, toprak olmuş, mezarısız, kemiksiz, çukursuz, çiçeksiz, çıplak kalan oğullarının, kızlarının nerede yattıklarını bilmektir.” Öyle dedi gaze-

teci abilerden biri elinde garip, küçücük bir şey vardı. Sordum teypmiş. Ses kaydedermiş. Sonra benim resmimi çekti. Hiç kıpraşmadım 'Yakışıklı çek' dedim. Güldü. Yanağımı okşadı. Saçlarımı karıştırdı.

"Sen niye buradasın?" dedi.

"Abim gelecek, onu bekliyorum" dedim. "Ne zaman kaybolmuş"

"Yok, kaybolmadı götürmüşler. Çok olmuş gideli, iki elimin parmaklarından çokmuş, ben daha yokmuşum' deyip ellerimi gösterdim. 'Ben bilmiyorum saymayı hayanam, sen say.' Nenem öyle der. Ekinler kızarmamış, yağmur toprağa düşmemişmiş daha, en kurak geçen yazdan önceymiş. Yıldızsız bir gece alıp götürmüşler abimi, yarına gelirim demiş, gülümsemiş hatta. Çocuk gibi ufalmış giderken. Sabahına gölgesi gelmiş, kendisi yokmuş."

"Annen cumartesi annelerinden o zaman"

"Yok, benim anam yalnız abimin anası. Daha benim anam olamadı. Cumanın ertesi yok anam, hiç kimsenin anası değil o gün. Ne benim ne abimin."

Buruk bir gülümseme düştü gazetecinin yüzünden yere, eğilip almadı. Üstüne bastı. "Peki, ufaklık" dedi, kayboldu kalabalıkta. Az sonra boncuk gibi dağıldı kadınlar, anam da aralarından sıyrılıp düştü yola kalabalığın arasından. Ben de takıldım anamın peşine. Elini yakaladım buz gibiydi. Sımsıkı tuttu parmaklarımı. Sıktı. "Bedret" dedi ilk defa. Adım iğne oldu battı yüreğime. Sesi bir ısıklık gibi yankılandı kulaklarımda. Kocaman açılmış masmavi gözlerinde bir ışık yanıp söndü. O dakika sahiden anammış gibi baktı yüzüme. Bir saniye sonra yine kuyu gibi karardı. Kelebek yuttum sanki, içim bir hoş oldu, elim ayağım kesildi yürürken. Olsun dedim, öyle baktı ya bir kere, adımları seslendi ya, canıma yetti. Tez geldik eve. Nenem dudaklarından yere saçtığı duaları topladı bizi el ele görünce. O günden sonra ben de gitim anamla, her cumanın ertesi abimi beklemeye o meydana.

(*) Polat Özlüoğlu, 7. Antalya Edebiyat Günleri'nde, "Annem Kovboylar ve Sarhoş Atlar" adlı eseriyle En İyi Öykü Kitabı ödülüne değer bulunmuştur.

Leyla Çağlı'yı Kaybettik

Şair Leyla Çağlı, üç yıldır direndiği hastalığa yenik düşerek 18 Aralık'ta hayata veda etti. 1970 yılı Elazığ doğumlu olan 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi mezunu Çağlı, öğretmenlik görevini Antalya'da sürdürüyordu.

Özgün şiir ve denemeleri son 10 yıl içinde Adalya, Akatalpa, Bahçıvan, Bireylıklar, Eliz Edebiyat, Lacivert, Mavi Yeşil, Son Gemi, Şehir vb. dergilerde yayımlanan şairimiz iki kitabıyla tanınıyordu: "Saksıda Deniz", "Ağzımda Sustu Şehrazat").

Şairi, dergimize gönderdiği son şiiri ile uğurluyoruz.

Baharat ve Aşk

Aşktan ve baharattan uzak durun diyor
dünyanın en uzun yaşayan insanı
oysa bir imkandır ölüm.
hayat başlangıcı ve sonu olan bir şarkı
çoğunluk lütfen söyler,
bir kısmımız şen şakrak
insan ölümsüz olsa
yapabileceklerini düşününce
laf mı bu benimki
ölümlü olunca içimiz çim yastık
yumuşaklığında sanki
her birimiz taşıyacağı diğerimizin.

Ev

Günay
ÇETAO
KIZILIRMAK

Ben bir evim. Onlarca çarşafım ve havlum var, buram buram iç kokuyorum, gözlerim şaşı. Kalubelada alınmış, desenleri artık insanın içini ekşiten yolluğun tozlarını soluyorum. Bazı eski eşya yıllanıp yıllanıp sonunda tekrar güzele sayılıyor. Bu nasıl oluyor? Böyle şeyleri merak ediyorum.

Bakıyorum da gelip gidiyorlar, gidip geliyorlar... Sabahları dış kapıdan palas pandıras çıkışlarını izlerken başım dönüyor. Terliklerini terlikliğe koyuyorlar, montlarını portmantodan alıyorlar. Her eşya için başka bir eşya icat ediyorlar. Her icat için başka bir kelime. Her kelime için birden çok anlam.

Yıllarca beş kişiydiler. Birkaç ay önce Muhsin elinde eski bir bavulla çıkageldi. Bu bavulları çoktandır görmüyordum: derisi kuru tütün yaprağı renginde, kilidi parlak metal, bir şiirde unutulmuş gibi güzel. Muhsin, erkek yeğenin odasına yerleşti. Kıtalar parçalanırken küçük bir ada gibi bu şekilsiz oda koridorun en ucuna sürüklenmiş: ne kare, ne dikdörtgen, ne ışık alıyor – apartman boşluğuna bakıyor. Örumcek adamlı okul çantası, üst teli kopuk gitar, yurt dışı seyahatlerine çıkan havalı dayımın free shop'tan aldığı pahalıca parfümün yıllardır atılmadan duran boş şişesi gibi detaylar oğlanın yaşamında tatsız bir zaman yolculuğuna davet ederken Muhsin'i, o tırnak makasıyla çorap topunun birer süs eşyası gibi yan yana durduğu kitap rafında dizili üç beş kitabı inceledi. Kapağı resimsiz birkaç klasik, Goriot Baba, Babalar ve Oğullar, sonra aniden Hayat Bir Emrin Var Mı? ve Olasılıksız.

Muhsin birazdan uyanır – herkes gittikten sonra erişen kutlu sessizliğe son bir rüya sığdırmakla meşgul şimdi. Fazladan uyuduklarında inandırıcılıktan uzak, abartılı kâbuslar görür ve terlerler. Kadın çıkmadan önce bazı karşılıklı pencereleri açık bırakarak rüzgârı içime doldurdu. Hoşlanmıyorum. Bir sürü işgüzar arı gibi bu rüzgâr tozları sağa sola savururken içimde ben gebeler gibi sakin kalamam. Gebelerin nasıl hissettiğini nereden mi bilirim? Bilemem ama bilmek isterdim, çünkü içlerinde olup bitenin ciddiyetiyle uyumsuz lakaytlıklarına ne zaman şahit olsam şaşırıp kalırım. Rüzgâr yalnız tozları değil sesleri de koş-

turuyor içimde. (Uyan da kapa şu camları Muhsin!) Sessizlik diye bir şeyi ben zaten duymuş değilim, gece gelip de büyük sesler çekildiğinde dünya bu kez de alçaktan başlar söylemeye ve gece yarısı upuzun bir tir sesi deler mırıltısını. İşte şimdi de “Halkımızın dikkatine!” anonslarıyla bir araba geçiyor. Bayram değil seçim değil bu halka hitap eden de kim görmek için bakışımı sokağa çeviriyorum. Anonsçular overlok makinesiyle halı, kilim ve paspas kenarlarını dikmeyi öneriyor, halk şaşkın, kimse halı, kilim ve paspas kenarlarını diktirme ihtiyacı duymuyor veya ben öyle zannediyorum.

İşte Muhsin uyandı. Yine aç karnına sigara yaktı, az daha eğilirse ilginç bir şey görecekmış gibi sarkıyor balkondan. Az daha eğilirse sahiden de ilginç bir şey görmesinden korkuyorum. Neyse ki çekiliyor.

İnce uzun, kambur bir herif. Allah'ım ne çok üşüyor. Lacivert eşofmanın paçalarını çoraplarının içine sokuyor, el örgüsü süveteri sırtına dar geliyor. Bir çocukluk ayazına içerlemiş ve onu ömrünce unutmamış, yaşamın genel iklimine saymış sanki. Elleri ceplerinde, başı omuzlarının içine kaçmış gezeliyor. Bazen durup aynaya bakıyor, eliyle sarı-gri sakalını sıvazlıyor, solgun gözlerini kocaman açıyor. O zaman korkuyorum. Korkumu hissetmiş gibi sırtıyor, başını manalı manalı sallayıp bir şeyler mırıldanıyor ama ne dediğini duyamıyorum.

Birazdan mutfağa geçiyor. Radyoyu açıyor. İşte bunu seviyorum. Acayip haberler peş peşe yağıyor: Ankara'nın Polatlı ilçesinde bir tarlada 7-8 metre çapında obruk ortaya çıktı. Neden ortaya çıktığı bilinmeyen obruk yöre halkını korkuttu. Tarhana sermek için çıktığı damdan düşen kadın kurtarılamadı. Geçirdiği ameliyat sonrası 1982 yılında komaya giren Fransız milli futbolcu öldü. Muhsin haberlere şaşırılmış görünmüyor. Genel olarak insanlar haberlere şaşırıyorlar. Yenge çayın altını açık bırakmış. “Muhsin beyler uyanınca içsinler” diye yengesinin taklidini yapıyor sesini incelterek. Şu insanlar, çayı bardağa fazla yüksekte döktüklerinde köpükleneneğini bilmez değiller. Köpükleniyor. Kırmızı naylon şeritten tutup soyduğu

üçgen peynir parmaklarına bulaşıyor, zeytin çekirdeklerini yarım ay şeklinde diziyor tabağına. Az sonra boşaltmak için bulaşık makinesini açtığında yüzüne buhar ve yumurta kokusu vuruyor –makineye sirke ya da limon suyu dökmelerse yumurta kokusu çıkmıyor, döksele de çıkmıyor– parmaklarını aralarına geçirerek üçer dörder çıkarıyor tabakları, kirlileri saçma sapan dizdikten sonra makinenin kapağını ayağıyla itiyor, süngeri deterjanlı, tezgâhı pis bırakıyor.

Kitabını alıp salondaki L kanepeye uzanıyor. Bazen sesli okuyor – o zaman mest oluyorum. Parmağını sayfaların arasına sıkıştırıp gözlerini kapadığında dudakları bir süre daha kıpırdıyor. Bir tanecik kitabı var ve okuduğundan çok esirgiliyor onu. Bir kitap tam olarak neyin nesidir? Böyle şeyleri merak ediyorum. Alman düşünür Schopenhauer kitapları ikiye ayırıyor: işe yaramaz yeniler ve değerli eskiler, olarak. Bunu nereden duyduğumu söylemeyeceğim. Muhsin’le başlamadım, bir mazim var benim. Çokça boşluk kırıldı içimde, çok sözler dinledim, çokça uyuştum ve hiç uyumadım.

Kitabı bavula kaldırıp dönüyor, televizyonu açıyor bu kez – kötü bir gündüz filmi ortasından, aslanlı bir belgeseli en kanlı yerinden yakalıyor, reklamlarda odaya geçiyor. “İşgal altındaki topraklar” diyor burası için yeğenine, yeğen de gülüyor, “kendi odan gibi takıl amcacım” diyor. Oda ve bütün gezegen pek umurunda değil oğlanın. Bir basketbolcu işaret parmağıyla birini –hakemi mi? rakibini mi? kimi ve neden böyle pervasız?– uyarırken yüzünde arşı aşan bir özgüven ve gurur var. Duvara poster yapıştırmak nedense hiç bitmiyor.

Bazen buralara ait olmayan, denizi, içkiyi, firari bir yaşamı düşündüren neşeli ezgiler açıyor Muhsin ama ıssız gündüz evlerinde müzik de eğreti duruyor. Bazen de apartmanın önüne inip çocuklarla, köpeklerle yarenlik ediyor. Bu iki grup Muh-

sin’i ya garipsemiyor ya önemsemiyor ama kapıcı Hamit şüpheleniyor ondan. Emniyetten malulen emekli oldum, kızım Berlin’de konservatuar okuyor, milyonda bir rastlanan bir hastalığım var, onun için geldim, Türkiye’de tıp Almanya’dakinden daha gelişmiş, hazır gelmişken bir de Hacı Bayram-ı Veli türbesine gidip dua edeceğim, filan diyor adama. Eve döndüğünde içerinin kokusu önce midesini bulandırıyor, birazdan alışıyor, iyi geliyor sonra, ardından iyi gelmesi de kötü geliyor.

Muhsin nasıl biri ben nereden bilebilirim? Dahası bunu kim bilebilir, Muhsin’in kendisi dâhil? Ama o benim tek gündüz insanım ve gitmesini istemiyorum – böyle hasta ve deli, daha da hastalanıp, daha da delirerek dursun istiyorum içimde. Diğerleri hep gitmeden önce’yken, o hep geldikten sonra. Uykumu kaçırdı, tuhaf bir koku ve yabancılık getirdi – hey Muhsin, sen nelerin yabancısısın? Oralı olmuyor. Bakışa bakışa akşamı ediyoruz. Güneşten solgun tül kornişte titriyor. Zamandan sarı buzdolabı bir iyice gümbürdeyip susuyor. Sifon son kez iç çekiyor. İkinci vakti üst kattaki dede yüksek divanından kayıp mırıldanarak abdest almaya gidiyor. İki çocuk merdivenlerde meyve aromalı buz emerken gülüşüp itişiyor. Ev telefonu kendi var-

lığına şaşar gibi çalıyor ve hiç açılmıyor. Kamerada kasklı kafalar, omuzlarda su damacanaları, turuncu siyah paketler içinde ucuzundan giyim kuşam taşıyan kuryeler belirip yitiyor.

Bütün bunları lafı kendime getirmek için anlattım belki de. İnsanlar o kadarını bile yapmıyorlar efendim. Damdan düşer gibi kendini anlatıyor ağızını açan, hiçbir merakı beklemeden, hiçbir gizeme mahal vermeden.

Bir kara kaplumbağası iki yüz yıl kadar yaşıyor! Ya bir apartmanın ortalama ömrü kaç yıldır? Bunu bilmek istemiyorum. Kentsel dönüşümde bir prenses kulesine dönüştürülmek ve şövalyelerce kuşatılmak istiyorum. Gerçeğe dönecek olursak, gerçek denilen şey mahalle ilkokulunun 3-A sınıfına devam eden

Mehmet Tombul

bir çocuğun hüznüne benziyor. Ben de benzetmeler yapabilirim. Efendim, bir cephem sokağa, diğeri arka bahçeye bakıyor. Tam üç koca balkonum var. “Ankara gibi bir yerde bu kadar balkona ne gerek vardı, odalar daha büyük olsaydı keşke,” diyorlar. Ankara’da içini sıkı giyineceksin. Kış sekiz ay sürüyor. Balkonlarım yaz-kış buz gibi. Sigara içiyorlar üşüyerek. Akşamın bir kesiti poster gibi asılı duruyor bozkırda, ışıklar iptemandal gibi sallanıyor. Depo gibi kullanıyorlar cânım balkonları: turşu koyuyorlar, çuvalla patates ve soğan koyuyorlar, domates sosu diziyorlar, çocuğun oynamadığı oyuncaklar, şişme havuz, oyuncak sirk çadırı, yazlık giysi hurçları, piknik sandalyeleri, sönük toplar, naylon poşetler için ayrı bir büyük kâğıt poşet, mikrodalga fırın, fırın tepsileri. Süpürgeyi koyuyorlar, viledayı koyuyorlar, bazen kustukları bazen toz aldıkları leğeni koyuyorlar, on kiloluk toz deterjan alıp koyuyorlar, bakliyat yığıyorlar, yüzlük tuvalet kâğıdı istifliyorlar. Çok, çok, çok şey lazım insanlara, toptancıdan alıyorlar, tekelden alıyorlar, hurdacıya veriyorlar, hırdavatçıya uğruyorlar, züccaciyeden çıkmıyorlar, sonra da birikiyor. Birikiyor, diyorlar. Sonra atıyorlar. Birikirken, atarken seneler geçiyor.

Bir güzellik yaşanırken ben onun geçmekte de olduğunu bildiğimden sevinemiyorum. Bir çirkinlik yaşanırken de nasılsa geçtiği için üzülmemeyim diyorum ama sanki geçmiyor. Kahkahalar uçup gidiyor, kâbuslar çöküp kalıyor. Geçicilik bunca korkunçken insanlar nasıl dayanıyor? Böyle şeyleri merak ediyorum.

İşte asansör durdu. Anahtar kilitte döndü. Teker teker beliriyorlar eşikte. Muhsin akşamüzeri nohut ve pilav pişirdi – kokuyu içlerine çekiyorlar. “Mmmhh, yaşa Muhsin Amca” diyorlar. Kurt gibi acıkmışlar. Annenin yüzü gülüyor – makarna yapması gerekmeyecek, makarna haşlanırken ufaklık “acıktım” diye sıkıştırmayacak, bir süre kimse “anne” demeyecek. (Kadın bazen böyle diyor: “Bir süre kimse anne demesin!”) Yemekte herkes en rahatlamış, en “el âlemin ağız kokusundan kurtulmuş”, en kaba saba veya kırılğan görünebildiği haliyle konuşuyor. İki litrelik kola şişesi reklamlardaki gibi tıslayarak açılıyor.

Bu aileyi, hadi adlarını söyleyelim Tahsin-Meryem Karagöz çiftini ve üç çocuklarını çoktandır tanıyorum. Çocuklarına “iyi aile çocuğu” denen cinsten bir aileler. Ben oğlandan şüpheliyim. Genel olarak iyi anlaşıyorlar. Sınıf atlamıyorlar, yurt dışına gitmiyorlar, devlet okuluna gidiyorlar, servise biniyorlar, haberleri kapatıyorlar, yarışmayı açıyorlar, aksiliklere gülüyorlar, diş bilemiyorlar, yorgunlar, iyiler, biri çok düştüyse, içkiye filan dadandıysa sırt çeviriyorlar, görmezden geliyorlar, birini yadırgıyorlar, birini yarıyorlar, birini bağışlıyorlar, birbirlerinden gizlileri

saklıları var, dört bir yandan wi-fi’ya bağlanıyorlar, oğlanın sırt çantası hiç açılmadan ertesi günü bekliyor, küçük kreşten nur topu gibi korkularla dönüyor, kız âşık ama içinden ağlıyor, kadın hâlâ güzel ve bunun bir değerinin kalmamasına kırgın, çok işi var, kendini bildi bileli çok işi var, adam daha kötü görünüyor, hastahkları oldu, atlattı, hâlâ sigara içiyor, içiyorlar, giyimleri kuşamları yerinde şükür, ucuz mağazadaki en şık şeyleri seçiyorlar, sonbahar herkesi biraz öğrencileştiriyor, bir şeyleri öğrenme zamanı şu sonbahar, yaşamı anlamanın... Muhsin nerede? Muhsin’i de çağırıyorlar, “Muhsin Amca ya, yeter yattığın, gel sen de, mısır yiyelim, çay içelim,” evin içini çay kokusu sarıyor, mutlular, bıkkınlar, birlikteler. Bazen daha büyük bir eve çıkmak istiyorlar, olmuyor. Daha iyi bir semte gitmek istiyorlar, olmuyor. Eşyayı yenilemek istiyorlar, olmuyor. Tadilat yaptırmak istiyorlar, olmuyor. Boya badana, olmuyor. Naylon bir masa örtüsü alıyor kadın sonunda, naylon çiçekler alıyor.

Pazar günleri koltukların, divanların altında biriken tozları süpürüyorlar. Bir yandan temizlenirken bir yandan kirleniyorum. Işıklar yandığında güzelleştığım bir an oluyor. Herkes neşelendiğinde ben de neşeleniyorum. Sonra neşe pörsüyor. Ne olduğunu bilmiyorum. Ne getirirlerse ben çevresini kuşatıyorum. Tek yapabildiğim kuşatmak. Kuşattıkça, getirdikleri şey, kokular, duygular, sözler koyulaşıyor, yoğunlaşıyor, ağırlaşıyor. Sonra havalandırıyorlar içeriği – toprak kendini hatırlatıyor. Gidemedikleri adımları da getiriyorlar, söyleyemedikleri sözleri de. Onları bende gidiyor, bende söylüyorlar.

Pazartesi sabahı asırlık bir sessizliği dinliyorum. Apartmanın serinliği canımı yakıyor. Muhsin nereye gitti? Bilmiyorum. Kapıyı çekmeden önce biraz durdu, atkısını boynundan çekip vestiyere astı, bir iki sözcük bıyıklarının arasına karışıp kayboldu – duymadım. Sonra güzel bavulunu dış kapıdan itinayla çıkardı. Dönmeyeceğini biliyorum. Keşke radyoyu açıp gitseydi – öğle haberlerini merak ediyorum. Muhsin’i artık hatırlamak da düşünmek de istemiyorum.

(*) Kızılırmak, 7. Antalya Edebiyat Günleri’nde, “Köstebek Yolları” adlı öykü kitabı ile En İyi İlk Öykü Kitabı ödülüne değer bulunmuştur.

Antik Kentler Edebiyatı

7. Antalya Edebiyat Günleri'nin programında, "Hatırlatan ya da Unutulmayan" üst başlığına sahip , "Antik Kentler Edebiyatı" temalı önemli bir panel de yer alıyordu. 19 Kasım 2022 Cumartesi günü saat 15.30'da Erdal İnönü Kent Parkı'nda gerçekleşen etkinlikte Aydın Afacan, Aytaç Dönmez ve Ümit Uysal konuşmacı, Selahattin Yıldırım ise yönetici olarak yer aldılar. Sayfalarımızı, renkli anlara sahne olan ve katılımcıların önemli görüşlerinin yer aldığı bu panele açmayı uygun bulduk.

Özgür
MARANGOZ

Selahattin Yıldırım: Panelimize hoşgeldiniz... "Antik Kentler Edebiyatı" derken, bildiğiniz gibi bu işin kent ve edebiyat tarafı var. Benim buradaki varlığımı haklı çıkaracak olan 50 yıla yakındır kentlerle uğraşmıyor olmam. Ne becerdin dersenez, isterseniz sormayın bu soruyu, pek bir şey beceremedim sanırım, ama genç arkadaşlarım güzel şeyler yapıyor. Bunun bir örneği de Ümit Uysal'dır.

Edebiyat deyince, onunla da çok uzun süredir uğraşıyorum. Ama benimkiler hep amatör düzeyde şeylerdir. Kendimin çoğalttığı kitapları dostlarıma veriyorum. Kimi basılıyor, kimi basılmıyor. Böyle gidiyor işler. Buradaki arkadaşlarım öyle değil, onların değerli eserleri var. Biraz sonra sanıyorum onları özetleyecekler. Şimdi bu kent meselesi karmaşık bir mesele aslında. Yani çok eski bir tarihe dayanıyor. Kent deyince birçok öge, birçok boyut, birçok katman söz konusu. Bir tarafı ile özel bir yerleşme yeri var, diğer bir tarafı ile siyasal bir kurum var, bir tarafı ile idari bir yapı var, bir tarafı ile rüyalarımızın, aşklarımızın, hüsrانlarımızın yaşandığı bir yapı var. Çok ağlamalar olur kentlerde. Özellikle Londra gibi kentlerde. Bilmiyorum Antalya'da durum nedir ama İstanbul'da rüzgâr olduğu için alıp götürür, fazla bir şey yapamıyoruz ona. Şimdi böyle bir şey içinde edebiyatla kenti nasıl bağlayacağız? Ben şöyle bağlıyorum: Bir Fransız filozof, "Kent aslında bir söylemdir, bu söylem de bir dildir" diyor. Bence kent-edebiyat ilişkisini bundan güzel anlatan bir cümle yok. Barthes'ın tarifi bu. Antik kent meselesine gelince, dün gece başkan, bu kenti iki üç dakika içinde öyle güzel anlattı ki çok sevdiğim Antalya gözümde başka bir şeye dönüştü. Onun için Sayın Uysal'a çok teşekkür ediyorum, bu güzel ve değerli karşılaşmayı sağladığı için. Bazıları buluşma diyor ama buluşmada bir hesap kitap işi vardır, tarih vardır. Bu öyle değil, bu bir karşılaşmadır. Biliyorsunuz aşk da bir karşılaşmadır, dostluk da öyle. Başkan ve ekibini kutluyorum bu anlamda. Muhteşem bir ekibiniz var. Ben dünyada çok kent gördüm ve çalıştım ama böyle sevimli bir birliktelik görmedim. Çalışanlar ile konuklar arasında, onlarla yöneticiler arasında diktatoryal bir buyruk olmadan sevgi ve saygı üzerine

çok güzel şeyler gördüm. Umarım bu tüm Türkiye'ye yayılır, hatta dünyanın diğer kentlerine kadar gider. Burada iki arkadaşım var konuşmacı. Önce genç dostum Aytaç Dönmez ile başlamak istiyorum. Kendisi bize belediyemizin bastığı bir eser yazdı. Hem bu kitabı özetleyecek hem de mitolojik konulara girecek. Daha sonra çok nitelikli üstadımız Aydın Afacan söz alacak. Ben bu yaşımda çok şey öğrendim. Bu topluluk çok ender bulunur. Sözü Aytaç dostuma bırakıyorum.

Aytaç Dönmez: Herkesi saygı ile selamlıyorum. Selahattin Hoca'mın biraz önce güzel bir biçimde açıkladığı gibi bu karşılaşmayı sağlayan Muratpaşa Belediyesi'ne ve Başkânımıza teşekkür ediyorum. Antalya'da böyle önemli organizasyonların olması çok güzel. Özellikle kültür bağlamında Antalya gün geçtikçe ilerliyor ve bu bizi çok sevindiriyor. Aslında antik kent edebiyatı dediğimiz edebiyat noktası, daha çok bizim günümüzde tanımladığımız bir terim. Çünkü antik kentte edebiyat dediğimiz olaylar bağlamı, oradaki pagan inancı ve dinsel ritüellerle ilgili. Gelişen olayların toplamına yapılan bir tanımlama aslında. Baktığımız zaman insan, varoluşundan bu yana ilk olarak doğayı anlamaya çalışıyor. Doğa ile karşılaşılıyor ve onu anlamlandırırken çeşitli semboller kullanıyor. Çeşitli ikonografik ve koreografik hareketler ile söz almadan önce, yani dili kullanmadan, hareketlerle çeşitli ritüeller yapıyor. Zamanla dilin ortaya çıkmasıyla, söz yani mitos dediğimiz olay, yani sözlü anlatı ortaya çıkıyor. Bu, sözlü anlatı şeklinde bir kültürü oluşturmaya başlıyor. Yani bir birleşim, bir anlamlandırma çabası, bilmediği şeyin farkına varma çabası. Zaten bu noktadan baktığımızda bu bilinen şey ilerledikçe, insan bildikçe söz değişiyor. Ve aslında iki doğa çıkmaya başlıyor. Bu da kentleşmeye başlayınca oluyor. Bunu da iki şekilde söyleyebiliriz; yani insanın aslında iki yaşamı var: Biri doğa, diğeri insani faktörler, sözler. Doğadaki yaşamımızda hepimiz eşitiz, doğayla baş başa, karşı karşıyayız. Ama insani yaşamımızda hepimiz eşit değiliz. İnsani faaliyetlerin içinde olabileme yetimize bağlı oradaki yaşantımız.

O yüzden korkumuz da iki tane oluyor: Biri doğa, diğeri sosyal yaşamdaki varlıklarımız. Baktığımız zaman iki şekilde tanımlanabiliyor. Özellikle tragedyalarda Apollonik yani akılcı ve Diyonizyak yani daha çok doğa. Demeter dediğimiz tanrılar bağlamında daha çok doğa ile ilgili yaşantılar. Apollonik yaşam dediğimiz zaman doğrudan karşımıza kent yaşamı çıkıyor. Her zaman Apollon akılcı ve daha çok insani yaşamı düşünerek hareket eden, yani toplumları oluşturan bir metafor olarak çıkıyor karşımıza. Bu bağlamda baktığımız zaman, günümüz yaşamındaki, şu andaki toplumda, aslında bizi Apollonik yaşam ele geçirmiş durumda. Görüyorsunuz, Twitter toplumundayız şu anda. Twitter dediğimiz olayın içinde yaşıyoruz. Aynı zamanda da doğa olaylarıyla karşı karşıyayız. Yani farklı âlemlerde yaşıyor gibi bir durumdayız. Şimdi bunu antik edebiyatlar bağlamında düşündüğümüz zaman, özellikle bu kitapla ilgili olarak anımsanan, aslında konumuzdaki gibi unutmak ve hatırlamak. O dönemin anlatıları ilk olarak şiirle başlıyor. Çünkü insan ilk konuşmasını şiirsel bağlamda ortaya koyuyor. Ozanlar ortaya çıkıyor. İşte rapsodiler, bu anlatıları toplumlara iletiyor. Tabii bu anlatılar edebiyat değil. Bunlar dini ritüeller. Bunlar zamanla yazıya dökülüyor. Yani mitos artık logoslaşmaya başlıyor. Sözlü anlatılar yazıya döküldüğü anda idari bir yönetimin altına giriyor. Homeros'un yazdığı düşünülen İlyada ve Oddyseia destanlarıyla bu durum ileri bir noktaya varıyor. Bu yazınsal faaliyetler ortaya çıktığı anda söz artık biraz daha geride kalmaya başlıyor. Yazı tamamıyla işi kontrol altına alıyor artık. "Sarpedon'dan Keykubat'a Bir Zamanlar Antalya" kitabı da bu anlatılar üzerine yazıldı. Elbette eklediğimiz çok şey var. Biz arkeolog ve dil tarihçilerinin ortaya çıkardığı çok fazla yeni veriler var. Özellikle Likya ve Antalya bağlamında bu olayları sadece arkeologlar, bilim insanları ve rehberler biliyor. Bunu halka indirgemek, onların burada yaşayan toplumların yaşadığı çok önemli olayları bilmelerini sağlamak gerçekten çok önemli. Edebiyat dediğimiz olay, Batı edebiyatı aslında. Homeros'un İlyada'sı

oldukça özel olayları anlatan çok önemli yazılı bir metin. Zaten Batı medeniyeti bu temellerle kökenini Antik Yunan'a bağlıyor. Günümüzde bu tarz köken arayışları artık demode olarak görülmekte. Biz arkeologlar, bütün toplumları bir arada değerlendirmenin yanındayız. Elbette bir yerde, bir ülkede, bir kentte var olan antik kentler, oradaki yaşanmışlıklar, özel kahramanlar, özel insanlar ve bu insanların hikâyelerini bilmek oldukça önem arz etmekte. Eğer bir kent insanı, kendi içerisinde yaşadığı, var olduğu yerdeki bu anlatıları bilmezse, kesinlikle çok büyük eksiklik çeker. Toplumlar bu şekilde ilerler. Bunları bilmek bize ne fayda sağlar diye düşünebilirsiniz. Bunlar çok önemli şeylerdir, ufuk açıcudur. Bugün bir antik kente gittiğinizde, turistlerin çocuklarını sırtlarında taşıyarak orayı gezdiğini görürsünüz. Bu aslında çocukların farklı kültürler içinde büyümesini ve ufuk açıcı şekilde ilerlemesini sağlıyor. Kitaba dönecek olursak; uzun yıllardır -kendi adıma 15-20 yıldır; önce Likya bölgesinde, sonra Pamfilya Perge'de kazı başkan yardımcısı olarak- Antalya'da çalışan biz arkeologlar, antik kentlerde mitolojik olaylarla tekil olarak karşılaşılıyor. Kim, nerede çalışıyorsa, oranın mitologyasını, oradaki yaşamları. Bu kentlerde iki türlü mitos algılama olanağı buluyor. Bunlardan ilki, karşımıza sıklıkla çıkan kahramanlık mitosu. İkincisi de kent kuruluş mitosları. Bunu tekil olarak kent bazında çalışmışlar. Rehber kitaplarının içinde kendisine çok kısa yer buluyor ikincisi. Bunları bir arada sunan monografi olarak karşımıza çıkan bir çalışma, bu kitap yayımlanana kadar yapılmamıştı. Bu fikir, bana kitap teklifiyle gelen Ümit Başkan'ımıza aitmiş. Ben "Bunu nasıl düşünemedik" diye şaşkınlık geçirdim. Bazen derin yerlerde gezerken kıyıda şeyleri görmüyorsunuz; oysa o kıyıda şey, ilk yazılması gerekendir. Kısacası bütün bunları bu kitapta toplamaya çalıştık; konu üzerine toplantılar yaptık; neler yapabileceğimizi tartıştık. Dediğim gibi Homeros'un İlyada'sına baktığımızda birçok karakter -tanrılar, yarı tanrılar, kahraman kişilikler- ile karşılaşılıyor. Bunlar aynı zamanda turistik pazarlama

şeklinde de karşımıza çıkıyor. Elbette biz arkeologlar için turizm kısmına biraz mesafeli bakıyoruz. Antalya’da turizm çok ilerliyor; ama arkeolojiye çok az önem veriliyor. Bu yüzden biraz kırgınız turizme. Bizlere kazılarda daha çok turizm açısından yardım ediliyor. Bizler kitabı nasıl şekillendiririz diye düşünürken bunları göz önünde bulundurduk. Örneğin Homeros’un İlyada’sında çok sayıda Antalyalı kahraman var. Özelde baktığımızda, Troya’da savaş patlak verdiği zaman, Hektor Anadolu’da yaşayan tüm halklara çağrıda bulunuyor. Bunun sonucunda Likya’daki başkahraman ve Komutan Sarpedon, onun kuzeni Glaukos ve birçok ordu mensubu doğrudan bölgeye gidip savaşıyorlar. Bu kitabın yani bu şiirsel anlatımın içerisinde bu kahramanların yaptıkları, orada başardıkları şeyler var. Bunların bilinmesini özellikle Antalyalılar açısından önemli buluyorum.

Sonuç olarak bu kitapta Antalya’nın yaşanmışlıklarını, eski anlatılarını, mitoslarını günümüz bakış açısıyla, yorucu olmadan, herkesin anlayabileceği bir dilde ortaya koymaya çalıştık. Güzel geri dönüşler de alıyoruz zaten. Herkese çok teşekkür ediyorum.

Aydın Afacan: “Kanı ol gül gülererek geldiğin demler şimdi / Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz” diyor bir divan şairimiz. Öncelikle hatıranın böyle bir boyutu var. Bir de Muratpaşa Belediyesi kuyuya bir taş attı, şimdi o kuyuya onlarla birlikte ineceğiz. Bu taş aslında şiirin ve edebiyatın da temelini oluşturan bir taş. Hatırlamak meselesine unutmayı da ekleyerek oradaki diyalektiği yayması çok güzel bir başlık olmuş. Burada çok güzel bir ekip var, arı gibi çalışan bir Başkanları var. Doğrusunu söylemek gerekirse, burada içim umutla doldu. Bencileyin bir âdem çok çabuk umutsuzluğa kapılır oysa. Şair mizacımız gereği belki.

Aytaç Bey, güzel sunusunda konuyu Antalya bölgesiyle sınırlamış. Konu, benim de yüksek lisans tezimdi yıllar önce: Şiir ve Mitologya. Selahattin Hoca’nın az önce vurguladığı hususlara ilişkin kuramsal bir çerçeve çizmeye çalıştım, ama endişe etmeyin, onu burada anlatmaya çağım. Söze unutmak ile ilgili çok ciddi bir sözcük dağarcığı olduğunu hatırlatarak başlayayım. Oblivyon’dan tutun, Farsça Feramuş’a, Nisyan’a kadar. “Dimenticare in Italiano”yu da analım. Bütün bunlar, bu alandaki tartışmaların genişliğine işaret ediyor. Ama temelde bir şey var: Bu, Mineme zaten bellek tanrıçası diye anılan Müz, müzik vb kavramların temelidir; aslında Minemozine’ye dayanır. Müzler, Mussalar ya da Moussalar; nasıl telaffuz ederseniz -Latinler başka, Yunanlar başka telaffuz eder- onların annesidir. 9 peridir bunlar. Medeniyetin temelindeki kadın izlerine dikkat edin. Şimdi feministler haklı olarak bununla uğraşıyorlar. Kitabımı kaleme alırken onların çabalarını derin saygı ve takdirle karşıladım. Minemozine aynı zamanda hayatı temsil eder. Bellek, hayatı temsil eder; hissetmek, hayatı temsil eder. Biz yıllardır ezbere konuşuyoruz. Ezberi küçümsedik. Ezber,

ezber, ezber diye diye gitti şimdi. Bilgi bağlamı, yerinden edildi; eğitim, başka noktalara götürüldü. Her şey empirik değeriyle ölçülmeye başlandı. Bu da hayatımızı zayıflattı, birçok açıdan fakirleştirdi. Onun karşısında Lethe var. Eski Yunan’da Hades’le yani ölüm tanrısı ülkesinde emrihak vâki olup öbür dünyaya havale olanların suyundan içip yeryüzündeki hayatlarını unuttukları su... Burada bazı kavramlar var, oralara çok girip de felsefeye çok dalmak istemiyorum, ama belki işinize yarar. Öyle birer mim koyup koşacağız.

İlk şiirler, insanların ilk konuşmalarıdır aslında. Bunu Giambattista Vico’dan Rousseau’ya kadar birçok kişide görürsünüz. Pek çok antropologda, saha çalışmalarına girmiş mitologlarda da görürsünüz. İlk konuşmalar şiir biçimindedir. Şiirin edebiyata döndüğü yer, kente girdiği yerdir. Kent, yazının bir anlamda ortaya çıktığı yerdir. Mito Legein, Mito Grafia’ya doğru gitti. Logos’un kökü Legein’den gelir. Oradan giderek Grafosların eline; yani mitleri yazanları, onları birer tarihe çevirenleri, Fransız bir akademisyen olan Florence Dupont masaya yatırır, edebiyatı Aristoteles’in bulduğunu söyler; Yunan sarhoşluğundan Latin kitabına nasıl dönüştüğünü, yazıya dönüşerek aslında soğduğunu söyler. Oysa yazı bellektir, hayattır.

Zamanla bir şeyin farkına vardık: Eski Yunan’dan önce birileri daha varmış bu topraklarda. Mezopotamya, Akad, Elham, daha geriye git: Sümer. Enkidu’yu bilir misiniz? Gılgamesh’in arkadaşıdır; yabandır, hayvanların arasında gezer ve onların dilinde konuşur. Bir gün bu adamcağızı kente çağırırlar. Aslında o içimizdeki saflık ve naifliktir. Onu bir tapınak görevlisiyle seviştirirler. Üzerine insan kokusu sindiği için hayvanlar artık onu aralarına almazlar. Durumu karikatürize ederek anlatıyorum; ama Enkidu’ya uygarlık bulaşmıştır; o tarih boyunca hep bir ötekidir. İlk kendi arzusuna yenik düşmüş, kadınla sevişmiştir; ikincisinde Sümerlerin ve diğer bölge halklarının İhtar dedikleri tanrıçanın Gılgamesh’e âşık olmasının faturası Enkidu’ya kesilmiştir. İçimizdeki yaban hep ötekidir; ama bizlere hâlâ bir şeyler öğretmeye devam eder. Eksiklerimiz, insan olduğumuzu bize anlatır.

Geçen hafta gazetede köşemde “Navigasyon Toplumu” diye bir yazı yazdım. Umarım o navigasyon daha fazla anamızı ağılatmaz! Bizler, Aytaç Hoca’nın yaptığı çalışmada da gördüğümüz gibi Bellerophonates’in topraklarında yız. O, son derece ataerkil bir efsaneye dayanır. Yıllarca Medusa’yı bize yılan saçlı Gorgonlardan biri olarak tanıttılar. Oysa şimdi feminist edebiyatta ciddi bir itiraz var. Daha önce Graves, hatta Campbell bunun atın Anadolu’ya gelişi ile ilgili bir efsaneden kaynaklandığını söylerler.

Yunan mitini matruşkalara benzetirim. Öykülerin içinden bir sürü şey çıkar ve birbiriyle sonsuz noktalarda, sınırsız öykülerde buluşur. Dolayısıyla öykünün birini anlatırken diğerine haksızlık etme ihtimali çok yüksektir. Ama bu mitler kente geldiğinde daha antropolitik bir biçime, edebiyata dönüşür. Bu sadece edebiyatla sınırlı değildir. Phidias’ın heykellerinden sonra, Zeus’u, Apol-

lon'u ve diğerlerini o format içinde görüyor, tahayyül ediyoruz. Bir başka deyişle Dromenon dedikleri ilkel ritüellerin bazı bölümleri vardır ya da Atinalıların Pratein dedikleri -yani pratikler- bugünkü drama sözünün kökünün geldiği yerdedir Dromenon. Kabile gelenekleri kente gelince Teatron'a taşınır. Orası görme yeri demektir; yani tiyatro! Bu durum artık sanat hâline dönüşür. Tabii bu dönüşümler birdenbire olmaz, belli bir tarihsel süreç içerir. Şimdi yine biraz karikatürize edeceğim: Tanrılarla ilgili hırsızlık ve çapkınlık yaptıklarını söyleyen bir Ksenophanes var. Yunan mitologyasından Zeus'un aşklarını çıkardığımızda geriye ne kalır? Ayrıca tanrı dediğiniz öyle sınırlı, kozmik bölgede yer almaz. Buna ilk felsefi itirazlar gelir. Füzis, doğa bilginlerinin yaptığı itirazlardır. Bunlar birçok dönüşümün yolunu açar. İşte bu karşılaşmalar bizi edebiyatın, kentin ışığına, eşliğine bırakmıştır.

Şimdi bizim kralımız Ümit (Uysal) Bey olsun. Şair zaten benim, onlar da kâhin olsun. Kral hep kral, kâhinler sonra bilim insanı oluyorlar. Geriye bir tek şair kalıyor. Kral dönüştü, belediye başkanı oldu. Bu tarihsel dönüşüm aslında hakikatin şematize edilişi. Kent dediğimiz olguyu çok iyi tartışmak zorundayız. Anti-kent bir adam olmama rağmen, kentin kesinlikle savunulması gerektiğini düşünüyorum; çünkü kent medeniyettir, ama yaban yanımızı, kalbimizi unutmaksızın. Adorno ve Horkheimer, aydınlanmanın diyalektiği ile bizi çok güzel uyardılar. Pozitivizm dünyayı bilimin eteğinde bir yıkıntılar toplumu haline getirdi. Oysa aydınlanmanın amacı bu değildi! Onun ürünü olan bir kimse olarak, kalbimizi unuttuğumuzu söyleyebilirim.

Navigasyon bize, "Buradan çık", "Şöyle dön", "Şuraya git" diyor, bizi robota dönüştürüyor. Oysa bunu kendi deneyimimle yapmak isterim. Belki kendi yolumdan giderken hoş insanlara bakacağım, kıyıları seyre dalacağım, belleğim bana ait olacak! Navigasyon, belleğimi benden alıyor ve bize dünyanın en büyük kötülüğünü yapıyor.

Dünyanın en kısa şiiri, Giuseppe Ungaretti'nin "Enginlikte aydınlanıyorum" dizesiymiş. Çeviren, rahmetli Bedrettin Cömert'i burada saygıyla anıyorum. Ben olsam, "Sonsuzda aydınlanıyorum" derdim. Sonsuz, aslında içinde yürüdüğümüz bellektir, hafızamızdır. Bizi büyük yolculuklara çıkaran şey odur. Modern şiirimizin kurucularından Haşim'in dizeleriyle sizi selamlıyorum: "Bir zevk-i tahattur kaldı / Bu sönen, gölgelenen dünyada."

Ümit Uysal: Türkiye'mizin önde gelen edebiyatçıları- nı ağırlamaktan onur duyduğumuzu bir kez daha ifade ediyorum. Emeği geçen herkese, çalışma arkadaşlarıma, sanat yönetmenimize, katkıda bulunan sanatçılarımıza, misafirlerimize teşekkür ediyorum.

İnsan ölümsüz olmaya çalışıyor ve bunu her hâliyle belli ediyor. Ölümlü olduğunu inkâr etmek için de yapmadığını da bırakmıyor. Neler üretiyor neler, neler yapıyor neler... Tabii insanın çok değişip değişmediği oldukça tartışmalı bir şey. Doğada sonsuz bir değişim olduğu için insan ölümsüzlüğe özendiği gibi değişime de özeniyor.

Habire kendisini değiştirmeye çalışıyor. Çünkü kozmosu kıskanıyor aslında. Kendisi gelip gidiyor, ama burası kalacak. Aslında bir şeyin değişiminden söz etmek için yeni bir şey ortaya çıkması lazım. Doğada değişimi bir değişim olarak görmek yanlış. Çünkü zaten doğa, değişimi de kapsayan bir tanım; o yüzden yeni bir şey değil. İnsan kendi algısıyla değişimi tanımladığı için kendine özgü bir tarih yazıyor. Kendisinin de değiştiğine inanmak istiyor. Mesela "Tarih tekerrürden ibarettir" diye bir laf var ya da "Her şey rücu eder". Çok büyük bir değişim olmayabilir. Değişim üzerine yazan, çizen çok insan var. Bir tanesi Kafka. Değişim kadim bir konu. Aslında 20. yüzyılda dünyada 1 milyar nüfus varken şimdi 9 milyara doğru gidiyor. Bizim Karain mağarası M.Ö. 500 bin yıldan kalma. Şurada milat dediğimiz iki bin yıl öncesi. Karikatür gibi, 500 bin çok uzun zaman. Bu nüfus artışı 100 yıl gibi kısa bir zamanda oluyor. Sağlıkla ilgili buluşlar, teknoloji vs. Tabii bir birey için uzun yaşamak iyi bir şey gibi gözükabilir ama hani bu otobüsün de bir koltuk sayısı var. Gezegenin de bir istiap haddi var. Değer yargılarında da aynı durum söz konusu. 1. Dünya Savaşı'nda çok insan ölüyor, biliyorsunuz. Aynı savaşanlar yirmi yıl sonra bir daha savaşıyor ve yine birçok insan ölüyor. Sonra insanlık tarihinin en romantik, en yumuşak yılları yaşanıyor ama o süreci yaşayan insanlar ebediyete intikal ettikçe yine her şey aynı oluyor. 1910'u ve şimdiki düşünüyorum da, şu an dünyanın her yerinde otoriter ve popülist insanlar iktidarlara geliyor değil mi? Acayip suç var, yine enflasyon var, yine büyük kitleler açlık sınırına sürükleniyor, orta sınıf yok oluyor, ya çok olanlar, ya çok az olanlar, insan yine yapacağını yapıyor. Çok mu değiştik şimdi biz? Çok değişmedik. 1910'larda ekonomi, politika konuşmaları, tartışmaları daha entelektüel ve daha derin. Bir değişim varsa olumluya doğru değil. İki savaş yememize rağmen, o kadar insan kaybetmemize rağmen dünya çapında çok bir şey değişmiyor. Antalya tabii çılgın bir yer. Tarihi zenginlik anlamında uyarıcıların ve kaynakların sonsuz olduğu, hikâyenin çok derin olduğu bir ana kara parçası. Kadim bir yer. Hâl böyle olunca, bu

tarihi zenginliği taşıyor olmak, gelecek kuşaklara doğru şekilde iletme yükümlülüğü çok büyük bir sorumluluk. Şu an en önemli varlık, kaba antik varlık değil toplam bellek bence. Kaba antik varlık definecilere ve çobanlara emanet. Yapıya uymayan beyaz mermerlerle restorasyon yapıp üç beş seneye kararır diyen müteahhitlerle dolu. Yani bu her yerde böyle. Koca Aspendos'ta, Arykanda'da böyle. Büyük bir hoyrathlık, büyük bir saldırı.

Antalya'ya gelen turist profili genelde Avrupa'nın yoksul sınıfı, Alman sanayisinin yorgun işçileri, yeni turizm yapmaya başlayan Rus orta sınıfı. Bize gelenlerin çoğu, Hadrianus mezarından çıkmış peştamahlı Üç Kapılar'da geziyor deseniz, asla denizi, kumu, yiyecekleri bırakıp gelmez! Bize gelen kitle öyle bir kitle değil. Epeydir durum böyle. Ben eskiden Aspendos'a günde 10 bin kişinin geldiği yılları hatırlıyorum, şimdi ise yılda 50 bin kişi bile gelmiyor. Bu durum bütün dünyada böyle olmaya başladı ama bizde zaten böyleydi çünkü çok kötü bir imajımız var. Siyasetçilerimizden korkuyorlar. Bu durumu düzeltmek için; Kaleiçi Old Town Festivali'ni yapıyor; 500 antik kentle senede on kez yazışarak antik kent koruma merkezi olmaya gayret ediyoruz, çalışıyoruz. Epeyce yol aldık diyebilirim. Batı Avrupa sosyetesine girmiyoruz; Orta Avrupa, Karadeniz havzası, Kafkasya, Ortadoğu, Kuzey Afrika gibi bölgelerden 500 kentle arkadaşız. Bir 50 kadarını her sene ağırlıyoruz. Onlara da biz ziyaretler yapıyoruz. Bu sayede Kaleiçi çok hareketlendi. Eskiden akşam girmeye korktuğumuz sokaklar şimdi yok. Bazen konuyu yeterince bilmemek iyi oluyor. Olaya düz, çocuk gibi bakıyorsunuz. İşte biz de bu Sarpedon'dan Keykubat'a öyle baktık. Hikâyeler yok olmasın istedik. Antalya'nın bütün öykülerinin insanların ilgi duyabileceği, anlayabileceği şekilde basit cümlelerle yazılmasını istedik. Hocamız da bunu başarıyla gerçekleştirdi.

İki şehrin hikâyesine girmek istiyorum. Sonunu yine değişimle toparlayalım. Birisi Phaselis. M.Ö. 7. yüzyıl, 690 yılları, Rodoslu denizciler burayı, yerli halk olan çobanlardan kurutulmuş balık karşılığında alırlar. Çok önemli bir liman kenti olunca Persler gelir, bir ara korsanların eline geçer, anti Pers deniz birliğinin üyesi olur ve Yunan antik kentleriyle ortak hareket eder. 500 sene kadar Likya birliğinde kalır, 11. yüzyıla kadar da hayatını sürdürür. Hadrian Roma'dan yola çıkınca bir kapı inşa etmeye başlar, yağcılık olsun diye. İskender Anadolu'ya yaklaşınca, şehrin altın anahtarını bir heyetle beraber onun yoluna gönderir. M.Ö. 4. yüzyıl bu. İnanılmaz insanlar, çok pragmatikler. Demosthenes Atinalı bir politikacı, hatip "Tüm imparatorluğun en alçak adamlarıdır bunlar" diyor! Bir de Stratonicus adında bir arp sanatçısı var, diyor ki "Dünyanın en adi insanları bunlardır ama bu Pamphylia'da, dünyanınkiler ise Side'dekilerdir". Böyle acayip kaypak kişiler! İskender anahtarı alıp buraya gelince, bir yıl boyunca başkent yaptığı Phaselis'te kalır. Burada kalırken gidip Termessos'u kuşatır. Çünkü Termessos Grek değil, Solimler denen farklı bir kök. Tabii burada kuşatması Grek olup olmama-

ıyla alakalı mı Aytaç Hoca'ya sormak lazım. Diğer her yeri kuşattığı için orayı da kuşatmıştır muhtemelen. Orda da yine çok ilginç bir hikâye var. İskender Termessos'u kuşatabilmek için altı ay uğraşır ama dış surları bile geçemez. Çok büyük kayıplar verir ve sonunda pes edip Hindistan'a doğru devam eder. Birkaç yıl sonra İskender'in komutanlarından Alketas, Mısır'da yaşadığı bir kavgadan dolayı kaçır ve Termessos'a sığınır. Diğer bir komutan olan Antigonos peşine düşer; Termessos'a gelir ve Alketas'ı ister. Şehrin yaşlıları "Zaten geçmişte başımız belaya girdi, bir daha girmesin, verelim gitsin" derler. Şehrin gençleri ise buna karşı çıkarlar, "Onurumuzla yaşayalım" derler. Bunun üzerine yaşlılar bir plan yapar ve gençleri şehir dışına bir iş için gönderirler. Tam vereceklerken Alketas intihar eder. Yaşlılar cesedi surlardan aşağı atarlar. Antigonos cesedi alır ve bugünkü Döşemealtı ovasında işkence eder. Sonra gençler döner ve cesedi alıp bir anıt mezara gömerler. Hikâye bu; yaşlıların tutumu, gençlerin tutumu. İnsan değişiyor mu gerçekten? Yoksa insanın sadece bir öykünmesi ve hüsnükuruntusu mu? Teşekkürler.

Selahattin Yıldırım: Sayın Başkan'a çok teşekkür ediyorum. Değişim konusunda çok emin değilim ama dönüşüm olduğu kesin. Transformasyon var. Değişim illaki müspet bir şey olmak zorunda değil. Son 150 yılda ülkemizde olumlu şeyler de oldu, olumsuz şeyler de oldu. Değişim var bence. Padişah gitmiş Cumhuriyet gelmiş. Dönüşüm olmazsa, ne olurdu hâlimiz? Şiir de kötü olurdu, hep aynı şeyler tekrarlanırdı.

Aytaç Dönmez: Ben Başkan'ımızın söylediği şeyi çok iyi anladım. Aslında değişim elbette var, kent kuruluş öykülerine bakın. Burada bir değişimden bahsedebiliriz ama insanın değişimi aslında Başkan'ımızın dediği gibi. Doğa, teknolojinin gelişmesi vs. bunların önüne geçiyoruz ama insani yönümüz orada tıkanıp kalıyor. Zaten şiir de aslında bize bu noktada yardımcı olmaya çalışıyor. Biz doğayı kentleşme dediğimiz bir karşı duruşla aştık. Ama doğa olaylarına hiçbir zaman karşı duramayız elbette. Artık tanrılarla ya da ilahi gizemli şeylerle karşılıklı konuşmayı bıraktık. Artık kendi içimizde konuşmaya başladık. Bizim çıkmamız bu, şiirin de dönüşümü artık bu. İnsanın sadece kendisiyle olan çıkmazı, yalnızlığı ve değişim dediği. Değişim bugün sinemada da çok tartışılan bir durum. Yani ne olursa olsun değişemiyoruz. Ben bu noktada Başkan'ıma katılıyorum. Ama dönüşüm elbette küçük inceliklerle olan bir şey.

Selahattin Yıldırım: Burada tabii doğu-batı yaklaşımı da var. Hegel der ki, "Doğu değişmez". Marx'ın da Hindistan üzerine yazılarında da bunu sezersin. Hegel tabii bunlar işe yaramaz anlamında söylemiyor. Tüm katılımcılara ve bizleri ilgiyle dinleyen dostlarımıza şükranlarımı sunuyorum.

Kanatlı At

Erkan
KARAARSLAN

Karşıyaka iskelesine sırtını verince sol çaprazdaki Osman Bey parkına torunlarını getiren dedeler kendi çocukluklarının elinden tutmuş gibi şenler. Okuldan kaytarıp parka gelen liselilerin şamatasından tedirgin olsalar da şimdilik harekete geçmeyi erteliyorlar. Köşedeki çay ocağının plastik sandalyelerinden birine oturan pamuk şekerci iştahla tostunu yiyor. Yazın modasına uygun hardal rengi elbise giyen bir kadın parktaki midye tabyasının önünde durmuş, “Limonu fazla kesersen sevinirim abi,” diyor. Eski bir Rum evinin bahçesine yapılan bu parkın önündeki otobüs durağına da yine Karşıyaka aşığı olan Osman Bey’in adını vermişler. Yolcusunu alan otobüsler zırlıtlı uzaklaşıyor.

Parkın iki yüz metre ilerisinde yer alan aşı boyalı Penetti Köşkü şirinliğiyle sanki kucaklanmayı bekliyor. İtalyan bir aile tarafından bin dokuz yüz otuzlarda Venedik’teki bir sarayın aslına sadık kalınarak yapılan minyatürüymüş. Hatta malzemelerini bile oradan getirtmişler. Köşkün kapısının önünde bir kadın karton parçasının üzerine oturmuş yarı Arapça yarı Türkçe dileniyor; yanındaki oğlu, yedisinde var yok, cin gözleriyle şimdilerde anaokulu olan köşkün bahçesinde oynayan çocukları izliyor.

Haziran ikindisinin bir an önce günbatımına kavuşmasını bekleyenler Karşıyaka sahili boyunca ağaçların altına küme küme oturmuş. Avuçlar çiğdemle dolu. Genç bir çift çektirdikleri şipşak fotoğrafa bakıp gülüyor. Tramvay kornası raylarda aylıklık yappanlar için çınlıyor. İskeleden kalkan vapur martıların heyecanlı kılavuzluğunda Alsancak’a ilerliyor. Bir adam oltasına gelen balığı gururla kovasına bırakıp arkadaki bankta oturan karısına, “Çupra çupra,” diye bağıyor.

Hava güzel, insanlar mesut, martılar heyecanlı... Böyle anlarda gezmek, görmek, eğlenmek kısacası yaşamak güzel gelir insana. Hülyaya dalmak bu anlarda daha tutkulu, daha yüce olur. Düşünceler, dizgininden boşanıp dörtnala ilerler. Penetti Köşkü’nün önündeki dilenci kadının oğlu da bunun farkındaymış gibi. Annesinin yanından kalkıp köşkün

önüne geldi. Korkuluk demirlerinden ikisini elleriyle sıkıca kavrayıp kafasını aradaki küçük boşluğa dayadı. Bahçe rengarenk kurdelelerle süslenmiş; içeride çocuklar için yapılmış küçük masalar, sandalyeler bir de oyun alanı var. Keklerin, poğaçaların doldurduğu tabaklar, resimli kitaplar masaların üzerine dizilmiş. Demirlerin ardındaki oğlan bahçede fır dönen çocuklara, yepyeni ayakkabılarına, ucundan azıcık koparılıp bir kenara bırakılan keklere, çeşit çeşit oyuncaklara baktı. Hayalinde resimli kitapları okudu, oyuncaklarla oynadı, keki dilinin ucunda hissetti ama bu masalsi bahçeden daha çok zevk alabilirdi. Kafasını aradaki boşluktan kaldırmadan korkuluk demirlerini kavrayan ellerini iki yanına açtı, gözlerini sıkıca yumdu. Kanatlarını ağır ağır çırparak önce köşkün çatısına uçtu, orada biraz tüneyip tadını çıkararak bahçeyi tepeden izledi. Her şey daha da küçük göründü gözüne. En büyük benim, dedi. Ondan başka hiç kimse böyle uçamazdı, hatta koca kanatlı martılardan da büyüktü. Köşkün içini görmek için bir alt katın balkonuna kondu. Güneş girmesin diye mi kapamışlardı perdeleri? Olsun, başka zaman yine uçardı. Tünediği yerden aşağıdaki çocuklara seslendi. Hepsi kafasını kaldırıp ona bakıyordu. Cebinden avuç dolusu çikolata çıkartıp havaya savurdu. Yere düşenler anında kapışılıyordu. Çikolataları savurdukça bahçedeki çocuklar sevinçle kendisini alkışlıyordu. Şimdi de dondurma zamanı. Alın bakalım! Çubuklu dondurma paketleri paraşüt gibi süzülerek yere iniyordu. N’olur bizi de uçur, diyordu çocuklar. Olmaz, sizin kanatlarınız yok. Düşerseniz dizleriniz kanar!

“Hey! Neden öyle duruyorsun? Duymuyor musun, sana diyorum!”

Oğlan gözünü açtığı anda bahçedeki çocuklardan biriyle burun burunaydı. Demir korkuluklar bükemeyecekleri kadar sağlam, soğuk bir sınır çekiyordu aralarına.

Bahçedeki çocuk, “Adın ne?” dedi.

Oğlan biraz önceki coşkun düşünden koparıldığı için kaşlarını çatarak, “Selim,” dedi.

“Benim adım da Berk.”

Selim çocuğun şortuna, taranmış saçlarına baktıktan sonra oradaki hiçbir şeyle ilgilenmiyormuş gibi kafasını sahilden tarafa çevirdi.

“Biz denize gittik ama akülü arabamı götürmedik. Babam arabaya su girerse bozulur dedi.”

Selim çocuğun söylediklerinden pek bir şey anlamadı. Cebindeki bilyeleri çıkartıp “Baak, benim” dedi. “Öyle şeylerim yok benim. Hem hiçbir yerde görmedim onlardan. Nereden aldın?”

“Konak’tan aldı.”

“Benim basketbol topum var ama evde.”

Aralarındaki kısa süren sessizlikten sonra Selim avucundaki bilyeleri uzatıp, “İstersen oyna, ver geri,” dedi.

Berk göz ucuyla Selim’e sonra da kaldırımda oturan kadına baktı.

“Nasıl oynayacağımı bilmiyorum.”

Selim demir parmaklıkların arasından bilyeleri uzatıp nasıl oynayacağını tarif etti.

“Hah, uzak git. Vur şimdi oraya.”

Berk bilyelere nişan almaya çalışırken Selim’in gözü bahçedeydi. Yine kanatlarını açıp köşkün çatısına uçacakken hademenin sesi duyuldu, “Berk, hadi hazırlan birazdan baban gelecek.” Berk hademenin gözden kaybolmasıyla avucuna sakladığı bilyeleri Selim’e uzattı.

“Olsun senin. Benim evde çok.”

“Annem kızar.”

“Ağaca göm altına. Oyna sen sonra.”

Berk bahçedeki çocukların kendisini izlemediğinden emin olunca bilyeleri alelacele palmye ağacının altına gömdü.

“Yarın yine gelir misin?”

“Biz Konak’a gidecek.”

Berk hademenin ikinci kez seslenmesinden sonra koşarak merdivenleri tırmandı. Son basamakta arkasını dönüp Selim’e el sallayarak gözden kayboldu.

Dilenci kadın kaldırımdaki kalabalık arttıkça yaka-

rısına devam ediyor. Selim annesinin yanına kedi gibi kıvrılıp oturuyor; yarın da köşkün önüne gelme umuduyla çoktan hülyaya dahiyo. Osman Bey durağı hiç durmadan yolcuları ağırlıyor. Dedeler ve torunları evlerine dönüyor. Yan yana dizilmiş olta sahipleri pür dikkat misinalarına bakıyor; gençler bir oyana bir bu yana sahili arşınıyor. Çimlerde oturanlar bir an önce göğü koyu bir siyahlığın kaplamasını bekliyor.

Ana oğul mesailerine devam ederken bahçedeki çocuk, “Selim,” diye seslendi. Çantasını sırtlamış korkulukların ardındaki çocuğa baktı Selim. Birkaç numara büyük terliklerini sürüyerek parmaklıkların önüne gitti.

“Al. Bu senin olsun.”

Selim kanatlı bembeyaz atı görünce ağzını kocaman açıp “Aaa!” dedi. Kısa bir an onları izleyen var mı diye etrafı süzdü.

“Hadi, alsana.”

Selim biraz korku, biraz kuşkuyla parmaklıkların arasından elini uzatıp kanatlı atı aldı. Berk diğer elindeki peçeteye sarılı keki uzatıp, “Bu da senin,” dedi.

“Babam birazdan beni almaya gelecek. Yarın burada olursan yine görüşürüz.”

Selim keki yerken gözünü atın kanatlarından ayırmıyor. Kurduğu hayalle kavruk yüzünde bir gülüş beliriyor. Berk’in uzaklaşırken salladığı ele bu kez o da karşılık veriyor.

(*) Erkan Karaaslan, 7. Antalya Edebiyat Günleri’nde, “Kaplumbağalar Ölmesin” adlı eseriyle En İyi İlk Öykü Kitabı ödülüne değer bulunmuştur.

Eren
AYSAN

Mekânın Ruhu

Woody Allen'in "Paris'te Geceyarısı" filminde, Amerikalı çiçeği burnunda nişanlı çift, Gil ve Inez, Paris'in yolunu tutar. Başta her şey aşklarıyla birleştirdikleri kısa tatilleri süresince kenti gezmekten ibarettir. Ancak Gil'in Paris'te gece yarısı yaşadığı gerçeküstü maceralar herkesin hayatını değiştirir. Her gece yarısı gelen bir araba, onu alıp zamanın başka dilimindeki bir meyhaneye götürür. Kahraman, bir anda Scott Fitzgerald, Ernest Hemingway, Salvador Dali'yi bulur karşısında. Onlarla sohbet eder. Kadeh kaldırır.

Bir arkadaşım hayatında bütün izlerin adeta silindiğinden söz etti geçenlerde. "Okuduğum ilkokul yerine çoktan apartman dikildi, lise depremde yerle bir oldu, konservatuvar Ankara dışına taşındı. Çocuğuma kendime ait gösterecek yerler kalmadı" dedi. Oysa bellek mekânla her zaman işbirliği içinde... Son yıllarda hatıralarımızı da çalacak rant kapısının sonuna kadar açılmasının ardından sistemli bir tarihi altüst etme projesinin olduğu düşüncesine kapılmamak elde değil.

Mekân, her zaman insan ruhuyla değerlendirilir. Mekânın ruhu, yerin anlamı, her dönemde otoriter anlayışların korkulu rüyası olmuştur. Mekânın taşıdığı politik anlamın gücü, iktidar sahiplerinin her zaman muktedir olamayacağını ifade eder bize. Yerlerin anlamından korkan iktidarlar, ötekileştirirler, tahrip ederler,

yok etmenin öfkesini intikama dönüştürürler. Bütün mesele, mekânın taşıdığı politik anlamdır. Hıncını yapıdan, ağaçtan, anıttan, yani toplumsal belleğe kattığı ne varsa ondan almaya başlarlar.

Cumhuriyet rejimiyle hesaplaşma her dönemde kendini gösterdi. Karşı devrimciler, fırsatını buldukları her anda, cumhuriyetin simge mekânlarına yönelik bir tahribat ve yok etme girişimi içinde oldu. Özcesi, mekânsal intikam peşinde koşular. Sözgelimi Atatürk Orman Çiftliği, Atatürk'ün şartlı bağışı ve vasiyetiyle 1937 yılında halka emanet edildiği halde, kısa bir süre sonra talan edildi. Atatürk'ün vefatından dokuz ay sonra başlayan kayıplar, Demokrat Parti iktidarında zirve yaptı. Askerî darbelerle birlikte Atatürk Orman Çiftliği parça parça kamusal kullanıma kapatılarak, Atatürk'ün vasiyetine aykırı bir biçimde

halktan koparıldı. Sadece son yirmi yılda, Mimarlar Odasının açtığı üç yüzden fazla dava söz konusu... Oysa mekân, aynı zamanda sanatçıların sesidir. Tzara ile Eluard'ın yüreklerinde kocaman heyecanla atıştığı, Picasso ile Debussy'in yeni bir opera tasarımı için tartıştığı, Aragon'un aşkından kendini unuttuğu yerlerdir oralar. Belki bir fevkaladelik yoktur hiçbirinde. Anılar, yaşanmışlıklarla bezelidir. Büyük dönüşümlere tanıklık etmiştir kimi. "Dünyanın bütün işçileri birleşin!" yazısının asıldığı duvarlar konuşsa da anlatsa! Bir kadın, içindeki isyan ateşi yanarken bar sandalyesinin üstüne çıkıp enternasyonal marşını söylüyor, komün günlerinde aşkla devrim sevişirken yine aynı meyhanede akşamları sevda şiirleri okunuyordur. Dünya savaşına giderken asker uğurlayan âşıklar gözyaşlarını orada döküyordur. Ne olursa olsun, tarihsel birikimin mirası, önemli kamusal mekânlardır her biri.

Ayla Kutlu'nun "Emir Bey'in Kızları" romanında Urfa milletvekili Emir Bey Milli Mücadele döneminde Taşhan'da kalır. O tarihlerde meydanın adı Ulus değildir henüz. Herkes yer tarif ederken "Taşhan Meydanı" der birbirine. Taşhan'ın sahibi, Cemal Taşhan'dır. Oğlu ise iri cüsseli, "komünist şair" Suphi Taşhan. Cemal Bey'in ölümü sonrasında yaşanan ekonomik krizin hemen ardından Taşhan satılır. Zaten bir süre sonra da Suphi Taşhan, komünist olduğu gerekçesiyle sürülür. Şair ile bir zamanlar Taşhan'ın müdavimi İnönü arasındaki şu telefon konuşması ise rivayet değil gerçektir: "Ooo! Suphi nasılsın?"/"Teşekkür ederim, efendim."/"Bir ihtiyacın, isteğin var mı?"/"Sağlığımız ve MİT'in kaldırılması efendim." Nâzım Hikmet'in Bursa Cezaevi'nde yatarken bir mukavvanın üstüne yazıp ranzasına Suphi Taşhan'ın dizelerini astığı söylenir: "Bahar beklediğimi getirmedi/ Bahar yine gelir." Nitekim geriye Taşhan kalmaz. Artık unutulmuş bir yerdir orası.

Ankara Ulus'ta sahibi Kürt Mehmet'ten ötürü "Kürdün Meyhanesi" diye anılan meyhaneye sıklıkla ya-

zar ve sanatçılar gider. Yurdun çeşitli yerlerinden de edebiyat meraklıları onları görebilmek için meyhaneye akın eder. Bu nedenle siyasi işlere bakan 1. şubenin sivil polisleri Kürdün Meyhanesi'ni mesken tutar. Bir kısmı kendini gizlemez ve gelip bir köşeye oturur. Zaman ilerleyip kafalar cilalandığında polislerle aradaki buzlar erir, kadehler karşılıklı tokuşturulur, sohbet bile edilir. Bazen de yeni bir sivil polis taşradan gelmiş genç bir şair görünümünde meyhaneye girer ve sohbet başlatır. Eski kurtların durumu anlaması uzun sürmez. Yine de sohbet bozulmaz! Kürdün Meyhanesi çoktan kapandı gitti. Yerinde yeller esiyor.

Karpiç, Üç Nal Lokantası, Şükran Lokantası, Washington. Bugün hizmet vermiyor. Hâlbuki bir dönemin eski kurtlarının yan yana durduğu mekânlardı onlar.

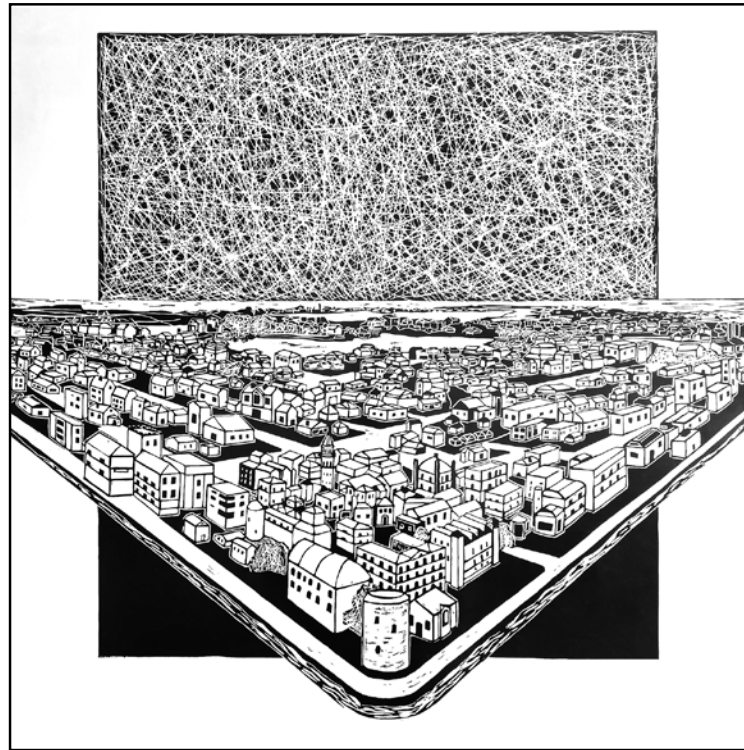
Ülkemizin tarihi sanatçı ve düşün adamlarına gaddar davranıyor; onların toplandığı mekânları da altüst etmek istiyor.

Almanya'nın Floransa'sı olarak bilinen, bir zamanlar Doğu Almanya'nın gözde şehirlerinden Dresden İkinci Dünya Savaşı sonrasında yerle bir olur. Ancak yıkılan onca tarihi mekânı yeniden inşa edecek mucizevî bir güç vardır onlarda. Dresden her şeye rağmen müthiş bir restorasyonla yeniden ayağa kalkar.

Kendi bireysel tarihlerine sahip çıkamayanlar ülkenin geçmişiyle geleceği arasındaki kurulması gereken köprünün

inşaatını tamamlayamaz. Bizim de yeniden hem kendi bireysel tarihimize hem de ülkemizin çağdaşlık tarihine sahip çıkmamız gerekiyor. Çünkü, kentsel belleğin sürekliliğinin sağlanması, geçmiş ve geleceğin arasındaki zorunlu bir köprüdür. Bu köprü yıkılırsa gelecek de eksik kalır.

(*) Resim: Alev Gürkan Benli, "Kentler" serisi, 5 No'lu Eser, Gravür Baskı, 79X85 cm.

Dedemin Bakkah

Aylin koş ekmek al, kızım kaç saattir dışarıdasın? Onca saattir ne yaptın? Bu sözlerin size de tanıdık geldiğini varsayabilirim. Tüm okul senelerim böyle geçti aslında. Bu yüzden annem beni yazın dedemin yanına çırak olarak gönderdi. Kulağa sıkıcı gelebilir ama dedemin büyük bir bakkahı var.

Bazı zamanlarımda kendim oraya gider, dedeme yardım ederdim. Fakat biraz yaşım da benimle birlikte büyüdüğü için fazla uğramaz oldum. Şimdi de çıraklık denince her gün gitmem mi gerekiyor tam anlayamadım. Bana söylenen tek şey sabah 8 gibi bakkahı açmak.

Zeynep
ÇELİKKANAT

Sabah 7'ye kurduğum saatin alarmı çaldı. Tabii ilk iş günü olacağı için bu sefer başımı tekrar yastığa koymadan hemen kalktım. Giyeceklerimi hazırlamadan önce kendime bir tost yaptım. Ardından pembe bir tulum ve sarı çoraplarımı üzerime geçirerek evden çıktım. Tam bakkala varıyordum ki karnımın guruldadığını fark ettim. Kafaya bak! Tostumu mutfakta unutmam yok mu. Dedemden alırdım gerçi bir 5'lik. Onunla da bakkahın yanındaki kahveci Hasan Ustadan simit alabilirdim.

Ben bakkahı açtığımda içerisi daha bir garip gelmişti bana. Herhalde bu sefer torun olarak değil de çırak olarak girmem ortamı değiştirmiş olabilirdi. Sabah bu kadar erken bakkala varınca, tabii uykum geldi birazcık. Fark etmeden sızmışım oracıkta. Bir süre sonra baş ucumdan şöyle bir sesle kalktım:

-Aylin! Uyuyor musun sen? Hemen kalk bakalım küçük hanım!

Gelen dedemdi. Gerçekten dün akşam geç yattığımdan olmalı ki epeydir uyuduğumu zannettim. Derken... Sadece 8 dakika mı geçmiş yani! Bakkalda dönüp dolaşıyorum, paspas yapıyorum, rafları düzenliyorum ama çoğu zaman da kendimi dışarıdaki insanlara bakarken buluyorum. Sürekli birbirini itenler mi dersin, kahkaha atarken omuzlarına kavgada bile o kadar sert vurmayanlar mı yoksa elinde topla sokakta futbol oynayan çocuklar mı? Bazen çok dışarı çıkasım gelse de dedem anneme haber verir diye çok korkuyorum.

Birkaç hafta daha bakkala geldiğim günlerde dedemin sürekli bakkahı bana emanet edip kahveye gittiğini öğrendim. Pek hoşnut olmadığım bir durum açıkçası. Gene öğle arasında kahveye giderken gördüm dedemi. Biraz ben de dışarı çıksam bir şey olmaz diye düşündüm. Teyzeler hiç rahat durur mu! Tam çıkacakken komşumuz Hande Teyze geldi. Beni görünce şaşırılmış gibiydi. Biraz reyonları gezdi. Ben de bir an önce çıkması için bekledim. Ama yok! Kadın ne bir şey alıyor ne de çıkmaya ni-

yetli. Aradan 5 dakika geçince elinde sadece incir reçeli ile yanıma geldi.

-Gene ne yaptın Aylin Hanım, dedi.

Akşamları eve az da olsa geç gelmek, sabahları uyandırmayıp eve ekmek alamamak suç mu şimdi? Tam bunları diyemedim tabii. Dedeme yardım ediyorum dedim. Hande Teyze de maşallah olan biten ne varsa duyuyor. Anneme de maşallah desem eksik olmaz hatta. Hemen işitmiş haylazlığımdan çırak gönderildiğimi. Neyse çok umurumda olmadı zaten. Tam dışarı çıkacaktım ki dedem içeri girdi. Bugün güzel çalıştığımı söylediği için bana bir müddet mola verdi. Ben de karşı sokağa gittim. Yakın arkadaşım Nur'da orada oturuyordu. Molada belki onunla bir şeyler yapabiliydik. Evin zilini çaldıktan sonra gelmesini bekledim.

Bildiğimiz bir mekana doğru giderken duvarda bir afiş dikkatimi çekmişti. Biraz daha yakından bakmak için Nurla birlikte inceledik. Tiyatro seçmeleri olduğuna dair yazı yazıyordu. Aslında biraz ilgimi çekmişti. Yaş aralığı olarak yaşımız da tutuyordu. Afişi yanımıza alıp yemek yemeye gittik.

O günün akşamı yatağında uzanıp biraz seçmeleri düşündüm. Sabah olduğunda ise her zamanki gibi kendime bir tost yapıp yola koyuldum. Bakkahı açtım, oturdum, düşündüm, bekledim ve yine camdan insanları seyredildim. Aslında ezberlemiştim artık eylemlerini. Küçük çocuklar geçtiği zaman karşıda duran pamuk şekerciden pamuk şeker almak için annelerine veya babalarına yalvarır, izni koparamayınca da gözleri geride kalırdı. Liseli bir grup geçti mi bilirdim ki içeriye girip içecek veya cips alırlardı.

Dedem bugün de bana öğle molası yapmama izin verdi. Ben de tiyatro seçmelerine başvuru yapmak için bakkahdan çıktım. Tabii bunu ne dedem ne de ailem biliyordu. Başvuru yaparken, seçmelerin 2 hafta sonra olduğunu öğrendim. Ne çalışabilirdim ki? Ne sorabilirlerdi ki? Her günüm aynı geçti. Günler haftaları kovaladı ben ise yol-

da yürürken, ayağıma gelen taşları.

Nihayetinde seçmelerin olduğu güne gelmişti sıra. Demem gene kahvede ben ise masa başında saate bakıyordum. 3..2..1 ve...

-Aylın mola verebilirsin, diye bir ses işittim.

İlk defa molama bu kadar stresli çıkıyordum. Önce elimdeki afişe baktım ve verilen adrese doğru gittim. Seçmelerin saat aralığı 12.30 ila 13.45'ti. Yetişebiliyordum. Yaklaşık 10 dakika yürüdüktan sonra olmam gereken yere vardım. Külüstür bir binaydı. Tabi içerisini daha henüz bilemem. Dışarıdaki görevli benim isim ve soyadımı alarak 3. Kata yönlendirdi. Sıra bana geldiği zaman sadece neden buraya geldiğimi düşünerek girdim. 5 dakika sonra geri çıktım. Ardından koşar adımlarla bakkala döndüm.

Mesai saati bittiği zaman eve geldiğimde, annem yemek hazırlıyor, babam gazetesini okuyordu. Ben de odama çıktım. Aslında yaz tatilim çok da boş geçmiyordu ama eğlence dolu veya arkadaşlarımla da geçmiyordu. Ben derin derin düşünürken aşağıdan ses duyuldu.

-Yemek hazır!

Sofraya oturduğumuzda annem tezgahta olan bir mektup zarfını bana uzattı.

-Sana gelmiş, dedi.

Bana mı? Yemekten sonra odama çıkıp zarfı açtım. Kabul edilmişim! Tiyatroda yer alacak kadronun; 2 ay sonra ünlü isimlerin de katıldığı bir programda, perde alacağı da yazıyordu. Ben öğlen saatlerinde olan provaya katılabilecektim büyük ihtimal. Tabi gidebilmem için dedemin gözüne girip mola hakkımı kazanmam da gerekiyordu. Ne olacaktı anneme tiyatro seçmelerine girdiğimi söylesem. Aslında annemin yazın başında bana dediklerini hatırlayınca, onlara söyleme fikri hemen aklımdan çıkıverdi.

Tam 2 ay boyunca bakkala gittim ve her gün dedemin bana dediklerine de uyarak, mola hakkımı kazandım.

Molalarda gittiğim kaçak tiyatro eğitimlerine gelecek olursak. Oradan da epey bir arkadaş edindim aslında. Bazen benim yanıma gelip, sohbet veya sırf görmek için bakkala gelen arkadaşlarım da oldu.

2 ay sonunda ise başrol olarak oynadığım ve yer aldığım perdelerde, ünlü isimler tarafından gelen teklifler ve sorular üzerine röportaj isteği geldi. Oynadığımız oyundan hemen sonra gazeteci bana birkaç soru sordu:

-Role nasıl bu kadar iyi girebiliyorsunuz?

-Boş zamanlarımda insanları izledim.

-Peki bunda en büyük katkı sizce ne olduğunu düşünüyorsunuz?

-Dedemin bakkalı.

(*) Zeynep Çelikkanat, 7. Antalya Edebiyat Ödülleri Öykü Atölyesi'nde "Dedemin Bakkalı" adlı öyküsüyle birincilik ödülüne değer bulunmuştur.

Edebiyatta 60 Yılı

1944'te Ankara'da dünyaya gelen edebiyatımızın usta kalemi Necati Tosuner, her yaş için yazdığı kitaplarıyla 60 yılı geride bıraktı. Yazarın çocukluğu ve ilk gençliği Ankara'da geçti. İlk öyküleri Resimli Posta Gazetesi'nde (1963) yayımlandı. Yazar lise yıllarında İstanbul'a taşındı, orta öğrenimini orada tamamladı. Basın-İlan Kurumu'nda ve reklamcılık sektöründe çalıştı. Bir süre Almanya'da yaşadı. Ülkeye döndükten sonra kurduğu, 1977'den 1986'ya kadar yönettiği Derinlik Yayınlarıyla edebiyatımıza pek çok eser kazandırdı. Bir dönem Ankara'da yaşamış olan Tezer Özlü'nün "Çocukluğun Soğuk Geceleri" adlı romanının ilk yayıncısıdır.

Tosuner, eserlerinde gerçekçi bir anlayış benimsedi. Kendi gerçeğiyle toplumun gerçeklerini bir araya getirdiği farklı bir üslup yarattı. Kendine has şiirsel yalnızlıktaki üslubuyla kısa öykü türünün ustalarından olan Tosuner'in, öykü ve romanlarında öz yaşamından kesitler bulunur. Altmış yıla yayılan edebiyat yaşamına sekiz roman, on öykü, bir deneme, yedi çocuk kitabı, bir tiyatro oyunu sığdıran Tosuner, aynı zamanda gönüllerin ve ödüllerin yazarı olmayı başardı.

Necati Tosuner'in Ağustos 2022'de İş Bankası Kültür Yayınları tarafından okurla buluşturulan son kitabı "Salgında Öyküler" bir saygı duruşu niteliğinde, sağlık çalışanlarına ithaf edilmiş. Hem bir iç anlatımın olduğu hem de pencerenin önünden dışarıya bakan bir çift dikkatli göz sayesinde salgın günlerinin edebi bir lezzetle anlatıldığı bu öyküler, üzerinden geçen zamana ve tarihe not düşecek hiç kuşkusuz. Kimsesizliğin ve silinmişliğin izlerinin sindiği, zil sesinden yoksun kalan okullar ile çocuk seslerinden yoksun kalmış sokakların aynı kaderi paylaştığı o günlerde bir sevgilinin sevinç veren arayışları, mutlu bir randevunun habercisine de dönüştü. Sonra, izin günlerinde tekrarlanan o buluşmalarda, ara sıra lafa karışan bir kumru sesi de duyuluyor ve her ötüşünde şarkısını yalnız onlar için söylüyordu. İşte o şarkı, Tosuner'in anlatımında belki de şu sözlerle karşılığını buldu: "Sonra göründü onun uzaktan yavaş yavaş gelişi. Coşkunluktan bir coşkunluk seç bakalım... Hemen pencerenin bir kanadını açıp, ben buradayım yaptım. Gelip karşıda durdu, bana baktı oradan. Saçlarında güneş... Yorgun bir sevgili duruşu: Sessiz ve altyazısız."

Nedret Öztokat
KILIÇERİ

Marcel Proust: Unutuşa Direnen Yazar

Marcel Proust 10 Temmuz 1871'de Paris'te doğar. 18 Kasım 1822 yani yüzyıl önce bugün Paris'te zatürreden hayatını kaybeder. Babası tıp profesörü Adrien Proust, annesi Jeanne Weil ise Alsace kökenli ve borsa işinde zenginleşmiş bir Yahudi'nin kızıdır. 1877'de erkek kardeşi Robert doğar. Robert'in baba mesleğini izlediği, cerrah olduğu ve tıp fakültesinde profesör olduğu bilinir. Romanda şu ya da bu biçimde yer almayan belki de tek aile üyesidir.

Hayatı Üzerine

1880'de, dokuz yaşındayken ilk astım krizine yakalanır. Bu talihsizlik tüm hayatını etkileyecek bir dönemin ve diğer hastalıkların başlangıcı olarak görülebilir. Proust'un hayatı boyunca nevrasteni, hipersensibilite ve uykusuzluktan mustariptir; böylece sadece astım değil başka rahatsızlıkların etkisinde bir hayat sürdürür. Odasına kapanmış, mantardan duvar döşemesiyle yalıtılmış bir odada geçer ömrü; ancak özellikle müzikten, konserlerden ve sosyal hayattan kopmadığını da belirtmeliyiz. Fırsat buldukça, sağlığı el verdikçe dışarıda aktif bir hayatı olduğunu biliyoruz.

İyi bir eğitim alır çünkü seçkin bir aileye sahiptir. Aristokrat değil ailesi, ama seçkin, yüksek burjuvadır Proust'lar: Sanattan, müzikten, edebiyattan anlayan zengin varlıklı bir ortamda büyür. Condorcet lisesine başarıyla kazanır, burada retorik ve kompozisyon derslerinde son derece başarılıdır. İki arkadaşıyla okul dergisi çıkarır. 1888'in Ekim ayında felsefe şubesine girer. Hukuk ve Siyasal Bilgiler fakültesine kaydolduğunu da ekleyelim. 1890 ve 91

arasında yavaş dergilerde yazmaya başlar. 1895'te felsefe lisans diploması alır.

1896-1899 arasında gençlik romanı olarak yarıda kalacak Jean Santeuil'ü yazar; ancak Kayıp Zaman İzinde'ye odaklandığı için 1000 sayfayı bulan dosyayı dolabına kaldırır 1952 yılında yani ölümünden otuz yıl sonra dolabında bulunup yayımlanacak olan, tamamlanmamış halde bir romandır. Aslında Kayıp Zamanın İzinde'denin ön metni gibidir. 1896'da Hazlar ve Günler yayımlanır. 1908 Pastişler'i başlıyor çeşitli yerlerde yayımlanır; bunlar 1919'da kitaplaşır. 1913 Swann'ların Tarafı, 1919 Çiçek Açmış Genç Kızların Gölgesinde, 1920-21 Guermites'in Tarafı; 1921-22 Sodome ve Gomorrhe, 1923 Mahpus; 1925 Albertine Kayıp ve 1927 Yakalanan Zaman'ın basım yılıdır. Daha sonra ise 1954 Sainte-Beuve'e Karşı ve yine aynı yıl Jean Santeuil yayımlanır.

Marcel Proust Büyük Bir Yazar mı?

Marcel Proust'un yirminci yüzyılın ikinci yarısında bir edebiyat ikonu olacağı kimin aklına gelirdi? Belki yakın

arkadaşlarının, şu Goncourt Ödülü için sıkı kulis çalışmaları yapan birkaç arkadaşı ve jüri üyesi Léon Daudet dışında pek kimsenin aklına gelmezdi yaşadığı yıllarda. Bir kaç nedenden söz edebiliriz. Öncelikle, Goncourt Kardeşlerin olanakları kısıtlı ve gelecek vaat eden genç yazarlara hitap eden bu ödül için önce yaşlıdır (kırk sekiz yaşındadır) sonra da zengindir (ailesinden gelen mal mülk ve para sahibidir). O yıl 1914-18 savaşına tanıklık eden La Croix de bois adlı romanıyla Roland Dorgelès o yılın en önemli adaydır. Cephede taarruzlara katılmış, hendeklerin çamurunda yaşamış, Fransız ordusu mensubu bir yazara karşı, yatak odasında romanını yazan bir salon adamı vardır; işte ödül kararına itirazlar bu noktaya yoğunlaşır.

Birinci cilt olan Swann'ların Tarafı'nın yayımlanma hikâyesini de anımsatalım: Gallimard yayın evi elyazmasını geniş çevirir, metin çok sıkıcı bulunur. Proust da kendi parasıyla Grasset'den kitabı yayımlatır. İkinci cildin 1919 yılında Goncourt Ödülü alması Kayıp Zamanın İzinde'nin kaderini değiştirecektir. Geç gelen başarı, diyebiliriz ama daha ünlenme zamanı değil Marcel Proust'un.

1919-1939 yıllarına denk gelen İki Savaş Arası Dönem istikrarsız; uluslararası güçler dengesinin değiştiği ve totaliter ideolojilerin yükselişe geçtiği bir dönemdir. Üstelik Proust bir de kendi sağlık dertleriyle uğraşmaktadır. Sadece Fransa'da değil Avrupa'da da yükselen Yahudi düşmanlığını da hesaba katarsak, (kendi köşesinde aristokratların hırslı ve vasat dünyalarını anlatan) Proust'un romanının neden okura ulaşmadığı anlaşılır.

Özetlemeye çalıştığımız koşullarda ve siyasi ve insani anlamda "angajman"ı ve "eylem"i yücelten bir edebiyat ortamında Proust'a vize verilmemesini anlayabiliriz. Bir edebiyat eleştirmenin deyişiyle Proust lüksün bir soyutlamasını, eylemsizliği, sanata gömülüp bir şey yapmama-yı temsil ediyordu. 1930'larda Proust'un bir köşede kalmasına şaşırılmamalıdır.

1954'te Jean Santeuil'ün basılması ve okunmasıyla eleştirmenlerin Proust'a döndüğü söylenir. O dönemde Sainte-Beuve'e Karşı da yayımlanmıştır. Öte yandan 1950'lerin toplumsal ve edebiyat ortamlarında bir sıkıntı belirtmeye başlamıştır: Godot'yu bekler gibi, beklemekten sıkılmış olabilirler mi? Yeni bir kuşak yerine gelmiş sözlerden, vaatlerden yorulmuş olabilir mi?

Geçmiş Giden Hareket

İşte Proust böyle bir dönemde gündeme gelir: Bu dönem 1950-70 arası yıllara denk geliyor. Örneğin felsefeci Merleau-Ponty 1950 tarihli Les Signes kitabında "beden" düşüncesi bağlamında Proust romanını çok önemser: Anlatıcının bedeni dinlemesini çok önemli bulur. Ayrıca nesnel bir algının olmadığını, her algılanan, duyumsanan dolayısıyla kesinliğini kabul ettiğimiz şeylerin özneye ait olduğunu söyler Merleau-Ponty; Kayıp Zamanın İzinde'yi sık sık okumasına şaşmamak gerekir.

Eleştiri, öte yandan kendi varoluşunun içinde ilerlemekte olan bir "kahraman/anlatıcısı" görür sonunda: Bu kişi eylemde değildir, ama başka bir şeyin peşindedir; varoluşunu oluşturan düzeni anlamaya çalışmaktadır. Proust anlatıcısı hem kendini aramakta, hem de yazacağı kitabın konusunu aramaktadır. İşte burada karışık, yeni ve modern bir şey yakalar eleştiri: İlerleyen bir zaman çizgisine geçmişe bakan bir zamansallık yerleşir. Kahraman gelecekte ya da o anda neler yaşayacağını / yaşadığını değil, neyi yaşamış olduğuna odaklanmıştır.

Anlatıcının deyişiyle yaşamı boyunca birikmiş şeylerin kitabını yazmak gerekir: "Kuşkusuz Kayıp Zaman'ı yakalamanın tek yolunun sanat eseri olduğunu algılamamı sağlayan ışık kadar parlak olmayan bir başka ışık parladı içimde. Edebi eserin bütün malzemelerinin geçmiş hayatım olduğunu anladım; bana havai zevklerin, tembelliğin, sevginin, ıstırabın içinden geldiklerini ve benim tıpkı bir bitkiyi besleyecek olan bütün besinleri biriktiren tohum gibi ne işe yarayacaklarını, hatta yaşamaya devam edeceklerini bilmeden, hepsini bir kenara yığdığımı anladım." (Yakalanan Zaman, s.190)

Eleştirmenler anlatının perspektifinde yeni şeyler bulurlar: Anlatı anımsayış/hatırlamanın üzerine kurulmuştur. Angaje edebiyatın kurduğu naratif düzenin karşısında bir yerdedir Proust. Hayatı geçmişin içinde kurgulayarak anlatan bir yaklaşımı vardır Proust'un. Angaje edebiyattaki gibi yaşanacak olanın değil yaşanmış olanın keşfine varmak ister. Böylece, Proust, edebiyat algısını güncel olanın uzamından alır ve başka bir yere yerleştirir. Geçmişe dönük yani "retrospektif anlatı" içinde anlatıcı şimdiki zamanından bakarak roman zamanını farklı biçimde kurgulamaktadır. Olaylar örgüsü yoktur, geçmişe giden bir hareket vardır.

Üstelik geçmiş dediğimiz şey, anıların yani her birimize özel olanın yeri yurdu. Ben'in uzamıdır. Evet, bu roman anlayışı, zihnin katmanlarını, hayalleri, rüyaları, yansımaları, bastırmaları aşağı yukarı Freud'un söylediklerini okura roman uzamında anlatmaktadır. İşte bu yeni ve moderndir. 1930'larda örneğin Zürih'li avangard sanatçılar bir Freud kadar şevkle alkışlarlar Proust'u.

Hafızayı merkeze getirmek, zihin ve hafızanın nasıl çalıştığını anlamaya çalışmak romantikçe bir geçmişe sığınma değil, kendini anlamaya ve yeniden inşa etmeye açılan bir yoldur. Şimdiki zamanda konumlanan ama bu şimdiki zamandan geçmişe bakarak kendini var eden bir edebiyat düşünmeliyiz.

Peki, romanda geçmiş nasıl kuruluyor, yitip gitmiş zaman nasıl yeniden bulunuyor? Hayalleri, hayalde uyanan imgeleri, bedeninin algısını, bu algıdan beklenmedik şekilde yükselen bir duygulanımı izleyerek; duyumsayışları, izlenimleri takip ederek yapıyor. İşte bu moderndir. Proust, Sartre gibi, Malraux gibi Şimdi'yi seferberliğe çağırır. Geçmişin izlerine odaklanır. Ve peşine düştüğü "geçmiş"i yazıyla yakalar. Zamana direnen, akışı sabitleyen, unutuşa, silinmeye boyun eğmeyen yazı, "Ya-

ratım"dır. Yazı zamansal dokuyu yırtar ve çözer. Ya da Auerbach'ın dediği gibi, Proust dış gerçekliğin gevşetilmesi, çözülmesini hedefler (Mimesis, s.591). Yine önemli bir üslupbilimci Leo Spitzer'in dediği gibi "gerçekliğin muğlaklığını" anlatır Proust. İşte bu da yenidir.

İşte 1950'ler sonrası Proust romanı edebiyat eleştirmenlerin çalışma masasındadır artık: Retorik ve stilistik (üslupbilim) okumalar (Leo Spitzer ve Eric Auerbach), psikanalitik ya da felsefi okumalar (Gaetan Picon, M. Merleau-Ponty) ve anlatıbilimsel (Gérard Genette) okumalara ya da romanda kurulan dünyanın nesnelere ya da göstergeleri üzerinden (Gilles Deleuze) ilerleyen okumalara açılır Kayıp Zamanın İzinde. Bugün artık, Proust'u okusun hepimiz, "çaya batırılan madlen"i bilir, duygusal ya da irade dışı "bellek"ten haberlidir; "akdikenler", "Martinville'in Çan Kuleleri"... Marcel Proust romanının okura devrettiği bir miras gibidir. Okur olsun olmasın bunlar herkese aittir. Kaç yazarın böyle roman nesnelere üzerinden tanınırlığı, popülerliği vardır, diye de sorabiliriz.

Kayıp Zamanın İzinde'nin Temel Özellikleri

II. İmparatorluk ve Belle époque dönemi, yani 1871 ve 1880 arasında birinci dünya savaşına kadar sürecek olan döneme yerleşir anlatılanlar. Havai, sanat düşkünü bir dönem, şiirde özellikle Sembolizm mimaride Art Nouveau'nun seçkin, rafine tarzını düşünebiliriz; parlak dönem, salonlarda edebiyat resim sanat meraklılarının bulunduğu gezmelik konserli sergili, neşeli, hafif bir dönem. İşte bu dönemin Paris'ini ve seçkin tabakayı gözlemliyor Proust, çünkü kendisi de buraya ait.

Kayıp Zamanın İzinde aynı zamanda bir analiz romanıdır. Psikolojik, felsefi, estetik ve sosyolojik analizlerden örülen bir romandır. Sık sık ana konudan çıkarak ya da anlatının akışından saparak yazarın kendi görüşünü, kendi izlenimini anlattığı bölümlerle örülü, olaylardan ziyade durumların anlatıldığı uzun betimlemelerden oluşan bir romandır. Proust içinde yaşadığı aristokratik ve yükselen burjuvalardan oluşan dünyayı nasıl algıladığını, o dünyanın temel niteliklerini son derece keskin gözlemlerle verir. Sadece gözlem değil analizler de yerleşir anlatısına. Anlatmak istediğini aktarır ardından anlatıyı keserek analizini araya yerleştirir. Kendine ait olanı kendi iç dünyasının süzgecinden anlatır: Okur da metne işte tam burada katılır.

Bu gözlem ve analizlerin metinde nasıl yer aldığına bakacak olursak, Proust cümleleri bir stilistik/üslupbilimin bir mitosuna dönüşmüştür. Uzun cümleler, birbirine bağlanan cümleler iç içe geçen birbirine açılan birbirinde toparlanan cümleler. Ana yapıya bağlanan yan cümleler - ki onlar da başka cümlelerle birleşir, bol bağlaç ve yan cümleler kullanılır, fiillerin öznelerini düzenli olarak arayıp bulmak ve sabitlemek zorunda kalır okur.

Ashında uzmanların dediği gibi, uzun cümleleri, paragrafları uzun koridorlar gibi düşünmeliyiz, her koridorun sonunda farklı bir kapı açılır. Oradan da okur farklı bir dünyaya farklı bir ortama girer.

Anlatı tekniklerinde, "digresyon"lar önemlidir, anlatıcı ana konudan saparak kendi düşüncesini paylaşır; hatta şurada kalmıştık, der okura, şu kişiye şurada rastlamıştık, der, orada bir gördüğü bir kişiyi, bir nesneyi anar ve onun üzerinden kendi düşüncesini, görüşünü paylaşır. İşte bunlar onun yazarlığının yapıtaşlarını buldurur bize. Tüm yazarlık hayatına yön veren, resim, heykel, müzik, estetik, edebiyat, felsefe bunlarla ilgili birikimi, algısı yer alır bu parçalarda.

Romanda sınıfsal bakış son derece keskindir: Snobizm merkezde ve bu sınıfın ikiyüzlülüğü; içten pazarlıklılığı, vasat halleri anlatılır. Sınıfsal ayrımın, sınıfsal üstünlük ihtiyacının bir romanda bu kadar ironik bir betimi var mıdır, diye sorabiliriz. Müthiş incelikli, keskin betimleme ve gözlemlerdir bunlar. Sınıfsal analizlerden kimler payını alır: Eski aristokratlar, yeni unvan alanlar, düşmüş aristokratlar, köklü burjuvalar, yeni türeyen zengin sınıf ("halk" demeye pek dili varmaz), yönetici sınıf (siyasiler) ve çalışanlar (seçkinlere hizmet edenler). Sınıfların kendi içlerindeki yarışma, çekmezlik ya da göze girme gibi sosyal dinamiklerin yanı sıra, sınıfların birbirlerine bakışı da (hayranlık/hor görme, vb...) dikkat çeker.

Bitirmek İçin...

Kayıp Zamanın İzinde başlığında toplanan bu anıt-roman çok sesliliğin de romanı olarak karşımıza çıkar. Her kişinin kendi bakış açısı, kendi değerler dizgesi romanda yerini alır; çünkü tüm kişiler kendi "habitus"ları içinde roman sahnesine çıkarlar. Verdurin'lerin salonunda "Wagnerizm/Wagner karşıtlığı" ya da Guermantes'lerin bir davetinde "Dreyfusçuluk/Dreyfus karşıtlığı" gibi tarafları karşı karşıya getiren görüşler, duruşlar, tavırlar tüm romanda karşımıza çıkar. Seslerin çeşitliliği de dikkatlerden kaçmaz. Albertine ile birlikte eve giren sesler sokağı anlatıcının kapalı mekânına taşır: Balıkçı, sebze meyve satıcısı vb.nin sesleri pencereden içeri doluşur, renkli bir Paris betimi sunar. Özellikle personel sınıfının ağızları ya da deyiş tarzları romanda yerlerini bulur. Balbec Otelinin Müdürünün yalan yanlış sözcüklerle bezeli konuşması, Françoise'in kendi bölgesinin izini taşıyan konuşma tarzı, Odette'in İngilizce sözler kattığı gündelik konuşması Proust'un yazıyla kurduğu bu çok sesli dünyanın en belirgin örnekleridir.

Sonuçta, Marcel Proust bize devasa bir yapıt bırakmıştır. Söz ise bitecek gibi değildir. Onu ölümünün 100. yılında Akdeniz'e açılan bu özel kentte anıyor olmak belki de 100. Ölüm Yıldönümü etkinlikleri içinde en özel yere sahiptir.

Giriş Fotoğrafı: Sylvie Moreau'nun Montreal fiziksel tiyatro topluluğu Omnibus için 2017 yılında yönettiği Dans la Tete de Proust (Proust'un Kafasının İçinde) adlı oyundan bir an.

Kayıp Zamanın İzinde

Marcel Proust (1871-1922) 37 yaşındayken, 1908 yılında yazmaya başladığı Kayıp Zamanın İzinde eserini 51 yaşında ölene dek, yani 24 yıl boyunca yazmayı sürdürmüştür. Eserinin son kitaplarını yazarken zamanı yakalayacak ömrünün kalıp kalmadığı konusunda endişelenmiştir.

7 cilt ve yaklaşık 4000 sayfadan oluşan eserinin son 3 cildi ölümünden sonra yayımlanmıştır (Mahpus, 1923; Albertine Kayıp, 1925; Yakalanan Zaman, 1927).

Ece
KORKUT

Proust'un bu çok katmanlı eserini "hatırlama, geçmiş hayat, gerçek hayat" ve ayrıca "edebiyat" ve "sanat" bağlamlarında ele almak istiyorum. Bunu yaparken de Proust'tan yapacağım bazı alıntılarla birlikte, eserin "psikolojik" ve "felsefi" boyutunu kısaca açıklamaya çalışacağım. Bu bağlamda Freud (1856-1939), Bergson (1859-1941) ve Spinoza (1632-1677) ile bağlantılarından söz edeceğim. Öncelikle Proust'un bu eserinde "geçmiş yakalama araçlarını", daha sonra da "geçmiş neden yakalamak istediğini" açıklamaya çalışacağım.

PROUST GEÇMİŞİ NASIL YAKALADI?

Proust ve Sinirbilim

Amerikalı sinirbilimci Jonah Lehrer, sanatın her türünün bilime katkısını ortaya koymak amacıyla yazdığı Proust Bir Sinirbilimciydi adlı kitabında Proust'u ve diğer sanat dallarından ünlü kişileri "keşif" yapma ekseninde bir araya getirir ve şöyle der: "Marcel Proust tüm gününü yataкта geçirir, eski günleri düşünürdü. Paul Cézanne saatler boyu öylece bir elmaya bakardı. [Mutfakların kralı diye bilinen aşçı] Auguste Escoffier sadece müşterilerini memnun etmeye çalışırdı. İgor Stravinski müşterilerini memnun etmemeye çalışırdı. Gertrude Stein ise sözcüklerle oynamayı severdi. Fakat aralarındaki teknik farklara rağmen, bu sanatçıların hepsi de insan deneyimine sonu gelmez bir ilgi duyuyordu. Yarattıkları eserler keşif edimliydi, anlamadıkları gizemlerle bu şekilde boğuşuyorlardı."

Proust, çağdaşı Avusturyalı sinirbilimci Freud (1856-1939) gibi rüya ile çok ilgilenmiştir: Yakalanan Zaman'da şöyle der: "Rüya hayatta beni en çok etkileyen, gerçekliğin tamamen zihinsel olduğu konusunda beni en çok ikna eden olgulardan biri olmuştu daima ve eserimin oluşmasında ondan yararlanmaya kesinlikle niyetliydim." (Yakalanan Zaman, s. 255) Ancak rüyalar, bilinçaltını keşfetme ve hafıza konusunda yazarın yöntem açısından Freud'dan ayrıldığı görülür. Freud bilinçaltının sadece psikanalitik bir tedaviyle ortaya çıkarılabileceğini savunur ve uygularken, Proust için bilinçaltı kendiliğinden ortaya çıkabilir ve sezgisel olarak keşfedilebilir. Serinin ilk kitabı olan

Swann'lar'ın Tarafında (s. 46) Proust şöyle der: "Geçmiş hatırlama gayretlerimiz nafiye, zihnimizin bütün çabaları boşuna. Geçmiş zihnin hâkimiyet alanının, kavrayış gücünün dışında bir yerde, hiç ihtimal vermediğimiz bir nesnenin (bu nesnenin bizde yaşatacağı duygunun) içinde gizlidir. Bu nesneye ölmeden önce rastlayıp rastlamamamız ise tesadüfe bağlıdır." Aslında geçmişi bir anda canlandırabilen bu nesne Proust'ta kimi zaman tat alma, işitme gibi bir duyudur, kimi zaman da bir görüntüdür.

Diğer taraftan, Fransız psikopatolog Marie-France Castarède, "Proust ve Hazıfa" adlı makalesinde Proust hafızası ile Freud hafızasını karşılaştırmıştır. Buna göre, Freud iradi (istemli, istençli) bir hafızadan söz ederken Proust'ta irade dışı (istem dışı) bir hafıza söz konusudur, yani geçmiş kendiliğinden ortaya çıkar. Freud istemli hafıza ile geçmişi yeniden oluşturmayı hedeflerken, Proust, istem dışı hatırlama ile geçmişi yeniden yaşamak amacındadır. Freud, içgörü sayesinde ortaya çıkan anlık aydınlanmalar dışında kişinin kendi kendine bir rüyayı, bir dil sürçmesini vs. çözümlenemeyeceğini söyler (Castarède, 2012: 38). İçgörü dediğimiz şey de "kişinin kendi gücü ve yeterlikleri konusunda daha önce sahip olmadığı, yeni bir bilgi ve farkındalık kazanmasına işaret eden soyut bir kavramdır" (Akdoğan, Türküm, 2014: 375).

Buradaki farkındalığı Proust'a uygularsak "tesadüfi bir hatırlama"ya ulaşırız. Kimi zaman uyku ile uyanıklık arasında yakalanmaya çalışılan anlara, nesne-mekân ve kişilerden oluşan anılara; kimi zaman da bir uyarıcıyla çağrışım yaparak ortaya çıkıveren görüntülere ulaşırız. Proust bunun rastlantısal olduğunu şu sözlerle öne sürer: "bazen her şeyin bitmiş gibi görüldüğü bir anda, bizi kurtarabilecek bir uyarı gelir; hiçbir yere açılmayan bütün kapıları çalmışken, yüz yıl boyunca nafiye aradığımız, istediğimiz yere açılan yegâne kapıya bilmeden çarparız ve kapı açılır." (Yakalanan Zaman, 2001: 275)

Proust için rüyalarındaki görüntüler çok net olsa da kaçıp giden, yitip giden kısacık anlardır. Yakaladığı anılar ise uyanırken somut bir uyarıcı ortaya çıktığında izinden gitmiş işaretlerdir. Buraya birazdan tekrar döneceğiz.

Proust ve Felsefe

Proust'un felsefe ile ilişkisi ise şöyle: Öncelikle 7 ciltlik eseri pek çok filozofun dikkatini çekmiştir: Alman filozof ve edebiyat eleştirmeni Walter Benjamin (1892-1940), Proust için "hatırlayan yazar" nitelemesini kullanmıştır ("Proust İmgesi", 1929). Alman filolog ve edebiyat eleştirmeni Erich Auerbach (1892-1957) ise, Proust'un eserini "hatırlayan bilinç" ve "gerçekliğin yeniden keşfedilmesi" olarak tanımlamıştır (Auerbach, Mimesis: Batı Edebiyatında Gerçekliğin Tasviri, 1959). Bunun yanı sıra, Proust'un da birçok filozoftan etkilendiği düşünülür. Örneğin Fransız filozof Henri Bergson'un (1859-1941) istençli ve istenç dışı bellek ayrımından etkilendiği yazılmıştır. Bir anıyı bilinçli olarak hatırlamak istersek örneğin fotoğraflara bakmak, eski bir mektubu okumak gibi çeşitli yollar deneyebiliriz. İstenç dışı hatırlama ise bir metaforla bir anda ortaya çıkar. Ayrıca istemli olsun istemsiz olsun, bir anıyı hatırlama, aslında geçmiş şimdiden bakarak yeniden kurgulamaktır. Birey bir şeyi hatırlarken geçmişte yaşadıklarını bilinçli veya bilinçsiz olarak değiştirir ve dönüştürür. Bu ve birçok bağlantı nedeniyle Proust'un bergsoncu bir roman yazdığı söylenir. *Guermantes Tarafı*'nda (s. 375) Proust, Bergson'un "hatırlamasak bile imgeler sağ kalır" deyişini aktarır ve "geçmiş uçucu değildir, olduğu yerde durur" diye onu onaylar (akt. Güngör, 2015: 61).

Diğer taraftan, *Kayıp Zamanın İzinde* romanının spinozacı bir roman olduğu üzerine de pek çok makale ve kitap yazılmıştır. Felsefe eğitimi almış olan Proust'un daha lise eğitimi döneminde Spinoza'yı keşfetmiş olduğu söylenir (Chassain, 2020: 2). *Sodom ve Gomorra*'da bir kez adı geçmesine rağmen, Spinoza'nın adı Proust'un mektuplarında ve makalelerinde çokça yer almıştır (a.g.e.). Spinoza bedenimize ulaşip onu uyaran fiziksel duylar konusunda, beden ile zihin arasındaki gidiş gelişleri ele alır. Çağdaş Descartes'ın tersine, Spinoza 17. yüzyılda insanın bedeni ile zihninin / ruhunun tek bir töz olduğunu ileri sürmüş ve bunu zincirleşmiş ya da çağrışım kavramıyla açıklamıştır. Spinoza'dan bir alıntı:

"Eğer insan bedeni bir kez iki ya da daha çok cisim / beden tarafından aynı anda etkilenmişse, zihin daha sonra bunlardan birini imgelerken ötekini de anımsayacaktır. Bununla belleğin ne olduğunu açıkça anlarız. Bellek insan bedeninin dışında olan şeylerin doğasını içeren fikirlerin belli bir zincirleşiminden / çağrışımından [concatenatio] başka bir şey değildir. Bu zincirleşim / çağrışım da, zihinde insan bedeninin etkilenişlerinin düzen ve zincirleşimlerine göre oluşur." (Spinoza, E, II, s.18).

Kısacası Descartes insanın sadece maddeleri anlayabileceğini, çözümleyebileceğini, ama kendi ruhu ve zihnini anlayamayacağını ileri sürerken Spinoza, insanın tıpkı maddeleri algılayabileceği gibi duygularını da algılayabileceğini öne sürmüş ve insanın doğasından yola çıkarak bir duygu kuramı oluşturmuştur. Proust da bu doğrultuda, bir duygu ile algılanan bir şeyin duyguları ve zihni harekete geçirebileceğini ortaya koymuştur ve bunu edebi bir üslupla betimlemiştir.

Beş Duyu

Proust'un geçmişi yakalama araçlarından biri beş duyuyu, diğeri ise edebiyattır. Kuşkusuz eserin ana izleği zamandır. Proust için zaman, düşünülen değil hissedilen bir şeydir, bu nedenle de beş duyunun tamamı geçmişi yakalamanın araçlarıdır. Tat alma duyusuyla canlanan madde sahnesinde, romandaki anlatıcı dalgın bir şekilde çaya batırılmış küçük pastayı ağzına attığında birden olağandışı bir duyguyla "titrer".

Önce dışarıdan gelen bu uyarı hayal meyal, kopuk kopuk bir anıyı canlandırır gibi olur; ardından anlatıcı bu uyarıda kalmaya, uyarının götürdüğü görüntü ve anların zincirleşimini izlemeye karar verir ve uyanmakta olan silik anıları algılamaya çalışır. Sonunda geçmişten gelen tüm anlar sökün eder, birbirine eklenir ve netleşmeye başlar: Dış uyarı, hayal meyal bir hatırlama, uyarıda kalma, uyarının götürdüğü görüntü ve anların zincirleşimini izleme, anıları algılamaya çalışma, anıların netleşmesi.

İrlandalı tiyatro yazarı Samuel Beckett, Proust (1931: 40-41) adlı ilk deneme kitabında Proust'un anlatıcısını geçmişe götüren 11 adet uyarıcıyı tek tek sıralamış ve değerlendirmiş. Bunlardan birkaçı şöyle: "Çaya batırılan bir bisküvinin tadı", "Çıngırak sesi; Tabağa çarpan kaşığın sesi; Borulardan akan suyun sesi", "Bir peçeteye ağzımı sildiği an", "Eğri büğrü kaldırım taşları üzerinde yürürken".

Proust ve Edebiyat

Proust için geçmişi yakalamanın ikinci bir yolu ya da aracı da yazmak, yani edebiyat ya da genel olarak sanattır. Geçmişi yakalamak için öncelikle bir şeyleri hatırlamak gerekirdi. Hatırlama ise daha önce söylediğim gibi, Proust'ta iradenin kontrolü dışında cereyan eder.

İrade dışı hatırlamak Proust'un eserinde duylardan hareketle tesadüfen duygulara, ardından da algılamaya ulaşmak biçiminde gerçekleşir. Bedenimizi etkileyen bir fiziksel uyarıcı (algı, duygu, sansasyon) zihnimizde bir hatırayı uyandırabilir; ancak bu bir anlık uyarıcıyı yakalayıp zihnimizde işleyerek hatırayı ortaya çıkarabilmek her zaman mümkün olmaz. Pek çok kişi böyle anlar yakalayabilir, ama bunları sabitleyip bugüne bağlamak ve söze dökmek için Proust gibi bir çaba, direniş ve çalışma gerekli olduğu kesin.

Proust için hatırlamak "gerçek hayat"ı bulmak, keşfetmektir. *Yakalanan Zaman*'da bu konuda Proust şunları söylüyor: "Gerçek hayat, nihayet keşfedilip açıklığa kavuşturulan hayat, dolayısıyla dolu dolu yaşanan tek hayat, edebiyattır. Bu hayat, bir anlamda, sanatçıda olduğu kadar her insanın içinde de her an mevcuttur. Ama çoğu insan, onu açıklığa kavuşturmaya uğraşmadığı için görmez. Bu yüzden de, geçmişleri, zihinleri tarafından "banyo edilmediği" için işe yaramayan sayısız klişeye dolup taşar." (Proust, 1927: 256). Her ne kadar edebiyat ve yazmak Proust için çoğu zaman mutluluk olarak tanımlansa da, bazen de yazmayı zorlu bir uğraş ve yorucu, acı veren bir eylem olarak niteler.

Yine Yakalanan Zaman kitabında bilim ile edebiyatı karşılaştırarak deney ve izlenim arsında paralellik kurar; bu şekilde edebiyatın izlenimlerden beslendiğini belirtir: “Bilgin için deney neyse, yazar için de izlenim odur; aradaki tek fark, bilimde zihinsel çalışmanın önce, yazarlıkta ise sonra gelmesidir. Kendi kişisel çabamızla çözmek, aydınlatmak zorunda kalmadığımız, bizden önce zaten aşikâr olan şey, bize ait değildir. Sadece içimizdeki karanlıktan çekip çıkardığımız, başkalarının bilemediği şey bizim eserimizdir.” (Proust, 1927: 217).

Proust’un sayısız kişi, mekân, gelip giden hatıralar ve olaylarla dolu eserleriyle verdiği edebi zevk dışında, okurlarına açtığı bazı yollar da vardır. Tüm diğer özgün sanatçılar gibi, Proust da okurlarına, hem kendi gerçek hayatını hem de başka insanların hayatını keşfederek zenginleşme imkânı sunmuştur. Proust iki türlü gerçekten söz eder: biri aydınlıkta, karşımızda duran gerçek; diğeri ise, duyularımızla kavramaya çalıştığımız gerçek. Bu ikinci tür gerçek daha derinde ve karanlıkta olduğundan onun aydınlığa çıkarılması sanatsal ve zorlu bir çaba gerektirir ve bu yüzden de daha değerlidir.

Proust için, tam aydınlıkta kavranan gerçekler yüzeyledir; ama duyularımız aracılığıyla içimize nüfuz eden gerçekler derin ve değerlidir. Onları buldukları yerden çıkarmak “ve zihinsel karşılığını bulmaya çalışmak” gerekir. Bunun için de Proust’un “yegâne çare olarak gördüğü şey, bir sanat eseri yaratmaktan” başka bir şey değildir (Proust, 1927: 233-234).

Yakalanan Zaman’da en sık kullanılmış olan sözcükler de sırasıyla “gerçek” (348), “izlenim” (131) ve “zihin” (118) sözcükleridir. Gerçeğin peşinde durmadan koşan, onu yakalamaya çabalayan Proust, geçmişte gömülüp kalmış gerçeklere, bir şekilde (rastlantısal olarak) edindiği izlenimleri zihninde işleyerek ulaşır.

Eserde yer alan Proust’un şu sözleri sanatın işlevini de ortaya koyması bakımından dikkate değer: Proust için sanatın her türü kendini ve başkalarını keşfederek “zenginleşme” aracıdır: “Sanatın açıklığa kavuşturduğu şey, yalnız kendi hayatımız değil, başkalarının da hayatıdır, çünkü tıpkı ressam için renk gibi, yazar için de üslup, teknik değil, görüş meselesidir. Her birimizin dünyayı görüşündeki nitel farklılığın, doğrudan ve bilinçli yöntemlerle mümkün olamayacak şekilde ortaya koyulmasıdır; sanat olmasa, bu farklılıklar ebediyen her birimize ait birer sır olarak kalırdı. Ancak sanat aracılığıyla dışarıya açılabilir, bir başkasının, bizimkiyle aynı olmayan bu âlemde neler gördüğünü öğrenebiliriz; [...] Sanat sayesinde, bir tek dünya, kendi dünyamızı göreceğimize, çeşitli dünyalar görürüz; özgün sanatçı sayısı ne kadar çoksa, bize açık olan dünyaların sayısı da o kadar çoktur [...] bu dünyalar, adı ister Rembrandt olsun, ister Vermeer, ışıklarının yayıldığı ocak söndükten asırlar sonra, hâlâ kendilerine has ışıklarını bize yansıtmaya devam ederler.” (Proust, 1927: 256)

PROUST GEÇMİŞİ NEDEN YAKALAMAK İSTEDİ?

Peki, ama Proust neden geçmişin izini sürmüş, onu yakalamaya çalışmıştı? Yakalasa ne elde edecekti? Bu sorulara cevapları “Zenginleşme, sıradanlığın ötesine geçme, zihinde mükemmellik, mutluluk...” ekseninde buluşuyordu ve Swann’ların Tarafı eserinde bunları şu şekilde dile getiriyordu: “Sebebi hakkında en ufak bir fikre bile sahip olmadığım, harikulade bir haz benliğimi sarıp soyutlamıştı. Bir anda hayatın dertlerini önemsiz, felaketlerini değersiz, kısıtlıyı boş kılmış, aşkla aynı yöntemi izleyerek, benliğimi değerli bir özle doldürmüştü; daha doğrusu bu öz benliğimde değildi, benliğimin ta kendisiydi. Kendimi vasat, sıradan, ölümlü hissetmiyordum artık. Bu yoğun mutluluk nereden gelmiş olabilirdi bana?” (Proust 1913: 47).

Demek ki bir izlenim aracılığıyla geçmişine kavuşma, Proust’ta her şeyden önce bir mutluluk duygusu yaratır. Bunun için de izlenimlerin izini takip etmesi gerekir: “[...] sadece izlenim, zihin içindeki gerçekliği ayıklamayı başardığı takdirde, zihne bir mükemmellik kazandırabilir ve saf bir mutluluk verebilir.” (Proust, 1927: 217).

Kaynakça

- Akdoğan R., Türküm A. S. Psikolojik Yardım Sürecinde Terapötik Bir Hedef Olarak İçgörür. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2014; 6(4): 375-388. Erişim: 06.09.2022
- Beckett, Samuel (1931). Proust. Çev. Orhan Koçak. İstanbul: Metis, 2001.
- Benjamin, W. (2001). “Proust İmgesi”. Gürbilek, N. (Haz.), *Son Bakışta Aşk*. Walter Benjamin’den Seçme Yazılar (s. 101-115). İstanbul: Metis Yayınları.
- Castarède, M. (2012). Proust (1871-1922) et la mémoire. *Le Journal des psychologues*, 297, 38-43. <https://doi.org/10.3917/jdp.297.0038> Erişim: 06.09.2022
- Chassain, A. (2020). À la recherche du temps perdu : “roman du spinozisme” ?, P. F. Moreau et L. Vinciguerra (dir.), *Spinoza et les arts*, Paris: L’Harmattan. https://www.academia.edu/36640454/%C3%80_la_recherche_du_temps_perdu_roman_du_spinozisme Erişim: 19.09.2022
- Güngör, F. Ş. (2015). Marcel Proust’un Kayıp Zamanın İzinde Adli Romanında Belleğin Kurgulayıcı Rolü Üzerine Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 55, 2 (2015), 59-74.
- Lehrer, J. (2020). Proust Bir Sinirbilimciydi. Çev. Ferit Burak Aydar, İstanbul: Ayrıntı. Proust Was a Neuroscientist (2007). Mariner Books.
- Proust, M. Kayıp Zamanın İzinde. Kitap 7. Yakalanan Zaman (2001). Çev. Roza Hakmen, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (1927). *Le Temps retrouvé*. Paris: Gallimard.
- Proust, M. Kayıp Zamanın İzinde. Swann’ların Tarafı (2001). Çev. Roza Hakmen. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (1913) *Du côté de chez Swann*. Paris: Grasset.
- Spinoza, B. (2000). *Törebilim* (2. Baskı). Çev. Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yayınevi. (1667) *Ethica*.

Z Kuşağı'na Öneriler

Genç Olmak Bir Ayrıcalıktır!

İşim gereği (yazarlık, senaristlik, yönetmenlik ve gazetecilik) ülkemi karış karış bilirim. Bana göre Türkiye bir mucizeler ülkesidir. Türküleri bir başka güzeldir, yüreğinde yüzlerce hikâye barındırır. Özellikle gençlerin bu güzel ülkeyi tanımaları, karış karış gezmelerini isterim.

İşıl
ÖZGENTÜRK

Bir şarkı vardır, “gitmesek de görmesek de o köy bizim köyümüzdür” diye başlar. Hayır, insan görmediği, gitmediği yerlerden sadece haberler alır, toprağının kokusuna, zeytin ağaçlarının gümüş parıltısına, evlerin avlularında anlatılan hikâyelere, tepedeki antik kentin geçmiş fısıltılarına uzak kalır. Hiçbir şey görmeden, gitmeden sevilmez. Öncelikle bu şarkıyı tersine çevirmek gerekir: “Gideriz, görürüz, koklarız, toprağı ve ağaçları elleriz, bir antik sütunun yanı başında geçmişin şiirlerini okuruz. O zaman o köye bizim köyümüz olur.”

Okullarımızda coğrafyamızın dağlarından, ovalarından söz edilir; ama kimseler bize Anadolu denilen bu top-

raklarda yaşamış 42 uygarlıktan söz etmez. Özellikle genç insanlarla yaptığım atölyelerde gençlerin kentlerinin yanındaki antik kentlerden, kent içindeki olağanüstü heykellerle, oyuncaklarla dolu müzelerden habersiz olduğunu gördüm. Örneğin Afyon’da Frigya uygarlığının muhteşem kalıntılarıyla dolu vadiye gitmek için bindiğim arabanın gencecik şoförü böyle bir vadiyi ne duymuş ne de gitmişti; benden yolu tarif etmemi istedi. Bu örnek tek değil, Atatürk’ün ilk milli kazıyı başlattığı Hitit Uygarlığının başkenti Hattuşa’yı kim biliyor? Atatürk hasta yatağından kalkar, şoförünü çağırır ve kimselere haber vermeden arabaya atlayıp Hattuşa’ya gider. Sabahleyin köşktekiler Atatürk’ü görmeyince telaşa kapılırlar, ne yapacaklarını şaşırırlar. O zamanlar bırakın cep

telefonunu, normal telefon bile zar zor çalışıyor. Neyse Atatürk Hattuşa'ya varınca köşktekilere telefon eder ve herkes derin bir nefes alır. Bunu kaçımız biliyor? Ya da Ankara'daki Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin kapısından yılda kaç kişi giriyor? Çok giren var ama çoğu yurt dışından gelmiş turistler.

Kısaca genç insanlara seslenirken bu ülkeyi gezmelerini isterim. Hemen karşıma şöyle bir bahane gelir: "Ama hocam buna paramız yetmez." Bu bir mazeret değil. Öğrenci kimliğinizle çok ucuza trene binebilirsiniz. Yurtlarda ya da arkadaşlarımızın evinde kalabilirsiniz, olmadı çadır kurarsınız.

Şimdilerde biliyorsunuz dijital bir çağdayız. Öğrenmek bilgilenmek çok daha kolaylaştı. Örneğin dünyanın büyük müzeleri kapılarını dijital dünyaya sonuna kadar açtı. Ülkemizde de pek çok müzeyi dijital olarak izleyebilir, müzedeki eserlerin hikâyelerini dinleyebilirsiniz. Ama gördüğüm o ki, insana ait en önemli duygu, merak duygusu bizleri epeyce terk etmiş. Merak etmiyoruz; oysa doğduğumuzdan beri iki duygu bizi yönetir. Bir güven duygusu bir de merak. Güvende olmayı herkes sever ama oldukça sıkıcıdır. Merak ise muhteşem bir duygudur. Merak duygusu olmasaydı dünya bugün ulaştığı yaşam seviyesine kavuşamazdı. Yani merak olmasaydı dünya hala öküzün boynuzlarındaydı. Hastalıklardan kırılıyorduk, hele uçağa inmek hayal bile edilemezdi.

Hayatı doya doya yaşamak hepimizin en çok istediği şeydir. Bu arada şu mutluluk meselesine çok takılmayın. İnsan her dakika mutlu olamaz, kısaca insan acılarıyla, merakıyla, sevinçleriyle insan olur. Merak öyle bir duygudur ki, size duyguların en delicesi aşkı öğretir. Nasıl mı? Âşık olduğunuzda karşınızdaki insanı tanımak istersiniz. "Nasıl biridir?", "Beni sevecek mi?", "Onun için önemli olan nedir?". Bu sorular neden sorulur çünkü merak o anda sizi yönetmektedir. A, evet bir de âşık olduğunuzda kendinizi tanımaya başlarız. Ne kadar cesur olduğunuzu görürsünüz, ne kadar korkak!

Biraz da hayatı bize öğreten, güzelleştiren bizi meraklardan meraklara sürükleyen kitaplardan, filmlerden, şiirlerden, oyunlardan, şarkılardan söz edelim. İstedığınız kadar dijital çağda yaşayın, cep telefonları ayrılmaz

bir parçanız olsun, kitapların, resimlerin, filmlerin yerini hiçbir şey tutamaz! İçimizdeki merak duygusunu okuduğunuz bir şiirle alıp başını gidebilir. Bir kitap size aşkı öğretebilir, bir film, bir belgesel size yeryüzünün en ücra köşelerinden tuhaf yaşamları sunar. Bir başka belgesel savaşların acımasız yüzünü size gösterir. Bir başkası ah-tapotun yavruları için kendini feda eden bir anne olduğunu sessizce kulağımıza fısıldar.

Gördünüz mü ne güzel bir dünyada yaşıyoruz. Elbette sıkıntılar yok mu; hele de genç insanlar için. Dünya bu günlerde değişiyor, "bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" sözcükleriyle özetleyebileceğimiz kapitalizm can çekişiyor. Zenginlerle yoksullar arasındaki fark yoksulların aleyhine gittikçe açılıyor. Pek çok değer ayaklar altında. Başarı en önemli gösterge oluverdi. Yani çok paralı bir işin, muhteşem bir evin, pahalı bir araban yoksa insandan sayılmamak hepimizin başında.

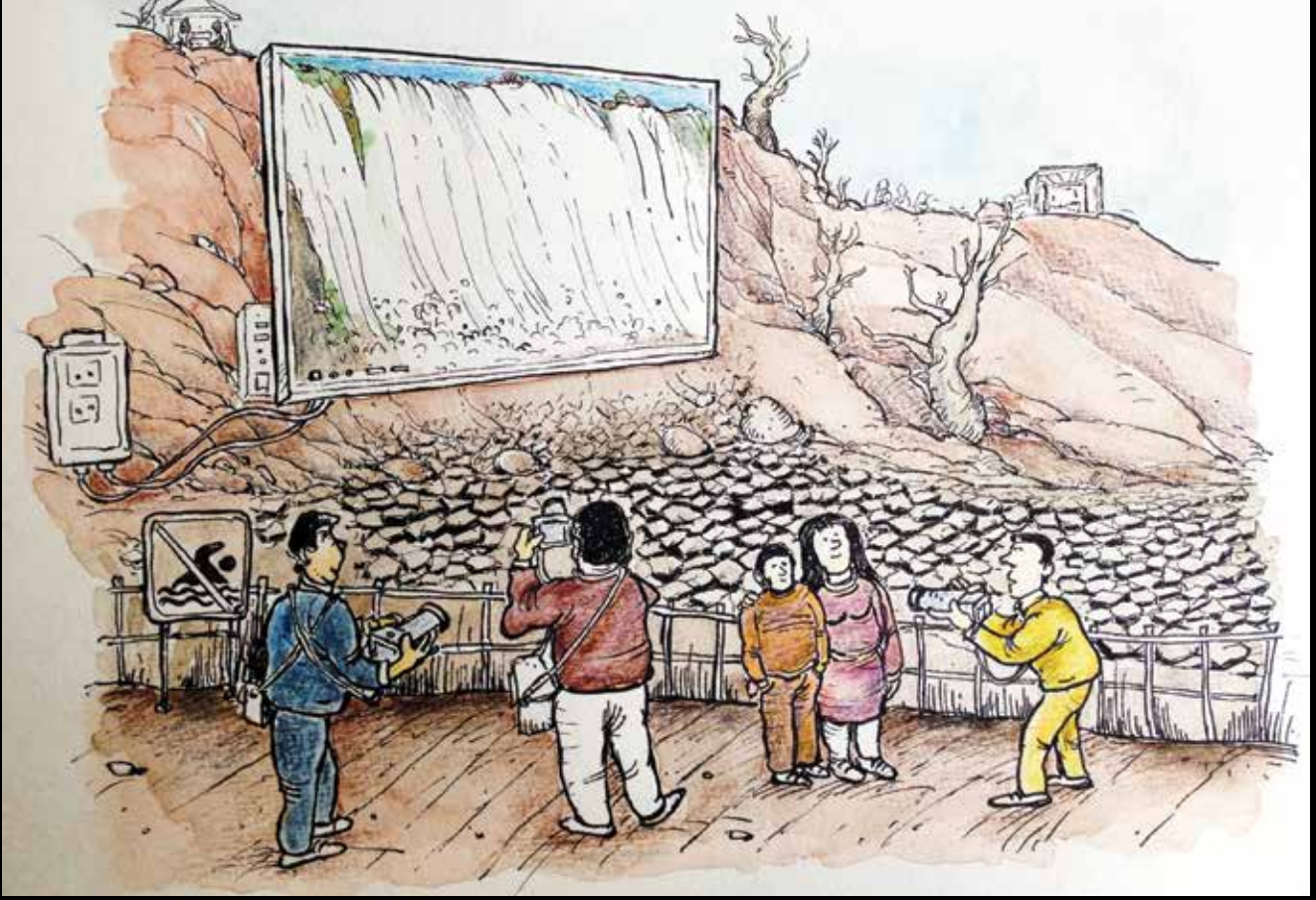
Sizler geleceğinizi kurmak zorundasınız. Amerikan filmlerinde sunulan ev, eş, iş, iki çocuk bir de köpek ve havuzlu ev o kadar da özenilecek bir şey değildir. İnsan aynı zamanda kendine ait zaman da ister. O zaman farklı olmak zorundasınız. Kendi hayatını, kendi yaşamını başkalarının isteklerine göre değil, sen kendinin isteklerine göre kurmak, oluşturmak zorundasın. Sakın gözünüz korkmasın. İnsan istedikten sonra her şeyi başarır.

Sizlere yaşlı bir dinazor olarak bazı yollar göstermek istiyorum. Ne olur daha lisede nasıl bir hayat yaşamak istediğinize karar verin ve o yolda ilerleyin! Aile iyi bir şeydir, ama aynı zamanda çok da sıkıcıdır. Büyük çoğunun istediği çocuklarının para getiren bir işi seçmeleridir. Yapmayın, siz ne olacağınıza kendiniz karar verin ve bunu gerçekleştirmek için savaşımlar!

Bütün hayatınız boyunca din, ırk ayrımına karşı çıkmayı kendinizi eğiterek başarın. Kimseye cinsel tercihlerinden ötürü saygısızca davranmayın. Bunu çevrenizdeki herkes öğretmeye çalışın. İleride yaş aldığımızda bir gün durup geçmişi ve anıları yanınıza çağırın ve gelen anılar sizi mutlu kılsın. "Yaşasın, güzel bir hayat yaşadım!" diye haykırın. Yeni bir yıla giriyoruz, hadi başlayın!

Resim: Buse Erkuş

“sorun çözücü”

TURUNCUMASA

www.turuncmasa.com

444 8 007